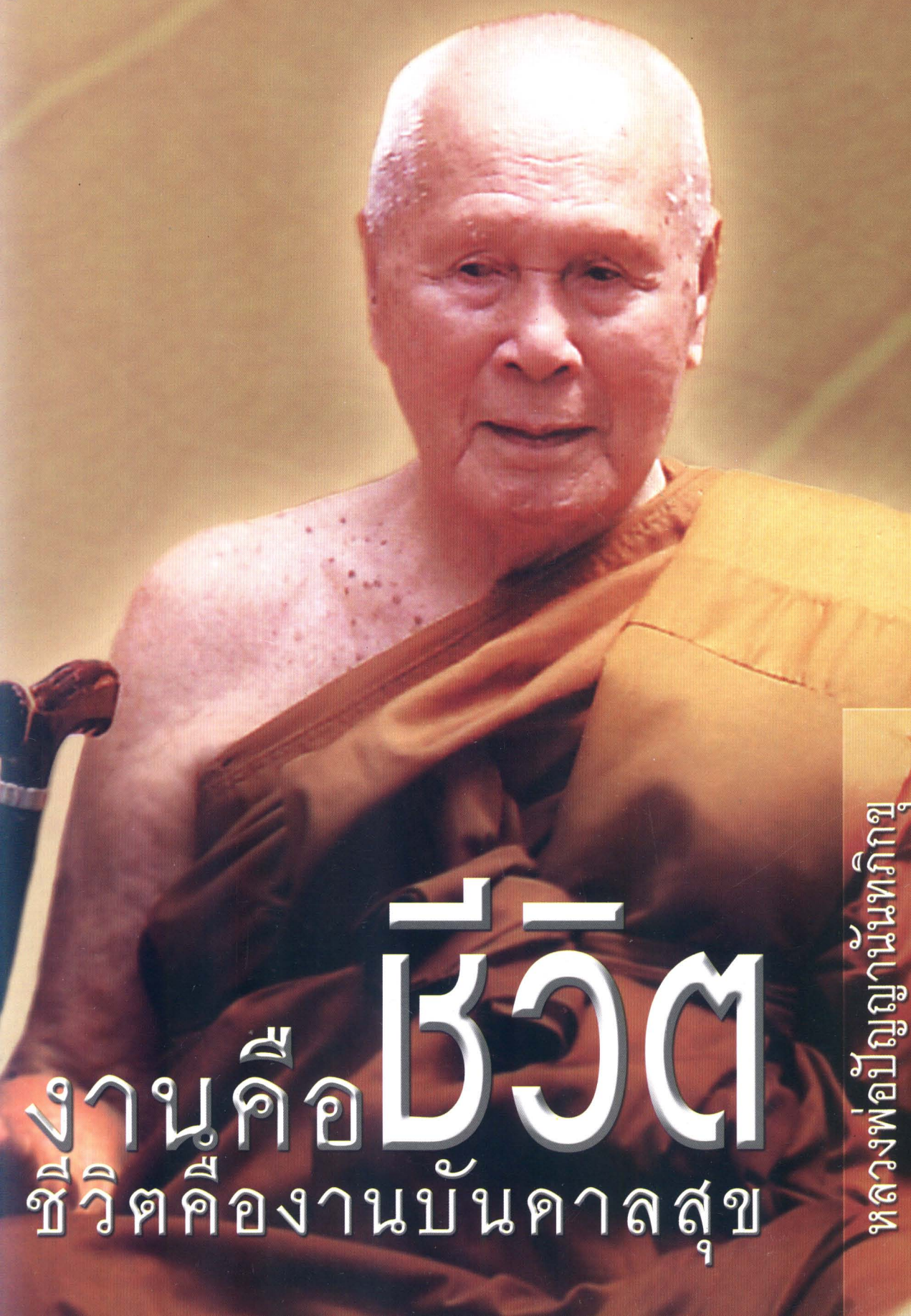

ผู้นำยุคใหม่ : มุทิตาพจนานกดา โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

งานคือชีวิต

ชีวิตคืองานบันฑิตาลสุข

หลวงพ่อภัยนิพนธ์

งานคือชีวิต

ชีวิตคืองานบันดาลสุข

สถาบันหนังสือธรรมจัดพิมพ์เผยแพร่

ธรรมะพระพรหมมั่งคณาจารย์ • หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

เพื่อเป็นธรรมานุสรณ์ในการเผยแพร่ธรรมะมาตลอดช่วงชีวิตของหลวงพ่อ

มู ติ ต า พ จ น า ก ก ฎ

หลวงพ่อบัณฑิตานันท์ภิกขุ

ผู้นำยุคใหม่

...โดย...

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

วัฒนธรรมประเพณี เป็นวิถีชีวิตของสังคม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเกาะกุมสังคม ให้นึกรวมตัวกันอยู่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียว โดยมีเอกลักษณ์ของตน และเล่นร้อย สืบทอดยึดโยงรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นไว้ให้คงอยู่ได้ ผ่านอดีตสู่ปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต เป็นคุณค่าที่ทำให้สังคมมีความประณีตงดงาม เป็นสภาพแวดล้อม ที่หล่อหลอมชีวิตจิตใจของบุคคลให้เข้าสู่ระบบแห่งค่านิยมและจริยธรรมที่สังคมนั้น ยอมรับและถ่ายทอดกันมา และในที่สุดเป็นเครื่องแสดงถึงระดับแห่งความเจริญพัฒนา ของสังคมนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไป สังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเมื่อมีการ ปะทะกระทบกับปัจจัยแปลกใหม่จากภายนอก สังคมที่ดีจะมีการปรับตัวทางวัฒนธรรม องค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมจะต้องได้รับการปรับปรุง เช่น ประเพณีบางอย่าง จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนอาจจะต้องมีองค์ประกอบใหม่ ๆ ของวัฒนธรรม เกิดขึ้น ถ้าสังคมยึดมั่นเหนียวแน่นในวัฒนธรรมประเพณีจนเกินไป ก็จะกลายเป็นสังคม

ที่แข็งแกร่ง และเมื่อนั้นวัฒนธรรมประเพณีแทนที่จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญงอกงาม ก็อาจจะกลายเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญงอกงามของสังคม

ดังนั้น สังคมที่ค้ำจุนแท้ นอกจากมีวัฒนธรรมที่ค้ำจุนของตนเองแล้ว จะต้องมีความฉลาดสามารถในการพัฒนาวัฒนธรรมของตนด้วย โดยต้องรู้จักรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ควรรักษา รู้จักแก้ไขเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีส่วนที่ควรเปลี่ยนแปลง ที่มีความสามารถ วัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันสำคัญที่รักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย และได้ทำหน้าที่นี้มาด้วยดี แต่ก็ต้องยอมรับความจริงว่า องค์ประกอบบางส่วนของวัฒนธรรมประเพณีนั้นถูกถ่ายทอดรักษาไว้ในสภาพที่เป็นเพียงรูปแบบอันแข็งแกร่งและปราศจากชีวิตชีวา โดยเฉพาะเมื่อสังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคใหม่แห่งการปะทะกับวัฒนธรรมภายนอกจากตะวันตก เมื่อประมาณ ๑ ศตวรรษมานี้ วัฒนธรรมประเพณีบางส่วนที่มีแต่รูปแบบอันขาดชีวิตชีวา ก็เริ่มกลายเป็นสิ่งแปลกแยก ไม่สามารถสื่อความหมายกับคนในยุคใหม่ ไม่สามารถสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง และไม่สามารถทำหน้าที่ของตนอย่างได้ผลสาระ ส่วนสำคัญแห่งชีวิตของพระสงฆ์ ได้แก่ การบำเพ็ญศาสนกิจ และศาสนกิจที่สำคัญด้านหนึ่ง ก็คือการเผยแผ่ หรือการแสดงธรรม ในสังคมไทยงานเผยแผ่ หรือประกาศธรรมของพระสงฆ์ได้ดำเนินมา โดยมีองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะพิธีกรรมเจริญพอกพูนขึ้นมาแวดล้อมห่อหุ้มจนกลายเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างตายตัว จนกระทั่งการแสดงธรรมนั้นจะกลายเป็นเพียงพิธีกรรมอย่างหนึ่ง

การแสดงธรรมจะต้องเป็นไปในรูปแบบที่เรียกว่า การแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งพระธรรมกถึกจะต้องขึ้นไปนั่งแสดงบนธรรมาสน์ ที่มักจะแกะสลักอย่างสวยงามเป็นศิลปวัตถุอย่างหนึ่ง และต้องถือคัมภีร์ที่ทำด้วยใบลาน หรือทำให้เป็นรูปร่างอย่างใบลาน ขณะที่ขึ้นสู่ธรรมาสน์ก็อาจจะต้องมีปี่พาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ ครั้นจะเริ่มแสดงพระธรรมเทศนานั้น ก็จะต้องมีอุบาสกกล่าวคำอาราธนาเป็นภาษาบาลีก่อน พระธรรมเทศนาก็ต้องเริ่มต้นด้วยข้อความภาษาบาลี ที่ยกขึ้นตั้งเป็นนิกเขปบท ต้องยกข้อความภาษาบาลีขึ้นอ้างบ่อย ๆ ในระหว่างคำบรรยายก็เต็มไปด้วยคำศัพท์ยาก ๆ โดยดำเนินไปตามลีลาของการแสดงที่อ่าน หรือพูดเอื้อนเป็นทำนองตามที่ถือกันมาเป็นแบบแผน จบลงด้วยการอนุโมทนาเป็นคำบาลี และถวายเครื่องบูชาภัตต์เทศน์

ประเพณีเกี่ยวกับการแสดงพระธรรมเทศนาอย่างนี้ได้ลงร้องเป็นรูปแบบตายตัว จนกลายเป็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ ที่จะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบ ถ้าบุคคลใดหรือ กลุ่มใดไม่ปฏิบัติตามแบบแผนพิธีนั้น ก็จะถูกติเตียนกล่าวหาว่าเป็นผู้ลบหลู่ ไม่เคารพ ธรรม กลายเป็นคนเลวร้าย จึงยากที่จะมีผู้ใดหาญกล้าลุกขึ้นมาแสดง หรือจัดให้มีการแสดงธรรมในลักษณะที่นอกเหนือจากแบบแผนพิธีนั้น ถึงแม้จะมีผู้ทำขึ้นบ้าง ก็จะถูกติเตียนกล่าวว่าจะต้องหุดหายไป ไม่อาจขยายตัว

แต่พร้อมกันนั้น ในขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่ไม่อาจเข้าใจและ ชาบซึ่งในธรรมที่แสดงอย่างนั้นได้ การแสดงธรรมตามแบบแผนพิธีอย่างนั้น จึงกลับ กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการเผยแผ่พระศาสนาและการประกาศธรรม และเป็นเครื่อง สร้างความรู้สึกแปลกแยกเบียดเบียน และทำให้คนเหินห่างออกไปจากพระศาสนายิ่งขึ้น

ท่ามกลางความยึดถือเหนียวแน่นในประเพณีการแสดงธรรมตามแบบแผนพิธี อย่างนั้น และสภาพที่พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งปฏิบัติตามประเพณีนั้น ไม่อาจนำธรรมเข้าถึงมวลประชาชนวงเขตแห่งประชาชนที่สนใจสับคัรบฟังคำสอนพระ ศาสนา ก็บีบรัดตัวหุดแคบเข้ามา ๆ วงการแสดงธรรมเริ่มเจือปนเหงา จืดชืด ขาดชีวิต ชีวา จนจะกลายเป็นวังเวง

สภาพเช่นนี้ย่อมอาจเป็นอันตราย แม้ต่อความดำรงมั่นของพระพุทธศาสนา สภาพที่กล่าวนี้ได้เป็นอยู่นานทีเดียว จนกระทั่งประมาณ ๕๐ ปีเศษมานี้ ก็ได้ปรากฏ มีพระภิกษุรูปหนึ่งแหวกวงก้าออกมาจากแบบแผนประเพณี

แทนที่จะขึ้นนั่งแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ ท่านพระภิกษุรูปนี้ยืนแสดง ปาฐกถาธรรมบนเวที และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียง

แทนที่จะใช้ตาลปัตรและถือคัมภีร์ ท่านพระภิกษุรูปนี้พูดปากเปล่า ด้วยมือเปล่า หรือถือไมโครโฟน

แทนที่จะกล่าวคำบรรยายที่เต็มไปด้วยข้อความภาษาบาลีและคำศัพท์ พร้อมทั้งสำนวนโบราณที่ชาวบ้านไม่รู้ หรือเข้าใจได้ยาก ท่านพระภิกษุรูปนี้พูดด้วยภาษาและ ถ้อยคำสามัญ ตามโวหารแห่งยุคสมัยที่ประชาชนใช้กันทั่วไป

แทนที่จะเอ่ยอ้างถึงเรื่องไกลตัว ว่าด้วยสวรรค์บนฟ้า และนรกใต้ดิน หรือ นิทานยุคเมืองพาราณสี หรือความหวังในอนาคต สมัยพระศรีอาริย์ ท่านพระภิกษุรูปนี้

เอาธรรมประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยสอนเกี่ยวกับความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของบ้านเมืองและประชาชน

มีเสียงติเตียนต่อต้านคัดค้านจากบางกลุ่มที่ยึดถือเหนียวแน่นในประเพณี แต่เสียงที่นิยมชมชื่นเห็นชอบเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นเสียงข้างที่มากกว่า ท่านพระภิกษุรูปนี้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่คำยววิธีแสดงธรรมแบบใหม่ แล้ววิธีนี้ก็ค่อย ๆ ได้รับการยอมรับกว้างขวางออกไปจนทั่วประเทศ

พระภิกษุผู้แหวกวงล้อมแห่งประเพณี และนำการแสดงธรรมแบบใหม่เข้ามาใช้อย่างได้รับผลสำเร็จท่านนี้ มีนามว่า **ภิกขุปัญญานันทะ** หรือ **ปัญญานันทภิกขุ** ซึ่งมีชื่อเป็นทางการว่า **พระมหาปิ่น ปญฺญานนฺโต** หรือที่ในปัจจุบันทรงสมณศักดิ์ที่ **พระพรหมมังคลาจารย์**

การที่ท่านปัญญานันทะนำวิธีการแสดงธรรมพูดปากเปล่าแบบบรรยาย หรือปาฐกถามาใช้จนเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไปได้นี้ ก็เพราะท่านมีความอาหาญแก้งวลกล้ากระทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้อง คิงาม เป็นประโยชน์

อย่างไรก็ตาม ลำพังความกล้าหาญนั้นอย่างเดียวยังคงไม่อาจทำให้ท่านทำการอย่างนั้นได้สำเร็จ ความกล้าหาญอย่างเดียวยังไม่อาจทำลายกำแพงประเพณีที่ปิดล้อมออกไปได้ ปัจจัยสำคัญยิ่งที่ช่วยให้ท่านทำการนี้ได้สำเร็จ ก็คือความสามารถในการแสดงธรรมที่เข้าใจ ชักจูงใจ ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งทำให้เข้าถึงจิตใจของประชาชน ผลจากความสามารถนี้ทำให้ท่านได้รับความนิยมและยอมรับตลอดจนตามอย่าง จนกระทั่งกำแพงแห่งความยึดติดในประเพณี ไม่สามารถปิดกั้นไว้ได้

ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งแห่งการแสดงธรรมของท่าน**ปัญญานันทะ** ก็คือ การพูดด้วยภาษาง่าย ๆ ที่เข้าใจได้ทันทีสำหรับคนทุกประเภททั่วไป และมีท่วงทำนองการอธิบายที่ช่วยให้เรื่องราวน่าสนใจ เข้าใจได้ง่าย เห็นจริงเห็นจัง

ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งแห่งการแสดงธรรมของท่าน คือ การคัดค้าน ติเตียนชี้แจง เพื่อแก้ไขความเชื่อถือและการปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผิดหลักการของพุทธศาสนา ซึ่งแพร่หลายอยู่ในสังคม โดยเฉพาะเรื่องไสยศาสตร์ การบวงสรวงอ้อนวอนขอผลประโยชน์จากผีสาธเทวคา เช่น เรื่องศาลพระภูมิ และอำนาจคลับันดาลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ อันเป็นแนวการแสดงธรรมที่ท่านได้ปฏิบัติเรื่อยมา จนกระทั่งบัดนี้

เมื่อการแสดงธรรมแบบพูดปากเปล่า ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไปแล้ว ก็ทำให้ชาวพุทธมีทางเลือกเพิ่มขึ้น ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรม การแสดงธรรมแบบปากเปล่านั้น จึงกลั่นกลายเป็นเครื่องช่วยให้การแสดงธรรมแบบนั่งธรรมาสน์ตามประเพณี หลุดพ้นจากการถูกคนจำนวนมากเพ่งมองในแง่ร้ายว่า เป็นกิจกรรมของคนทิ้งมงายในประเพณี ซึ่งคร่ำครึน่าเบื่อหน่าย โดยช่วยให้การแสดงธรรมแบบนั่งธรรมาสน์นั้นมีภาพที่ดีขึ้นในสายตาของคนสมัยใหม่ โดยกลายเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม ซึ่งควรจะจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมกับโอกาส เป็นวิธีปฏิบัติอย่างหนึ่งในบรรดารูปแบบอันหลากหลายของกิจกรรมเช่นนั้นในสังคมไทย และพลอยให้คนสมัยใหม่มีความรู้สึกต่อวัฒนธรรมประเพณีในทางที่ดีขึ้นด้วย

ปัจจุบันการแสดงธรรมด้วยวิธีพูดปากเปล่า ดังเช่น การปาฐกถาและการบรรยายธรรมนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีใครขัดข้อง สะดุดหรือจะต้องตั้งแง่สงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อไปเบื้องหน้าคนทั้งหลายก็จะไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมวัฒนธรรมประเพณีในเรื่องนี้ และจะไม่ทราบถึงอัจฉริยภาพของบุคคลผู้ที่ได้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงควรจะไต่บันทึกรความเป็นมาไว้ให้ปรากฏเป็นหลักฐาน

จริงอยู่ อาจจะมีพระภิกษุท่านอื่นบางรูป ได้ริเริ่มปฏิบัติทำนองเดียวกับ **ท่านปัญญานันทะ** ในยุคสมัยเดียวกัน แต่ท่านเหล่านั้นก็อยู่ในกลุ่มที่ใกล้ชิดกับท่านปัญญานันทะนั้นเอง และก็ไม่มีท่านใดประสบความสำเร็จในการปฏิบัติวิธีการนั้นอย่างกว้างขวางถึงขนาดจนเป็นที่ปรากฏชัดเจนอย่างกว้างขวางถึงขนาดจนเป็นที่ปรากฏชัดเจนอย่าง **ท่านปัญญานันทะ** จึงควรจะจารึกนามของท่านปัญญานันทะไว้ ในฐานะที่เป็นผู้นำพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเข้าสู่ยุคใหม่แห่งงานเผยแผ่ ดังที่ได้ตั้งชื่อหัวข้อไว้แล้วแต่ต้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

วิศุทยานเวศวัน นครปฐม

สารบัญ

ธรรมะพระพรหมมัจฉาจารย์ เพื่อการสร้างคุณค่าที่ดีสำหรับชีวิต

ชีวิตคืองานบันทึกละสุข...คนพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม.....	๒
ล้มมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม.....	๓
งานที่เป็นธรรมะ.....	๔
ทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง.....	๗
จิตที่ว่างคือว่างจากกิเลสทั้งปวง.....	๙
ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน.....	๑๑
งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันทึกละสุข.....	๑๑
จิตว่างจากความต้องการ... ..	๑๒
ขณะทำงานจิตก็แจ่มใส	
ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็นหน้าที่.....	๑๓
พอใจเท่าไร เสียใจก็เท่านั้น.....	๑๔
“มี” กับ “ไม่มี”	๑๕
“เป็น” ด้วยปัญญาจักไม่มีทุกข์.....	๑๖
วิธีสร้างความสุขในการทำงาน.....	๑๗
ว่าง...แล้ว...สบาย.....	๑๘
อย่าเพิ่มภาระให้แก่ชีวิต.....	๒๒
โดยนำจิตไปติดสิ่งต่างๆ	
ไม่ยึดติดนั้นแหละคือปฏิบัติธรรม.....	๒๓
ความเป็นสุขโดยธรรมชาติ.....	๒๔

งานสร้างคุณค่าให้ชีวิต...

บุคคลตั้งตัวให้ได้ เหมือนก่อไฟจากกองน้อย

ความเปลี่ยนแปลงนั้นแหละคือ “ชีวิต”.....	๒๕
ค่าของชีวิตอยู่ที่การทำงาน.....	๒๖
งานกับชีวิตเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้.....	๒๗
ความเลื่อมเป็นธรรมชาติของทุกสิ่ง.....	๒๗
งานประจำตามธรรมชาติคืองานของความเป็นคน.....	๒๘
ผู้รู้จักหน้าที่คือผู้รู้จักธรรมะ.....	๒๘
ธรรมะคือหน้าที่.....	๒๙
ผู้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม.....	๒๙
ละเลยต่อการปฏิบัติธรรมะจักพาปัญหาให้เกิดขึ้น.....	๓๑
คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ้งซ่าน.....	๓๑
ปัญหาอันเกิดจากการไม่มีงานทำ.....	๓๒
หลักการตั้งตัวในพระพุทธศาสนา.....	๓๔
ตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา.....	๓๕
หลักการทำงานให้เกิดผลดี.....	๓๖
ผลแห่งการปฏิบัติงาน.....	๓๗
วิธีใช้ผลที่ได้จากการทำงานให้เกิดประโยชน์.....	๓๘
หลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้.....	๓๙
ไม่ใช้ทรัพย์ที่หามาได้ไปในทางเลื่อม.....	๔๐
ใช้ทรัพย์ลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์.....	๔๑
สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ทางจิตใจเป็นสิ่งมีค่า.....	๔๓
พึงปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตของตนให้สมบูรณ์.....	๔๔
ไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต.....	๔๕

งาน เวลา และชีวิต...ฟังปากบัณฑิตทำงานให้มันคง

ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง.....	๔๙
บุคคลผู้หาได้ยากยิ่งในโลก.....	๕๐
ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไป.....	๕๑
เวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า อย่าปล่อยให้ผ่านไปเปล่า.....	๕๒
งาน เวลา และชีวิต.....	๕๓
คืนเสียที่พี่น้องเอ๋ย!.....	๕๔
เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า.....	๕๕

บันไดแห่งความสำเร็จ...

ความอุบัติแห่งผล ย่อมมีได้ด้วยการกระทำของตน

จิตที่ฝึกฝนแล้วย่อมดี.....	๕๗
ฝึกฝนจิตให้เหมาะแก่การอยู่บนโลกนี้.....	๕๘
ป้องกันภัยภายในด้วยการภาวนา.....	๕๙
บันไดแห่งความสำเร็จ.....	๖๐
หัวใจของการทำงาน.....	๖๑
รู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยการพิจารณา.....	๖๒
เมื่อเห็นความจริง ก็หมดความยึดมั่นถือมั่น.....	๖๓
จิตที่หลุดพ้นแล้วจากความยึดมั่นถือมั่น.....	๖๓
เปลี่ยนแปลงจิตใจด้วยความจริง.....	๖๔
ศึกษาธรรมะที่อยู่รอบตัวเรา.....	๖๕
เห็นความจริงคือเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา.....	๖๖
ก้าวสู่ครรลองแห่งธรรมะ.....	๖๘
ความหลงใหลเกิดขึ้นจากภาพมายา.....	๖๙

มองทะลุภาพมายา.....	๗๐
ทั้งทุกข์และสุขล้วนอยู่ในตัวเรา.....	๗๓
สติเนกเช่นเดียวกับยามรักษาประตู.....	๗๔
อยู่อย่างคนมีปัญญา.....	๗๕
ทุกสิ่งนั้นไซ้ร้ล้วนเป็นบทเรียนของชีวิต.....	๗๖
ปัญญานำพาให้พ้นทุกข์.....	๗๗
ขยันหมั่นเพียร.....	๘๐

ปลุกคนให้ก้าวหน้า...ผู้ชื่อว่าบัณฑิต ย่อมฝึกคน

ชาวพุทธใช้ชีวิตก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์.....	๘๒
ความคิดสร้างอนาคต.....	๘๒
อิทธิพลของความคิด.....	๘๓
บังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ.....	๘๔
กระตุ้นเตือนใจตนเองเพื่อความก้าวหน้า.....	๘๕
พุทธวิธีปลุกคนให้มีชีวิตที่ก้าวหน้า.....	๘๖
ขยันในการประกอบกิจการงาน.....	๘๗
ประหยัคในทรัพย์สินที่หามาได้.....	๘๘
มีจิตใจเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน.....	๙๐
อดทน เข้มแข็ง และไม่ท้อแท้.....	๙๑
เสียสละเพื่อส่วนรวม.....	๙๓
ชนะในทางที่ถูกต้องตามธรรม.....	๙๕
รอบคอบ ใค้ร้ครวญให้ค้ก่อนแล้วจึงทำ.....	๙๗
เตือนตน ปลุกตน ในทางที่ค้งามเสมอ.....	๙๘
งานค้หน้าท้ของชีวิต.....	๙๙

ผู้รู้จักหน้าที่.....	๑๐๐
หลักในการทำงาน.....	๑๐๑
ความอดทน.....	๑๐๒
โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน.....	๑๐๓
ไม่ตั้งคั่น ก็ไม่ถึงจุดหมาย.....	๑๐๔

การเพิ่มพูนสติปัญญา...ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน

ความไม่เบียดเบียนกันเป็นสุขในโลก.....	๑๐๕
หลุคพันได้ช่วยการปฏิบัติธรรม.....	๑๐๙
การหลุคพัน ๒ ประการ.....	๑๑๐
การคิดที่ทำให้เป็นทุกข์.....	๑๑๓
สิ่งที่ผ่านมามีในชีวิตถือเป็นธรรม เป็นบทเรียน.....	๑๑๔
หลุคพันช่วยอำนาจความคิด.....	๑๑๕
พิจารณาตนตามหลักธรรมะ.....	๑๑๖
ธาตุสี่ : วัตถุปรุงแต่งของรูป.....	๑๑๗
เมื่อไม่มีตัวตน ก็ไม่มีการยึดติดหรือเห็นผิด.....	๑๑๗
ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ มีแต่สิ่งสมมติ.....	๑๑๙
ความยึดถืออันนั้นแหละทำให้เกิดทุกข์.....	๑๑๙
นาม...ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ.....	๑๒๐
ทางเกิดของนามธรรม ๔ อย่าง.....	๑๒๑
อายตนะภายนอกทำให้เกิดความรู้.....	๑๒๑
การเกิดเวทนาและอาการของเวทนา.....	๑๒๒
ทั้งชอบและชั่ว ล้วนแต่ทุกข์ทั้งนั้น.....	๑๒๔
การเพิ่มพูนสติปัญญา.....	๑๒๕

สิ่งที่ควรทำให้มาก.....	๑๒๘
การเพิ่มพูนสติปัญญา.....	๑๓๓
ผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ไม่ตาย.....	๑๓๖

หน้าที่ของชีวิต...ชีวิตนี้วิปริตผันแปร ไม่แน่นอน

รู้จักตนเองให้มากขึ้น.....	๑๒๙
หน้าที่ของชีวิตที่พึงกระทำ.....	๑๓๑
การสะสมบุญคือความดี เป็นเหตุให้เกิดสุข.....	๑๓๑
สร้างบารมีให้เกิดขึ้นในจิตใจ.....	๑๓๒
บุคคลผู้อยู่ด้วยปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุด.....	๑๓๓
รักษาจิตใจให้สะอาด สว่าง สงบ.....	๑๓๓
เดินตามทางที่พระพุทธองค์ทรงชี้ไว้.....	๑๓๔
อยู่บนโลกที่วุ่นวาย อย่างไม่วุ่นวาย.....	๑๓๕
ทุกข์เพราะความยึดมั่น.....	๑๓๖
สภาพแห่งความยึดถือ.....	๑๓๗
ยิ่งยึด...ยิ่งทุกข์.....	๑๓๘
ความเห็นที่เที่ยงและขาดสูญ เป็นมิฉนาทวิภูติ.....	๑๓๙
เมื่อจิตยังไม่ว่างจากความยึดถือ ก็ไม่พ้นทุกข์.....	๑๔๐
จิตที่ถึงความคับตันแข็งจากความยึดมั่นถือมั่น.....	๑๔๑
การทำลายสิ่งที่เรียกว่าตัวตนให้หมดไป.....	๑๔๒
การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นลักษณะของรูป.....	๑๔๓
สังขาร : สิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่ง.....	๑๔๔
นามคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ.....	๑๔๕
อาการของเวทนา.....	๑๔๖

อายคนะ : เครื่องต่อภายใน.....	๑๔๖
บริสุทธิ์...พันทุกข์ได้ ด้วยปัญญา.....	๑๕๐
จิตว่าง จิตบริสุทธิ์.....	๑๕๑
ควงใจของการทำงาน.....	๑๕๒

ทำกรงานชอบ...บุคคลพึงหาเลี้ยงชีพ โดยทางชอบธรรม

เมื่อมีการเห็นแก่ตัว ก็เกิดการทุจริตขึ้น.....	๑๕๓
จิตใจที่ประกอบไปด้วยความสกปรก ลามก.....	๑๕๔
การงานอันมิชอบ เป็นงานที่ไม่สะอาด.....	๑๕๕
บทเรียนของโลก.....	๑๕๖
การงานชอบ เป็นงานที่สะอาดบริสุทธิ์.....	๑๕๗
งานที่ไม่สร้างความยุ่งยาก...เป็นงานที่ควรกระทำ.....	๑๕๘
ทำงานเพื่องาน.....	๑๕๙
ควบคุมความอยากไว้ได้ การงานก็สะอาด.....	๑๖๐
คนดีที่โลกต้องการ.....	๑๖๑
ช่วยกันถ่อ ช่วยกันพาย.....	๑๖๓
เมื่อเดินแล้ว...อย่าหยุด!.....	๑๖๔
เต็มใจและพอใจ.....	๑๖๕
ต้องลงมือทำ จึงสำเร็จ.....	๑๖๖
อย่าหวังมากเกินไป.....	๑๖๗
ความนิยมที่ผิด.....	๑๖๘

สร้างที่พึ่งสำหรับตน...คนแลเป็นที่พึ่งของตน

สิ่งที่บังคับให้เป็นคังใจปรารถนาไม่ได้.....	๑๖๙
เมื่อธรรมชาติลงโทษ.....	๑๗๐
กิเลส...เป็นเหตุให้น้ำท่วมใจ.....	๑๗๑
สิ่งสำคัญที่ต้องระวังมากที่สุดในชีวิต.....	๑๗๒
ห้วงน้ำคือกาม.....	๑๗๒
ห้วงน้ำคือภพ.....	๑๗๔
ห้วงน้ำคือความเห็น.....	๑๗๗
ห้วงน้ำคืออวิชชา.....	๑๗๙
สร้างที่พึ่งสำหรับตน.....	๑๘๐
ไม่มีชะตาจากดวงดาว.....	๑๘๒
หนทางสู่ความบริสุทธิ์.....	๑๘๓
รัตนอันหาค่ามิได้ในโลก.....	๑๘๔

ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข...

สาธุชนย่อมหลุดพ้นได้เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น

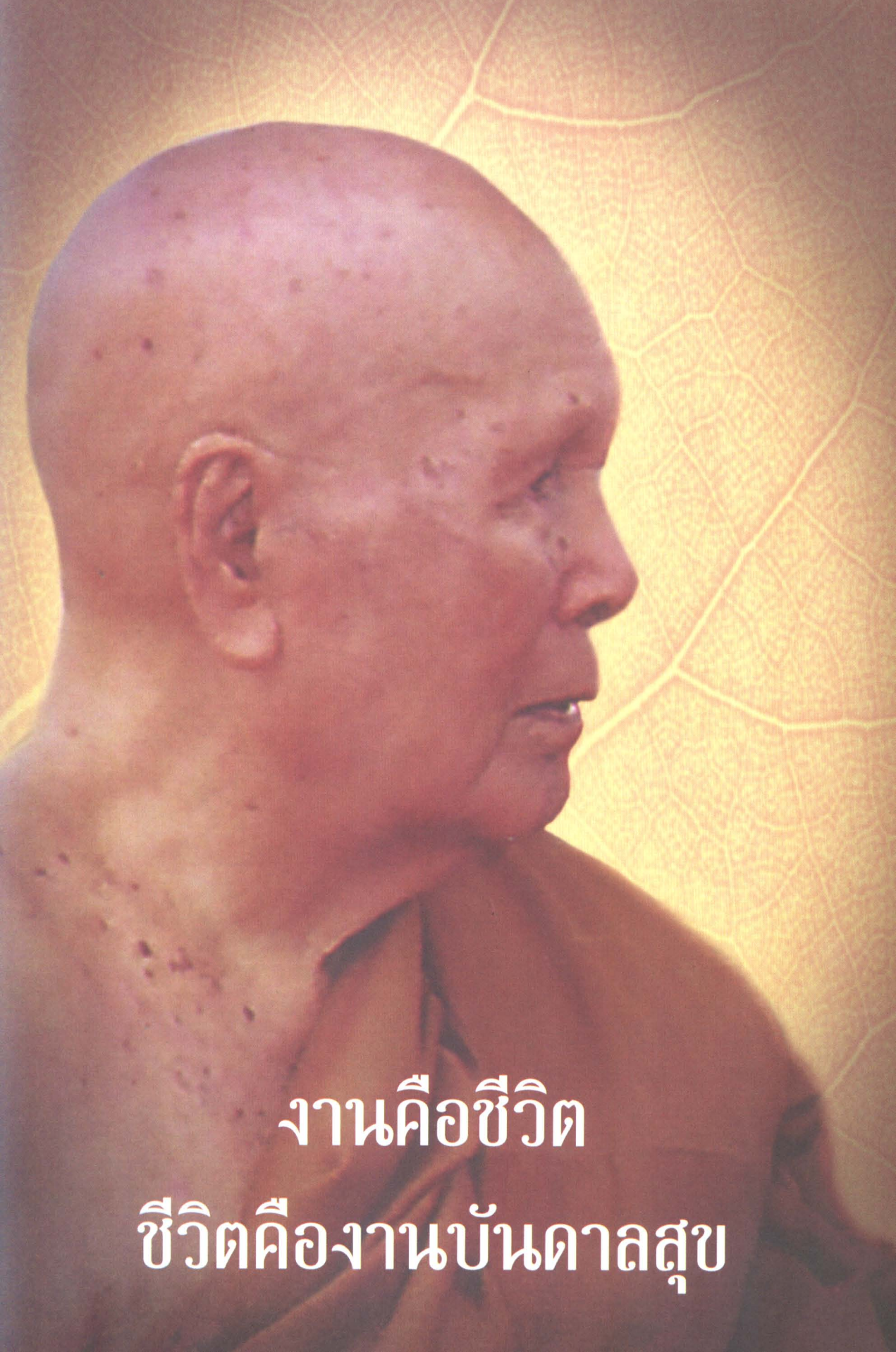
ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข.....	๑๘๕
มองทุกสิ่งตามที่เป็นจริง.....	๑๘๖
ศิลปะในการพูด.....	๑๘๘
อริยสัจสี่ : ธรรมบัญญัติสำหรับชีวิต.....	๑๘๙
หัวใจของอริยสัจสี่.....	๑๙๐
เรื่องของทุกข์.....	๑๙๑
การเข้าไปยึดมั่นทั้งห้า...เป็นความทุกข์.....	๑๙๒
ความเกิดแห่งความยึดถือเป็นทุกข์.....	๑๙๓

ความเข้าใจในเรื่อง “ชาติ...การเกิด”.....	๑๙๔
ภพ...ความคิดที่ส่งไปในเรื่องกามารมณ์.....	๑๙๕
ความเจ็บไข้เป็นความทุกข์.....	๑๙๙
การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก...เป็นทุกข์.....	๒๐๓
อารมณ์โลก.....	๒๐๗
บทเรียนของชีวิต.....	๒๐๘

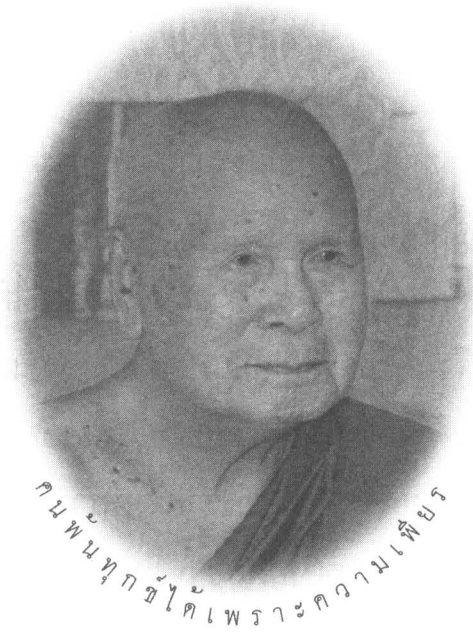
ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท...

อมตวาจา หลวงพ่อปัญญาอันมหิกขุ

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท.....	๒๐๙
วิสัยของพุทธบริษัท.....	๒๑๐
จิตที่เข้าถึงธรรมะ.....	๒๑๑
สร้างชีวิตใหม่.....	๒๑๒
ชื่อว่าเห็นศตาคต.....	๒๑๓
เป็นเอาเอง.....	๒๑๔
ความเชื่อ.....	๒๑๕
เหยื่ออารมณ์.....	๒๑๖
สำรวจตน.....	๒๑๗
พิจารณาตนเอง.....	๒๑๘
ตรวจสอบตนเอง.....	๒๑๙
รักษาคณไว้ให้ดี.....	๒๒๐
สิ่งที่เกิดในวิถีชีวิต.....	๒๒๑
คืนเสียเถิดพี่น้องเอ๋ย!.....	๒๒๒
โลกร่วมเย็นดับเข็ญด้วยธรรมะ.....	๒๒๓

งานคือชีวิต
ชีวิตคืองานบ้านดาลสุข

ญาตีโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ อีกอาทิตย์เดียวก็หมดปีเก่า แล้วก็ขึ้นปีใหม่กันต่อไป ดินฟ้าอากาศขณะนี้ก็พอสบาย ไม่ร้อนนัก แล้วก็ไมหนาวอะไร...พอดีๆ ญาตีโยมก็สบายทางกายทางใจ บางทีร่างกายสบายแต่ว่าใจอาจจะไม่สบายก็ได้ เพราะเราคิดไม่ถูกต้องก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์มีปัญหทางใจ การมารับฟังธรรมะทุกวันอาทิตย์เพื่อเอาไปช่วยประคับประคองจิตใจให้ได้มีความสงบตามสมควรแก่ฐานะ ญาตีโยมจึงมากันทุกวันอาทิตย์ ไม่ว่าในพรรษานอกพรรษาก็ให้ปฏิบัติกันเรื่อยไป อย่างนี้ อย่าทำเป็นฤดูกาลเฉพาะในฤดูเข้าพรรษา ออกพรรษาแล้วก็หายกันไป อย่างนั้นมันเป็น ‘กาลโก’ ไป

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็น ‘อกาลโก’ แปลว่า ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล ไม่เหมือนผลไม้ให้ผลเป็นฤดู พ้นฤดูแล้วมันก็ไม่ออกผล แต่เดี๋ยวนี้เขาก็เร่งให้มันออกได้เหมือนกัน แต่เร่งหนักเข้าต้นมันจะตาย เพราะเร่งเกินไป...มันตั้งตัวไม่ทัน จึงไม่ควรจะไปเร่ง ปลอ่ยให้มันเป็นไปตามฤดูกาล

มนุษย์เราปัจจุบันนี้ใจร้อนใจเร็ว ทำอะไรก็อยากจะได้ไวๆ ทำให้เกิดปัญหากันด้วยประการต่างๆ จึงไม่ควรจะคิดให้มันรวดเร็วอย่างนั้นเกินไป ปลอ่ยให้ไปตามธรรมชาติบ้างก็จะอยู่กันด้วยความสุขความสบาย เรื่องของธรรมะเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชีวิต ที่เราต้องใช้ทุกเวลานาทีของชีวิต เพราะเมื่อไปเราก็คงเกิดปัญหามีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ แต่ถ้าไม่เผลอ ไม่ประมาท...ก็ไม่มีอะไร

อันนี้ญาติโยมผู้มาฟังธรรม ย่อมเห็นผลด้วยตนเองอยู่แล้ว จึงได้อุทิศสัพพัญญูมาฟังแทบทุกวันอาทิตย์เพราะมันเป็นเครื่องช่วยให้เราสบายใจ ให้เรามีความสุขในชีวิตประจำวัน อาตมาก็พยายามที่จะพูดชี้แนะอะไรต่างๆ เพื่อให้ญาติโยมได้เกิดปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

ในวันนี้ก็ใคร่ที่จะพูดถึงความหมายของคำบางคำที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านได้พูดไว้ แต่คนอาจจะเข้าใจเขาไปก็ได้

ท่านพูดว่า **การทำงาน คือการปฏิบัติธรรม** คนฟังแล้วถ้าคิดไม่ลึกซึ้งก็อาจจะเข้าใจเขาเป็นอย่างอื่นไปก็ได้ เช่นเข้าใจไปว่า โอ้พวกโจรผู้ร้ายมันก็ทำงานเหมือนกัน เทียวตัดช่องย่องเบาบ้านนั้นบ้านนี้...ก็ทำงาน จะเรียกว่าปฏิบัติธรรมหรือไม่?

ก็ตอบได้ด้วยสามัญสำนึกว่า “การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่เป็นการปฏิบัติธรรม เพราะไม่ใช่สัมมาชีพ ไม่ใช่อาชีพที่ถูกต้อง” แต่ว่าคนปัญญาอ่อนอาจจะคิดเขาไปแล้วก็คิดว่า “เออ...พวกนั้นมันก็ปฏิบัติธรรมกันอยู่” หรือว่าคำของเถื่อน จะเป็นการปฏิบัติธรรมหรือไม่ คำเหวโหลอื่นมอมเมาประชาชนให้เกิดการติดยาเสพติดจะได้ชื่อว่าทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อันนั้นไม่ถูกต้องทั้งนั้น คือว่าไม่เป็นธรรม ไม่ถือว่าเป็นธรรม

สัมมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมนั้น ต้องเป็นงานที่เป็นสัมมาชีพ เป็นงานที่ในองค์มรรค เรียกว่าเป็นสัมมาอาชีวะ เป็นงานประเภทที่ไม่เคียดแค้น แก่ใครๆ...เราผู้ทำก็ไม่เคียดแค้น ผู้เกี่ยวข้องก็ไม่เคียดแค้น และงานที่เราสร้างขึ้นนั้นไม่เป็นปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่ทำลายสังคมให้พินาศด้วยการด้วยงานที่เราทำขึ้นมา อย่างนั้นเรียกว่าเป็นงานที่ชอบ ผู้ที่ทำงานชอบอย่างนั้นก็เรียกว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

แต่ถ้าเป็นงานที่ไม่ถูกไม่ตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นการทำงานแต่ก็ไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรม เพราะงานนั้นไม่เป็นสัมมาอาชีวะ แต่เป็นมิฉนาชีพ เป็นอาชีพที่สร้างปัญหา สร้างความทุกข์สร้างความเคียดแค้นด้วยประการต่างๆ

อาชีพที่คนเราทำอยู่ในปัจจุบันนี้ มันก็มีหลายอย่างหลายแบบ บางอย่างก็เป็นปัญหาสร้างความทุกข์ความเคียดแค้นให้แก่สังคม แต่บางอย่างก็ไม่มีปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ความเคียดแค้นในสังคม งานอันใดที่ไม่สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเคียดแค้นให้แก่สังคม งานนั้นเป็นงานชอบ แต่งานใดส่งเสริมปัญหา ส่งเสริม

ความวุ่นวายในสังคม งานนั้นก็เป็งานที่ไม่ชอบไม่ควร แม้เราจะทำงานนั้นก็เป็นการไม่ถูกต้อง ไม่ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมะ ผู้ปฏิบัติธรรมะนั้นต้องทำงานอันเป็นหน้าที่ที่ถูกต้อง กล่าวคือไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นเหตุทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในสังคมนั้นๆ จึงถือว่างานนั้นเป็นงานที่ถูกต้อง

งานที่เป็นธรรมะ

เราบางคนอาจจะทำงานประเภทที่ไม่ถูกต้องอยู่ แต่เมื่อเรามานึกถึงธรรมะ นึกถึงสังคมคือประเทศชาติ เราก็ได้หยุดทำงานนั้นไปก็มีอยู่มากเหมือนกัน เช่น บางคนเคยค้าขายสุราเมรัยอันเป็นเครื่องทำให้คนเสียสติ เสียความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ลดความเป็นคนให้มันน้อยลงไป เมื่อได้เข้ามาพบพระก็นึกขึ้นได้ว่าเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ก็เลยหยุดการค้าขายสิ่งนั้นไป

เมื่อวันก่อนนี้ มีพระองค์หนึ่งท่านมาจากจังหวัดนครราชสีมา อำเภอขามสะแกแสงโน่น ท่านเป็นนักพัฒนา ได้พยายามอบรมประชาชนทุกแห่งทุกมุม เพื่อให้คนเข้าถึงธรรมะ ได้เป็นผู้ประพฤติกิ ประพฤติชอบ เทปธรรมะที่วัดนี้ท่านมีเป็น ๑๐๐ ม้วน เอาไปเปิดให้คนฟังอยู่บ่อยๆและสม่ำเสมอ แล้วก็พยายามจะเข้าถึงประชาชนด้วยการไปเยี่ยมที่บ้านเขา ไปพูดไปคุย ไปทำความเข้าใจกันในเรื่องหลักธรรมะ ในเรื่องการดำรงชีวิตด้วยประการต่างๆ คนในที่นั้นเมื่อได้ฟังบ่อยๆก็เกิดความสำนึกรู้สึกตัว ได้หันมาประพฤติกิประพฤติชอบ หมู่บ้านนั้นได้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมขึ้นมา ไม่มีปัญหาอะไรวุ่นวาย มีร้านขายสุราเมรัยอยู่ ๖ ร้าน ๖ บ้าน ขายอยู่ ท่านก็พยายามเข้าไปพูดไปคุยเรื่อยด้วยเรื่องอะไรต่างๆ ชี้แนะให้เห็นว่าปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของเรา เช่นการทะเลาะเบาะแว้ง ทุบตีกันนี้มันเกิดจากอะไร? ก็เกิดจากเรื่องการมีเมาสุรา...ขาดสติ ขาดปัญญา

แล้วก็ทำอะไรผิดพลาดเสียหาย ถ้าหากว่าคนไม่คิ่มนักก็ไม่มีเรื่อง หรือว่าไม่มีขาย ก็ไม่มีการคิ่มน...ก็ไม่มีเรื่อง พุคไปเรื่อยๆ พยายามพุคกัน ปี ๒ ปี กว่าจะเอาชนะ สิ่งเหล่านี้ได้ ผลที่สุดก็เลิกกันไป

มีบ้านอยู่หลังหนึ่ง ความจริงเจ้าของเป็นมหาค้าย...เปรียญ ๕ ประโยค แต่ว่าไปค้าขายสุรา ท่านก็ไปเยี่ยมไปเยือน ไปคุยกัน สะกิดให้รู้ว่า “ร้านนี้เป็นร้านของ ‘ท่านมหา’ นะ ท่าน ‘มหา’ มาขายเหล้านี้ไม่เข้าท่าเลย” แล้วก็พุคอะไรต่ออะไร คุณมทานั้นแกมีลูกสาวหลายคน มีถึง ๕ คน เปรียญ ๕ ประโยค มีลูกสาว ๕ คนค้าย ท่านก็พุคจาแนะนำไป

วันหนึ่งพระองค์นั้นท่านไปพุคว่า “นี่พี่มหา” มีลูกสาวหลายคนนี่ ฉันจะขอสักคนได้ไหม?” แกรู้ว่าพระพุคเย้าก็ถามว่า “ขอไปทำอะไร?” “เอาไปแต่งงาน นะซี แต่ว่าในการแต่งงานนี้ต้องไม่เลี้ยงเหล้านะ แต่งกันโดยไม่มีการเลี้ยงเหล้า” แกก็ถามว่า “แต่งกับใครล่ะ?” “แต่งกับคนที่ฉันจะหามาให้สักคนหนึ่ง เป็นคนคิ่ เป็นคนเรียบร้อย แต่ว่าไม่มีการเลี้ยงเหล้ากันในงาน” แกบอกว่า “ต้องคิดดูก่อน...เรื่องนี้ต้องคิดดูก่อน” แล้วทีหลังก็มีคนมาสู่ขอลูกสาวคนหัวปีเพื่อจะแต่งงานกัน ลูกสาวประกาศเลย...ประกาศว่า “ในการแต่งงานของฉันนี้จะไม่มีการเลี้ยงสุราเมรัยแก่คนที่มาช่วยงาน” ประกาศโผงผางดังออกไปเลย แล้วก็ไม่มีการเลี้ยงกัน...เป็นตัวอย่าง ในบ้านนั้นแม้ขายเหล้า วันงานก็ขายไม่ออกเพราะไม่มีการเลี้ยงใครๆ ลูกสาวไม่ยอมให้พ่อเลี้ยงเหล้าแก่ใครๆ ต่อมาพ่อละอายใจก็เลยเลิกขายเหมือนกัน เลิกขายแล้ว...เวลานี้หมู่บ้านนั้น ไม่มีเหล้าขายแล้ว อยู่กันเรียบร้อย ไม่มีเรื่อง ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน เพราะไม่มีสิ่งที่มีเงินเมาอมเมาประชาชน

เรื่องการพนัน เรื่องอะไรๆ ท่านก็พยายามพุค...ก็เลิกกันหมดในหมู่บ้านแห่งนั้น...ทำมาหลายปีก็จะเรียบร้อย แต่ไม่ได้รายงานใคร ไม่ได้รายงานเรื่องการกระทำนี้ให้ใครได้ทราบ เพราะถือว่าทำงานเพื่อพระพุทธเจ้า ไม่ต้องไปรายงาน

กับใครก็ได้ จะรายงานกับพระพุทธเจ้าท่านก็ไม่รับรู้อะไรแล้ว...เลยไม่จำเป็น ก็ยังทำอยู่ด้วยความตั้งใจ...ไม่หยุดไม่ยั้ง พอคนในหมู่บ้านนั้นดีแล้ว ท่านก็ขยับไปหมู่บ้านอื่นต่อไป ท่านเป็นพระที่ขยัน เองงานเอากการ คนในหมู่บ้านนั้นก็ได้ออกจากความมืดมาอยู่กับความสว่าง ได้ออกจากความมืดมาอยู่กับความถูกต้อง มีความคิดถูกต้อง มีการพูดที่ถูกต้อง มีการกระทำที่ถูกต้องขึ้น ก็นับว่าเป็นการช่วยถึงประชาชนให้เข้ามาสู่ทางของพระพุทธเจ้าแล้วก็เดินต่อไป

แต่ก็ต้องคอยคุมไว้เหมือนกัน เพราะว่าถ้าไม่คุมมันอาจจะเขวออกไปก็ได้ คล้ายกับเราตอนสัตว์ไปเลี้ยงในทุ่ง เวลาตอนไป...ก็ต้องคอยคุมให้ไปเป็นฝูงเป็นหมู่ ถ้าไม่คุมให้มันก็แตกไป สัตว์ตัวไหนแตกออกไปก็จะถูกเสือเอาไปกิน ถ้าเป็นในป่า ถ้าไม่ใช่เสือก็เป็นคนนั่นแหละเอาไปกินเสีย ลักเอาไปแกงเสียดีกได้ ผู้เลี้ยงก็ต้องคอยคุมอยู่ พระท่านสอนคนให้เข้าเส้นทาง แล้วก็ต้องคอยไปคุ้ยไปเยี่ยมไปเยียนไปทำความเข้าใจกันได้ อย่าประมาท...เราได้เดินมาในทางที่ถูกที่ชอบแล้วก็ต้องเดินต่อไปจนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง อย่างนี้ทำคนให้หันเข้าหาสิ่งที่ถูกต้อง ให้ทำงานที่เป็นสัมมาชีพ ทำนาเป็นสัมมาชีพ ทำสวนเป็นสัมมาชีพ ค้าขายเป็นสัมมาชีพ ทำราชการงานเมืองก็เป็นสัมมาชีพ นี่เรียกว่าทำงานคือการปฏิบัติธรรมขึ้นมา เพราะว่างานที่ทำนั้นเป็นงานดี เป็นงานสุจริต เป็นงานที่มันไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม ผู้ทำไม่เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้นั้นก็ไม่มีความทุกข์ ความเดือดร้อน

อันนี้เป็นฐานอันหนึ่งเรียกว่าเป็นงานที่เป็นธรรมะ ผู้ทำงานนั้นชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม นี่เป็นส่วนต้นๆ ที่เราควรจะได้คิดอย่างนั้น สามัญชนก็ทำได้ทั่วไป แต่ว่าเราเอาเพียงเท่านั้นยังไม่พอ มันต้องก้าวหน้าสูงไปกว่านั้น ทำงานให้เป็นการปฏิบัติธรรมที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น

ทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมยิ่งขึ้นไปกว่านั้นจะอย่างไร?

... จะต้องทำงานด้วย “จิตว่าง”

ที่ท่านพุทธทาสท่านเคยพูดว่า

จงทำงาน	ทุกชนิด	ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน	ให้ความว่าง	ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร	ของความว่าง	อย่างพระกิน
ตายเสรีจลิน	แล้วในตัว	แต่หัวใจ

นี้สูงขึ้นไปทีควรครึกนึกเข้าใจกันต่อไปว่า ทำงานด้วยจิตว่างนั้นแหละ
เป็นการปฏิบัติธรรมแท้

ทำงานด้วยจิตว่างนี้ทำอย่างไร? อันนี้เป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันอยู่
ทั่วไปในสมัยแรกๆ คือเมื่อท่านพูดคำนี้ออกมาครั้งแรกก็มีคนเอาไปเขียนล้อบ้าง
พูดล้อเลียนบ้าง อะไรต่างๆ เช่นบอกว่า ทำงานด้วยจิตว่างนี้มันไม่ได้ จิตคนมัน
ไม่ว่าง มันต้องมีอะไรอยู่ในใจตลอดเวลา...มีการคัดค้าน คนที่มีชื่อเสียงในสังคม
มีการคัดค้านเขียนลงหนังสือพิมพ์อะไร ท่านก็อ่านเรื่องเหล่านั้น เวลาไปพบกันท่าน
ก็บอกว่า เอ! สมัยก่อน เมื่อพูดออกมาใหม่ๆ นี่คิดว่าสัก ๒๐ ปี คนจึงจะเข้าใจ
ความหมายของคำๆนี้ได้ดี ว่าทำงานด้วยจิตว่างนี้ หรือว่าเรื่องจิตว่างนี้กว่าคนจะ
เข้าใจก็คงใช้เวลาสัก ๒๐ ปี

แต่ตอนนี้สบายใจแล้วว่าคนจะเข้าใจเร็วขึ้น เพราะพวกหนังสือพิมพ์เขา
ช่วยวิพากษ์วิจารณ์ คนมีความรู้บางคนที่ชื่อเสียงในทางการศึกษาเขียนก็ช่วยกัน
วิพากษ์วิจารณ์ ไปช่วยพูดไปช่วยอะไรกันขึ้น คนก็จะสนใจมากขึ้น แล้วก็เอาไปคิด
เมื่อคิดก็จะเข้าใจ ท่านไม่วิตกว่าจะมีใครค่าใครว่า หรือจะมีใครวิพากษ์วิจารณ์
เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นทำให้เกิดการคิดการค้น ทำให้เกิดปัญญา ทำให้คน

สนใจที่จะคิดในเรื่องนั้นๆ คนเราถ้าสนใจคิดมันก็ดีขึ้น แต่ถ้าไม่คิดเลยก็ไปไม่ค่อย รอดเหมือนกัน

คำสอนในพุทธศาสนานั้น เป็นคำสอนที่ชวนให้คนคิดชวนให้คนสงสัย ชวนให้วิเคราะห์วิจัยในเรื่องนั้นๆ ถ้าเราคิดสงสัยแล้วก็ค้นมันจะเข้าใจดีขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงตีเถียน แต่ทรงสรรเสริญบุคคลที่กระทำอย่างนั้น มันติดกับคำสอนในศาสนาอื่น ที่เขาไม่ให้วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ให้ตั้งข้อสงสัยใน สิ่งที่เรียกว่าเป็นเรื่องของ “ศาสนา” เพราะถ้าสงสัยแล้วก็หาว่าเป็นบาปเป็นโทษ ไปเสียทีเดียว “มัดมือชก” ว่าอย่างนั้นเถอะ แต่ของพระพุทธเจ้านั้นไม่ได้มัดมือชก อย่างนั้น พระองค์บอกว่า ให้คิด...ให้ทำความเข้าใจ ให้ทำโนใจให้ดี

เวลาพระองค์จะไปเทศนาสอนใครๆก็ตาม พระองค์ก็บอกว่า “ให้คิดให้ดี ฟังให้ดี ให้คิดให้แยบคาย เราจะพูดให้ฟัง” แล้วก็ตรัสสอนไป พูดไป ถามไป ใต้ถามหรือใต้ตอบกันก็มี ที่จะพูดคนเดียวนั้นน้อย พระพุทธเจ้าไม่ค่อยชอบพูด อย่างนั้น แต่ว่าใช้วิธีโต้ตอบเพื่อให้เขาเกิดความคิด ให้เกิดความเข้าใจ และเมื่อ สอนจบลงไปแล้ว ถ้าพระองค์ถามว่า “เชื่อไหมในสิ่งที่บอกให้?” ถ้าหากว่า คนใดตอบว่า “ยังไม่เชื่อ” พระองค์จะพ้อพระทัยมาก และชมเชยว่า “ถูกต้องแล้ว บัณฑิตต้องไม่เชื่ออะไรง่ายๆ” ต้องเอาไปคิดก่อน เอาไปนึกก่อนให้ละเอียด ให้ เกิดความเข้าใจแล้วจึงจะปลงใจเชื่อ พระองค์มีหลักการอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น ชาวพุทธจะต้องเป็นผู้ที่พยายามคิดค้นในเรื่องอะไรต่างๆ ไม่ว่าใครจะสอนอะไรให้ต้องเอาไปคิด ไปตีให้มันแตก...ตีปัญหาตีให้มันแตก ให้มัน แยกฉานขึ้นในใจเรา แล้วเราจะมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น ถ้าเรารับง่ายๆ เชื่อง่ายๆ มันก็ใช้ไม่ได้ ไม่ใช่วิสัยของ ‘พุทธบริษัท’ พุทธบริษัทต้องสงสัยไว้ก่อน แล้วไปตีปัญหานั้นให้มันแตกฉานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านพูด ออกมาแต่ละเรื่องนั้น ท่านต้องการให้คนเอาไปคิด บางทีพูดเป็นเชิงให้คิด เป็นเชิง ทำท้ายก็มี เรียกว่า พูดในเชิงท้าทายเพื่อให้คนเอาไปคิดกัน ไปวิพากษ์วิจารณ์กัน

ไปคุยกันในบ้านกาแฟ ไปคุยกันตามสโมสรที่ประชุมอะไรต่างๆ ยิ่งพูดกันมากก็ยิ่ง
 ใหญ่ เพราะว่ามันจะได้แพร่หลายออกไป คนจะได้เข้าใจขึ้น นี่ได้แย่งรุนแรงที่ไม่ว่า
 อะไร เพราะการโต้แย้งทำให้เกิดการคิดนึกไตร่ตรองเรื่องนั้นๆ

ฉะนั้นเมื่อท่านพูดคำนี้ออกมาว่า **จงทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง** หรือพูด
 เรื่อง ‘จิตว่าง’ นี้ คนก็ไม่ค่อยเห็นด้วยหรอก...ไม่ค่อยเข้าใจ แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็น
 คำพูดทั่วไปแล้ว กลายเป็นข้อเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องตลก เรื่อง
 คะนอง เขาก็พูดกันไปแล้ว เช่นมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็พูดว่า “ต้องทำใจให้ว่างๆ”
 แพร่หลายในสังคมแล้ว ท่านบอกว่า “มันแพร่หลายแล้ว แต่ว่าอาจจะยังไม่ซึ่ง
 ในคำนั้นก็ใช่ แล้วก็จะเข้าใจไปเอง คิดไปนึกไปก็คงจะเข้าใจไปเอง”

จิตที่ว่างคือว่างจากกิเลสทั้งปวง

พวกเราที่คุ้นกับธรรมะในแนวนี้ คือฟังบ่อยๆก็คงเข้าใจกันพอสมควร
 แต่เพื่อให้เข้าใจชัดขึ้น ที่เรียกว่า **ทำจิตให้มันว่าง**นะ หมายความว่าไม่ใช่ว่าง
 อย่างไม่มีอะไร ไม่ใช่ว่างเหมือนภาชนะว่างที่ไม่มีอะไรอยู่ในภาชนะนั้น นั่นเป็น
 ความว่างในทางวัตถุ แต่ความว่างในทางจิตคือไม่มีกิเลสเกิดขึ้น ในขณะที่
 เราทำอะไร เราคิด เราพูดอะไร ไม่มีกิเลส ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวในตน
 เข้ามาเป็นฐานรองรับสิ่งนั้น อย่างนั้นเรียกว่า ทำด้วย “จิตว่าง”

เช่นเราทำอะไรสักชิ้นหนึ่ง เราทำด้วยจิตที่มันว่าง ก็หมายความว่า ไม่ได้
 คิดว่าเราจะมีอะไร จะได้อะไรจากสิ่งนั้น เราคิดแต่เพียงว่า เป็นหน้าที่อันเราจะ
 ต้องกระทำ เราเกิดมาเพื่องาน เราก็ต้องทำงาน สิ่งนี้เป็นงานของเรา เป็นหน้าที่
 ของเรา แล้วก็ทำด้วยจิตใจที่สะอาด สงบ สว่าง ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาเป็นเครื่อง
 รบกวนใจ เรียกว่า จิตมันว่างในขณะนั้น เราเห็นรูป เราฟังเสียง เราดมกลิ่น

ลึมรสได้ถูกต้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่มีความยึดถือสิ่งนั้น มันเพียงลักแต่ว่าผ่านมาผ่านไป ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นผ่านไป เราไม่เก็บไว้เป็นอารมณ์ เราก็เรียกว่า “จิตว่าง” คนที่จิตว่างอย่างนี้จะไม่โกรธใคร จะไม่เกลียดใคร จะไม่มีความวิหยาพยาบาทใคร ไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วให้วุ่นวายใจ ใจมันก็ว่างอยู่จากกิเลส แต่ความคิดอื่นมันก็ยังมีความเรื่องขงใจ แต่ว่าเป็นความคิดที่ไม่มีกิเลสหนุนหลัง ไม่มีความเห็นแก่ตัวเข้ามาเป็นเครื่องสนับสนุน เราคิดด้วยสติ คิดด้วยปัญญา อย่างนี้เรียกว่าคิดด้วยจิตที่ว่างจากกิเลส ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในใจ

เช่นเราจะพูดอะไร เราก็พูดไปตามหน้าที่ ไม่มีอะไรหนุนให้พูด ไม่ใช่พูดเพื่ออวด ไม่ใช่พูดเพื่อแสดงว่าฉันมีความรู้ มีความคิดในเรื่องนั้น ถ้าพูดอย่างนั้นมันมีกิเลสหนุนหลัง คือเพื่ออวด...อวดคือ อวดเด่น เพื่ออวดอะไรอย่างนี้ จิตมันก็ไม่ว่างจากการที่มีกิเลส แต่ถ้าเราพูดไปตามหน้าที่ที่เราจะต้องพูด ไม่ได้หวังอะไร ไม่ได้คิดเรื่องอะไรในเรื่องที่เป็นส่วนตัว อย่างนั้นก็เรียกว่าพูดด้วยจิตว่าง

คนที่พูดด้วยจิตที่มันว่างนั้น พูดได้เรียบร้อย สำนวนเรียบร้อย ต่อเนื่องกันเรียบร้อย ไม่มีอาการขลุ่ยลักทางจิตใจ เพราะว่าไม่มีอะไรจะแซงเข้ามา ถ้าหากมีความเห็นแก่ตัว อยากเด่น อยากดัง...เข้ามาแซงเมื่อใด การพูดนั้นก็จะไม่ติดต่อกัน จะมีการตะกุกตะกักขึ้นมาทันทีเพราะมีอะไรแซงเข้ามา จิตมันก็ไม่สงบ มันก็เกิดปัญหาขึ้นมา คล้ายกับเราขับรถถ้าหากว่าถนนมันไม่มีอะไร...ว่าง เราก็ขับสบาย แต่พอมีอะไรตัดหน้า...มีสุนัขวิ่งตัดหน้า เราต้องเบรคแล้ว วัวเดินตัดหน้าก็ต้องเบรค คนเดินตัดหน้าก็ต้องเบรค หรือมีรถสวนมา แหม! มันจะพุ่งมาหาเรา เราก็ต้องหลบตัวโค้งไปเลยที่เดียวฉับใด

ในเรื่องความคิดที่แสดงออกของคนเราก็เหมือนกัน

ถ้าคิดด้วยจิตที่สะอาด สว่าง สงบ...มันก็ว่าง

มันไม่มีอะไรเข้ามาหนุนให้เกิดความคิดไขว่เขว ฉะนั้น

ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน

การทำอะไรก็เหมือนกัน ถ้าเราทำโดยจิตที่บริสุทธิ์ โดยไม่มีความหวังว่าทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง การทำงานอย่างนั้นมันเป็นธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว ผู้กระทำนั้นไม่ปรารถนาอะไรจากงานนั้น แต่ทำไปเพราะนี่กว่ามันเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องทำ เราทิ้งไม่ได้ เราต้องทำไปตามหน้าที่ ทำด้วยจิตใจที่ว่างแจ่มใส เรียกว่า **สนุกในงาน ทำงานให้เป็นสุข สนุกในงาน เพราะจิตมันว่าง จิตไม่ต้องการอะไรอื่นในเรื่องนั้น**

เราเคยสังเกตไหมว่าเราทำงานแล้วเมื่อไม่อยากจะทำ ทำไมจิตเบื่องาน? ก็เพราะว่าเราทำมานานแล้ว ไม่เห็นว่าได้ขึ้นเงินเดือนสักที ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งสักที เราก็ไม่สบายใจ เราก็เบื่อแล้วก็ไม่อยากทำ ทำไปสักแต่ว่าทำ...ซังกะตาย ทำไป ถ้าพูดตามภาษาชาวบ้านว่า “ซังกะตาย...ทำไปอย่างนั้นเอง” แต่ไม่รู้ว่าเรายังไม่แจ่มใสในงาน มีอาการไม่สนุกในงาน...เบื่อ พอเห็นงานก็เบื่อ เบื่อหนักๆเข้าก็จะเป็นโรคประสาท คือเบื่องาน เบื่อคน เบื่อสำนักงาน เบื่อนั่น เบื่อนี้ เหมือนคนทำงานเกี่ยวกับการเงิน...เบื่อตัวเลข เบื่อเสียเงินเป็นโรคประสาท ต้องไปพักผ่อนที่เบื่อนั่นก็เพราะว่าฐานในใจนั้นมันไม่ว่าง มันมีความปรารถนาอยู่ใใจ ทำไปๆแล้วก็ไม่เห็นว่าจะดีขึ้น เงินเดือนก็ไม่ได้เพิ่ม ตำแหน่งก็ไม่ได้เพิ่ม เราต้องการสิ่งเหล่านั้นอยู่แต่มันไม่ได้ เมื่อไม่ได้ก็เลยไม่สบายใจ...เป็นทุกข์

งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข

แต่ถ้าเราทำงานนั้นเพียงแต่สำนึกว่า เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ งานกับชีวิตเป็นของคู่กัน ถ้อยคุณการณ์ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” เราก็

ทำงาน ทำให้เกิดความสบายใจ ไม่ได้ทำอะไรอะไร ไม่หวังามิส ไม่หวังอะไร
 ทั้งนั้น สิ่งใดที่ได้มาก็ได้มาตามเรื่องของงาน เราไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้เสียใจเมื่อไม่ได้
 ได้มากก็ไม่ตั้งใจ ได้น้อยก็ไม่เสียใจ ได้ช้าไปก็ไม่เสียใจ ได้เร็วไปก็ไม่ตั้งใจจากการ
 ใค้นั้น เพราะใจมันประกอบด้วยสติด้วยปัญญาควบคุมอยู่ตลอดเวลา และเมื่อ
 ได้มาแล้วก็รู้จักคุณค่าของสิ่งนั้น รู้จักว่าควรจะใช้อะไร ใช้อย่างไร อะไรจำเป็น
 แก่ชีวิต อะไรไม่จำเป็นแก่ชีวิต คนประเภทนี้จะไม่มีปัญหาเรื่องสตางค์ไม่พอใช้
 เพราะว่าเขารู้จักใช้ คนเราถ้ารู้จักใช้มันก็พอใช้ รู้จักกินมันก็พอกิน รู้จักอะไร
 มันก็พอไปทั้งนั้นแหละ ที่มันไม่พอๆกันอยู่ทั่วไปเวลานี้แหละ เพราะว่าเขานั้น
 ไม่รู้จักกินไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น...เลยมีอาการไม่พอ ที่ไม่พอ
 เพราะอะไร?...เพราะว่ามันอยากอยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักอึดกับเขาเสียเลย
 อยากจะได้นั้น อยากจะได้นี้ อยากจะได้นั่น ‘เพื่อนเขามี...กูยังไม่มี’

จิตว่างจากความต้องการ ขณะทำงานจิตก็แจ่มใส

พอมีแล้ว...เพื่อนเขามีดีกว่า มันต้องทะเยอทะยานเพื่อให้เหมือนเขา มี
 รถยนต์แล้วแต่ยี่ห้อมันต่ำไป เป็นรถญี่ปุ่น รู้รถเยอรมันไม่ได้ รู้รถอังกฤษไม่ได้ ต้อง
 ขวนขวายให้ทันเพื่อน ถ้ายังไม่ทันก็ขับไปด้วยความไม่สบายใจ เป็นทุกข์อยู่ตลอด
 เวลา เรื่องแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่เหมือนเพื่อน เพื่อนใช้ผ้าดีกว่านี้ ราคาแพงกว่านี้
 เลยเกิดการแข่งขันกัน...ต้องแข่งขันในเรื่องเครื่องนุ่มห่ม แข่งกันในเรื่องรถ แข่งกัน
 ในเรื่องบ้าน แข่งในเรื่องอะไรต่ออะไร นี่มันมีอารมณ์แข่งอยู่ตลอดเวลา แล้วก็
 ทุกข์เพราะการแข่งขันกันในรูปแบบอย่างนั้น จิตไม่เคยสงบ ไม่เคยพอสักทีหนึ่งกับสิ่ง
 ทั้งหลายทั้งปวง ก็มีแต่ความทุกข์ความเคียดร้อนใจอยู่ตลอดไป เพราะจิตมัน
 ไม่ว่างจากความต้องการ มีความต้องการอยู่เสียเรื่อยจนไม่รู้จักอึดไม่รู้จักพอ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม้ฝนจะตกลงมาเป็นเงินเป็นทอง ก็ไม่สามารถจะทำให้ใครพอใจได้” เพราะเขาไม่รู้จักอ้ม ตกลงมาจนท่วมตัวแล้วก็ตายไปเลย เพราะว่าเงินมันท่วม หล่นลงมาบนหัวบนตัว...บวมไปหมดแหละ เหมือนกองธรณี ถูกชกจนหน้าบวมไปอย่างนั้น นี่เงินมันหล่นใส่จนหน้าตาบวมไปหมด เลยหายใจ ไม่ออกแล้วก็ตายไปเพราะความอยากที่รุนแรงนั่นเอง มันเป็นอย่างนี้ มันก็มีเหมือนกัน จิตใจไม่รู้เท่ารู้ทันก็ไปสร้างปัญหาสร้างความทุกข์เดือดร้อนแก่ตัวเอง

อย่างนี้ก็เป็นความผิดในการดำรงชีวิต ที่เราไม่ได้เอาธรรมะมาไว้เป็นดวงประทีปส่องทาง ไม่สร้างความพอใจในสิ่งที่มีเราได้ แล้วก็ไปทะเยอทะยานที่จะมีจะได้ต่อไป เป็นคนที่ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักอ้ม...ก็เป็นทุกข์เรื่อยไป แต่ถ้าเรารู้จักพอเสียบ้าง...ใจสบาย หรือว่าเราไม่ต้องการอะไรนักหนา...พออยู่ได้ พอได้ใช้ได้ สบายไป มีงานทำก็ทำไปด้วยความร่าเริง แจ่มใส ไม่ทำด้วยความทุกข์

คนที่ทำงานด้วยความทุกข์เพราะเบื่องาน ไม่ชอบเพราะงานนี้ทำนานแล้ว อยากจะไปทำงานโน้น ทำที่นี้นานแล้วก็อยากจะไปทำที่โน่น จิตมันกวัดแกว่ง อยู่ตลอดเวลา ไม่มีความสบายในทางจิตใจ จึงได้เกิดปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อน ทำงานแบบนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็นหน้าที่

ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นต้องทำงานด้วยความสำนึกอยู่แต่เพียงว่า
อันนี้เป็นหน้าที่ที่ฉันจะต้องทำ แล้วก็ทำไปตามหน้าที่
ไม่ได้คิดว่าจะมีอะไร จะได้อะไรจากเรื่องนี้...เรื่องนั้นมันมาเอง
ถึงเวลามันก็มาของมันตามเรื่อง...เราไม่ต้องไปอยากล่วงหน้า
ที่นี้คนเรามันอยากไว้ล่วงหน้า . . .

คล้ายกับนั่งรถไฟ พอถึงสถานีสามเสนก็นึกว่าเคี้ยวก็ถึงบางซื่อ ถึงบางซื่อ เคี้ยวถึงคอนเมือง อยากให้มันถึงไวๆ รถมันก็วิ่งอยู่เต็มฝีจักรแล้วละ แต่เราก็ออยาก จะให้ถึงอยุธยาไวๆ ให้ถึงภาชี ให้ถึงลพบุรี ให้ถึงที่ที่ต้องการไป แล้วก็นั่งบนในรถ เป็นทุกข์ไป บ่นว่ารถช้า พอถึงสถานี...หยุด... ทำไมมันหยุดนานจริง? มันก็หยุด ไม่นานหรอก หยุดตามเวลาของเขา ๒ นาทีบ้าง ๓ นาทีบ้าง ตามระยะที่เขาตั้งไว้ แต่ใจเรามันเร็วกว่านั้น อยากจะให้ไปถึงเร็วกว่า เราก็นั่งเป็นทุกข์ใจ นี่แหละเขา เรียกว่าใจมันไม่ว่าง เพราะความอยากมันเกิดอยู่ตลอดเวลาที่เป็นทุกข์เรื่อยไปไม่ว่า เรื่องอะไร เรื่องนั้นเรื่องนี้ เราก็คือเป็นทุกข์ล่วงหน้าไว้ อยากจะให้มันถึงวันนั้นไวๆ อยากจะให้มันได้เรื่องนั้น ให้มันได้เรื่องนี้ เคยคิดอย่างนั้นไหม? โยมลองคิดถึง ตัวเองว่าเราเคยมีความรู้สึกอย่างนั้นหรือไม่?

พอใจเท่าไร เสียใจก็เท่านั้น

ถ้าเรามีความรู้สึกอย่างนั้น เราก็นึกว่า เออ! แล้วมันเป็นอย่างไร? เราก็คือ กลุ้มใจนะซี นั่งกลุ้มใจด้วยเรื่องนั้นเรื่องนี้ ถ้าใครเขาบอกว่าจะเอาอะไรมาให้ เอาแล้ว...อยากก่อนเขาเอามาให้เสียอีกด้วยซ้ำ พอบอกว่าจะมาให้วันนั้น เอ้า... นับวันเลย เคี้ยวจะถึงวันนั้นๆ อยากไวล่วงหน้า อยากให้ของมันมา พอมาถึงก็ แหม! คืออกคือใจ ใจของมันมาคือใจ จักที่จัดทางวางให้เรียบร้อย แล้วก็มองทุกวัน คือใจกับมัน ยึดกับมัน ‘ของกู’ อยู่ตลอดเวลา พอวันหนึ่งเผลอไป โขมมันเข้ามา ยากเอาไปเสียเลย พอตื่นเช้าขึ้นมา “เอ๊ะ! หายไปไหน...ของนั้นมันหายไปไหน” เป็นทุกข์แล้ว เทียบถามคนรับใช้ ถามใครต่อใคร ของนั้นใครย้ายไปไหน ไม่มีใคร ย้ายหรอก ก็ไม่มีใครย้ายสักคนแต่โขมมันย้ายไปแล้ว ก็เสียใจอีก...เสียกาย เรียกว่า **พอใจเท่าไร...เสียใจก็เท่านั้น**

เรามีความพอใจร้อยละหนึ่งก็เสียใจร้อยละหนึ่ง เหมือนกับขึ้นต้นไม้ พอขึ้นไป ๑๐ เมตร มันก็ถึง ๑๐ เมตร ขึ้น ๒๐ ก็ถึง ๒๐ ขึ้นไปแล้ว ไม่ลงก็ไม่ได้เพราะเรา ไม่ใช่สิ่งไม่ใช่ค่า จะไปนั่งอยู่บนนั้นก็ไม่ไหว...ก็ต้องลง ขึ้นไปเท่าไรมันก็ถึงเท่านั้น คือใจเท่าใดก็เสียใจเท่านั้น เราจึงพูดว่า “แหม! ไ้ลูกคนนี่ฉันรักมาก ฉันก็ต้องเสียใจมากเป็นธรรมดา” ว่าอย่างนั้น แล้วทำไมจะต้องเสียใจเป็นธรรมดา มันไม่ใช่ธรรมดา เสียใจมากมันไม่ใช่ธรรมดา แต่เราไปพูดเอาคำว่า “ธรรมดา” แถมท้ายเข้าไปซึ่งมันไม่ถูก **“ความเสียใจไม่ใช่เรื่องธรรมดา”** เรื่องธรรมดานั้นมันจะต้องไม่เสียใจ เพราะเรารู้จักธรรมดาว่ามีแล้วหาไม่ได้แล้วหายไป อะไรๆมันก็ต้องสูญ ต้องตาย ต้องแตก ต้องดับ เป็นเรื่องที่เป็นอยู่อย่างนั้น เราจะไปเสียอกเสียใจมันทำไม ถ้าเราคิดได้...เราก็ไม่เสียใจ ถ้าเราไปคิดว่า “เพราะฉันรักมาก ฉันก็ต้องเสียใจมาก” มันก็ไม่ถูก เราไม่ควรจะรักและไม่ควรจะต้องเสียใจ มันถึงจะถูกต้อง เพราะว่าถึงเราไปรักมันก็ไม่ได้ตอบรักอะไรกับเรา

เช่นว่าสิ่งของนี้...เราไปรักมัน มันก็ไม่ได้เอ้อออห่อหมกอะไรกับเรา แล้วถึงเวลามันก็จะเป็นไปตามเรื่องของมัน เราไม่ควรจะเสียใจ จึงจะเป็นการถูกต้อง แต่เราไม่เคยคิดอย่างนั้น เพราะใจเราคิดแต่ฝ่ายบวกเข้ามา ไม่เคยคิดลบออก คิดแต่จะเอา...จะเอา ไม่เคยคิดที่จะให้ คิดแต่จะมีไม่เคยคิดถึงเรื่องไม่มี มันเป็นอย่างนี้ทั่วไปเราก็คิดอย่างนั้น มันก็เป็นทุกข์กันเรื่อยไป ไม่รู้จักจบไม่รู้จักสิ้น

“มี” กับ “ไม่มี”

แต่ถ้าเราคิดเสียว่า ‘มี’ กับ ‘ไม่มี’ มันก็อยู่ที่เดียวกันนะแหละ...เราดูซิ เช่นตรงที่ยืนพูดนี้เดิมมันไม่มีอะไร แต่ยกเอาอะไรมาวางไว้มันก็มีขึ้นแล้ว วันหนึ่งมันอาจจะไม่มีก็ได้ ถ้าเราคิดล่วงหน้าไว้อย่างนั้น พอไม่มีเข้าเราก็กุ๊กกับตัวเราเอง

ได้ว่า คว้าแล้ว พอผูกได้เพราะเรานึกไว้แล้ว นึกไว้แล้วว่ามันจะหาย นึกไว้แล้วว่ามันจะตาย นึกไว้แล้วว่ามันจะเป็นอย่างนั้น นึกไว้แล้วว่าจะเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ใจก็เกิดปัญญารู้ทันต่อสิ่งนั้นๆ ตามสภาพที่เป็นจริง ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์อะไรมากไป

“เป็น” ค้วยปัญญาจักไม่มีทุกข์

ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านจึงสอนเราว่า . . .

มีได้...แต่อย่าเป็นทุกข์

มีไม่ให้เป็นทุกข์นั้นแหละเรียกว่า ‘มี’ ถูกต้อง

ถ้ามีเป็นทุกข์...ก็ไม่มีถูกต้อง

เป็นอะไรก็เป็นได้ แต่อย่า ‘เป็น’ ให้มันเป็นทุกข์

ถ้า ‘เป็น’ แล้วเป็นทุกข์มันก็ไม่ถูกต้อง

เป็นการ ‘เป็น’ ค้วยความโง่ความเขลา

ไม่ได้ ‘เป็น’ ค้วยปัญญา เราก็เป็นทุกข์

ที่นี่ ‘เป็น’ อย่าให้เป็นทุกข์

. . . เป็นอะไรอย่าให้เป็นทุกข์ . . .

เป็นพ่ออย่าให้เป็นทุกข์

เป็นแม่ก็อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นสามีเป็นภรรยา ก็อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตาม ก็อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นอะไรก็ตามใจ เราต้องเป็นไม่ให้เป็นทุกข์

. . . เรียกว่า . . .

เป็นอย่างมีศิลปะในการเป็น...เป็นโดยมีธรรมะ

วิธีสร้างความสุขในการทำงาน

การทำงานอะไรก็เหมือนกัน . . .

ทำอย่าให้ต้องเป็นทุกข์ อย่าทำให้เคียดแค้นร้อนใจ

แล้วไม่ต้องบ่นกับตนเองว่า “เหนื่อยเหลือเกินๆ ใช้แต่คิดจนคนเดียวแหละ ไม่เห็นมีใครมาช่วยสักคน” บ่นอยู่ได้แต่ก็ไม่หยุดหยอก...ทำอยู่นั้นแหละ ทำไปก็มีความกลุ้มใจทุกข์ใจต่อไป อย่างนี้มันก็เป็นทุกข์นะซี

แต่ถ้าเรานึกว่า “เอ! คนอื่นไม่ช่วยมันก็คือเหมือนกัน ฉันจะได้ทำคนเดียวมันไม่ยุ่งอะไร ฉันจะได้ทำมากๆ เพราะหน้าที่มันมี” ก็ทำไป และทำด้วยอารมณ์สดชื่นรื่นเริง ใจสบาย แล้วก็ไม่ต้องบ่นกับใครให้เกิดปัญหา แต่บางคนมีปกติอย่างนั้น...ขี้บ่น มีอะไรก็บ่น มีงานอะไรก็ “แหม! เอาจานมาให้เราทำอีกแล้ว เราอยู่ดีๆ เอาจานเอาเรื่องมาให้ทำอีกแล้ว” นี่บ่นกันไปทุกที

ถ้าใครให้ทำอะไรกับอย่างนั้น แสดงว่าไม่ได้ใช้ธรรมะในการทำงาน ไม่ได้คิดว่ามันเป็นเรื่องที่เราจะต้องทำ เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำ พอใครเอามาให้ก็บ่นอีกแล้ว “เออ! หาเรื่องมาให้ทำอีกแล้ว อยู่สบายๆหาเรื่องมาให้เป็นทุกข์อีกแล้ว” ปล่อยให้ตลอดชาติ คนอย่างนี้ไม่ฉลาดขึ้นเลย คือไม่ยอมรับในหน้าที่ที่เราจะต้องกระทำ มีความกลุ้มกลัดอยู่ในใจตลอดเวลา ไม่รู้จักหาความสุขในการทำงาน ไม่หาความเพลิดเพลินในการทำงาน ก็ต้องเป็นทุกข์เรื่อยไป

เราจะเป็นทุกข์ทำไม? เมื่อมีงานอะไรมา “เออ! คีๆๆ เอาจานมาให้ฉันทำอีกแล้ว ฉันจะรับใช้ประเทศชาติ จะรับใช้พระศาสนา จะรับใช้สังคม มีอะไรก็เอามาเถอะๆ ฉันยินดีจะทำ” อย่างนี้มันก็สบายนะซี เราก็สบาย คนเอามาให้ก็สบาย เพราะเห็นคนทำสบายใจเราก็สบายใจ

ถ้าเราไปเห็นคนกลุ้มใจนี้เรารู้สึกอย่างไร? เช่น ไปเห็นใครสักคนนั่งกลุ้มใจ เราก็รู้สึกกลุ้มไปด้วยเหมือนกัน ถ้าเราไม่มีปัญญา แต่ถ้ามีปัญญา ก็ “เออ!

มันกลุ่มทำไม กลุ่มเรื่องอะไร ทำไมจึงเกิดมากลุ่มใจ ทำไมจึงเกิดมาเป็นทุกข์?” ปัญญาเกิดมาสอบสวนเรื่องราวหลายเรื่องหลายประการ จิตเราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ เพราะว่าเราทำการสอบสวนสืบสวนเรื่องนั้นอยู่ แต่ถ้าไม่รู้จักสอบสวนสืบสวน มันก็นั่งเป็นทุกข์ กลับมาบ้านแล้ว “แหม! เป็นทุกข์แทนแม่คนนั้น” “เป็นทุกข์แทนพ่อคนนั้นเหลือเกิน” เอ้อ! ทำไมมันเกิดมาเป็นทุกข์อย่างนั้น?”

ว่าง...แล้ว...สบาย

เวลาเกิดมาแรกๆนั้นไม่ได้เป็นทุกข์หรอก เพราะเด็กๆมันเป็นทุกข์กับใคร เขาไม่เป็น แต่ว่าพอโตขึ้นแล้วมันเอาอะไรมาใส่จนเต็มกระบุงกระจาด แล้วก็แบกกันไม่ไหวคไม่ไหว มันก็นั่งกลุ่มใจ นั่งมอง “โห้ย! ยกไม่ไหว” ยกไม่ไหว แล้วทำไมไม่ยกทิ้งเสียบ้าง...กระจาคมันจะได้ว่าง ว่างแล้วก็จะได้ไปต่อไป...นี่มันก็สบาย

พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสสอนว่า...

คุกรภิกษุ! เธอจงวิตเรื่อนี้ เรื่อที่เธอวิตแล้วมันก็จะเบา

ทำลายราคะ โทสะ โมหะ ในใจของเธอเสีย

เธอก็จะถึงจุดหมาย คือนิพพาน

ใจสงบ...ว่างจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวง

ท่านเตือนให้วิตเรื่อ คือร่างกายเรานี้สภาพชีวิตเหมือนกับเรื่อลำน้อยๆ เป็นเรื่อลำน้อยที่เราพายมันไปไหนก็ตามใจ พายไปโน่น พายไปนี่ ผู้พายนั่นก็คือ ‘ใจ’ เรานั้นเอง ใจเราเป็นเจ้าของเรื่อ ไปยึดถือไว้แล้วก็พายเรื่อไป พายไปก็เอาของใส่ลงไป ไปถึงโน่น...เอาใส่ลงไป เอาอะไรใส่ลงไปๆเพียบเลย เหลืออยู่เพียง ๒ นิ้ว เรื่อมันจะล่มแล้ว ถ้าคลื่นใหญ่ๆมามันก็ล่มไปเท่านั้นเอง แต่ว่าไม่เอาของทิ้ง...เสียกาย

ไอนันท์ก็เสียค่าย ไอนี้ก็เสียค่าย ไอนันท์ก็เสียค่าย เสียค่ายไปหมด ยึดถือเอาทั้งหมด ไม่นึกว่าไอนี้ไม่สำคัญ...ขว้างทิ้งไปเสียบ้าง ไอนี้ก็ไม่สำคัญ...ขว้างทิ้งไปเสียบ้างให้เรือมันเบา พอเบาแล้วมันก็ไปเร็วขึ้น ออกกำลังนิดหน่อยก็ไปฉิวเพราะเรือมันเบา! แต่ถ้าเรือมันหนักเพราะเราใส่อะไรลงไปเยอะแยะ...มันก็ไปไม่ไหว ก็มันหนักเรือเลยชา...ไปไม่ไหว

ในชีวิตเรานี้มีแต่เอาของมาใส่เรือ คิคคุชิ...สร้างบ้านใหม่ๆไม่มีอะไรค่อยมีมากขึ้นๆ ของนั้นของนี่เอามาใส่ลงๆมากขึ้น กฎีอาตมาก็เหมือนกัน...นี่ย้ายมาอยู่หลังใหม่มันไม่มีอะไรหรอกที่แรกนะ นี่เอาโต๊ะมาวางเข้า เคี้ยวเอาเก้าอี้มาวางเข้า ไอนันท์นึกไอนี้หน่อย...เอามาวาง เอ๊ะ! ชักจะมากขึ้นอีกแล้ว พยายามไม่เอามาไว้บอกว่า “เอาไปไว้โน่น พาไปไว้ที่อื่น อย่าเอามาใส่เคี้ยวมันจะมากขึ้นเรื่อย แล้วมันก็จะรกอีกรุงรังไป” ก็ไม่มีอะไร พอได้หนังสือมาเล่มหนึ่ง เอามาอ่าน...วางไว้ เอามาอีกเล่ม นั่งอ่านแล้ววางไว้ เอ๊ะ! ค่อยหลายเล่มขึ้นอีกแล้ว บนโต๊ะก็เคี้ยวเอาไอนันท์มาวางไว้...ค่อยรกขึ้นไปอีกแล้ว หนังสือบ้าง จดหมายบ้าง อะไรต่ออะไรมาวางกองเต็ม หลายๆวันก็ไล่ทีหนึ่ง...เอาไปเผา กลางคืนเผาเลย

เอาไปเผาแล้วก็ค่อยมากขึ้นอีกแหละ จดหมายมาจากที่นั่นที่นี้ อ่านแล้ววางไว้ๆ ตอบไปบ้าง ไม่ตอบบ้าง บางฉบับก็ไม่ต้องตอบ เพราะพูดเรื่องไม่เป็นสาระอะไร บางคนไม่มีอะไรหรอกเขียนมา “ได้ฟังธรรม...ขอบอกขอบใจ” แล้วก็ไม่มีอะไร มีลงท้าย “ด้วยความเคารพ” เท่านั้นเอง เขียนมาให้เปลืองสตางค์เปล่าๆ ไม่มีอะไรหรอก...ชมเท่านั้นเอง บอกว่าเทศน์ดี นึกอยู่ในใจว่า เอ...ไม่ชมฉันก็เทศน์อยู่อย่างนี้แหละ ไม่ต้องชมมาก็ได้” เราจะตอบก็ไม่ว่าจะตอบว่าอย่างไร ก็เลยไม่ต้องตอบ เพราะไม่มีเรื่องอะไรจะตอบ แต่บางฉบับก็ “ได้ฟังเทศน์แล้วขอบใจอยากจะได้เทป” ก็ไม่ส่งอะไรมาให้ ส่งไปฟรีๆ ก็ต้องให้เหมือนกัน บอกท่านมหาเถียนว่า “เอ้า! ส่งไปให้ฟรีสักม้วนหนึ่งซิ เขาอยากได้” ก็ส่งไปให้เขา เขาจะได้เอาไปเปิดฟังกัน

บางคนก็ขอหนังสือ หนังสือมีก็ส่งไปให้เขาสักเล่มหนึ่ง สองเล่มสามเล่มก็ได้ บางคนขอมากไปกว่านั้น ขอผ้าไตรจีวร...ไม่ขอน้อยนะ ขอ ๒๐ ไตร แหม! ขอมากเกินไปเจ้านี้ ก็เลยเฉยๆ เพราะว่าตั้ง ๒๐ จะเอาที่ไหนให้ มากๆอย่างนั้นก็ไม่ให้ จะให้ ขอมากมายก็เลยไม่ต้องตอบ...ขอมากเกินไป ถ้าขอน้อยๆก็ต้องตอบไป มันก็กองๆอยู่ นานๆก็รื้อทิ้งไป โยมก็เหมือนกัน..บ้านนะ...เอาไอ้โน่นมาวางไว้ตรงนั้น ไอ้โน่นมาวางตรงนี้จนรกไปหมด ไม่มีที่จะเดิน...บางทีของเต็มไปหมด

เคยไปที่จังหวัดหนึ่ง ท่านเจ้าคณะจังหวัด บณุกุฑินานเต็มไปหมดเลย ห่ออะไรๆ ห่อด้วยกระดาษปูนซีเมนต์...ห่อๆไว้ ก็ถามว่า “ห่ออะไรนี่รับมากมาย?” ท่านบอก “โอ๊ย! ไม่รู้อะไรห่ออะไร มันก็กองๆอยู่อย่างนั้นแหละ” “แล้วได้ทำนอนตรงไหนล่ะครับ” มีช่องว่างแค่นี้...นอนอยู่ในกองของนั้นแหละ ตัวท่านก็เล็กนอนอยู่นั้นแหละ ก็ไม่ใช่ว่าสนใจอะไรแต่เป็นคนชอบเก็บ วางไว้ๆใครจะเอาไปท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร ใครขึ้นมาถึงแก้ห่อดู “อ้ายนี่ผมชอบใจ...ขอหน่อย” ท่านก็ยิ้มไม่ว่าอะไร แต่ว่าก็กองๆไว้อย่างนั้นแหละจนเต็มไปหมดเต็มกุฏิ ไม่มีที่จะเดินแล้ว ที่หลังเขาสร้างกุฏิให้ใหม่ให้ไปอยู่หลังใหม่ อยู่หลังใหม่ ไอ้ของหลังเก่ามันก็ตามไปอีกแหละ ไปอยู่หลังใหม่ก็เต็มไปอีก

เหมือนองค์หนึ่งเป็นสมเด็จฯ อยู่กุฏิเก่ามีชวดยา ยาอะไรก็ไม่รู้...กองเป็นเนื้อที่ตั่ง ๑ ตารางเมตร ชวดกองอยู่ เขาสร้างกุฏิใหม่ตึก ๓ ชั้น ย้ายท่านให้มาอยู่ที่นี่ อาตมาไปก็บอกว่า “อ้าว! นี่ชวดเก่าเอามาอีกแล้ว เอามากองตรงนี้อีก” เลยไปพบพระที่เป็นเลขาฯ บอกว่า “เจ้าคุณเวล้าย้ายจากกุฏิเก่านี้ ทำไมไม่โยนทิ้งเสียบ้างล่ะ พวกชวดเหล่านี้” “ไม่ได้...โยนไม่ได้ ท่านคิดตามดูแลอยู่” มาถึง...ถาม “เฮ้! ชวดนั้นหายไ้ไหนแล้ว” ยานันนั้นเสื่อมคุณภาพแล้ว มันเกินเวลาแล้ว แต่ก็ยังกองอยู่ ถ้าเอามาจัดเข้าเป็นรูปประเทศไทยได้ นี่ภาคตะวันออก นี่ภาคตะวันตก ภาคอีสาน ทิศเหนือ ทิศใต้ จัดเป็นแหลม จัดเป็นทะเล ภูเขา...จัดได้ กองอยู่นั้นเต็มไปหมด

แล้วก็มีกองหนังสือ องค์นั้นชอบหนังสือ...กองข้างตัวเต็มไปหมด มีช่องอยู่นิดเดียวที่นั่งอยู่ นั่งอยู่กับกองหนังสือ เล่นนั่นเล่นนี่เอาமாகองๆ อ่านบ้างไม่อ่านบ้าง เต็มไปหมด ขี้ฝุ่นก็มาก แล้วท่านก็โอเค๊ิก ๆ ๆ ก็ทำไมมันจะไม่ไอ...ก็ขี้ฝุ่นมันมี เยอะแยะนี่ หนังสือกองอยู่มากมาย บอกพระว่า “ทำไมไม่ช่วยรื้อ” ท่านบอกว่า “ไม่ได้ ต้องไว้อย่างนั้น” ต้องกองไว้อย่างนั้น ลำบาก...กองอยู่

แต่อีกวัดหนึ่งแปลกกว่า กฎีหลังใหม่ท่านทำกรงกว้างลัก ๓ ตารางเมตร แล้วก็ท่านเข้าไปอยู่ในกรง นอกกรงให้หมาอยู่ หมาเดินอยู่รอบกรง อาตมาไปเยี่ยมท่าน ไปถึงพอขึ้นบนกฎี “เฮ้! หมาทั้งนั้น เจ้าคุณอยู่ในไหนล่ะ?” เขาบอก “โน่น...นอนอยู่ในกรงโน่น” โคนข้างกรง ถามว่า “ได้แท้ ทำไมมาอยู่ในกรงครับ?” “ไม่ได้...ต้องมีกรงไว้ อ้ายพวกนั้นมันมารบกวนถ้าไม่อยู่ในกรง” เลยก็ทำกรงข้างตัวเอง แต่ไม่มีลูกกรงข้างบน มีแต่คานข้าง ๔ คาน สูงลักเมตรหนึ่ง หมาป็นไม่ได้แล้ว ท่านเข้าไปนอนอยู่ในกรงนั้นแหละ...ข้างนอกหมาเต็มไปหมด ใครจะไปไหวท่านก็ไม่มีที่จะนั่งไหว ขนหมาอะไรต่ออะไร บางที...ขอภัยนะ...มูลหมากก็มี ท่านก็อยู่ได้ ท่านสบาย สบายกับสิ่งเหล่านั้น ใจท่านเป็นอย่างนั้น นี่คนเรานั้น อย่างนั้นแหละ...มีอะไรชอบสะสมไว้

มีองค์หนึ่ง...เวลาสิ้นบุญทำพิธีกรรมยกทรัพย์สมบัติให้บำรุงโรงเรียนอะไรต่ออะไร มีเงินก้อนหนึ่งบอกไว้ว่านี่เอาไว้เป็นค่าอาหารหมา ใครเป็นสมภารก็ต้องเอาเงินนี้จ่ายค่าอาหารหมาด้วย พิณยกรรม...ทำให้หมาด้วย เพราะท่านมีหมาหลายตัว องค์ที่มาเป็นสมภารที่หลังก็ต้องเลี้ยงหมาไปด้วยเพราะพิณยกรรม มันบ่งเอาไว้ มีสตางค์ให้เลี้ยงหมาไว้ด้วย นี่เรียกว่าคนชอบสะสม..ก็เอามาเก็บไว้เป็นนิสัย

คนเรานั้นชอบสะสมมากมาย ในกระเป๋ายกของโยมที่หัวหนักๆอยู่เนี่ย ลองเทออกมาดูซิ ของไม่จำเป็นก็เยอะแยะนะ ใส่ไว้ๆ...ใส่ลงไป ไฉนมากี่ใส่ลงไป ไฉนมากี่ใส่ จนหัวหนัก...หัวหนัก ความจริงของที่ไม่จำเป็นก็มีแต่ก็ใส่ไว้อย่างนั้นแหละ

ถ้าใครเอาของในกระเป๋าส่งออก...โกรธเท่านั้นเอง “เอาของไปไหน?” ต้องเอาไว้
เก่าแก่...ของเก่า บางทีขวดยานต์ดูเก่าๆ ไม่มียานต์ดูแล้วยังอุตสาหะใส่ไว้ โยนทิ้ง
ก็ไม่ได้ ใส่ไว้อย่างนั้นแหละ หัวมันเรื่อยไป เอ๊ะ! ทำมันหนักขึ้นๆ ก็ของมันเยอะนี่
ถ้าโยนทิ้งเสียบ้างมันก็เบา...เป็นอย่างนั้น

อย่าเพิ่มภาระให้แก่ชีวิต โดยนำจิตไปติดสิ่งต่างๆ

ความยึดถือในจิตใจเรามันมีเก็บกองไว้ แต่บางทีมันก็เป็นประโยชน์นะ
หลวงตาแก่ๆนี่ เชือกแค่คืบก็เก็บไว้ ไม่แค่คืบแค่ศอก เก็บเอาไว้ทั้งนั้นแหละ วาง
เรียบร้อย...กองเต็มไปหมด เวลาเราต้องการไม้สั้นๆ...ไปเอาได้ ต้องการเชือก
มัดของ...ไปเอาได้ ต้องการลวดก็ไปเอาได้...มีทั้งนั้นแหละ มันก็ได้ประโยชน์
เหมือนกัน ที่ท่านเก็บๆไว้ มันเป็นประโยชน์ คนอื่นเอาไปใช้ได้ คนอื่นไม่รู้จักเก็บ
ไม่มีจะใช้ แต่ว่าท่านเก็บท่านจัดไว้เรียบร้อย เรียกว่า เป็นคนมีนิสัยชอบเก็บ

ก็เหมือนกับนักบวช ๒ คน คนหนึ่งเคยเป็นทนายความ คนหนึ่งก็เป็น
พ่อค้า มาบวชทั้งคู่ ที่นี้คนที่ เป็นพ่อค้าไปในเมืองก็ได้เกลื้อมมา เอาเกลื้อมมาเก็บไว้
เก็บเกลื้อมไว้ องค์ที่เป็นทนายความมาเห็นก็พูดว่า “เอ! ท่านนี้ ทำไมเก็บอย่างนี้
เก็บเกลื้อมเก็บอะไร” องค์ที่เก็บเกลื้อมบอกว่า “โอ้เราเนี่ยมันเป็นทนายความมาก่อน
เห็นอะไรแล้วจะว่าความเสียเรื่อยเชียว” เรียกว่าเห็นอะไรก็ไปว่าเขาเรื่อย มันเป็น
อย่างนั้น คือว่ามันเคยกับสิ่งอย่างนั้น

อันนี้เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชีวิตของเราเอง วันละเล็กน้อย
ค่อยเพิ่มขึ้นๆ ที่นี้ถ้าพยายามว่า “เอาเถอะซึ่งมันไฉน มันมีก็มีไปวางไว้ๆ”
สำคัญที่ว่าจิตนี้...อย่าไปติดสิ่งนั้น ทำใจอย่าให้ไปติดสิ่งนั้น อย่าไปเสียกาย
สิ่งนั้น อย่าไปถือสิ่งนั้นเป็นของฉันขึ้นมา วางไว้เผื่อจำเป็น ใครจะเอาไปใช้

ก็เอาไปเถอะ...ไม่ว่าอะไร ทำใจให้มันสบาย อย่าไปยึดไปติดมัน ถ้ามองไปไม่เห็นให้มันกว่ามันไม่มีก็แล้วกัน ถ้าเรานึกว่ามี...มันก็หายได้ เวลาหายก็นึกว่า เอ...หายไปในไหน แต่ถ้านึกว่ามันไม่มีอยู่ตรงนั้น “ไม่มี” กับ “มี” มันอยู่ตรงนั้น อ้ายนี้มีแล้วมันก็จะไม่มี พอไม่มีขึ้นก็นึกว่า “เออ...คือแล้ว” เตียนไปหน่อยมันก็ตีเหมือนกัน เราก็สบายใจเพราะเราไม่เข้าไปยึดไปติดอยู่ในสิ่งนั้น

ไม่ยึดถือมันแหละคือปฏิบัติธรรม

การประกอบการทำงานทุกอย่าง ถ้าจะทำให้เป็นสุขมันก็ตรงนี้แหละ คือว่าอย่าไปยึดถือในเรื่องที่เราจะมีเราจะได้อะไร ได้เท่าใดก็เท่านั้น นึกในใจว่า “เอ้อ! มันก็เท่านี้แหละ” ถ้าไม่ได้ “มันก็อย่างนั้นแหละ” นึกไว้อย่างนั้นใจไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ต้องเป็นโรคประสาทเพราะเรื่อง ‘มี’ เพราะ เรื่อง ‘ไม่มี’ เรื่อง ‘ได้’ เรื่อง ‘ไม่ได้’ อันจะเป็นปัญหาแก่ชีวิตของเรา

ทำงานอะไร...ถ้าใจเราไม่ยึดถือ ก็เรียกว่า...

เราทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม

เรามีอะไรแล้วก็ไม่ได้ยึดถือในสิ่งนั้น ก็เรียกว่ามีโดยธรรมะ

เป็นอะไร...ไม่ยึดถือในความเป็นนั้น ก็เรียกว่าเป็นโดยธรรมะ

เป็นโดยธรรมะแล้ว...มันก็สบาย

เพราะฉะนั้นให้โยมเอาไปใช้ว่า มีอะไรก็ได้แต่อย่าไปยึดถือ ถ้ามันหายไปถึงอย่าไปเสียใจ มันแตกไปถึงอย่าไปเสียใจ มันตายไปก็ไม่ต้องไปเสียใจ แต่ว่าเราไม่ค่อยได้เตรียมตัวไว้มาก่อน มันต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าเตรียมไว้แต่เนิ่นๆ พอเกิดปัญหาขึ้นมาก็ปลงได้วางได้ ไม่ต้องนั่งเป็นทุกข์กลุ้มอกกลุ้มใจกับเรื่องนั้นๆ

ปกติคนเราไม่ได้เตรียมไว้ เพราะว่ามันไม่ค่อยจะเข้าวัดเข้าวา เวลาสบายๆ มีเงินมีทอง มีอะไรพร้อม...ไม่ค่อยเข้าวัดเข้าวา แต่พอมีปัญหาจึงจะเข้าเรียกว่า “ว้าวหายล้อมคอก” กันทั้งนั้นแหละ แต่ก็ยังคียังได้ล้อมไว้บ้าง ยังมีการล้อมคอกไว้บ้าง...ยังคียังอยู่ ถ้าไม่ได้ล้อมเสียเลยก็นั่งกลุ้มใจอยู่ที่บ้าน นั่งกลุ้มเป็นทุกข์อยู่อย่างนั้น นี่หาทางปลดทุกข์โดยเอาธรรมะไปใช้เป็นหลักในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าเราได้เข้าหาธรรมะเสียตั้งแต่เนิ่นๆ มีอะไรเกิดขึ้นก็ไม่ต้องเศร้าโศก ไม่ต้องเสียใจในสิ่งนั้นๆ เพราะเรารู้กฎของธรรมชาติว่าอะไรมันเป็นอย่างไร จิตใจเราก็จะสบาย ไม่เกิดเป็นปัญหาอะไรมากขึ้น

ความเป็นสุขโดยธรรมชาติ

ขอฝากไว้ให้ญาติโยมได้ลองเอาไปคิด

ทำอะไรก็ต้องทำด้วยจิตที่ไม่เข้าไปยึดถือ

มีอะไรก็อย่ามัวด้วยความยึดถือ

เป็นอะไรก็อย่าเป็นด้วยความยึดถือในสิ่งนั้นๆ

ให้รู้ทันรู้เท่า ว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์อยู่โดยสภาพ

แล้วมันไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ถาวร

ไม่มีอะไรที่จะเข้าไปยึดไปถือว่า เป็นตัวฉัน เป็นของฉัน

จิตใจเราก็จะสบายคือมันสงบนั่นเอง

สงบแล้ว . . . มันก็เป็นสุขโดยธรรมชาติ

เป็นสุขแท้จริงที่เกิดขึ้นในใจของเราเพราะมีปัญญารู้ทันรู้เท่า

. . . ดังที่ได้กล่าวมาก็สมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้ . . .

งานสร้างคุณค่าให้ชีวิต

บุคคลตั้งตัวให้ได้ เหมือนก่อไฟจากกองน้อย

ว่ากันโดยความจริงแล้ว...

คนเรานั้นมันมีความสุขเป็นของเดิม เป็นทุนอยู่แล้ว

... คือเป็นทุนอยู่ก่อน ...

แต่ว่าสิ่งนั้นไม่ปรากฏออกมา เพราะเราไปรับเอาสิ่งอื่นเข้ามาปิดบังมันไว้หมด

สิ่งที่เรารับเข้ามาปิดบังไว้นั้นก็คือ ... สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอก ...

สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอกนั้นเราเรียกว่าอารมณ์

อารมณ์มีประเภทต่างๆที่ไหลเข้ามาทางประตูของร่างกาย

ประตูของร่างกายก็คือ ประตูตา...หู...จมูก...ลิ้น...กาย

ใจ...เป็นผู้รับรู้ในสิ่งนั้น เพราะร่างกายเรานี้มีใจเป็นประธาน เป็นคันเรือ

อะไรก็เกิดขึ้นมาจากใจของเราเองกันทั้งนั้น

ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นแหละ ...

เป็นเรื่องที่ทำให้เรารู้ว่า เรายังอยู่ ... เรายังมีชีวิตอยู่

พระพรหม มังคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกขุ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความเปลี่ยนแปลงนั้นแหละคือ “ชีวิต”

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ที่ ๓ ของเดือนมกราคม วันเวลาได้ผ่านมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงวันนี้เราก็ก็นึกกันว่าใหม่อยู่ คือใหม่มา ๓ อาทิตย์แล้ว มันเก่าไป ๓ อาทิตย์แล้วเหมือนกัน เรื่องใหม่กับเก่านี้ เมื่ออยู่ที่จุดจุดหนึ่งเราเรียกว่าใหม่ พอผ่านไปก็เรียกว่าเก่า เพราะฉะนั้นทุกเวลานาทีมันมีใหม่มีเก่าอยู่ตลอดเวลา

ใหม่แล้วก็เก่า ชั่วขณะที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนั้น...มันเพียงนึกเดียวเท่านั้นเอง ไม่ได้
นานอะไร

ชีวิตเราได้ผ่านกันมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงบัดนี้

...แล้วมันก็ผ่านไปอีกเหมือนกัน

เพราะชีวิตเรานี้ผ่านไปทุกวินาที

ชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลงคือชีวิต

ถ้าชีวิตไม่เปลี่ยนแปลงมันก็แตกดับ

แต่ถ้ายังเปลี่ยนแปลงอยู่ก็เรียกว่า...ยังมีชีวิตตลอดไป

ความมีชีวิตจึงอยู่ที่ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

. . . เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาหน้าที่ที่ผ่านไป

ชีวิตของเราก็กว้างเลยไปกับเวลาเช่นเดียวกัน

ค่าของชีวิตอยู่ที่การทำงาน

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ควรคิดเป็นเครื่องเตือนใจไว้เสมอว่า เวลาล่วงไปๆ
บัดนี้เราทำอะไรอยู่ อันนี้เป็นคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนให้เราทั้งหลายได้
พิจารณา เพื่อจะได้ปรับปรุงชีวิตให้มีค่าให้มีราคา ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ
ต่อไป เพราะความมีค่าของชีวิต...อยู่ที่การกระทำตนให้มีราคา

การกระทำตนให้มีราคา ก็คือการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันนั่นเอง

การปฏิบัติงานทำให้ชีวิตมีค่า

การไม่ทำงานทำให้ชีวิตของเราไร้ค่า

เราอย่าอยู่อย่างคนไร้ค่า แต่ต้องอยู่อย่างคนมีค่า

งานกับชีวิตเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้

คนมีค่าก็คือคนที่ทำงาน คนไร้ค่าก็คือคนที่ไม่ทำงาน งานกับชีวิตเป็นของคู่กัน...แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อเราแยกงานออกจากชีวิตเมื่อใดนั้นชีวิตก็หมดค่าไปในทันที เวลาใดเราไม่ทำงานชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ เวลาใดที่เราทำงานชีวิตก็มีประโยชน์มีคุณมีค่า พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เรารู้จักทำชีวิตให้เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงาน โดยที่พระองค์ทรงชักเตือนให้เราทั้งหลายได้คิดอยู่เสมอว่า เวลาล่วงไปๆ...บัดนี้เราทำอะไรกันอยู่

อันนี้แหละคือคำสอนที่มีประโยชน์แก่ชีวิตของเรามาก คือสอนให้เรารู้ว่าเวลาที่ล่วงเลยไปนั้นมันไม่ได้ล่วงไปแต่เวลาเฉยๆ แต่มันทำชีวิตของเราให้เปลี่ยนแปลงด้วย คือเปลี่ยนขึ้นแล้วก็เปลี่ยนลง เด็กๆนั้นคือเปลี่ยนขึ้น คือเจริญขึ้น เรียกว่าแก่ขึ้น แล้วต่อไปก็มีการแก่ลง พวกเราที่นั่งฟังธรรมกันอยู่ที่ในศาลานี้ล้วนแต่เป็นคนแก่ลงแล้วทั้งนั้น ไม่มีใครแก่ขึ้นอีกต่อไป ไม่มีความเจริญงอกงาม แต่ว่ามีความเสื่อมลงไปทุกวันทุกเวลา

ความเสื่อมเป็นธรรมชาติของทุกสิ่ง

ความเสื่อมนั้นเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายที่เป็นอยู่ในโลกนี้ เราจึงควรจะนึกถึงความเสื่อม นึกถึงความเปลี่ยนแปลงไปของสังขารร่างกาย แล้วทำร่างกายของเราให้เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย หรือเป็นงานของเราเอง เราก็ต้องทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยให้เต็มตามความสามารถที่เราจะกระทำได้ อย่าอยู่นิ่งอยู่เฉย แต่ว่าอยู่ด้วยการทำงาน อยู่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่

งานประจำตามธรรมชาติคืองานของความเป็นคน

หน้าที่ที่เราจะต้องทำนั้นมียู่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครไม่มีหน้าที่ หรือไม่มีใครที่เรียกว่าเป็นคนไม่มีงาน

งานประจำตามธรรมชาติ คือ งานของความเป็นคน งานของความเป็นคนนี้เรียกว่าเป็นงานประจำตัว ทุกคนมีความเป็นคน ก็ต้องทำงานเพื่อให้ความเป็นคนสมบูรณ์ขึ้น การทำงานให้เป็นคนสมบูรณ์นั้นก็เรียกว่าเราได้ทำงานอยู่แล้ว

ผู้รู้จักหน้าที่คือผู้รู้จักธรรมะ

คนเรามีหน้าที่อย่างอื่นออกไปอีก เช่น มีหน้าที่เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นสามี เป็นภรรยา เป็นต้น เป็นนี้ ทำหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย ความเป็นอะไรๆ ไปตามหน้าที่นั้น ก็เป็นงานของชีวิตของเราอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องประกอบกิจการงานที่เราได้เป็นอยู่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย

เป็นพ่อให้สมบูรณ์

เป็นแม่ให้สมบูรณ์

เป็นสามีให้สมบูรณ์

เป็นภรรยาให้สมบูรณ์

เป็นครูให้สมบูรณ์

เป็นอาจารย์ให้สมบูรณ์

เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจให้สมบูรณ์

ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้มีความสมบูรณ์ในกิจกรรมนั้นๆ

ถ้าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์เรียบร้อย

ก็เรียกว่า “เราเป็นผู้รู้จักหน้าที่”

รู้จักหน้าที่ก็คือ . . . รู้จักธรรมะ

เพราะ . . . ธรรมะ . . . ก็คือ . . . หน้าที่

ธรรมะคือหน้าที่

เมื่อเราปฏิบัติหน้าที่สมบูรณ์ ก็เรียกว่า เราได้ทำหน้าที่ของเราเรียบร้อยแล้ว ตามหลักธรรมะ **ธรรมะก็คือหน้าที่** หน้าที่ก็คือธรรมะของเราทุกคน ตัวธรรมะ แปลว่าหน้าที่ได้อย่างหนึ่ง ยังแปลอย่างอื่นได้อีกด้วย แต่ว่าที่สำคัญก็หมายถึง หน้าที่อื่นเราจะต้องปฏิบัติ

ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ ให้สำนึกถึงหน้าที่ไว้ตลอดเวลา คอยถาม ตนเองว่าฉันคือใคร? ฉันมีหน้าที่อะไร? ฉันควรทำอะไรในขณะนี้...ในวินาทีนี้ ในชั่วโมงนี้..ในวันนี้...ในชีวิตนี้? ให้เราคิดถามตนเองไว้เสมอๆ และเมื่อรู้ว่าตัวเอง บกพร่องในหน้าที่ก็พึงทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ขึ้น อย่าปล่อยให้ตนบกพร่องอยู่ในหน้าที่ ตลอดไป จงเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อย ตามสมควรแก่ฐานะ

ผู้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

ผู้ใดทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่าปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่าง ไม่บกพร่อง เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเป็น ธรรมะ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อออกไปจากความทุกข์ เมื่อเราทำได้ดังนี้เรียกว่าเรามี พระสงฆ์อยู่ในใจของเราแล้ว พระสงฆ์นั้นคือตัวปฏิบัตินั่นเอง พระธรรมก็คือ แนวทางปฏิบัติ พระพุทธรูปนั้นคือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

เรานับถือพระพุทธศาสนาเราถือว่าพุทธะคือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้มีความเบิกบาน เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส **ธรรมะคือแผนที่หรือแนวทางที่จะชี้ให้เราเดินไปสู่ การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง**

การลงมือปฏิบัติให้ดี ให้ตรง ให้เป็นธรรม ให้เป็นไปเพื่อออกจากความทุกข์ ก็เรียกว่า เราได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักการที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้งไว้ ถ้าเราได้กระทำอยู่ในรูปดังกล่าว เราก็จะพ้นจากปัญหาคือความทุกข์ ความเคียดแค้นในชีวิตประจำวัน เราจะเป็นคนที่ไม่มีความทุกข์ แต่จะมีความสุข ความเจริญตลอดไป อันนี้เป็นเรื่องที่เรควรนึกคิดในชีวิตประจำวัน

อันการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์นั้นก็คือการปฏิบัติธรรมดังที่กล่าวมา เราจึงต้องนำธรรมะมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่เคยพูดให้ฟังบ่อยๆว่า ...จงปฏิบัติธรรม...

“จงปฏิบัติธรรม” นั้นก็หมายความว่า ให้ปฏิบัติหน้าที่ หรือให้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อยนั่นเอง

ท่านทั้งหลายควรจะได้พิจารณาว่า ท่านทำหน้าที่ของท่านได้เรียบร้อยดี หรือเปล่า? ท่านมีหน้าที่อะไร...ท่านทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อยหรือเปล่า? ถ้าท่านทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ก็แปลว่าท่านขาดธรรมะ ท่านไม่ได้เดินตามเส้นทางที่พระพุทธเจ้าชี้ไว้ให้ท่านเดิน ท่านก็จะมีแต่ปัญหาคือมีความทุกข์มีความเคียดแค้นเกิดขึ้นในชีวิตด้วยประการต่างๆ แต่ถ้าเมื่อใดท่านทำหน้าที่ของท่านได้สมบูรณ์ เรียบร้อย ท่านก็จะไม่เป็นทุกข์ต่อไป ไม่ต้องมีปัญหาลำหรับชีวิตอีกต่อไป เพราะว่าหน้าที่มันช่วยแก้ปัญหายุ่งยากในตัวแล้ว

ผู้ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ก็ได้ชื่อว่า แก้ปัญหาของตัวอยู่ตลอดเวลาที่ แต่ผู้ละเลยต่อหน้าที่ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย ผู้นั้นได้ชื่อว่าสร้างปัญหาให้แก่ตนเอง เมื่อเราสร้างปัญหาให้แก่ตัวเราเอง เราก็ต้องแก้ปัญหาคับตัวของเราเอง...อย่าไปแก้ที่อื่น อย่าไปทำพิธีรีตองแบบคนปัญญาอ่อน จะไม่ช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ความเคียดแค้นทางก้านจิตใจ แต่ถ้าเราแก้ปัญหาคับวิธีการที่ถูกต้อง เราก็จะสามารถช่วยคนให้พ้นจากความทุกข์ความเคียดแค้นในชีวิตประจำวันได้

ละเลยต่อการปฏิบัติธรรมะจักพาปัญหาให้เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น...

การสร้างปัญหา...ก็คือการละเลยต่อการปฏิบัติธรรมะ

การไม่สร้างปัญหา...ก็คือความสนใจในการปฏิบัติธรรมะ

เมื่อเราสนใจในการปฏิบัติธรรมะ...เราก็ไม่มีปัญหา คนที่ไม่มีปัญหาก็เป็นคน
ไม่มีความทุกข์ ไม่มีความเคียดแค้นใจ ชีวิตเป็นอยู่อย่างสดชื่นเรียบร้อย เป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน อันนี้คือความสุขที่เราต้องการ

เมื่อเราต้องการความสุข เราก็ต้องหันมาสำรวจตัวเองด้วยการพิจารณา
ว่าเราคือใคร เรามีหน้าที่อะไร ได้ทำหน้าที่นั้นสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วหรือเปล่า
เป็นเรื่องที่เราจะต้องคิดทบทวนสอบสวนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราได้ทบทวน
สอบสวนตัวเองในเรื่องปัญหาต่างๆอย่างนี้ให้เรียบร้อย ชีวิตก็จะไม่ยุ่งยากลำบาก
เคียดแค้น เพราะเรากอย่สร้างปัญหาอยู่ตลอดเวลา

คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ้งซ่าน

คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ้งซ่าน พวกที่ประพฤติทุจริตคดโกง ประกอบ
กรรมชั่วด้วยประการต่างๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเคียดแค้นให้เกิดขึ้นใน
สังคมนั้น...ไม่ใช่ใครที่ไหน เป็นบุคคลประเภทที่ไม่มียานทำงานเอง คือเขาไม่รู้ว่า
งานคืออะไร แล้วเขาไม่ทำงาน เมื่อไม่ทำงานเขาก็อยู่ว่าง พอยู่ว่างจิตใจมันก็
ฟุ้งซ่าน เมื่อฟุ้งซ่านก็เที่ยวไปหาเพื่อนประเภทเดียวกัน คบหาสมาคมกันแล้วก็
ไปกระทำความชั่วความร้ายด้วยประการต่างๆ ความชั่วร้ายเกิดขึ้นจากการที่คน
ไม่มียานทำงานจึงมีการก่ออาชญากรรมขึ้น

ปัญหาอันเกิดจากการไม่มีงานทำ

ผู้ปกครองบ้านเมืองจึงต้องหางานให้คนทำ อย่าให้คนอยู่นิ่งอยู่เฉย ให้มีงานทำกันทั่วหน้า งานที่จะให้ทำนั้นความจริงก็มีอยู่ถมไป แต่ปัญหามันอยู่ที่เงินค่าจ้าง...เราไม่มีเงินค่าจ้างให้เขา เขาจึงไม่ได้ทำงาน เมื่อไม่ได้ทำงานจิตใจเขาก็ฟุ้งซ่าน แล้วก็คิดนึกไปในเรื่องอะไรต่างๆ ผลที่สุดก็ไปเล่นการพนันกันบ้าง ไปดื่มเหล้าบ้าง ไปเที่ยวกลางคืนบ้าง ไปคบค้าสมาคมกับเพื่อนชั่วเพื่อนร้ายบ้าง แล้วสนุกสนานกันตามประสาคนโง่ เงินทองที่ตนมีอยู่ก็ค่อยหมดไปสิ้นไป เมื่อเงินทองไม่มีจะกินจะใช้ก็เกิดความทุกข์ทางกายทางใจ สร้างปัญหาขึ้นด้วยประการต่าง ๆ อันนี้เป็นเรื่องที่มีปัญหากันอยู่ในสังคมทั่วไป ในชาติในเมืองก็เป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้นรัฐบาลที่มีความฉลาดในการปกครองบ้านเมือง จะต้องหางานให้คนทำ อย่าให้คนอยู่นิ่งอยู่เฉย กรมแรงงานต้องทำงานเต็มที่หน่อย ไม่ใช่อยู่เฉยๆในสำนักงาน แต่ต้องชวนขายหางานให้คนทำ สร้างงานขึ้นให้คนกระทำก็ได้ ความจริงงานนั้นมันมีให้ทำถมไปแต่มันขัดข้องอยู่ที่ปัจจัยคือเงินทองเท่านั้น เราอย่าตั้งค่าแรงงานให้มันสูงเกินไป ชักชวนให้ประชาชนทำงาน เสียสละเพื่อประเทศชาติ ให้ไปทำงานอะไรก็ได้ที่เห็นว่าเหมาะสมว่าควร...ผักตบตามในคลองมันมากเหลือเกิน เราก็ชวนคนไปโกยผักตบขึ้นมากองที่บนตลิ่ง เอาไปกองรวมไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันมากๆ...ให้มันเน่า เน่าแล้วเราก็เอาไปทำปุ๋ยสำหรับต้นไม้ต่อไป ผักตบเหล่านั้นก็จะเกิดประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่าแก่ต้นไม้ เป็นประโยชน์แก่คนต่อไป แต่ถ้าอยู่ในลำคลองทำให้การจราจรไปมาไม่สะดวก เรือวิ่งไม่ได้เพราะติดผักตบเหล่านั้น อันนี้คือเป็นปัญหา

คนว่างงานมีถมไป เราเอามาทำงานอย่างนี้ได้ ให้ค่าจ้างเพียงน้อยๆ หรือว่าคิดตามน้ำหนักผักตบกัน ใครโกยมาได้เท่าใดเอามาชั่งกันเป็นกิโลเป็นตัน คิดให้ตันละเท่านั้นเท่านั้น คนว่างงานก็จะไปทำงานโกยผักตบกันเป็นการใหญ่ ผักตบก็จะ

หมดไปจากคลองเพราะมีคนไปช่วยกันโกยเพื่อจะได้สตางค์ ลงทุนไม่มากแต่ผลมันได้มากกว่าที่เราลงทุนลงไป ทำให้คนไม่อยู่ว่างค้ำย ให้เขาได้ทำงานทำการ ได้มีความก้าวหน้าในชีวิต

อันนี้เป็นเรื่องที่ยากจะขอฝากไว้แก่ผู้มีหน้าที่หางานให้คนทำทั้งหลาย จะได้ช่วยกันคิดว่า เราจะหางานอะไรให้คนทำบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์คู่กับการที่เราได้ลงทุนลงไป แต่ว่าผลกำไรที่สำคัญนั้นก็ถือว่า คนไม่ว่าง แล้วไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ประพฤตีสั่งเหลวไหลด้วยประการต่าง

แม้นักโทษในเรือนจำเขาก็ต้องหางานให้ทำ เคยไปที่เรือนจำมาเลเซีย ถามว่าคนทุกคนมีงานทำหรือไม่ เขาบอกว่ามีงานทำทุกคน ถ้าใครไม่มีอะไรจะทำ ให้มาทูปกาบมะพร้าว เอากาบมะพร้าวมาไว้หลายๆ ให้นั่งทูปกาบมะพร้าว ทูปให้มันยุ่ยแล้วเอาไปทำอะไรอย่างอื่นต่อไป ไม่ให้อยู่นิ่งอยู่เฉย

ในสมัยสงครามที่ญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย...ไม่ได้ยึดครองหรอก แต่ว่ามาอยู่ในฐานะเป็นเพื่อนกับไทย แต่เป็นเพื่อนที่ออกจะเอาเปรียบเพื่อน คนงานที่ไม่ทำงานกับญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นไม่ให้นั่งอยู่เฉยๆ เป็นอันขาด ถ้าไม่มีงานอะไรจะทำ...ก็เอาคินน้ำมันมาแจกคนละก้อนๆ แล้วให้นั่งปั้นอะไรเล่นไปพลางๆ จนกว่าจะมีงานทำ ทำไมเขาทำอย่างนั้น? เขารู้จิตวิทยาดี เขารู้ว่าคนเราถ้าว่างงานแล้วมันฟุ้งซ่าน มันอาจจะคุยกันในเรื่องเหลวไหล อาจจะวางแผนกันทำอะไรซึ่งเป็นเรื่องไม่เหมาะสมไม่ควรก็ได้ เพราะฉะนั้นเขาให้ทุกคนเอาคินน้ำมันมานั้นให้เป็นรูปตุ๊กตาเล่น บั้นวางไว้แล้วเขาก็จะมาดูว่าปั้นอะไรได้บ้าง รูปร่างเข้าที่หรือไม่ อันนี้มันเป็นงานง่ายๆ ทุกคนก็นั่งปั้นตุ๊กตากันไปตามเรื่องที่เขาคิดสร้างขึ้นในจิตใจก็ออกมาเป็นผลงาน คนก็ไม่ว่างและไม่คิดฟุ้งซ่าน พอมีงานอื่นทำก็ส่งไปทำงานอื่นต่อไป อันนี้ก็เป็นนโยบายที่ดีที่ให้คนทุกคนได้มีงานทำ

ดูในครอบครัวของเรา...เรามีลูกหลายคน ลูกคนไหนที่ไปทำงานก็หมดปัญหาไป แต่ลูกคนไหนที่ไม่ทำงานมักจะสร้างปัญหาให้แก่พ่อแม่ เพราะเขา

อยู่ว่างอยู่เฉย เขาก็คืบรนไปประกอบกิจอันไม่เหมาะไม่ควรด้วยประการต่างๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่พ่อแม่อย่าง นี่เป็นตัวอย่างมือยุ่ลมถึคไป ซึ่งเราทั้งหลายก็เห็นกันอยู่คำตา

หลักการตั้งตัวในพระพุทธศาสนา

ทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้คนทำงานให้ทำจริง ในหลักการของการตั้งเนื้อตั้งตัวนั้น พระองค์ก็สอนว่าให้มี “อุฏฐานะ”

อุฏฐานะ หมายความว่า ลุกขึ้นประกอบกิจการงาน อย่างนี้หนึ่ง อย่างนั้นนอนเฉย เพราะการนั่งนิ่งนอนเฉยนั้นมันไม่เกิดประโยชน์อะไร เว้นไว้แต่ว่าเรานั่งเพื่อพักผ่อนนอนเพื่อพักผ่อน พอสมควรแก่เวลาทีก็ลุกขึ้นไปประกอบกิจการงานต่อไป

ในสมัยหนึ่ง มีคำพูดทางวิทยุตอนเช้าๆว่า ลุกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งเวลา พัฒนาชาติไทย อันนี้เขาเรียกว่าเตือนใจให้คนลุกขึ้นก้าวหน้าเหมือนกัน ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงท่านไม่มีวิทยุสำหรับประกาศให้ประชาชนตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาชาติไทย แต่ว่าท่านทำภาพเตือนใจคือสอนคนด้วยภาพ สมัยสุโขทัยสร้างภาพอะไรไว้มากคือสร้างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ไม่มีพระนอนสลักร่องค์เดียวทั้งเมืองสุโขทัย ซึ่งเป็นนครหลวงแห่งแรกของประเทศไทยที่มีความมั่นคงก็ว่าได้ ไม่มีพระพุทธรูปนอนสลักร่องค์เดียว พระพุทธรูปนอนมีในสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วก็สมัยกรุงเทพฯ สมัยกรุงสุโขทัยไม่ทำพระนอน ทำพระนั่งแล้วก็พระยืน พระยืนก็ไม่ใช่นอนเฉยๆ พระยืนประเภทก้าวไปข้างหน้า เรียกว่าพระพุทธรูปลีลา ถ้าพูดภาษาง่าย ๆ ก็ว่าพระก้าวหน้า ก้าวไปข้างหน้า ทำสวยงาม...เรียบร้อย ยืนอยู่บนภูเขาสูงๆ ให้คนเห็นแต่ไกล

ให้คนเห็นว่า อ้อ...หลวงพ่อลุกขึ้นยืนแล้ว กำลังจะก้าวหน้าเคินแล้ว เราก็ต้องลุกขึ้น เราจะต้องก้าวไปตามคำสั่งของหลวงพ่ที่ท่านยืนอยู่บนยอดเขา การที่ไปสร้างพระยืนอยู่บนยอดเขานั้นก็เพื่อจะให้คนเห็นแต่ไกล แล้วก็จะได้เกิดความคิดว่าหลวงพ่อลุกขึ้นเราก็ต้องลุกขึ้น หลวงพ่อก้าวหน้าเราก็ต้องก้าวหน้า เรามีงานที่จะต้องจัดต้องทำ จะอยู่นิ่งอยู่เฉยไม่ได้ การสร้างรูปพระยืนของพ่อขุนรามคำแหงนี้ก็เพื่อจะเตือนใจให้คนลุกขึ้นนั่นเอง

ตามวัดต่างๆที่มีพระพุทธรูปนอน พระพุทธรูปนอนนี้ไม่ควรจะสร้างมาก เขาสร้างไว้สมัยโบราณก็พอแล้ว สมัยนี้ไม่ควรจะสร้างอีก เพราะสร้างแล้วเป็นท่านอนไป พระพุทธเจ้าท่านนอนนี้คือท่านปรินิพพาน หมายความว่านอนแล้วก็จะหมดลมหายใจ คับชีวิตไปจากโลกนี้ นามองให้เห็นว่าพระองค์ไม่ได้ให้ทำพระนอนอย่างนั้น แต่ให้ทำพระยืน พระเคิน พระก้าวหน้า เราสร้างพระต้องสร้างในรูปอย่างนั้น

ตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา

เวลานี้เมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ ก็สร้างพระยืนไว้องค์หนึ่งที่พุทธมณฑล เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจคน...ให้ลุกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาครอบครัวให้เจริญให้ก้าวหน้าต่อไป นับว่าเป็นการกระทำที่เตือนใจคนให้ลุกขึ้น แต่ว่าพระท่านพูดไม่ได้ เราต้องคอยคุ้ยคอยเตือนให้เกิดความคิดนึกในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก่ฐานะต่อไป

ในทางธรรมะ ท่านจึงสอนอุฏฐานะเป็นข้อแรก คือให้ลุกขึ้นทำงานอย่าเกียจคร้าน โดยเฉพาะชาวนาชาวไร่ ถ้าหากว่าเราเป็นคนขยันพลิกแผ่นดินก็จะกลายเป็นทองคำ เพราะแผ่นดินเมืองไทยนั้นส่วนมากเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์

มีการปลูกพืชอะไรก็ได้ ปลูกลงไปแล้วมันก็ขึ้นได้เรื่อยเรื่อย ไม่ลำบากยากเข็ญอะไร
ดีกว่าประเทศอื่นซึ่งเป็นทะเลทรายแห้งแล้ง แต่ว่าประเทศที่มีทะเลทรายนั้นเขามีน้ำมัน...
สูบขึ้นขายยังไม่หมดไม่สิ้น แต่ว่าน้ำมันนี้ถ้ามันหมดเมื่อใดแล้ว คนในประเทศทะเลทรายก็จะต้องตายกันไปตามๆกัน เพราะไม่มีน้ำมันจะใช้ เพราะว่าน้ำมันนั้นกินไม่ได้ แต่บ้านเรานั้นปลูกข้าวขาย แม้ขายไม่ออกเราก็กินได้ ทำไร่ขายน้ำมันกินไม่ได้เหมือนกัน แต่ว่าเราเอาแร่ไปขายต่างประเทศแล้วซื้อของอื่นต่อไป หรือว่าเราปลูกอ้อย...เราทำเป็นน้ำตาล เราก็กส่งไปขายต่างประเทศ ถ้าขายไม่ได้เราก็กินกินภายในประเทศของเราต่อไป...มันก็ไม่ลำบากอะไร พวกน้ำมันนี้ถ้าขายไม่ได้ จะกินน้ำมันก็ไม่ได้ ถ้าขึ้นกินน้ำมันเข้าไปไม่เท่าใดก็จะกลายเป็นศพ ได้ฝังกันในกองทรายนั่นเอง...มันลำบาก

บ้านเราอุดมสมบูรณ์ . . .
มีทรัพยากรในดินมีสินในน้ำ พอกินพอใช้ ไม่เคียดร้อนอะไร
ขออย่างเดียวแต่ขอให้เราทั้งหลาย...
ได้ลุกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา
พัฒนาตัวเองให้มีความเจริญ ให้มีความก้าวหน้าต่อไป

หลักการงานให้เกิดผลดี

ในการทำงานนั้น . . . เราต้องทำงานด้วยใจรัก
ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง
ทำงานด้วยความเอาใจใส่
ทำงานด้วยการใช้สติปัญญาคิดค้น
. . . เพื่อทำงานให้ดีขึ้น ให้มันก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

อย่าคิดว่าเท่านั้นก็พอแล้ว เพราะถ้าคิดอย่างนั้นมันก็ไม่ได้ เราจะต้องคิดก้าวหน้าต่อไป ขยายงานต่อไป สร้างงานให้เจริญให้วัฒนาต่อไป งานมันก็เจริญก้าวหน้าไปตามสมควรแก่ฐานะที่เราจัดเราทำ อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกันพ่อแม่ต้องสอนลูกให้รู้จักทำงาน ครูสอนศิษย์ให้ทำงาน พระสงฆ์องค์เจ้าก็สอนชาวบ้านให้ทำงาน แล้วผู้สอนก็ต้องทำตนเป็นตัวอย่าง อย่างหนึ่งนึ่งหนึ่งเฉย อย่าเอาแต่หัวหลับไหลมัวเมาในเรื่องอะไรๆต่าง แต่ช่วยกันสร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก่งานที่เราจะพึงกระทำ ถ้าเราทำได้อย่างนี้กิจการทั้งหลายก็จะเกิดประโยชน์เป็นความสุขแก่พวกเราทั้งหลาย เพราะว่าเราเป็นผู้ที่คืนตัวทำงานปฏิบัติตามหน้าที่...งานของเราก็คือ

ผลแห่งการปฏิบัติงาน

เมื่องานดีมันก็ได้ผลจากงาน ผลจากงานก็เป็นวัตถุก่อน แล้วเราเอาวัตถุไปขาย...เราก็ได้เงินมา เงินนี้มันเป็นของกลางสำหรับแลกเปลี่ยนกันในการค้าการขาย

เราจะแลกกันโดยวัตถุนี้มันก็ลำบาก เช่น คนหนึ่งมีผ้า คนหนึ่งมีข้าว จะเอาไปแลกกัน ไปตีราคากัน...มันก็ลำบาก เขาจึงได้คิดเงินตราขึ้นสำหรับใช้เป็นของกลางสำหรับวัดค่าของสิ่งของ แล้วก็จะได้แลกเปลี่ยนกันสะดวกสบาย จึงมีเงินมาสำหรับคิดกันในรูปอย่างนั้น...เอาไปซื้อขายกัน เอาวัตถุไปขายก็ได้ปัจจัยมา ได้ปัจจัยมาแล้วเราก็เอาปัจจัยนั้นไปซื้อของอื่นต่อไป เอาข้าวไปขายได้เงินมาก็เอาไปซื้อเสื้อผ้า เอาไปซื้ออาหารประเภทอื่น เอาไปซื้อยาแก้ไข้ ไปซื้อเครื่องจักรสำหรับประกอบกิจการงานต่อไป อันนี้มันก็ได้ด้วยเงิน เงินได้จากการทำงาน งานทำให้ได้เงิน เงินมันก็เป็นผลของงานต่อไป

วิธีใช้ผลที่ได้จากการทำงานให้เกิดประโยชน์

เมื่อได้เงินมาแล้ว เราจะปฏิบัติกับเงินอย่างไร?

เราต้องรู้จักเก็บรู้จักใช้ รู้จักทำเงินให้เกิดคอกออกผลต่อไป ถ้าเราไม่รู้จักเก็บ...เงินมันก็หมด ไม่รู้จักใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ ไม่รู้จักทำให้มันเจริญงอกงาม มันก็หกล้นเข้ามาทุกวันทุกเวลา ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชีวิต ค้ำยประการต่างๆ

เราควรจะต้องรู้ว่า จะเก็บสักเท่าไร? ควรจะใช้สักเท่าไร? ควรจะเอาไปเป็นทุนประกอบกิจการการงานประเภทใดบ้าง ซึ่งเป็นงานที่จะเกิดคอกออกผลเป็นประโยชน์ต่อไป อย่าเอาไปลงทุนซื้อแชร์...มันจะเกิดปัญหาสร้างความทุกข์ เหมือนคั้งที่ท่านทั้งหลายกำลังเป็นทุกข์อยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะเรื่องแชร์ต่างๆของแม่นั้น แม่นี้ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วไป เพราะเจ้าของแชร์มีกลยุทธ์ที่จะหลอกจะต้มท่านทั้งหลายด้วยการเอาคอกเข้าไปยั่ว แต่ผลที่สุดเมื่อส่งคอกไม่ได้ ก็จะต้องลำบาก ขาดทุนยุบยับกันไปตามๆกัน เวลานี้เป็นอยู่ในรูปอย่างนั้น

เราจะไม่ลงทุนแบบเล่นแชร์อย่างนั้น แต่ลงทุนไปเข้าหุ้นเข้าส่วนประกอบกิจการงานอะไรก็ได้ หรือว่าไม่รู้จะทำอะไรก็เอาไปซื้อพันธบัตรของรัฐบาล ก็จะได้คอกผลตามสมควรที่เขาให้ ไม่ต้องเสียภาษีค้ำย แต่ได้ข่าวว่าตอนนี้รัฐบาลกำลังวางแผนจะเก็บภาษีคอกเบี้ยค้ำย แสดงว่ารัฐบาลเวลานี้จนตรอกเต็มที่แล้ว ไม่รู้จะหาเงินทางใด ก็เลยไปริคไถเอาคอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคารต่อไป ใครฝากเงินก็ต้องเสียภาษี แต่ว่ายังไม่ตกลงกันหรอก ได้ข่าวว่ามีการวางแผนคิดกันอยู่ในรูปอย่างนั้น ประชาชนก็กรอบอยู่เต็มที่แล้ว อย่าริคภาษีให้มันมากเกินไป ท่านไม่ค่อยจะมีชนแล้วจะไปและเล็มจากชนตัวท่านอีก ท่านมันก็จะตายไป แล้วเราก็จะไม่ได้ชนท่านมากินมาใช้ต่อไป อันนี้เราควรจะต้องนึกถึงนิทานที่เรียกว่า ท่านไข่เป็นทอง...ออกไข่มาเป็นทอง

ครอบครัวหนึ่ง สามีถึงแก่กรรมแล้วก็ไปเกิดเป็นห่าน เกิดเป็นห่านแล้วก็มาไข่ให้ทุกวัน ไข่นั้นเป็นทองคำ เอาไปขายก็ได้เงินมากินมาใช้ แม่บ้านเป็นคนโง่มีความโลภอยากจะได้ไข่ทองมากๆ จึงคิดว่า ควรจะจับห่านมาผ่าเอาไขในท้องออกให้หมด เราจะได้ทองไว้กินไว้ใช้ชั่วกาลนาน เลยก็ไปจับห่านนั้นมาผ่าท้องเสียเลย ผ่าท้องเสร็จแล้วไข่มันไม่เป็นทอง ตัวห่านก็ตาย...เลยสูญหมด นี่แหละที่เรียกว่า โลกมากลางหาย เลยไม่ได้อะไรจากคนเหล่านั้น ก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา

ถ้าเราจะไปเอาภาษีคอกเบี้ยจากประชาชน คนเกิดไม่ฝากธนาคารขึ้นมาทีนี้ก็จะเกิดปัญหาต่อไปก็คือไม่มีคอกจะเก็บ แล้วก็เป็นความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นอย่าไปคิดเก็บค่าคอกเบี้ยดีกว่า หาเงินทางอื่น เก็บภาษีแบบอื่นก็ได้ แล้วก็เก็บให้มันรอบคอบให้ได้ตามที่กฎหมายตราไว้ เพราะเดี๋ยวนี้การเสียภาษีคนมันเสี่ยงกันมาก...ไม่ค่อยเสียภาษี การเก็บไม่รัดกุม จึงได้เกิดการหลีกเลี่ยงกันมากมายอย่างนั้น ถ้าได้เต็มตามอัตราเงินได้ก็จะมากขึ้นกว่านี้ ประชาชนผู้เสียภาษียิ่งเหมือนกัน ควรจะเต็มใจเสียภาษีให้แก่รัฐ เพราะว่ารัฐบาลได้ไปแล้วก็ไม่ได้เอาไปไหน...เอาส่งคืนให้แก่พวกเรา คือเอาไปสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณูปโภคอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น ไปทำถนน ไปสร้างสะพาน สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างอะไรๆต่างๆเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือประเทศชาติ เราอยู่ในชาติบ้านเมืองก็ต้องเสียภาษีด้วยเหมือนกัน เขาเรียกว่า ราชพลี เอาถวายเป็นของหลวง

หลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้

ในหลักการจ่ายทรัพย์ พระองค์ได้ตรัสว่า จ่ายทรัพย์เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงเพื่อนฝูงมิตรสหาย แล้วทำการราชพลีคือถวาย

เป็นของหลวง...ถวายเป็นของหลวงก็คือการเสียภาษีนั่นเอง ถ้าประชาชนในชาติใครพร้อมใจกันไม่เสียภาษี ชาตินั้นก็ล้ม...อยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีการรวมตัวกัน ไม่มีความสามัคคีกัน จะอยู่ได้อย่างไร ชาติก็จะล่มจมจะเสียหาย เราไม่อยากเห็นประเทศไทยเราล่มจม...ก็พร้อมใจกันเสียภาษีให้แก่รัฐเท่าที่เราจะเสียได้ รัฐก็จะมีเงินไปใช้จ่ายใช้สอย นำไปขยายงานการอันเป็นประโยชน์ อันเป็นความสุขแก่ส่วนรวมกันต่อไป อันนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำกันอย่างพร้อมเพรียงตามเวลาที่ราชการประกาศ ราชการประกาศว่า ให้ไปเสียภาษีตั้งแต่วันนั้นถึงวันนั้น ก็รีบไปเสีย...อย่าไปเอาวันสุดท้าย เพราะถ้าไปในวันสุดท้ายคนมากเกินไป ทำให้เกิดการขลุกขลักในเรื่องการจัดการทำเป็นปัญหาอีกเหมือนกัน เมื่อนึกได้ก็รีบไปกันเสียแต่เนิ่นๆให้มันสำเร็จไป ไหนๆเราก็จะเสียแล้วก็รีบไปเสียจะได้หมดเรื่องหมดราวกันไป อันนี้เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่บ้างเหมือนกัน

ไม่ใช้ทรัพย์ที่หามาได้ไปในทางเสื่อม

คนมีเงินอย่าใช้เงินในทางเสื่อม ใช้เงินในทางเสื่อม เช่นว่า การสร้างงานในสังคม...ถ้าเราไปสร้างสิ่งเหลวไหล เช่นเอาเงินไปลงทุนเปิดบ่อนการพนัน ไปลงทุนเปิดบาร์เปิดไนท์คลับให้คนไปเที่ยวไปเตร่ ไปทำอะไรในเรื่องเหลวไหลในรูปแบบต่างๆ เปิดในสิ่งที่ไม่สมควร เป็นไปในทางราคะตัณหาเพาะกามารมณ์ให้เกิดขึ้นในจิตใจคน คนก็จะไปเที่ยวในสิ่งเหล่านั้น เที่ยวกันเหลวไหล หนุ่มสาวก็พากันไปเที่ยวแล้วล่วงเกินกัน ทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมด้วยประการต่างๆ เป็นความทุกข์ เป็นความเดือดร้อนมากมาย ดังที่เราเห็นว่าเห็นเป็นข่าวในสมัยนี้ คนมั่งมีเงินทองควรจะเอาไปสร้างงานประเภทอื่น เพื่อให้คนได้มีงานทำ อย่าเอาไปสร้างงานประเภทที่ทำให้คนมันเกิดกิเลส แล้วมา

สนุกสนานกัน ทำให้เสียผู้เสียคนกันด้วยประการทั้งปวง นี่เป็นเรื่องที่น่าคิด แต่คนเราไม่ค่อยจะคิดว่ามันจะเป็นความเลื่อมความเสียหาย

คนเราอย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่ได้ แต่ควรคิดถึงส่วนรวม คือคิดถึงประเทศชาติไว้ก่อน ทำอะไรต้องนึกถึงว่าชาติจะเลื่อม ประเทศจะเสียหายหรือไม่ ถ้าหากว่าชาติเลื่อม ประเทศเสียหายเราก็ไม่ทำ ความเลื่อมความเสียหายของสังคม ก็เกิดจากการตามใจกิเลส ที่ตามใจกิเลสเพราะว่ามีสิ่งยั่วยุ เช่นว่ามีสถานที่ให้ไปเที่ยวเหลวไหล...คนก็ไปเที่ยวช่องโสเภณี เที่ยวบาร์ เที่ยวไนท์คลับ เที่ยวในสถานที่ที่ไม่ควรจะไปเที่ยว ลั่นเปลืองเงินทองกันด้วยประการต่างๆ

ใช้ทรัพย์สินลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์

เราควรสร้างสถานที่เที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ช่วยกันสร้างป่าให้เป็นสวนตามธรรมชาติ คนจะได้ไปนั่งพักผ่อนตามบริเวณพุ่มไม้ หรือริมสระน้ำอะไรต่างๆ จะเก็บค่าผ่านประตูบ้างนิดหน่อยก็ได้ เพื่อเป็นค่าบำรุงรักษาสวนป่านั้น ให้เจริญงอกงามต่อไป แล้วก็ขายสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย เช่น มีอาหาร มีเครื่องคั้นที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครๆ ให้คนได้กินได้ใช้ ได้ไปนั่งพักผ่อน อย่างนี้เรียกว่าลงทุนแล้วได้ผลตามธรรมชาติ การสร้างป่าขึ้นมาในบ้านเมืองนั้นก็ช่วยทำลายมลพิษที่เกิดขึ้นมาก เพราะสิ่งโสโครกทั้งหลายในบ้านเมืองใหญ่ๆของเรา เช่นกรุงเทพฯ มีสิ่งโสโครกมากมาย เราสร้างป่าขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้น

คนมีเงินมีทองไปลงทุนสร้างป่าสร้างสวนให้คนได้เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ อันนี้จะเป็นการช่วยที่ค้ำจุนประการหนึ่ง เป็นการใช้เงินให้เป็นประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่า หรือว่าสร้างสถานที่เก่าๆ เหมือนกับเมืองโบราณที่ปากน้ำ ที่เสียเล็กเขาไปสร้างขึ้น...ลงทุนไม่ใช่บ่อย ลงทุนโดยไม่ได้คิดว่าจะเกิดผลกำไรเมื่อไหร่ สร้างถาวร

สวยงาม เอาของเก่าๆที่มีอยู่ในประเทศไทยมารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน ใครไปเที่ยว ก็เรียกว่าเหมือนไปเที่ยวทั่วเมืองไทย เห็นภาคใต้ เห็นภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ เห็นภาคเหนือ คนที่ไปเที่ยวก็ไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ไม่เกิดกิเลสอันจะ เป็นเครื่องทำลายจิตใจคน แต่ทำให้เกิดความรักธรรมชาติ ได้ภูมิใจในสมบัติของ บรรพบุรุษเรา ทำให้ผู้ไปเที่ยวชมได้เห็นสถานที่ต่างๆ เช่น เห็นพระที่นั่งงามๆ เห็น เจดีย์ เห็นป่าตามธรรมชาติ เห็นความเป็นอยู่ของ คนเพราะมีบ้านแบบหัวเมือง เอามาให้คนอยู่อาศัย ให้คนได้ไปเห็นว่าเป็นอยู่อย่าง ไร ฝรั่งเศสค่าชาวต่างประเทศ เขาก็ได้มาเที่ยวมาทัศนศึกษาได้ไปชมสิ่งเหล่านั้นเขาก็ได้เกิดปัญญา ได้เกิดความคิด ในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นเรื่องมีคุณค่าในทางจิตใจ นับว่าเป็นความคิดที่สมชื่อ...คนชื่อ เล็กแต่หัวใจใหญ่ เสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม คือประเทศชาติ ทำแล้วมัน เหลืออยู่ตลอดกาลนาน อันนี้เป็นการกระทำที่ถูกต้อง คิดว่าที่เราจะไปสร้างช่อง สร้างบ่อนการพนัน สร้างบาร์สร้างไนท์คลับ...ยั่วคนให้ไปเที่ยว ทำให้เสียผู้เสียคน ไปตามๆกัน แต่ไปเที่ยวในสวนป่าเมืองโบราณอย่างนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดการเสียหาย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าชมในความคิดของผู้สร้างสรรคสิ่งเหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ ส่วนรวม

หรือเราชักชวนให้ไปเที่ยวตามป่าธรรมชาติ ตามน้ำตก ภูเขา แต่ว่าเราอย่าลืมว่าต้องรักษาสภาพป่าไว้ด้วย อย่าทำลายสภาพป่า อย่าให้คนเข้าไปขายของ ในบริเวณใกล้น้ำตกมากเกินไป เพราะจะไปทำสกปรกในบริเวณนั้น มีขายอะไรก็ให้ขายอยู่ไกลๆ อย่าให้เข้าไปขายใกล้ป่าเหล่านั้น ช่วยรักษาบริเวณให้สะอาดเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง อย่าให้คนเข้าไปก่อความวุ่นวาย ให้คนเดินชมตามที่ที่น้ำชมได้สะดวกสบาย ทำทางเล็กๆขนาดกว้างสัก ๑ เมตร ให้เข้าไปเดินชมธรรมชาติ รักษาป่าตามธรรมชาติไว้ก็จะช่วยทำให้เกิดงานของประชาชนขึ้น คนก็จะได้ไปพักผ่อน อย่างนี้เรียกว่า ลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดคุณเกิดค่าแก่ชีวิตของคน เป็นการลงทุนที่ดี...ใช้เงินเป็น

เงินทองนั้นถ้าเราเอาไปใช้ในทางเสื่อมก็จะทำให้เกิดความเสียหาย
 ทั้งคนและผู้อื่น เรียกว่า ใช้เงินในทางที่ผิด เช่นเอาไปเล่นการพนันกัน เอาไป
 เสพของเสพติดมัวเมา เอาไปเที่ยวกลางคืน เอาไปสนุกสนานในทางสิ้นเปลือง
 ในรูปต่างๆคั้งที่เป็นอยู่นั้น อันนั้นเป็นความเสื่อม ไม่เป็นความเจริญแก่สังคม
 และแก่ประเทศชาติ มันได้ทางวัตถุแต่ไม่ได้คุณค่าทางจิตใจ

สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ทางจิตใจเป็นสิ่งมีค่า

เราจะทำอะไรอย่างมั่งแต่ทางวัตถุฝ่ายเดียว แต่ต้องคิดว่าจะทำอะไร
 ให้เป็นประโยชน์แก่จิตใจแก่คนเหล่านั้นบ้าง การทำอะไรที่เป็นประโยชน์ใน
 ทางด้านจิตใจเป็นเรื่องดี เรื่องที่มีคุณค่า เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำกัน

แต่ว่าคนทำกันน้อยไม่ค่อยคิดถึงสิ่งนั้นเพราะอะไร? เพราะถ้าทำอย่างนั้น
 รายได้มันก็น้อยไป เขาต้องการวัตถุมากแต่ไม่คำนึงถึงจิตใจคนที่จะเกิดความเสื่อม
 ความเสียหาย อันนี้เรียกว่า เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 คือประเทศชาติ สังคมจึงเกิดเป็นปัญหาว่าวนวายนกันด้วยประการต่างๆ

จึงใคร่จะขอฝากแนวความคิดไว้แก่พี่น้องทั้งหลายว่า ผู้จะลงทุนทำ
 อะไรให้มุ่งไปในทางจิตใจกันบ้าง อย่างมั่งแต่เพียงทางวัตถุอย่างเดียว เพราะ
 ถ้าเรามุ่งแต่ทางวัตถุอย่างเดียว...จิตคนก็จะหายไป วิญญาณก็จะหายไป จะมีแต่
 คนตายเดินกันเต็มบ้านเต็มเมืองไป เขาเรียกว่าผีตายซากเดินได้ เหมือนกับใน
 เรื่องละคร...ซากศพมันเดินได้ เพราะเกิดด้วยอำนาจของไสยศาสตร์ ซึ่งเรื่องมัน
 ไม่จริงจังอะไร แต่เป็นข้อเปรียบเทียบให้เห็นได้ว่า คนที่เดินไปเดินมาอยู่
 ถ้าเดินโดยไม่มีคุณธรรม ไม่มีความคิดถูกต้อง ไม่มีการพูดจาถูกต้อง ไม่มี
 การกระทำที่ถูกต้อง ไม่มีอาชีพที่ถูกต้องแล้ว ก็เป็นผีตายซากเที่ยวเดิน

เพ่นพ่านอยู่เท่านั้นเองในสังคมนั้นๆ สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมผิดตายซาก ไม่ใช่สังคมของมนุษย์ที่มีคุณธรรม ที่มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตน ก็จะเกิดเป็นปัญหาคั่งที่เราเห็น

พึงปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตของตนให้สมบูรณ์

เช่น เกิดปัญหาในครอบครัว สามีย่ไปเที่ยว...ภรรยาгинอนตรมตรอมใจ มีความทุกข์ทางใจ ภรรยาไม่สบายใจก็กระทบไปถึงลูก ทำให้ลูกเกิดปัญหา เกิดอาการไม่ดี เช่น ขี้เกียจเรียนหนังสือเพราะไม่มีคนสนใจ พ่อแม่ไปเที่ยวบาร์เที่ยวไนท์คลับ ไปเที่ยวสนุกสนานกลับบ้านก็คืน เมื่อกลับมาก็ไม่พบลูก อย่างนี้เป็นพ่อที่ใช้ไม่ได้ เป็นพ่อที่ไม่ประพฤติกุศล เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว

แม่ก็เหมือนกัน ถ้าไปยุ่งกับงานนอกบ้านมากเกินไป จนเสียงานภายในครอบครัว...ก็ไม่ถูกต้อง งานสังคมสงเคราะห์ที่ถูกต้อง คือต้องสงเคราะห์คนในครอบครัวก่อน สงเคราะห์ลูกให้เจริญด้วยคุณธรรม ด้วยการศึกษา ด้วยความประพฤติดีประพฤติดชอบ อย่างนี้เป็นงานที่เราจะต้องเอาใจใส่ทำกันก่อน และเมื่อเหลือเฟือแล้วเราก็อยออกไปภายนอก การไปภายนอกนั้นก็ไปอย่าไปให้เสียงานภายในบ้าน อย่าส่งลูกให้แก่คนใช้ เพราะคนใช้มันเลี้ยอย่างไม่เป็น ไม่ใช่แม่แม่เลี้ยงเด็ก...เด็กจะอบอุ่นก็เพราะพ่อแม่ พ่อแม่จึงต้องนึกถึงลูกบ้าง กลับมาโอบอุ้มชมลูก พูดจาปราศรัยกับลูกให้ลูกได้เกิดความสุขสบายใจ แม้ลูกจะเป็นเด็กวัยรุ่นแล้วก็ยังต้องการสิ่งปลอบใจ อย่าให้เกิดความหงอยเหงา พ่อแม่ต้องเข้าไปปลอบโยนไต่ถามสารทุกข์สุกดิบจากคนเหล่านั้น ให้รู้ว่าอะไรมันเป็นอะไร จะได้แนะแนวให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นหน้าที่ของพ่อแม่พึงกระทำในรูปดังกล่าวก็จะช่วยให้สิ่งทั้งหลายดีขึ้น

เพราะฉะนั้น จะทำอะไรต้องนึกถึงว่า เรามีภาระที่บ้านที่จะต้องทำ เมื่อภาระที่บ้านเสร็จแล้วจึงออกไปทำภาระเรื่องอื่นต่อไป ไปไหนที่ใดแล้วอย่าลืมบ้าน อย่าลืมลูก พ่อไปไหนอย่าลืมลูกลืมเมีย แม่ไปไหนก็อย่าลืมลูกลืมตัว ต้องรีบกลับมาอยู่กับครอบครัว ให้มีความอุ่นอกอุ่นใจ ได้กินอาหารพร้อมกัน นานๆจึงจะพรากกันไปสักทีหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องที่มีบ่อยๆ ไม่ใช่เรื่องที่ทำทุกวัน เรื่องที่ทำทุกวันก็คือการอยู่พร้อมหน้า รับประทานอาหารด้วยกัน ได้พูดคุยกัน ได้หยอกได้ล้อกันตามประสาคนในครอบครัว ลูกสบายใจเมื่อเห็นพ่อแม่ยิ้มต่อกัน เป็นทุกข์เมื่อเห็นพ่อแม่บ่นหน้ายักษ์เข้าใส่กัน อันนี้คือตัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวได้ ถ้าครอบครัวนั้นขาดธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ดูแล ไม่ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อย ก็จะเป็นปัญหาขึ้นด้วยประการต่างๆ ผู้ที่มีครอบครัวมีฐานะอยู่อย่างชาวบ้านจะต้องประพศิ์อย่างนี้

แล้วการดำรงชีวิตก็ต้องเป็นไปในทางที่พอเหมาะพอควร อย่าฝืดเกินไป อย่าสุรุ่ยสุร่ายเกินไป กินเท่าที่จำเป็น คั้นเท่าที่จำเป็น อะไรไม่จำเป็นก็อย่าไปกิน อะไรไม่จำเป็นก็อย่าไปคั้น เอาแต่พอสมควร เรียกว่ากินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน ถ้าอยู่เพื่อกินมันก็กินกันใหญ่

แต่ถ้าเรากินเพื่ออยู่ก็กินพออยู่ได้ การจับจ่ายใช้สอยก็ไม่มากเกินไป ชีวิตก็จะเรียบร้อย...ไม่เกิดปัญหา การดำรงชีพก็เป็นไปแต่เพียงพอดีพองาม ไม่เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนทางใจ

ไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญก็คือ เพื่อนฝูงมิตรสหายที่เราคบหาสมาคมกันก็ต้องพิจารณาเหมือนกัน เพราะปัจจัยภายนอกที่จะทำให้คนดีให้คนเลวนั้น มัน

อยู่ที่การคบหาสมาคม ถ้าเราได้คบหาสมาคมกับคนดีก็มีทางจะดีขึ้น ถ้าคบหาสมาคมกับคนชั่วก็จะตกต่ำลงไป เราจึงควรจะพิจารณาถือหลักตามคำพังเพยที่เขากล่าวไว้ว่า คบคนมันต้องคุณหน้า...ชื่อผัวก็ต้องคุณเนื้อ

คุณหน้า ก็หมายความว่า คุณความประพฤติปฏิบัติ คุณนิสัยใจคอของคนเหล่านั้นว่าเป็นคนประเภทใด เขามีความประพฤติอย่างไร เป็นคนที่ทำมาหากินอย่างไร อาชีพของเขาเป็นอาชีพสุจริตหรือเป็นอาชีพที่ทุจริต เป็นอาชีพที่ถ้าเราคบกันแล้วเราจะพลอยไปเข้าคุกเข้าตะรางกับเขาค้วยหรือไม่ อันนี้ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

อย่าเข้าใกล้คนชั่ว อย่ามั่วสุมกับคนชั่ว แต่เราควรเข้าใกล้คนดี คบหาสมาคมกับคนดีมีคุณธรรมประจำจิตใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า...คบคนเช่นใด ก็จะเป็นดังคนเช่นนั้น เช่นเราไปคบขี้เหล้า ไม่เท่าใดเราก็จะเป็นคนขี้เหล้า ไปคบนักการพนันเราก็จะกลายคบนักการพนัน คบนักเที่ยวกลางคืนเราก็จะกลายคบนักเที่ยว คบคนเกียจคร้านเราก็จะกลายเป็นคนเกียจคร้าน คบบัณฑิตก็จะกลายคบบัณฑิต ถ้าคบคนอื่นเขาก็ชวนเราไปที่อื่น นี่คือการเสียหาย ปัจจุบันภายนอกที่จะทำให้คนเสียอยู่ที่การคบหาสมาคม จึงควรเลือกคบแต่คนดี

ในมงคลสูตรขึ้นต้นว่า อะเสวนา จะ พาลานัง ปณิตานัญจะ เสวนา แปลว่า อย่าคบคนพาล ให้คบบัณฑิต ให้คบด้วยบัณฑิต จึงควรเลือกพิจารณาคนที่เราจะไปคบหาสมาคมด้วย

พระพุทธเจ้ายังตรัสย้ำไว้อีกว่า ถ้าไม่ได้เพื่อนที่ดีกว่าเรา ควรเที่ยวไปคนเดียว ท่านสอนไว้ถึงขนาดอย่างนั้น ย้ำหนักย้ำหนาในเรื่องเกี่ยวกับเสวนาคือการคบหาสมาคม เพราะการคบหาสมาคมทำคนให้เสียมาากแล้ว ทำให้คนดีก็มี แต่คนเราไม่ค่อยจะเลือก...คบมันเรื่อยไป ผลที่สุดก็เสียผู้เสียคนไปตามๆกัน เพราะไปเสวนาคบหากับคนชั่วคนพาล อันเป็นปากทางของความเสื่อมของความเสียหาย เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งเหมือนกัน

ใช้ธรรมะเป็นเครื่องนำทางชีวิต

ประการสุดท้ายอยากจะขอแนะนำท่านทั้งหลายว่า ให้หันหน้าเข้าหาพระ
เข้าไว้บ้าง เข้าหาธรรมะไว้บ้าง ใช้ธรรมะเป็นเครื่องนำทางชีวิต

ทำไมจึงต้องหันหน้าเข้าหาพระ ต้องหันหน้าเข้าหาธรรมะ?

เพราะเรามันมีการเป็นอยู่ที่ไม่แน่นอน ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง อาจจะ
เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตขึ้นมาเมื่อใดก็ได้ แล้วเมื่อเราเกิดความทุกข์
ความเดือดร้อนขึ้นมาเมื่อใด ถ้าเราไม่เข้าหาพระหรือธรรมะไว้บ้าง เราก็จะไม่รู้ว่า
จะแก้ความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นอย่างไร เราจึงต้องหาพระ สนใจธรรมะไว้บ้าง

คำว่า “หาพระ” ต้องเข้าใจให้ดี ‘พระ’ กับ ‘ผี’ นั้นต่างกัน พระคือผู้ที่
แนะนำถูกทางชอบให้แก่เรา สอนเราให้เดินในทางที่เป็นธรรม ให้เราเข้าใจ
พระพุทธเจ้า ให้เข้าใจพระธรรมคำสอน และให้เข้าใจพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติ
ปฏิบัติชอบ นักบวชมีหลายประเภท...นักบวชประเภทไม่เอาไหนก็มีมากเหมือนกัน
คือนักบวชที่ไม่ทำหน้าที่นักบวช แต่ไปทำหน้าที่นอกทางของนักบวช อย่างนี้เรียกว่า
เป็นนักบวชนอกกริตนอกรอย ถ้าเราไปเข้าใจนักบวชประเภทอย่างนั้น เราก็จะ
ไม่รู้จักเนื้อแท้ของพระศาสนา เลยหลงผิดออกไปนอกลู่ นอกทางกัน

ขอให้เข้าใจว่า การไปวัดเราไปเพื่อการศึกษาธรรมะ ไม่ใช่ไปเพื่อ
เรื่องอื่น วัดเป็นสถานที่ประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า พระที่บวชเป็นภิกษุใน
พระพุทธศาสนาทุกรูป เป็นผู้ที่มีหน้าที่เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ไม่มีหน้าที่
เผยแผ่วิชชา ความโง่เขลาหรือไสยศาสตร์ ความเชื่อผิดๆให้แก่ประชาชน
แต่เป็นผู้มีหน้าที่ทำลายความหลงผิด ความเข้าใจผิดของประชาชน ให้
หายไป นี่ให้รู้หน้าที่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อเราไปวัดเราจะต้องเข้าใจไว้ว่า
เราไปเพื่อศึกษาธรรมะ ไปเพื่อความสว่างของจิตใจ ไม่ใช่เราไปเพื่อความโง่
ไม่ใช่ไปเพื่อความมืดบอด แต่ไปเพื่อหาความสว่างทางใจคือไปศึกษาธรรมะ

เข้าใกล้พระ...ก็ต้องถามปัญหาชีวิต ถามว่าจะแก้ทุกอย่างไหม จะสร้างตัวอย่างไร แก้ปัญหานี้อย่างไรตามแนวธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ไปถึงบอกว่าแห่ม! หมู่นี้คิฉันไม่สบาย ขอรคน้ำมนต์สะเดาะเคราะห์หน่อย อย่างนี้ไม่เข้าเรื่องหรือแม้ไปวัดไปโนโบสถ์ ไปถึงแทนที่จะนั่งสงบจิตสงบใจนึกถึงพระพุทธคุณของพระพุทธเจ้า แต่ไปนั่งสั่นกระบอกกรือกแกกรักๆอยู่ในโบสถ์ โบสถ์นั้นไม่ใช่โบสถ์ของพระพุทธศาสนา เป็นโบสถ์ของพวกโง่ๆ เหลวไหล เอาไม้กระบอกไปให้เด็กสั่นเล่นเป็นเด็กอมมือ พุทธบริษัทเป็นคนอมมือไป เป็นพวกปัญญาอ่อนกันไปทั้งนั้น

เรามีพระพุทธรูปไว้เพื่อเป็นภาพเตือนใจให้คนนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าแล้วจะได้นำพระคุณนั้นมาใส่ไว้ในจิตใจของเรา คือประมุขิตนินี้ให้มีความกรุณาเยี่ยงพระองค์ ให้มีปัญญาเหมือนพระพุทธเจ้าหรือใกล้พระพุทธเจ้า ให้มีความบริสุทธิ์คุณพระพุทธเจ้า ไม่มีความชั่วเหลวไหลอยู่ในจิตใจ อันนี้แหละเป็นการประพฤติกระทำที่ถูกที่ชอบตามหลักการของพระพุทธศาสนา เวลานี้มีอยู่มากเหมือนกันที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปอย่างผิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการมีพระพุทธรูป พระเราก็ควรช่วยกันชำระสะสางความเขลา สะสางความหลงผิดความเข้าใจผิดของพุทธบริษัทให้หายไปจากจิตใจของชาวพุทธทั้งหลาย ทำให้พุทธบริษัทสว่างไสวอยู่ด้วยปัญญา จึงจะเป็นการถูกการชอบ

เรื่องนี้ไม่ค่อยมีใครพูดให้ญาติโยมฟัง แต่อาตมาทนไม่ค่อยได้ เมื่อเห็นความเหลวไหลเลอะเทอะ จึงพูดให้ญาติโยมฟังเพื่อจะได้เอาเป็นแวนกระจกส่องดูความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แล้วช่วยกันกระทำการสิ่งที่ถูกต้อง ให้เจริญงอกงามในพระพุทธศาสนาต่อไป

ดังที่ได้แสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้ ขออวยพรให้ท่านทั้งหลาย จงเจริญงอกงามในความสะอาด ความสงบ ความสว่างทางใจ เพราะเราได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จงทั่วกันทุกท่านทุกคนเทอญ

งาน เวลา และชีวิต

ฟังбакบั้นทำการทำงานให้มันคง

มีบางคนที่มีได้ศึกษาธรรมะในทางพุทธศาสนาให้ทั่วถึง เขามักจะกล่าวว่า การที่ประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเทียบไล่ประเทศอื่นนั้น ก็เป็นเพราะคนไทยนับถือ พระพุทธศาสนา เขาพูดต่อไปว่าพุทธศาสนาสอนคนให้เป็นคนขี้เกียจสันหลังยาว คำกล่าวเช่นนี้เป็นคำกล่าวแสดงความคั่นของทนอย่างเหลือเกินที่เดียว คำสอน เกี่ยวแก่การเป็นอยู่ในโลกนี้เป็นคำสอนชั้นต่ำๆที่มีสอนกันอยู่ในทุกศาสนา ยิ่งเป็น พระพุทธศาสนาด้วยแล้วพระพุทธองค์ทรงสอนไว้อย่างมากมายทีเดียว

ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ชีวิตของพระพุทธองค์...เป็นชีวิตของบุคคลผู้ไม่อยู่อย่างเฉยเมย เป็น ชีวิตที่คั่นตัวและว่องไวอยู่เสมอ ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์นั้นเต็มไปด้วย

งานที่เป็นประโยชน์แกโลก ให้เราตรวจตราดูตามพุทธประวัติจะพบว่า พระองค์ ออกบวชมิใช่เพื่อไปอยู่เฉยๆ แต่ออกบวชเพื่อแสวงหาความจริง จึงทรงเข้าไป ศึกษาในสำนักของครูอาจารย์ต่างๆ ทรงเป็นศิษย์ที่คือนักนักรู้ ตั้งใจปฏิบัติ จริงๆจนมีความรู้เท่าเทียมหรือยิ่งกว่าผู้สอนไปเสียอีก แต่มิได้หยุคแต่เพียงเท่านั้น เพราะทรงเห็นว่าความรู้ที่ทรงได้มายังมีช่องทางไปสู่ความคับทุกข์อย่างเค็ดขาด

ออกจากสำนักนั้นๆไปค้นหาต่อไปเมื่อมีใครจะช่วยสอน เพราะความรู้ใน สมัยนั้นมีกันเพียงเท่าที่ได้รับมา ก็ทรงค้นคว้าและแสวงหาตามลำพังต่อไป ทำการค้นคว้าอย่างไม่คิดแก่ชีวิต จนร่างกายซูบผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ได้รับทุกข์จนเกือบสิ้นพระชนม์ก็มิได้ทรงห่อถอดย่ออ่อนแอ เห็นว่าการกระทำที่ ผ่านมาเป็นบทเรียนที่ผิดพลาด ไม่สามารถที่จะนำพระองค์ไปสู่ความคับทุกข์ได้ ต้องแสวงหาวิธีใหม่ต่อไป และผลที่สุดได้พบความจริงเป็นพระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้ง เห็นจริง

บุคคลผู้หาได้ยากยิ่งในโลก

ภายหลังจากเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มิได้เห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์ ทรงสงสารเพื่อนมนุษย์ที่ว่ายวนอยู่ในวงของกิเลสเพราะไม่รู้ทางพ้นทุกข์ เสด็จไป เทียบแนะนำพร่ำสอนเขา บอกเขาให้เข้าใจความจริง อันการเดินทางไปสอน ประชาชนในสมัยนั้น มิใช่ว่าจะสะดวกสบายเหมือนในสมัยนี้ สิ่งที่ยำนายความ สะดวกไม่มี ต้องเดินฝ่าความร้อน ฝุ่นละอองและความหนาวไปตลอดระยะทาง นับว่าลำบากมากอยู่ แต่มิได้ทรงกลัวต่อความลำบากนั้น เพราะทรงพิจารณา เห็นว่าความลำบากของเพื่อนมนุษย์มีมากกว่าหลายเท่า จึงเดินไป....เดินไป... ไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนโดยส่วนเดียว

แม้ในตอนปลายของชีวิต เป็นชีวิตของคนแก่ทั่วไปก็ย่อมมีความอ่อนแอ บ้างเป็นธรรมดา คนแก่อายุ ๘๐ ปี ย่อมไปไหนๆไม่ไหวแล้ว แต่พระองค์ผู้เกิด มาเพื่อชนชาวโลกข้ามสังสารทุกข์ ยังเป็นคนแก่ที่แข็งแรง ยังทรงเดินทางไกล ไปได้ทุกวัน เคนอย่างนักเดินทางทั้งหลาย จากบ้านนี้ไปสู่อำเภอโน้น จากเมืองนี้ไปสู่อำเภอโน้น จนกระทั่งร่างกายที่รับใช้จิตมานานหนาไม่ไหว ผลที่สุดทรงล้มลงนอนสิ้นชีวิตข้างทางเดินในสวนข้างเมืองกุสินารา

แม้ใกล้จะหมดลมหายใจ ท่านก็ยังทรงคิดถึงความยากลำบากของคนชั้นหลัง ไค้กล่าวเตือนไว้ว่า . . .

สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีเกิดมีดับเป็นธรรมดา
เธอทั้งหลายจงทำประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน
. . . ให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด

นี่คือพระวาจาของท่านผู้ขยันขันแข็ง ผู้ใช้ร่างกายอันจะแตกดับเป็นธรรมดานี้ให้เป็นประโยชน์ เช่นเดียวกัน...บุคคลผู้ทำงานขนาดพระพุทธเจ้าของเรานั้น...หาได้ยากในโลก

ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไป

ชาวเราทั้งหลาย...ผู้อ้างตนเองว่าเป็นผู้นับถือองค์พระพุทธเจ้า ถ้าหากเรานับถือพระองค์จริง ก็ควรดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระองค์ โดยเฉพาะพระองค์สอนเราให้ลุกขึ้นประกอบภาระงาน...อย่างนี้ เรา ก็ควรทำตาม โดยลุกขึ้นทำงานกันดีกว่า

ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนไปเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีอะไรอยู่นิ่งสักอย่างเดียว ท่านลองดูขึ้นไปทางเบื้องบนอากาศเถิด ในเวลากลางวันนั้น...ท่านเห็นดวงอาทิตย์

กำลังทำงาน คือ ให้ความร้อนแก่ชาวโลก ให้แสงสว่าง ให้อะไรอีกมากมายที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ ถ้าดวงอาทิตย์หยุดทำงาน คือไม่มีแสงสว่างไม่มีความร้อน โลกนี้ก็หมดความหมาย เราเองจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เป็นอันขาด หมู่มะฆกำลังเลื่อนไปมาในอากาศ นั่นก็แสดงถึงการไม่หยุดนิ่ง ถ้าเมฆทั้งหมดหยุดนิ่งเพราะไม่มีลมพัด...โลกก็จะวิปริตขึ้นทันที ที่ร้อนก็จะร้อนเกินไป ที่มีฝนก็จะมามากเกินไป ความสลายจะไม่เกิดแก่ชาวโลกได้เลย

เวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า อย่าปล่อยให้ผ่านไปเปล่า

สัตว์วิเศษทุกตัว เช่น นกที่โฉบบินไปมาในอากาศ ปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ วัวควายที่เดินไปมาในท้องทุ่ง จงดูให้ดีเถิด...ท่านจะพบว่ามันกำลังทำงานของมัน นกเป็นสัตว์ที่ตื่นก่อนคนเสียอีก และส่งเสียงร้องก้องป่า เรียกเพื่อนฝูงให้ลุกขึ้นทำงานกัน มนุษย์ได้ยินกลับบ่นว่า แหม! หนวกหูเจ้านกพวกนี้จริงๆ ช่างไม่คิดเสียบ้างเลย ถึงเวลาสมควรสำหรับการตื่นแล้วยังจะมัวเห็นแก่ความสุขเล็กน้อยบนเตียงนอนอยู่อีก สุนัขตัวน้อยๆก็ไม่ได้ มันมิได้เห็นแก่นอนเลย มันตื่นตัวไปทำงานของมันแล้ว ฝูงมดตัวเล็กๆที่ไต่ยั้วเยี้ยบนแผ่นดิน มันก็ทำงานของมันตลอดเวลา

ปลวกเป็นสัตว์ที่ขยันที่สุดทั้งกลางวันกลางคืน มันทำงานอย่างไม่หยุดยั้งรังหรือป้อมปราการของมันเพิ่มขึ้นเสมอ ถ้าสังเกตดูตัวปลวกที่พอกคืบขึ้นกับต้นไม้ เราจะเห็นว่ามันเจริญขึ้นตลอดเวลา นั่นเป็นเรื่องของงานใช้ใหม่ละ ปลวกเป็นสัตว์ตัวน้อยยังทำงานไม่หยุด

มนุษย์เราผู้เรียกตนเองว่าเป็นสัตว์ประเสริฐได้ทำงาน ถ้าไปนั่งในร้านกาแฟก็นั่งจมนอนนั่นแหละ คืมกาแฟเพียงถ้วยเดียว...แต่นั่งสนทนากันถึงสองสามชั่วโมง

เรื่องที่สนทนาก็มักเป็นเรื่องประเภทที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นการนั่งสนทนาทำลายเวลากันเท่านั้น การกระทำเช่นนั้น...เป็นการทำลายตนเองให้หมดไปโดยไม่เป็นประโยชน์ แล้วเขาก็บ่นว่าไม่มีเวลาทำงาน จะมีได้อย่างไรกันเล่า...เขาเอาเวลาไปทิ้งไว้ตามที่ๆไม่เกิดงานแก่เขา

อันบุคคลที่รักงาน...เขาจะไม่เที่ยวเกลโลลไปในทางที่ไม่เป็นสาระ เช่นนั้น เขาได้วางระเบียบสำหรับชีวิตไว้เสมอ เขาไม่ปล่อยเวลาให้หมดไป โดยมีได้อะไรเป็นขึ้นเป็นอัน ถ้าเขาหยุดงาน...เขามักทำอะไรอื่นไปในทางที่เป็นประโยชน์ ที่เราเรียกว่างานอดิเรก บางคนทำการเล่นกล้วยไม้ บางคนเล่นเครื่องลายคราม บางคนก็เล่นกีฬาประเภทออกกำลังกาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต พอหยุดจากสิ่งเหล่านี้เขาก็หันเข้าทำงานทันที คนที่ทำงานอย่างมีระเบียบ และมีความพอใจในงานนั้น เขาจะไม่รู้สึกเหนื่อยและเบื่อหน่ายต่องานของเขาเลย เขาจึงทำงานได้หลายอย่าง นักเขียนบางคนนั้นทำงานได้มาก เขียนอะไรได้ทุกอย่าง เขาพักผ่อนอยู่ในตัวของงานเอง เช่นแต่งเรื่องที่หนักสมองมานาน เขาก็หยุดเสียที แล้วหันมาเขียนหนังสือเรื่องเวียงมรรย์ต่อไป เขียนโคลงกลอนและอะไรต่างๆ เป็นการพักสมองไปในตัว งานของเขาจึงมีมาก ชีวิตของเขาเป็นประโยชน์แก่โลกอย่างกว้างขวาง

งาน เวลา และชีวิต

เมื่อคนอื่นเขาทำได้ทำไมเราจะทำบ้างไม่ได้เล่า? จริงอยู่...ที่ความชัดเจนในงานของคนเราไม่เหมือนกัน แต่เราก็อาจทำได้ตามกำลังและความสามารถของเราเอง ขออย่างเดียวแต่ทำให้รู้จักคุณค่าของงาน ของเวลา ของชีวิต และทำกิจทุกอย่างให้สมกับที่ตนได้เกิดมาเป็นคนก็พอแล้ว

ชาติไทยเรายังอ่อนแอยังล้าหลังเกือบทุกด้าน ถ้าไปเทียบเคียงกับประเทศอื่นๆชาติอื่นๆเขา **จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่เรียกตนเองว่าเป็นคนไทย ควรลุกขึ้นกระทำกิจอันเป็นหน้าที่ของตน** อย่าได้เห็นแก่ความสุขด้วยการนอน การเที่ยวการเล่นกันนักละ สิ่งเหล่านี้มีไ้ให้อะไรแก่ตนมากนัก จงชวนชวายเป็น การประกอบกิจการงานกันเถิด แผ่นดินของเมืองไทยเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรในดินสินในน้ำพอที่จะเลี้ยงชาติไทยให้มีความสุขสบายได้ แต่ถ้าพวกเรา ไม่ลุกขึ้นทำการหว่านพโลดินนั้นขึ้น พืชผลจะเกิดมีแก่เราได้อย่างไรกันสหายเอ๋ย! จงมองดูความชวนชวายเป็นของชนเหล่าอื่นที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยกันบ้างเถิด เขาเอาอะไรมา...ไม่มี นอกจากการขยันลุกขึ้นทำงานเท่านั้น เขาได้กลายเป็นเศรษฐีไปตามๆกัน แต่พวกเราอยากจนเพราะไม่ทำงาน พวกเราจึงมาแข่งขันกันทำงานกันดีกว่า ชีวิตจะได้มีสาระมากขึ้นกว่านี้

คืนเสียที่พี่น้องเอ๋ย!

ร่างกายของเรามีไว้สำหรับทำงาน มีใช้มีไว้สำหรับพักผ่อนหลับนอนอย่างเกียจคร้าน เพราะธรรมชาติของร่างกายทุกส่วนเป็นสิ่งที่จะต้องใช้ ถ้าไม่ใช้มันจะเล็กลีบไม่เติบโต เช่นแขนขาถ้าไม่ใช้ก็อ่อนแอ ไม่แข็งแรง คนที่เราเรียกว่าผู้ดีในสมัยก่อนแข็งเล็กลีบเดียว และเรายังพูดกันว่าคนกำแข็งของตนได้รอบเป็นคนมีบุญ คนที่เป็นหัวหน้าคนมีรูปร่างอย่างพระเอกลิเก เป็นคนเอบางร่างน้อยเต็มที...นี่หรือคนมีบุญ? คนมีบาปต่างหาก เราเข้าใจผิดกันมานาน เราถือกันว่าคนไม่ทำอะไรเป็นคนมีบุญและสอนกันมาอย่างนั้น เช่นเด็กว่าโตขึ้นก็ขอให้ เป็นเจ้าคนนายคน นี่คือการเพาะคนให้เป็นคนหยิบหย่อง เหยียบมูลไก่ไม่ผ่อประเทศใดมีคนประเภทนี้มาก ประเทศชาตินั้นก็ล่มจม...อยู่ไม่ได้

บัดนี้ถึงเวลาแล้ว . . .

ที่เราจะต้องทำตนให้เป็นคนว่องไวกันเสียที่

งานการรอกทานอยู่มากมายแล้ว

พระพุทธองค์ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายให้ปฏิบัติธรรมเสมอ

แม้ชาวบ้านก็ทรงแนะแนวทางอย่างเดียวกัน

. . . เพื่อให้ทุกคนตื่นตัว . . .

ลุกขึ้นทำงานอันเป็นหน้าที่ของตนเสียโดยเร็ว

ไม่ปล่อยชีวิตให้ล่วงไปเสียเปล่าๆ

. . . เพราะชีวิตนี้ . . . มีความเสื่อมสิ้นไปอยู่ทุกวันเวลา

ถ้าเรารู้ว่าร่างกายนี้จักแตกดับสลายลงไป

ก็ขอให้มันแตกดับเพราะการทำงานเถิด

อย่าให้มันแตกดับสลายไปอย่างคนเกียจคร้านเลย

. . . เมื่อเราตายไปแล้ว . . .

ก็ขอให้มืออะไรๆ เหลือไว้ให้คนข้างหลังได้ดูกันบ้าง

ให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเราพอได้รับความสบายใจบ้าง

ในเมื่อเขาได้พุดถึงความเป็นอยู่ของเราในอดีต

เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า

บางคนพูดว่าไม่มีเวลา หรือพูดว่าคนนั้นเขาเอาเวลาที่ไหนมาทำงาน จึงทำได้อย่างมากมายเหลือเกิน การพูดเช่นนั้น...เป็นการแสดงถึงความเป็นอยู่ของตนโดยแท้ คือ ตนเป็นคนไม่รู้จักใช้เวลา ไม่รู้จักใช้ชีวิตของตนให้เป็นการเป็นงาน จึงไม่ทราบว่าเขาเอาเวลามาจากไหนกัน

เวลานั้นไม่เป็นของใครโดยเฉพาะ
วันกับคืนหนึ่งมีอยู่สี่สิบสี่ชั่วโมง
เป็นสาธารณะสำหรับทุกคนที่จะนำมาใช้ได้
ถ้าใครไม่ใช้ . . . เวลามันก็บินหนีไปเสีย
และมันหนีไปอย่างรวดเร็วมากที่สุด
มันหนีไปไหนเล่าท่าน?
...มันไปอยู่กับคนที่รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
แก่งานและชีวิตของเขาอย่างแท้จริงนั่นเอง.

เราจึงเห็นว่า มีคนบางคนได้ทำเวลาให้เป็นประโยชน์แก่ตนอย่างมหาศาล
เขาไม่ยอมนั่งนิ่งเป็นอันขาด แต่ทำงานที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลา ส่วนบางคน
หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เขาเป็นคนไม่รู้คุณค่าของเวลาที่ผ่านมา เขานั่งสนทนากันด้วย
เรื่องที่ไม่เป็นสาระบ้าง นอนเล่นๆเสียบ้าง เล่นเล่นๆเสียบ้าง

พื น้ อ ง หั ง ห ล า ย !
ให้ลุกขึ้นทำงานอันเป็นหน้าที่ของท่านเถิด
ลาภผลเงินทอง...จักเป็นของท่านตลอดไป

๑๐ ธันวาคม ๒๕๐๐

“ขาดความมุ่งหมายแล้ว...ชีวิตของเราจักหมดคุณค่าไปทันที”

อมตวาจา หลวงพ่อบุญญานันทิกขุ

บันไดแห่งความสำเร็จ

ความอูบติแห่งผล ย่อมมีได้ด้วยการกระทำของตน

ในเรื่องการงาน...

เราจะต้องมีความพอใจ คือสันโดษในสิ่งนั้น

ถ้าหากว่าเราพอใจ...มันก็ไม่หนักใจ ไม่กังวลใจ

แล้วก็ไม่มีความทุกข์อะไรเกิดขึ้น...เพราะเรา “พอใจ”

เมื่อเราพอใจ . . . เราก็ทำไปตามหน้าที่

ขณะทำนั้น...ใจเป็นสมาธิ ใจอยู่กับเรื่องนั้น ไม่ฟุ้งซ่านไปเรื่องอื่น

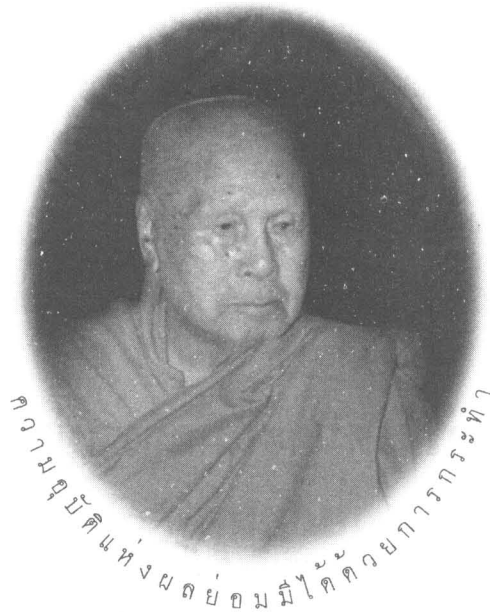
สมรรถภาพทางจิตของเราก็คี่ขึ้น

การบริหารงานนั้นก็จะเรียบร้อย...เป็นไปด้วยดี

ไม่มีความผิดพลาดเสียหาย หรือมีแต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น

นี่คือ “ความพอใจ” มันเป็นศิลปะที่เราควรจะทำให้เกิดขึ้นในใจของเรา

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ญาตีโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

จิตที่ฝึกฝนแล้วย่อมดี

ในวันอาทิตย์ก่อนนั้น ได้กล่าวปาฐกถาในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติทางใจในค่านภาวนา เพื่อจะให้เราทั้งหลายได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการที่จะรักษาจิตของตนให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน เพราะว่าเรื่องของ

การรักษาจิตเป็นเรื่องสำคัญ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “จิตตสฺส ทมโถ สาธุ” จิตที่ฝึกฝนแล้วย่อมดี คือหมายความว่า นำความสุชนำความเจริญมาให้แก่ผู้นั้น เราทุกคนมีจิตมีใจด้วยกันทั้งนั้น ถ้าหากว่าไม่ได้มีการฝึกฝนเสียเลยแล้ว เราก็จะมีความยุ่งยากในชีวิตประจำวัน

ฝึกฝนจิตให้เหมาะแก่การอยู่บนโลกนี้

บรรดาความยุ่งยากทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรานั้น ความผิดพลาดก็อยู่ที่ไม่ระวังรักษาจิตของตนนั่นเอง ถ้าเราหมั่นระวังรักษาไว้ ก็จะเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์ความเคียดรอนไปได้ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติธรรมะในทางพระศาสนา จึงอยู่ที่การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีสภาพที่เหมาะสมแก่การต่อสู้กับโลกนี้ ฉะนั้น การฝึกฝนอบรมจิตใจจึงเป็นหลักใหญ่ เป็นหลักการสำคัญในทางพระศาสนา

เราผู้มานับถือพระศาสนา...ถ้าการปฏิบัติมีแต่เรื่องการให้ทาน การรักษาศีล แต่ไม่ถึงขั้นภาวนา ก็เรียกว่า เรายังไม่ได้รับผลจากพระศาสนาเต็มเม็ดเต็มหน่วย ถ้าเราต้องการให้เกิดผลทางใจตามหลักคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างถูกต้อง ก็ต้องก้าวหน้าต่อไปอีกหน่อยหนึ่ง คือการฝึกฝนอบรมจิตใจของเราเอง ว่ากันโดยความจริงแล้ว เรื่องการปฏิบัติกิจในทางพระศาสนา แม้ในส่วนที่เป็นเบื้องต้น เช่น เรื่องทาน เรื่องศีล ถ้าหากว่าเราทำให้ถูกต้องแล้วก็เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจด้วยเหมือนกัน แต่ว่าส่วนมากไม่ได้ทำให้ถึงจุดนั้น มักทำกันลั้กว่าทำไปตามเรื่องที่ตนเคยกระทำ ไม่ได้รู้จุดหมายที่เราทำสิ่งนั้นเพื่ออะไร

ถ้ารู้จุดหมายของการกระทำ เช่นการให้ทานก็เพื่อจะขุดเกลากิจใจของเราให้สะอาด ปราศจากความตระหนี่หรือความเห็นแก่ตัว การรักษาศีลก็เพื่อที่จะ

ชุกเกลลาจิตใจให้ระอาค ปราศจากการคิดเบียดเบียนบุคคลอื่นให้เกิดความทุกข์ เกิดความเคียดรอน แม้เรื่องการปฏิบัติในเรื่องอื่นก็มุ่งในจุดอย่างนี้ เช่น เรามาฟังธรรม ปาฐกถาทุกวันอาทิตย์ ก็มีจุดมุ่งหมายก็เพื่อจะขจัดความโง่ความเขลาที่เกาะจับอยู่ในใจของเรามาก่อนให้หมดไป เราจะได้มีความฉลาดแหลมคมในการดำรงชีวิต ในการที่จะต่อสู้กับภัยอันตราย อันจะเกิดขึ้นจากภายในตัวเราเอง

ป้องกันภัยภายในด้วยการภาวนา

ภัยภายนอกแม้จะรุนแรง แต่ถ้าหากว่าภายในของเราไม่มีภัย เราก็ก็น้อยยุ่งยากนัก แต่ว่าถ้าเรามีภัยข้างในนั้น เราก็ก็นึกถึงว่าเปิดประตูรับภัยข้างนอก ให้ภัยข้างนอกเข้ามาทำความทุกข์ความเคียดรอนให้แก่เรา เพราะฉะนั้นเมื่อเราระวังไม่ให้ภัยข้างในเกิดขึ้นได้ ภัยข้างนอกก็ไม่เข้ามารบกวนได้ การระมัดระวังภัยข้างในไม่ให้รบกวนจิตใจนั้นแหละคือการปฏิบัติในทางจิตตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา ซึ่งได้กล่าวให้ญาติโยมได้ฟังมาเป็นลำดับ

ภาวนานั้นมี ๒ ประการ คือ สมถภาวนา การปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมาธิ เกิดความสงบใจ เพื่อให้ใจของเราพร้อมที่จะใช้งานประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งก็คือ วิปัสสนาภาวนา อันหมายถึงการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ชัดเรื่องนั้นๆตามความเป็นจริง ตามคำแปลของวิปัสสนาก็คือ ความรู้แจ้งเห็นจริงนั่นเอง เราต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้น ตามที่มันเป็นจริง เพราะการรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นๆนั้นแหละ เป็นเรื่องที่จะขจัดความยึดถือที่ผิดในใจของเราได้ คนที่มีความยึดถือผิดๆ ไม่ว่าในเรื่องอะไร เพราะไม่เข้าใจชัดในเรื่องนั้นตามที่เป็นจริง

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนพุทธบริษัททั้งหลายว่า “เธอทั้งหลายจงมองดูทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริง” ที่นี้ที่เป็นจริงนั้นคืออะไร เราจะรู้จักความจริงของสิ่งอะไรได้ก็ต้องอาศัยการคิดค้นในเรื่องนั้น เมื่อไม่มีการคิดค้นก็จะรู้จริงไม่ได้

บันไดแห่งความสำเร็จ

การเรียนการศึกษา ถ้าเพียงสักแต่ว่าเรียนเฉยๆก็จะไม่เกิดความเข้าใจชัดในสิ่งนั้น เพราะฉะนั้นถ้าเราไปศึกษาในข้อธรรมะอันเป็นบันไดแห่งความสำเร็จซึ่งเรียกในภาษาธรรมะว่า อิทธิบาท ๔ ประการ อันเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นค้ำกายหรือว่าค้ำจิตใจ แต่ว่าท่านมุ่งในค้ำจิตใจโดยเฉพาะ

หลักอิทธิบาทนั้น ก็ต้องมีฉันทะ...ความพอใจในเรื่องที่เราจะทำนั้นเสียก่อน เมื่อเรามีฉันทะความพอใจแล้ว ต่อไปก็ต้องมีวิริยะ...ความเพียรไม่ทอดอยในการประกอบกิจนั้นๆ ไม่กลัวต่ออุปสรรคข้อขัดข้อง เมื่อเราจะทำก็ต้องตั้งใจว่าเราจะทำให้สำเร็จนี้เป็นประการที่สอง ประการที่สามก็คือจิตตะ...หมายความว่าเอาใจใส่ ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ จะไปไหนจะทำอะไรก็นึกอยู่ในใจเสมอ ว่าเรามีหน้าที่ เรามีกิจที่จะต้องทำ แล้วเราก็มารับมาสู่หน้าที่ที่เราจะต้องทำนั้นต่อไป ประการสุดท้ายซึ่งเป็นตัวการสำคัญของเรื่อง ท่านเรียกว่าวิมังสา จะต้องทำนั้นต่อไป ประการสุดท้ายซึ่งเป็นตัวการสำคัญของเรื่องชัดเจนในเรื่องนั้นตามที่ เป็นจริง บันไดแห่งความสำเร็จทั้งสี่ประการที่กล่าวนี้...ข้อสุดท้ายนี้แหละสำคัญที่สุด

หัวใจของการทำงาน

แม้เราจะมีฉันทะความพอใจ มีความเพียรมีการเอาใจใส่ แต่ขาดวิมิงสา คือการไตร่ตรองค้นคว้าหาเหตุผลในเรื่องนั้นๆอย่างถูกต้องแล้ว ความสำเร็จของการกระทำก็ไม่เกิดความสมบูรณ์ขึ้นได้ เพราะฉะนั้น...จึงต้องมีการไตร่ตรอง การไตร่ตรองค้นคว้าจึงถือเป็นหัวใจของการกระทำงานทุกๆประเภท คนที่มีการไตร่ตรองค้นคว้า ย่อมเกิดปัญญาเกิดความรอบคอบรอบรู้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ ในเรื่องการปฏิบัติกิจด้านภาวณาก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดในเรื่องนั้นๆมากขึ้น

ถ้าเราศึกษาชีวประวัติของบุคคลที่เป็นพระอรหันต์ในสมัยก่อน ก็จะพบว่า เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดกระทบท่านในชีวิตประจำวัน ท่านมักจะถือเอาเหตุการณ์นั้นๆ ไปพิจารณา แล้วก็จะได้บรรลุสัจธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้เห็นความจริงในสิ่งนั้นชัดเจนถูกต้อง เช่นพระรูปหนึ่งท่านชอบเข้าไปในป่าช้า เพราะว่าการไปป่าช้านั้น เป็นการฝึกฝนจิตใจไม่ให้เกิดความขลาดความกลัว ต่อสิ่งที่ไม่ควรกลัว สิ่งที่ไม่ควรกลัวก็คือกลัวผีนั่นเอง เด็กๆเราโดยมากมักจะกลัวผี การกลัวผีของเด็กนั้นก็เนื่องจากผู้ใหญ่พูดเรื่องผีให้เด็กฟังในรูปที่น่ากลัว เวลาเล่าเรื่องผีแล้วทำท่าหน้าตาน่ากลัว เท่ากับว่าประทัບให้เกิดความกลัวขึ้นในใจเด็ก เด็กจึงได้เกิดความกลัวในเรื่องนั้น ผู้ใดเป็นคนขี้กลัวผี...ต้องหมั่นไปป่าช้า แต่ว่าไปกลางวันก่อน แล้วก็ค่อยไปพอตะวันตกดินเย็นลงไปพลบค่ำ ไปตั้งแต่ยังสว่างแล้ว จนมืด ไปบ่อยๆก็เกิดความเคยชิน สามารถไปนั่งข้างที่เขาบรรจุศพได้หรือไปนั่งข้างโลงผีที่มีผีอยู่ในนั้นก็ได้...ความกลัวไม่มี เด็กๆที่เป็นลูกสัปเหร่อที่อยู่ใกล้ป่าช้ามั่นไปวิ่งช้อนหากันในที่เก็บศพมันหากกลัวผีกันไม่ ที่มันไม่กลัวผีนั้นก็เพราะว่ามันชินกับสิ่งเหล่านั้น อันนี้เพราะความเคยชินโดยแท้

พระในสมัยก่อนมักจะไปเยี่ยมป่าช้า ป่าช้าในสมัยก่อนนั้นมันน่ากลัวมากกว่าสมัยนี้เพราะเป็นป่ารก ไม่ค่อยสะอาดเหมือนสมัยนี้หรอก ป่าช้าเดี๋ยวนี้ น่าเที่ยว คล้ายๆกับสวนสาธารณะ เพราะว่ามีสนามหญ้า มีดอกไม้ มีสิ่งอะไรๆ สวยงาม สมัยก่อนนั้นมันรกรุงรัง ท่านจึงมักจะไปดูซากศพ เวลาไปดูซากศพ แล้วเอามานั่งพิจารณา แยกแยะศพนั้นออกเป็นส่วนๆ คือมานั่งพิจารณา เหมือนกับนั่งผ่าศพอย่างนั้นแหละ ก็เหมือนกับนักเรียนแพทย์ทำการผ่าศพเพื่อ ศึกษารูปร่างกาย

แต่พระเราไม่ได้ผ่าศพเพื่อศึกษาอย่างนั้น ท่านผ่าศพเพื่อให้เห็นว่า ในศพนั้นไม่มีอะไร มันมีแค่ส่วนประกอบที่รวมตัวกันเข้า แล้วมันก็ไหลไปตาม อำนาจของการปรุงการแต่ง เมื่อหมดอำนาจการปรุงแต่งไปแล้ว ศพนั้นก็ จะสลายไป เอามานั่งพิจารณาเรื่อยไปๆ จนเกิดปัญญาเห็นชัดว่า ตัวเรานี้มัน ไม่มีอะไร หลงผิดไปยึดว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขาขึ้นมาเอง แล้วก็เกิด ความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นด้วยประการต่างๆ ท่านก็ได้บรรลุด้วยการคิด เช่นนั้น

รู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยการพิจารณา

บางคนไปนั่งที่คลังริมแม่น้ำ เวล่าน้ำไหลมามันเกิดฟองขึ้น เวลาเกิด ฟองน้ำแล้วมันก็หายไป เกิดแล้วมันก็หายไป ท่านนั่งดูก็เกิดความคิดขึ้นว่า ฟองน้ำนี้เกิดขึ้นเพราะอาศัยการปรุงแต่งของกระแสน้ำที่ไหลมาเร็ว แล้วมากระทบ อะไรเข้าจึงเกิดเป็นฟอง พอเกิดเป็นฟองแล้วมันก็ลอยไป พอลอยไปแล้วประเดี๋ยว ฟองนั้นก็หายไป แล้วมันก็เกิดฟองใหม่แล้วมันก็ลอยไปหายไป ท่านก็เอาภาพ นั้นแหละมาพิจารณาในที่สงบ ผลที่สุดก็ได้รู้แจ้งเห็นจริง

เมื่อเห็นความจริง ก็หมดความยึดมั่นถือมั่น

นางภิกษุณีนั่งดูไฟที่กำลังคัมน์ ไฟที่คัมน์...มันลุกโพล่งขึ้น แล้วบางทีมันก็มอดลงไป เอาไม้ฟืนไปซุนไฟเข้าไปให้เรียบร้อย ไฟก็ลุกโพล่งขึ้น แล้วมันก็จะมอดลงไป เมื่อนั่งดูไปๆก็เกิดความคิดขึ้นว่า ไฟเหมือนกับชีวิต ชีวิตเหมือนกับไฟ ร่างกายเหมือนกับกองไฟ กองไฟก็เหมือนกับร่างกาย เอามาเปรียบเทียบพิจารณา พิจารณาติดต่อกันไปตลอดเวลาไม่ขาดสาย ก็ได้มองเห็นความจริงว่าชีวิตมีเกิดมีดับ เมื่อมองเห็นความเกิดความดับของร่างกาย เลยไม่มีความยึดมั่นถือมั่น

จิตที่หลุดพ้นแล้วจากความยึดมั่นถือมั่น

บางองค์เดินไปกลางแดดอันร้อนจัด คนเราอยู่กรุงเทพฯ ไม่เคยเดินไปกลางแดดร้อนจัดในกลางทุ่ง เดินกลางแดดในทุ่งที่มันเห็นภาพหลอก ที่เขาเรียกว่า พยับแดด พยับแดดนี้เรามองเห็นแต่ไกลระยิบระยับ บางทีก็เห็นเป็นภาพอะไรต่างๆแล้วมันก็หายไป เหมือนกับว่าผีมันหลอกกลางวันอะไรอย่างนั้นแหละ คนที่ไม่เคยเดินในทุ่งกว้างไม่รู้ ถ้าใครเคยอยู่ในทุ่งนี้รู้ได้ตามหลักนี้ พยับแดดที่เรามองเห็นนั้น...เห็นมันเกิดขึ้นแล้วก็หายไป ท่านเดินไปก็เห็นในรูปอย่างนั้นแล้วท่านก็นำมาพิจารณา ผลที่สุดก็มองเห็นว่าไม่มีอะไรที่เป็นสาระเป็นแก่นสารในชีวิต มันมีแต่เรื่องเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปเท่านั้นเอง ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไปเท่านั้นเอง หาสาระแก่นสารในเรื่องนั้นมิได้ ท่านมองเห็นความจริงอย่างนี้ จิตก็หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น อันนี้เป็นตัวอย่างที่มีมาในสมัยก่อนๆ ที่ได้รับรู้ความจริงอย่างนั้น

เปลี่ยนแปลงจิตใจด้วยความจริง

แม้คนเราในสมัยนี้บางทีก็ประสบกับความจริง แล้วความจริงนั้นก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น เคยทำอะไรที่มันเป็นเรื่องเหลวไหล ไม่ดีไม่งาม แต่เมื่อมาพบสิ่งอันเป็นเครื่องกระทบใจอย่างแรงเข้าก็เกิดความสำนึกขึ้นมาเปลี่ยนจิตใจมาจากเรื่องนั้นๆ ได้ เช่นคนบางคนเป็นคนชอบสนุก ชอบเที่ยว กินดื่มสนุกสนานบ่อยๆ ทีนี้มาเกิดมีปัญหขึ้นในครอบครัว เช่นคนที่รักตายจากไป ลูกน้อยตายจากไป หรือภรรยาตายจากไป...มาฟังพระธรรมเทศนาในงานศพแล้วเกิดความรู้สึกตัว...มองเห็นชีวิตที่ผ่านมาว่าเป็นเรื่องที่น่าเกลียดไม่น่ารักอะไร แล้วก็เกิดความรู้สึกว่าเราจะตายเหมือนกับที่ภรรยาของเราตาย เราจะมามัวหลงไหลเพลิดเพลินกับสิ่งเหล่านั้นอยู่ทำไม เราควรจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์ดีกว่า แล้วก็เปลี่ยนชีวิตหันเข้าหาความงามเข้าหาความดี ตั้งหน้าประพฤติธรรมต่อไป อันนี้เป็นตัวอย่าง

ในเรื่องนิทานเซ็นก็มีคนชื่อเมา...ชื่อเมาเต็มที ครั้นได้มาพบกับอาจารย์โกไดที่สอนธรรมะ อาจารย์พูดให้ฟังเพียงไม่กี่คำ คือพูดว่า “คิดดูให้ดี ร่างกายนี้มันเปลี่ยนแปลงไปสู่ความแตกดับทุกลมหายใจเข้าออก ถ้าเราไม่รีบใช้มันให้เป็นประโยชน์ มันจะมีราคาที่ตรงไหน” คำพูดสั้นๆ เถานี้ทำให้นายชื่อเมาคนนั้นคิด...คิดตลอดเวลา เดินตามหลังอาจารย์ก็คิดไปตลอดทาง ผลที่สุดก็เปลี่ยนแปลงจิตใจ สาราพากับอาจารย์ว่าผมไม่กลับบ้านแล้ว ผมจะเดินทางไปกับอาจารย์ด้วย อาจารย์ถามว่า เธอจะไปทำอะไร? เขาก็บอกว่า ต้องการจะไปบวชเป็นพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา จะได้ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่นี้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ท่านสืบต่อไป อาจารย์ก็ตอบว่าตกลง แล้วก็พาไปบวช

ศึกษารรณะที่อยู่รอบตัวเรา

อันนี้เป็นเรื่องตัวอย่างให้เห็นว่า **สิ่งที่เราได้ประสบเห็นในชีวิตประจำวัน นั้นมันเป็นครูอยู่ในตัว** เป็นบทเรียนอยู่ในตัวที่จะสอนเราอยู่ตลอดเวลา แต่ว่าเราโดยมากแล้วไม่ค่อยได้นึกถึงบทเรียนนั้น ไม่นำเอามาสอนตัวเอง คือไม่คิดนึกนั่นเองก็เลยไม่ได้ปัญญา

เราเล่นต้นไม้เล่นกล้วยไม้ เล่นกุหลาบเล่นอะไรต่างๆ สิ่งที่เราเล่นอยู่ทุกวัน ทุกเวลานั้นมันก็มีธรรมะเป็นข้อเตือนจิตสะกิดใจอยู่ตลอดเวลา สนามหญ้าที่มันเขียวสดในบ้านของเรา เราก็ปลูกต้นไม้ต่างๆไว้ เราคงเคยเห็นใบไม้มันหล่นอยู่เต็มสนาม แล้วก็ให้เด็กหรือคนใช้ไปกวาดมันทิ้งเสีย คนที่ไปกวาดขยะกวาดทุกวัน แต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้นในใจ

ถ้าเป็น**คนที่มีการศึกษารรณะ** เมื่อไปกวาดใบไม้แห้งก็ย่อมเกิดความคิด เกิดความคิดขึ้นว่า ใบไม้นี้เมื่อก่อนมันเป็นใบไม้อ่อน แล้วเป็นใบแก่ แล้วก็ เป็นใบเหลือง แล้วก็ร่วงลงกองอยู่ที่สนามหญ้า จนเราต้องกวาดไปทิ้ง เมื่อเกิดคิด อย่างนั้นขึ้นมา ก็เอามาเปรียบเทียบกับตัวเอง ว่าสมัยหนึ่งเราเป็นเด็กน้อย นอนในเบาะ แล้วต่อมาก็เติบโตขึ้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เวลานี้อายุเท่าใด แล้ว...อยู่ในสภาพใบไม้เขียวใบไม้เหลือง ไม่เท่าใดก็จะร่วงลงไปนอนอยู่ในหีบศพ ถ้าคิดขึ้นมาอย่างนี้ก็จะเกิด**ความสลัดใจ** แล้วก็จะได้กลับจิตกลับใจเข้าหา**ความงามความดี**ได้

อาจารย์บางท่านเมื่อจะสอนศิษย์ ก็บอกว่าเธอไม่ต้องทำอะไร ไปกวาดใบไม้แห้งทุกวันๆก็แล้วกัน กวาดแล้วพอรุ่งขึ้นท่านก็ถามว่าพบอะไรบ้าง? ลูกศิษย์ก็ไม่บอกว่าพบอะไร ถ้าบอกก็บอกว่าไม่เห็นมีอะไร...กวาดไปเรื่อยๆ ท่านก็บอกว่า กวาดต่อไปอีก กวาดเรื่อยไปจนกว่าจะพบสักอย่างหนึ่ง... แก่ก็กวาดเรื่อยไป บางทีก็ไปพบเศษสตางค์ที่คนมาทิ้งขว้างทำหล่นไว้ ก็เอาไปให้อาจารย์ อาจารย์บอกว่า

สตาจันนั้นมันไม่มีประโยชน์อะไรขว้างมันไปเสีย แล้วให้กวาดต่อไป กวาดเรื่อยไป ...กวาดเรื่อยไป วันหนึ่ง วางไม้กวาดนั่งลงแล้วนึกตรึกตรองเลยได้พบความจริง นำความจริงนั้นไปบอกกับอาจารย์ว่า ผมกวาดมาตั้งเคื่องหนึ่งแล้ว เพิ่งจะพบในวันนี้เอง ท่านถามว่าพบอะไร? ก็บอกว่า พบว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยง มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจารย์ก็บอกว่ากวาดต่อไป ที่พบนั่นมันเล็กน้อย ...ยังไม่พอ คนนั้นก็ต้องกวาดขยะต่อไป

เรื่องอย่างนี้เป็นตัวอย่าง คือว่าคนเราทำอะไรต้องพิจารณาเพื่อให้ได้ความจริง เล่นดอกไม้อย่าเล่นแต่เพียงให้เพลินใจ แต่ว่าเล่นเพื่อศึกษาความจริง จากดอกไม้ เล่นกล้วยไม้ในแง่ธรรมะ ปลูกกุหลาบใส่กระถางวางไว้เชิงบันได ก็ต้อง ปลูกกุหลาบเพื่อให้เกิดธรรมะ อะไรที่มีรอบๆตัวเรานั้น เราต้องมองเพื่อให้เห็น ธรรมะ

เห็นความจริงคือเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เห็นธรรมะก็คือเห็นความจริง ผู้ใดเห็นความจริงเห็นธรรมะ ผู้นั้นเห็น พระพุทธเจ้า เหมือนคำที่พระองค์ตรัสกับพระวัชกาลิว่า “โย โข วักกลิ ชมมํ ปัสสตี โส มํ ปัสสตี” ว่า “ดูก่อน วักกลิ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นตัวเรา ตถาคค ผู้ใดไม่เห็นธรรม...ผู้นั้นไม่เห็นเรา” อันนี้แหละคือตัวปัญญา

ถ้าเราเห็นธรรมะก็คือเห็นความไม่เที่ยงของสิ่งนั้นก็ดี เห็นความทุกข์ของสิ่งนั้นก็ดี เห็นความเป็นอนัตตาความไม่มีตัวมีตนของสิ่งนั้นก็ดี ก็เรียกว่า เราได้เห็นธรรมะ เมื่อเห็นแล้วยังจะต้องคิดต่อไป พิจารณาต่อไปเพื่อให้สิ่งนั้น มันเกิดความแคล่วคล่องว่องไว เวลาเราไปมองสิ่งอื่นจะเกิดเปรียบเทียบกับให้เห็น ประจักษ์ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของทุกอย่างเหมือนกันไม่มีการแตกต่างกัน

คนเราเมื่อเห็นอะไรเหมือนกันเมื่อใดแล้ว ก็สบายที่สุดในชีวิตละ ที่เรียกว่าสบายนั้นเพราะอะไร? เพราะว่าเราเห็นอะไรมันเหมือนกัน คนที่เป็นทุกข์ มีความเคียดแค้นในจิตใจ มันเคียดแค้นเพราะอะไร? ขอบอกว่า เคียดแค้นเพราะเรามองเห็นอะไรมันไม่เหมือนกัน ยังเห็นความแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างของคนที่เราเห็นมันแตกต่างกันอย่างไร? เห็นว่าเป็นหญิง เป็นชาย เป็นหนุ่ม เป็นสาว เป็นผู้เฒ่า เป็นผู้แก่ เห็นดอกไม้ก็ไมเหมือนกัน...ต่างกันไปหมด เพราะเห็นอะไรแตกต่างกันนี้จึงเกิดกิเลส เป็นเหตุให้รักในบางครั้งหรือชังในบางคราว ลุ่มหลงมัวเมาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เพราะมองเห็นสิ่งเหล่านั้นมันแตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายใจ

ในแง่ธรรมะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนให้เรามองอะไรๆ เห็นเป็นสิ่งเดียว ไม่เห็นเป็นสอง ไม่เห็นเป็นคู่ แต่ให้เห็นเป็นเรื่องเดียว ปัญญาที่มองเห็นอะไรเป็นอันเดียวกันนี้แหละ เป็นจุดหมายสำคัญอันหนึ่งทางพระพุทธศาสนา เพราะถ้าเราเห็นอย่างนั้นแล้วมันก็เหมือนกัน ขออภัยเถอะ...ถ้าจะพูดว่าสุนัขขี้เรื้อนกับนางสาวที่ประกวนนางงามได้แล้ว...มันเท่ากันแล้ว มันก็ไม่วุ่นวาย มนุษย์เรานี้จิตใจมันสงบมันไม่ยุ่งเพราะเห็นอะไรมันเหมือนกัน

ที่ว่าเหมือนกันนั้นเหมือนกันในลักษณะที่เรียกว่าสามัญ คือว่าลักษณะธรรมดาของสิ่งเหล่านั้น ลักษณะสามัญหรือธรรมดาของสิ่งเหล่านั้นมันคืออะไร?...กล่าวคือความไม่เที่ยงเรียกว่าอนิจจัง ทุกขังคือความเป็นทุกข์ เป็นอนัตตาคือความไม่มีตัวตนที่แท้จริง ชาวไทยเราทั่วไปนั้นจะจำได้คำเหล่านี้จำกันมานานแล้ว เราจึงพูดกันว่า อนิจจา...อนิจจา คำที่พูดว่า “อนิจจา” นี้ก็พูดตามหลักนี้แหละ

เห็นอะไรมันวุ่นวายมันยุ่งแล้วเราก็พูดว่า พุทโธ อนิจจา พุทโธ เราไม่ว่าเราว่าพุทโธ...กลายเป็นเติมไม้เอกเข้าไป บางคนหนักไปกว่านั้น กลายเป็นพัทโธไปเสียเลย นี่มันแผลงเกินไป ที่แผลงนั้นไม่ใช่อักขระวิธีอะไร...แผลงด้วยอำนาจ

โมโหโโสเท่านั้นเอง พุทฺธิกลายเป็นพหฺธิ แล้วอนิจจังก็กลายเป็นอนิจาไป
...อนิจา พุทฺธิ อะไรอย่างนี้เป็นต้น

ก้าวสู่คลองแห่งธรรมะ

คำที่เราเปล่งออกมาว่า อนิจา...นั้นเป็นการเลียนแบบเอาตามอย่างที
คนอื่นเขาพูด แต่ไม่ได้พูดคุยความรู้สึกว่าสิ่งนั้นมันเป็นอนิจจัง คือไม่เที่ยงอะไร
หรอก แต่ถ้าเมื่อใดเราพูดโดยประจักษ์ใจเห็นว่ามันไม่เที่ยง เมื่อนั้นเราได้ก้าว
เข้าสู่คลองแห่งธรรมะแล้ว และเมื่อเราหล่นลงไปในคลองแล้ว มันก็พาเรา
เรื่อยไปจนกระทั่งถึงฝั่งคือพระนิพพานได้ เพราะฉะนั้น คนไทยเราทั่วไปจึงจำคำ
เหล่านี้ได้ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นต้น เราพูดกันบ่อยๆ

สิ่งที่เรียกว่าอนิจจังนั้นหมายถึงว่าไม่เที่ยง ทุกขังก็คือเป็นทุกข์ อนัตตา
ก็คือความไม่มีตัวตน อันนี้เป็นหลักสำหรับให้เราได้พิจารณาเปรียบเทียบในสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวง มองอะไรก็มองตามทัศนะนี้ คือมองในแง่ว่ามันเที่ยงหรือว่า
ไม่เที่ยง มันเป็นสุขหรือว่ามันเป็นทุกข์ มันมีตัวมีตนที่แท้หรือว่าไม่มีตัวตนที่แท้จริง
เอาหลักทั้งสามประการนี้เป็นมาตรฐาน สำหรับที่จะพิจารณาอะไรๆทุกอย่าง

ตาได้เห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายได้สัมผัสถูกต้อง
สิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตาม เราก็ต้องถามในแง่ธรรมะว่า มันเที่ยงหรือไม่เที่ยง มันเป็นสุข
หรือว่าเป็นทุกข์ มันมีตัวตนที่แท้หรือว่าไม่มีตัวตนที่แท้ ให้ตั้งปัญหามาถามในเรื่องนั้นๆ
เอาหลักนี้เข้าไปสอบไปทาน เพื่อจะได้ใช้เป็นหลักสำหรับพิจารณาให้เห็นชัดตามที่
มันเป็นอยู่จริงๆ เพราะความจริงของสิ่งเหล่านั้นมันก็ไม่เที่ยงอยู่นั้นแหละ มัน
เป็นทุกข์อยู่ตามสภาพของมันนั้นแหละ แล้วมันก็เป็นอนัตตาอยู่ตามสภาพ
เช่นเดียวกัน หากแต่ว่าเรามองไม่เห็นตามที่มันเป็นจริง

ความหลงใหลเกิดขึ้นจากภพมายา

ที่มองไม่เห็นตามที่เป็นจริงนั้นเพราะอะไร? ก็เพราะว่าสิ่งเหล่านั้นมันมีมายา มีเครื่องปกคลุมหุ้มห่อ ทำให้เรามองทะลุมันไม่ได้ คล้ายกับม่านหนาๆ ที่เขากันไว้ข้างในม่านมีอะไรบ้างเราก็ไม่รู้ เพราะม่านนั้นมันสีค่าแล้วก็หนาด้วย แม้มีไฟสว่างอยู่ข้างใน เราก็มองไม่เห็นว่หลังม่านนั้นมีอะไร สิ่งที่เป็นมายามันก็คล้ายกับม่านบังอย่างนั้นแหละ ตาเรามองทะลุสิ่งนั้นไปไม่ได้ เราก็เห็นภพมายาที่มีการปรุงการแต่งด้วยอำนาจของวัตถุมีประการต่างๆ แล้วเราก็ไปหลงติดในภาพอันเป็นมายานั้น เพลิดเพลินมัวเมาอยู่ในสิ่งนั้นๆ ก็ความเพลิดเพลินมัวเมาในภพมายา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่สังคมเท่าใด ปัญหาบุคคล ปัญหาครอบครัวและปัญหาส่วนรวมต่างๆเกิดขึ้น ก็เพราะว่าไปหลงภพมายาเหล่านั้นนั่นเอง

สมมติว่าเราเป็นผู้ชาย แล้วเราก็ไปหลงใหลในสิ่งที่เราเรียกว่ากาม ความหลงใหลในเรื่องกามนั้นเกิดเพราะอะไร? เพราะเราไปเห็นสิ่งที่ เป็นมายา แล้วนึกว่า นั่นคือของแท้ เป็นของจริง ไม่ได้มองให้ทะลุลงไปถึงเนื้อแท้ที่หลงติดอยู่ในสิ่งนั้น มัวเมาอยู่ในสิ่งนั้นตลอดเวลา เป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนเป็นต้นว่า คนมีครอบครัวแล้วแต่ไปหลงมัวเมาในคนอื่น...มันก็มีปัญหาขึ้น ทำให้เจ้าของเดิมมีความทุกข์เดือดร้อน อันนี้เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ บางทีกระทบกระเทือนถึงการบ้านการเมือง เช่นผู้นำของประเทศไปหลงสิ่งที่เป็นมายา ก็เป็นเหตุให้ปฏิบัติงานผิดพลาดเสียหาย ตกเป็นทาสของคนชาติอื่นไป ก็เพราะว่าไปหลงใหลในสิ่งที่ เป็นมายานี้ก็ได้

มนุษย์เราไม่เข้าใจในเรื่องอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อต้องการใครเอามาไว้ในอำนาจของตัว ต้องการจะยึดจิตใจของบุคคลนั้นๆเอามาไว้ในกำมือ เขาก็เอาสิ่งที่ เป็นมายานั้นแหละไปหลอกคนนั้น ถ้าคนนั้นเป็นผู้มีตาแต่ไม่มีแวว ไม่มี

ปัญหาที่จะมองเห็นอะไรให้ชัดเจนถูกต้อง ก็เลยหลงติดภาพอันเป็นมายานั่น หลงอย่างชนิดที่เรียกว่าลืมหูลืมตาไม่ขึ้นเพราะภาพมายามันบังดวงตา มันมองอะไรไม่เห็น เมื่อเป็นเช่นนั้น...คนๆนั้นก็ตกอยู่ในอำนาจของผู้เป็นเจ้าของมายานั่น จะใช้อะไรก็ได้ จะบังคับให้ทำอะไรก็ได้ ชีวิตก็ตกต่ำไม่มีราคาไม่มีความหมาย ภาพมายาทั้งหลายนั้นจึงเป็นภัยแก่คนผู้มองที่ไม่มองให้มันทะลุเข้าไป

มองทะลุภาพมายา

ถ้าบุคคลใดพยายามเพ่งมอง...เพ่งด้วยปัญญา การเพ่งการมองนั้นมันเกิดปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจ เราก็มองให้ลึกทะลุสิ่งนั้นเข้าไป เวลา มองอะไร เราก็ต้องตั้งปัญหาว่า สิ่งนั้นคืออะไร เนื้อแท้มันเป็นอย่างไร มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ เทียงหรือไม่เที่ยง มีอะไรที่เป็นสาระหรือไม่มีสาระ ในเรื่องรูปก็ต้องมองอย่างนั้น เสียงที่เราได้ยินได้ฟังก็เหมือนกัน...

เสียงนี้เป็นมายาแท้ทีเดียว เพราะมันเกิดขึ้นจากการปรุงการแต่ง เช่น เสียงดนตรีที่เราฟังว่าไพเราะ เสียงดนตรีเกิดขึ้นได้เพราะอะไร? ก็เพราะมีของสองสิ่งสามสิ่งมารวมกระทบกันเข้า เช่นเสียงระนาด...คังก็เพราะมีไม้สองอันมากระทบกัน เคาะให้เป็นจังหวะตามที่โลกสมมติ แล้วก็กลายเป็นเพลง มันไม่ได้เกิดขึ้นก่อนไม้กระทบ แต่มันเกิดภายหลังที่ไม้กระทบแล้ว พอยกไม้ขึ้นเสียงเสียงก็ไม่มี อันนี้คือมายาโดยแท้ในเรื่องเสียง เสียงไวโอลิน เสียงแตร เสียงอะไรๆทุกอย่าง มันเกิดขึ้นจากการปรุงแต่งทั้งนั้น รูปมองเห็นยาก...เสียงมองเห็นง่ายกว่า

เพลงดนตรีที่เราฟังนี้มองเห็นง่ายว่ามันเกิดจากการปรุงแต่ง ถ้าไม่มีการปรุงแต่งมันเกิดขึ้นไม่ได้ ปิวางอยู่เฉยๆ มันจะมีเสียงขึ้นได้อย่างไร ต้องมีคนเป่า เป่าเฉยๆ มันก็ไม่ได้ความ ต้องมีนิ้วไปกดรูนั้น เปิกรูนั้น ปิดรูนี้เสีย...มันก็คังไปได้

เสียงขลุ่ยเสียงปี่เสียงอะไรต่าง ๆ มันเกิดจากการผสมทั้งนั้น ถ้าหากว่าเราฟังไปพิจารณาไป เราก็ไม่หลงในเสียงนั้น ไม่คิดในสิ่งที่เป็นมายา แต่ว่าเราฟังอย่างคนมีศิลปะ มีศิลปะในแง่ของเสียง คือเราฟังแล้วรู้ว่าเสียงนี้มันขึ้นเพราะอะไร มันลงเพราะอะไร มันคังเพราะอะไร มันค่อยเพราะอะไร จังหวะอย่างนั้นเกิดขึ้นเพราะอะไร เราฟังด้วยปัญญา ฟังด้วยการนี้การคิดตรองตลอดเวลา จิตก็จะไม่ติดอยู่ในเสียงนั้น เพลงที่ร้องก็เหมือนกันถ้าเราฟังด้วยปัญญาฟังไปพิจารณาไปตลอดเวลา เสียงนั้นก็ไม่มีพิษสง เพราะใจของเรากำลังใช้ปัญญาอยู่ รับฟังสิ่งนั้น คนที่หลงไหลในเสียงนั้นเพราะฟังด้วยโมหะ ฟังด้วยความยึดถือ ฟังด้วยความเข้าใจผิดในเรื่องนั้น จึงได้หลงในเสียง

รสอาหารที่เกิดขึ้นกระทบลิ้น อันนี้ก็เห็นได้ง่าย...เป็นมายาโดยแท้ รสเปรี้ยว รสหวาน รสเค็ม รสอย่างนั้นรสอย่างนี้มันเกิดเพราะอะไร? เพราะการปรุงแต่งของอะไรๆหลายอย่างมารวมกันเข้า ที่เราเรียกว่าสลัดนั้นมันมีอะไรบ้าง...ลองแยกออกไปดู ในสลัดมีผักกาด มีน้ำมันสลัด มีอายนันมีอายนี้ เติมน้ำมันใหญ่หลายเรื่องหลายประการเกิดเป็นสลัดหนึ่งจานขึ้นมาได้ แง่อย่างหนึ่งก็มีเครื่องเยอะแยะใส่พริกบ้าง ใส่ตะไคร้บ้าง ใส่ข่า ใส่ขิง ใส่กระวานกานพลู บางแกงก็ใส่เครื่องเทศมากมายปนกันลงไป แล้วก็เกิดรสอันหนึ่งขึ้น คนใดกินอะไรมาบ่อยๆก็ติดในรสนั้น สุกแล้วแต่คนนั้นจะเกิดอยู่ภาคไหน อยู่เมืองไหน อยู่ประเทศไหน ก็ติดในรสอาหารอย่างนั้น

การคิดในรสอาหารนี้ก็เพราะไม่ได้พิจารณาว่ารสนั้นมันจริงหรือเปล่า ถ้าเราได้พิจารณาแยกแยะรสนั้นออกไป ไปดูเครื่องแกงที่เขาเอามาปรุง ลองอ่านตำราทำกับข้าวไม่ใช่อ่านเพื่อให้รู้วิชาทำกับข้าว แต่เราอ่านตำราทำกับข้าวเพื่อเจริญวิปัสสนา เพื่อศึกษาธรรมจากตำราทำกับข้าว เราก็จะรู้ว่าเขาให้ชื่อว่าแกงอย่างนั้น แล้วเรารู้ว่ามีอะไรเป็นเครื่องประกอบบ้างที่มันเกิดแกงชื่อนั้นขึ้นมา ชื่อของแกงนั้นมันเป็นคำสมมติเท่านั้นเองว่าชื่อนั้นชื่อนี้ บางทีชื่อเสียสวยเทียว เช่นตะโพกสีกา

พระรามลงสรงอะไรต่ออะไรก็ไม่รู้ ชื่อหุหุ...กินไปกินมามันก็ตัวเท่านั้นเอง ไม่มีอะไร ให้ชื่อพระรามลงสรงเสียสวยเลย ส่วนตะโพกสีคากก็ขาโก่งเอง ไม่มีอะไร เามาตั้งชื่อให้หุหุหุเพื่อหลอกคนกินเท่านั้นเอง คนได้ยินชื่อแล้ว...อ้ายนี้ กูยังไม่เคยกิน พอไปสั่งซื้อมา อ้อ! อ้ายนี้เอง...กินมาไม่รู้เท่าไรแล้ว แต่พอรู้ว่า อ้ายนี้เองเสียเข้าไปตั้งยี่สิบสามสิบบาทแล้ว ได้ปัญญามาตัวหนึ่งเสียเงินไปห้าสิบบาทแบบนี้เป็นต้น เขาตั้งชื่อหลอกเรา ให้มันชื่อแปลกๆ

คนเรามันคิดซื้อคดียี่ห้อ จะซื้อข้าวซื้อของก็ต้องยี่ห้อโน้นยี่ห้อนี้ ถ้าเขา คิดว่าทำในประเทศไทย...ไม่ดี ถ้าคิดซื้อเมืองนอกแม้จะทำในประเทศไทย อ้ายนี้ ใช้ได้...หลอกตัวเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร ผ่าชนหนูทำในเมืองไทยขายไม่ดี พอคดียี่ห้อ ประเทศอื่นเข้าก็ขายเป็นเหิน้ำเตห่ามันเป็นอย่างนี้ ผู้บัญชาการเรือนจำบางขวาง คนก่อนโน้นตายไปแล้ว เล่าให้ฟังว่าสมัยนั้นนักโทษทอดผ้าชนหนูขาย แล้วบอกว่า ทำในเรือนจำบางขวางนี้ มันขายไม่ออก...เอาไปกองขี้ฝุ่นจับเลอะตลอดเวลา เลย จึงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะขายดี พอไปประทับยี่ห้อต่างประเทศเข้าให้...ขายเกลี้ยง ตลาดเลย...หอไม่ทัน เรื่องมันเป็นอย่างนี้ อันนี้ก็ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก คิดในสิ่งที่ เป็นมายาในเรื่องที่สมมติเท่านั้น...เราก็ไปติดอยู่ในสิ่งนั้น

รสอาหารก็เช่นเดียวกัน เราคิดในรสนั้นรสนี้ บางคนคิดจนเป็นทุกข์ วันไหนไม่ได้รสนั้นแล้วก็เป็นทุกข์วุ่นวายใจ คุณนั้น ว่าคนนี้ ว่าแม่ครัวทำ ไม่ถูกปาก ความจริงมันถูกทุกคำ...แต่ว่ารสมันไม่ชอบเท่านั้นเอง แล้วก็นั่งจู้ไป ตามๆกัน อันนี้คือความทุกข์อันเกิดขึ้นจากการคิดในรสอาหาร

สิ่งอื่นๆอีก เช่นว่าสิ่งที่เราสัมผัสถูกต้องก็เช่นเดียวกัน มันก็เป็นเรื่อง ที่เรียกว่าการปรุงการแต่ง เมื่อสิ่งหนึ่งอยู่ ณ ที่หนึ่ง อีกสิ่งหนึ่งอยู่ ณ ที่หนึ่ง มันไม่ได้มาเจอกันเข้าก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ว่าพอมารวมตัวกันเข้าก็มีอะไรเกิดขึ้น อันนี้เราเห็นได้ว่าเป็นการปรุงการแต่งโดยแท้ แล้วจะไปยึดถืออะไรในเรื่องนั้นให้ มันมากมายเกินไปเล่า?

ทั้งทุกข์และสุขล้วนอยู่ในตัวเรา

เราควรจะหมั่นพิจารณาในแง่ว่า ไม่มีอะไรที่เป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขา เอาหลักนี้แหละมาพิจารณาบ่อยๆ เพื่อให้เกิดปัญญาารู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นๆ ในบ้านของเรามีสิ่งที่เรียกว่าสอนอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่ตลอดเวลา จะดูที่ไหนก็ได้ ดูที่ไฟฟ้า ดูที่พัดลม ดูที่อะไรๆ ที่มันมีอยู่ในบ้านของเรา...ดูไปเถอะ มันไม่พ้นกฎเกณฑ์เหล่านี้ มันมีความเป็นอนิจจัง มีความเป็นทุกข์ มีความเป็นอนัตตาอยู่ตลอดเวลา หากแต่เราไม่มองเท่านั้นเอง

พูดให้แคบเข้ามาในตัวเราแต่ละคน พระผู้มีพระภาคตรัสบอกว่า อะไรๆ มันก็มีอยู่ในตัวเรานี้ทั้งนั้น ในกายที่ยาววาวหนาคืบนี้ มันมีพร้อมทุกอย่าง ความทุกข์มันก็อยู่ในนี้ เหตุให้เกิดทุกข์มันก็อยู่ในนี้ ความดับทุกข์ได้มันก็อยู่ในร่างกายนี้ การปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ก็ต้องอาศัยร่างกายนี้ รวมความว่าความทุกข์ก็อยู่ในตัวเรา ความดับทุกข์ได้มันก็อยู่ในตัวเรา แต่ว่าเราเคยคิดบ้างหรือเปล่า...เคยมองมันบ้างหรือเปล่า...? แล้วเคยตั้งปัญหาถามในหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเกี่ยวกับเรื่องตัวเราบ้างไหม?

เราแต่งหน้าทุกวัน ดูกระจกทุกวัน เราแต่งเพื่อศึกษาธรรมชาติบ้างหรือเปล่า อาบน้ำ เพื่อศึกษาธรรมชาติบ้างหรือเปล่า แล้วเมื่อเราทำอะไรๆซึ่งเป็นกิจประจำชอกชัย เช่นเข้าไปถ่ายของที่ไม่คือออกจากตัว เราเคยคิดอะไรบ้าง เคยนึกในแง่ธรรมชาติบ้างหรือไม่ ความจริงเวลานั้นนั่งอยู่คนเดียวใจสงบอยู่ในห้อง ไม่มีอะไรมารบกวน น่าจะคิดอะไรบ้างเหมือนกัน ถ้าเราคิดในเวลานั้นจะมองเห็นปฏิญลักษณ์ คือเห็นความไม่สะอาดของร่างกาย ว่าร่างกายของเรานี้ไม่สะอาด

อาบน้ำ...เราก็เห็นความไม่สะอาด เวลาไปกรุงเทพฯ กลับมาที่ไร อาตมาสังเกตในห้องน้ำ พอกลับมาถึงก็อาบน้ำ น้ำที่ไหลออกไปจากตัวนั้น...คำที่เดียว คำเหมือนกับน้ำคำล่า ถามตัวเองว่าทำไมมันจึงคำ?...เพราะว่ามันติดไอลือเสียจาก

รถยนต์ที่มันพ่นในกรุงเทพฯ มันจับตามผิวหนัง เวลาอาบน้ำแล้วมันก็คำทุกที ภูสบู่
แล้วก็น้ำก็คำ แต่ถ้าอยู่วัดเฉยๆ อยู่ในห้องไม่ไปไหน แม้เหงื่อจะออกท่วมตัว ไปนั่ง
อาบน้ำ มันก็ไม่คำอย่างนั้น ก็ทำให้เกิดปัญญาขึ้นมาว่า อ้อ...สิ่งทั้งหลายนี้มัน
จรมาทำให้เราแปดเปื้อนกาย ใจเรานี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่ทำให้ใจแปดเปื้อนนั้น
มันมาจากข้างนอก ไหลเข้าไปทางประตูที่เราเปิดไว้ อันไม่มียามเฝ้า เราเปิด
ประตูโดยไม่มียามเฝ้า

สติเจกเช่นเดียวกับยามรักษาประตู

คำว่าเปิดประตูโดยไม่มียาม โยมอาจจะไม่เข้าใจว่าคืออะไร ประตูที่เปิด
ก็คือเปิดตาไว้ เปิดหูไว้ เปิดจมูก ลิ้น กายประสาทไว้ เปิดใจไว้ สิ่งต่างๆ
ก็ไหลเข้ามา รูปก็ไหลเข้ามาทางตา เสียงเข้าทางประตูหู กลิ่นเข้าทางประตูจมูก
รสเข้าทางประตูลิ้น เครื่องสัมผัสเข้าทางกายประสาท ใจไปทำหน้าที่รับรู้สิ่งนั้น
ไม่มียามไปเฝ้าที่ประตู ยามนั้นคืออะไร ยามก็คือสติปัญญานั้นเอง ตัวสติก็คือ
ยามที่เฝ้าเฝ้าไว้ เราใช้ให้ไปอื่นเสีย...เอาสติไปอื่นเสีย ไม่มาอยู่ที่หน้าที่ คือการ
เฝ้าประตู

เมื่อไม่มียามมาเฝ้าที่ประตู รูปมันก็เข้าไป ใจก็คิดปรุงแต่งไป ว่าสวย
ว่าไม่สวย น่ารัก ไม่น่ารัก น่าเอา ไม่น่าเอา เป็นของกู...มันคิดวุ่นวายไป เพราะ
สติมันไม่เฝ้าอยู่ตรงนั้น นี่แหละเรียกว่าไม่มียามเฝ้า เปิดประตูทิ้งไว้ไม่มียามเฝ้า
ของหายบ่อยๆ เกิดความทุกข์บ่อยๆ จิตใจเราก็ดังเช่นเดียวกัน เราจะต้องมีสติ
คอยคุมมันไว้ อย่าให้มันเกิดอะไรๆ ยึดยาวเป็นการปรุงการแต่ง คอยเฝ้าไว้
พิจารณาไว้ ตั้งปัญหาสอบสวนมันตรงประตูนั้นแหละ ถ้าไม่มีดีแล้วไม่ยอม
ให้เข้าไปเลย

เราสอบเสียให้เรียบร้อย เอ็งมาจากไหน มาทำไม ธุระอะไร มาแล้วจะทำให้นายขำขึง หรือว่าสบายใจ หรือให้นายขำมีปัญหา...สอบมันเสียตรงนั้น ถ้าสอบเสร็จแล้ว...เอ็งนี่ไม่เข้าทำเสียเลย เอ็งมาที่ไรนายร้อนทุกที มาที่ไร...นาย รุนวายทุกที นายก็คือใจของเรานั้นเอง เป็นนายใหญ่อยู่ในตัวเรา ที่นี้ประตู ที่เปิดให้แขกเข้ามาหานายนี้ มียามคือสติคอยตรวจไว้ ตรวจว่าอันนี้ให้เข้าได้ อันนี้ไม่ให้เข้า ถ้าขึ้นเข้าไปแล้วเกิดความเคืองคร้อนเกิดความทุกข์...เราก็กั้นมันออกไป อันนี้ไม่มีภัยไม่มีอันตราย เพราะว่าแม้เราจะเปิดประตูไว้ก็จริง แต่ว่าเราก็มียาม คอยเฝ้าไว้ เรื่องมันก็ไม่ยุ่ง

ที่นี้คนเราเปิดประตูไว้...ไม่มียามเฝ้า ไม่ฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้คอยเฝ้า สิ่งทั้งหลายตามที่ควรเฝ้า จึงได้เกิดความทุกข์ความเคืองคร้อน เพราะฉะนั้นจึงใคร่ จะแนะนำญาติโยมไว้ว่า ให้เราทำสติไว้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะทำ จะเดิน จะลุก จะนอน จะทำอะไรต้องรู้ไว้ว่าเราคิดอะไร สิ่งที่เราคิดนี้เป็นกุศลหรือว่าเป็นอกุศล เป็นไปเพื่อทุกข์ หรือเป็นไปเพื่อไม่ทุกข์ เป็นไปเพื่อความหลง หรือว่าเป็นไปเพื่อความไม่หลง เป็นไปเพื่อความมืด หรือว่าเป็นไปเพื่อความสว่างในทางจิตใจ เรา หมั่นตรวจสอบพิจารณาแยกแยะไปเรื่อยๆ ก็จะมีปัญญขึ้นในเรื่องนั้นๆ สิ่งนั้น ก็จะไม่ทำให้จิตใจของเรามัวเมาหล่มหลงได้ เราก็อยู่ด้วยความสะดวกสบาย

อยู่อย่างคนมีปัญหา

การอยู่ในโลก...ถ้าอยู่อย่างหลับหูหลับตามันก็ไม่ไหว เราจะต้องอยู่อย่าง ผู้ลึ้มหลึ้มตา ที่เรียกว่าอยู่อย่างลึ้มหลึ้มตา ก็หมายความว่า มองอะไรๆให้มัน เข้าใจซักตามทีมันเป็นจริงๆ อย่างมองด้วยความหลง ความเข้าใจผิด คนที่อยู่ อย่างนี้แหละเรียกว่า อยู่อย่างมีปัญหา อยู่อย่างเจริญภาวนาแบบวิปัสสนา

ทุกสิ่งนั้นไซ้รู้ล้วนเป็นบทเรียนของชีวิต

การเจริญภาวนาแบบวิปัสสนานี้ มันทำได้ทุกที่ทุกแห่ง...ไม่ว่าที่ไหนก็ทำได้ เพราะว่าอารมณ์หรือเรื่องที่ทำให้พิจารณานั้นมีตลอดเวลาทุกโอกาส เราได้ไปเห็นคน เห็นสัตว์ เห็นวัตถุ เห็นอะไรต่างๆที่มันผ่านเข้ามาในประสาทของเรานั้น...เป็นบทเรียนได้ทั้งนั้น นำมาพิจารณาได้ทั้งนั้น เห็นดอกไม้ก็เจริญภาวนาแบบนี้ ได้เห็นสุนัขตายก็พิจารณาได้ เห็นคนแก่ เห็นเด็กน้อย เห็นคนเจ็บไข้ได้ป่วยแล้วอะไรที่เกิดขึ้นในตัวเราที่เราเอามาพิจารณาได้ เป็นกรรมฐาน เป็นอารมณ์ ที่เราควรเอามาฝึกนึกตรึกตรองตามหลักดังที่กล่าว คือว่า เอาหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเข้าไปพิจารณาในเรื่องนั้นๆ หมั่นตรวจสอบบ่อยๆ ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา...จิตใจของเราก็สบายขึ้น นี่ประการหนึ่ง

นี่อีกประการหนึ่ง ถ้าสมมติว่า เรามีความทุกข์มีความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจ...อาจจะมึนบ่อยๆ บางวันก็นั่งเป็นทุกข์ มีความร้อนอกร้อนใจ อันนี้มันเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสและแก่บุคคลผู้ไม่ได้อบรมจิตใจ ถ้าหากว่าเรารู้แบบนี้ และมองเห็นว่าความคิดที่มันเป็นทุกข์ มันร้อนใจ ไม่สบายใจ ทำให้ร่างกายผ่ายผอม รับประทานอาหารก็ไม่ค่อยได้ ล่อแหลมต่อการเป็นโรคประสาท อยู่ได้ง่ายๆ เรามองเห็นทุกข์เห็นโทษอย่างนี้ เราก็ไม่ยากให้อาการอย่างนั้นมันเกิดขึ้นแก่เราต่อไป เราจะทำอย่างไร?...ก็มีทางเดียวเท่านั้นที่จะช่วยได้ ใครๆก็ช่วยไม่ได้ เราจะไปทำวิธีการอย่างอื่น เช่น จะไปรคน้ำมนต์หรือไปสะเคาะเคราะห์ หรือว่าไปทำอะไรต่างๆ ดังที่ชาวโลกผู้เขลาทั้งหลายเขาได้กระทำกันอยู่เสมออันนี้อาตมาอยากจะบอกว่า...มันช่วยไม่ได้ มันทำให้เราพ้นจากความทุกข์ พ้นจากความเดือดร้อนนั้นไปไม่ได้

ปัญญานำพาให้พ้นทุกข์

ทางเดียวที่จะทำให้เราพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นได้ ก็คือ เราเอาความทุกข์ตัวนั้นขึ้นมาวางเฉพาหน้า แล้วก็วิเคราะห์วิจัยเจ้าตัวความทุกข์ตัวนั้นด้วยปัญญา ในขณะที่เกิดความทุกข์ด้วยเรื่องอะไร เราก็เอาความทุกข์นั้นมาวางเฉพาหน้า แล้วก็พิจารณามันว่าความทุกข์นี้คืออะไร มันทุกข์เพราะอะไร ทำไมจึงได้เป็นทุกข์ในเรื่องนี้...ยกมาพิจารณา ในขณะที่เราเอาตัวความทุกข์มาพิจารณานั้น ใจเราก็ไม่มีทุกข์ แล้วทำไมไม่มีทุกข์ เพราะว่าเราใช้ความคิดไปในเรื่องอื่น ในเรื่องที่จะวิเคราะห์วิจัยเรื่องความทุกข์นั้นอยู่ ความทุกข์อารมณ์ทุกข์นั้นมันก็หายไป เพราะว่าใจเรานั้นมันคิดได้ที่ละเรื่อง

ขณะที่เราคิดถึงความทุกข์ด้วยความเขลาอยู่ เราก็จะมีความทุกข์ แต่ขณะที่เราคิดถึงความทุกข์นั้นด้วยปัญญาแล้ว...ความทุกข์นั้นก็หดหายไป หลัkmันอยู่ตรงนี้ ง่าย ๆ...ไม่ยากอะไร เพราะสภาพของใจนั้นคิดได้เพียงทีละอย่าง เมื่อคิดเรื่องนี้อยู่เรื่องอื่นมันก็ไม่มี เว้นไว้แต่ว่ามันจะทิ้งเรื่องนี้แล้วไปคิดเรื่องโน้น การที่มันจะทิ้งเรื่องนี้ไปคิดเรื่องโน้นได้นั้นก็อาศัยว่า เครื่องล้อเครื่องจูงอะไรมันมีอิทธิพลมากกว่ากัน มันก็จะไปหาสิ่งที่มีอิทธิพลมากกว่านั้นเอง...ใจเราเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นในขณะที่เรามีความกลัวใจมีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น ในใจเราก็อยาบไปทุกข์เฉยๆ หรืออ่ายอมทุกข์ร้อยเปอร์เซ็นต์ เราอย่าไปนั่งเป็นทุกข์อย่างนั้น แต่ควรนึกถึงคำพระที่สอนว่า จงพิจารณาตัวความทุกข์ที่ได้รับอยู่ในขณะนั้นด้วยปัญญาของเจ้า ก็จรรู้จักความทุกข์นั้นว่าคืออะไร

นี้สำคัญ ให้จำหลักอันนี้ไว้ในใจก่อน...จำหลักว่าเมื่อความทุกข์เกิดขึ้น เราจะไม่ปล่อยใจให้ไปหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับทุกข์ตัวนั้น แต่เราจะนำเอาความทุกข์นั้นมาวางเฉพาหน้า เพื่อจะได้พิจารณามันให้เห็นชัดตามความเป็นจริง ขณะใดเราหยิบความทุกข์ออกพิจารณา ขณะนั้นเรามีปัญญาขึ้นแล้ว

แล้วเจ้าความทุกข์นั้นมันก็ไม่โจมตีเราได้ เราก็จะใช้ปัญญานั้นแหละ ชำแรก แยกออกเป็นส่วนๆเพื่อให้รู้ว่ามันเป็นคืออะไร แล้วก็ถอนสิ่งนั้นได้ นี่คือวิธีการ

ที่นี้จะยกตัวอย่างให้เห็นง่ายขึ้นว่าเราจะแยกมันออกอย่างไร? สมมติว่าเรามีความทุกข์เพราะลูกชายตายจากไป หรือลูกหญิงตายจากไป ลูกชายเราก็รัก ลูกหญิงเราก็รัก รักจนกระทั่งว่าเป็นทุกข์ คนเรารักลูกเป็นทุกข์มีอยู่ไม่ใช่่น้อย ที่นี้ ความรักทำให้เกิดความทุกข์ พระพุทธเจ้าท่านตรัสอย่างนั้น ความรักทำให้เกิดความทุกข์ ภัยเกิดจากความรัก ความโศกเกิดจากความรัก รักมากทุกข์มาก รักน้อยทุกข์น้อย...เป็นเรื่องธรรมดา ไม่รักเลยมันก็ไม่มีทุกข์ อยู่โดยไม่รักก็ได้ ความจริงอยู่ตามหน้าที่ หน้าที่พ่อหน้าที่แม่หน้าที่สามีภรรยา ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ นั้นแหละมันถูกต้องตามหลักธรรมะ...อยู่ตามธรรมะ แต่ถ้าเราอยู่ด้วยความรัก ความหลงนี้ไม่ตรงตามธรรมะ เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

เมื่อลูกรักเราตายไป...เราก็กลุ้มใจ เวลากินอาหารก็กลุ้มใจ เวลานอนก็เป็นทุกข์ใจ ตื่นเช้าไม่เห็นลูกก็เป็นทุกข์ใจ เห็นเด็กอื่นแต่งตัวไปโรงเรียน...เราก็นึกถึงลูกน้อยแล้วเราก็มีความทุกข์เกิดขึ้นในใจ รวมความว่าจะกินจะนอนก็มีแต่ความทุกข์ใจตลอดเวลา นี่คือการค้ำยาพิษวันละน้อยๆด้วยความสมัครใจ แล้วชีวิตเราก็ออยู่ด้วยความระทมขมขื่น อันความระทมขมขื่นที่เกิดขึ้นนั้นมันเป็นความบกพร่องของใคร? ตอบว่า...ของตัวเอง บกพร่องที่ตรงไหน? ตรงที่ปล่อยใจนี้ให้ตกอยู่ในอำนาจของความคิดนึก

ความคิดนึกตัวนี้ก็คือไปคิดในเรื่องทุกข์ด้วยความเขลานั้นเอง เรามาเบนเบี่ยงความคิดเสียใหม่ เราคิดในเรื่องนั้น แต่คิดด้วยปัญญา ตั้งปัญหาถามตัวเองว่า เวลานี้เรากำลังกลุ้มใจเรื่องอะไร? เราก็บอกว่า กำลังกลุ้มใจในเรื่องลูกตายจากไป แล้วก็ตั้งปัญหาถามว่า เรื่องความตายกับเรื่องความเกิดนี้...พระท่านว่าอย่างไร พระท่านบอกว่ามันเป็นของคู่กันมีเกิดมีตาย สิ่งใดเกิดแล้ว สิ่งนั้นจะไม่ดับ...ไม่มี

เรื่องความเกิดความดับของสิ่งทั้งหลายนั้น...มันมีเวลาแน่นอนไหม? เราก็กถามตัวเองต่อไป ถามว่าเรื่องนี้พระว่าอย่างไร พระท่านบอกว่าเวลามันไม่แน่นอน จะกำหนดเอาไม่ได้ว่าจะแตกเมื่อนั้น เวลานั้น ในสถานที่นั้น ไม่มีเรื่องที่จะบอกได้ เพราะสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง บางคนอาจตายตั้งแต่อยู่ในท้อง ตายในขณะที่ออกมายังไม่ทันได้คลอด ตายเมื่อเป็นเด็กน้อยๆ ตายเมื่อขณะเดินได้วิ่งได้ บางคนตายเมื่อเป็นหนุ่ม เรื่องความตายนี้มันเป็นของไม่แน่ ทุกคนอาจจะตายได้ทั้งนั้น เมื่อเราพิจารณาสอบถามตัวเอง เราก็คงจะนึกได้ว่าสิ่งทั้งหลายมีเกิดมีตาย อย่าว่าแต่ลูกเราเลย...ใครๆก็ตายทั้งนั้น ว่างๆไปที่ป่าช้าบ้างก็ได้ ไปอ่านชื่อที่เขาเขียนไว้ในที่ที่เก็บศพ เราก็คงจะนึกได้ว่านี่มันตายกันเยอะแยะแล้ว ไม่ใช่ตายแต่ลูกเรา คนอื่นก็ตายเหมือนกัน

เมื่อคิดไปพิจารณาไปเราก็คงจะรู้เท่ารู้ทันในสิ่งนั้นขึ้นมา เราก็คงจะร้องออกมาได้ว่า...มันไม่เที่ยง ถึงแม้ในเรื่องอื่นก็เหมือนกัน เรามีความทุกข์ด้วยเรื่องอะไร ยกเอามาพิจารณาด้วยปัญญาแยกแยะวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องนั้น เพื่อให้รู้จักตามความเป็นจริง พอรู้จักตามที่มันเป็นจริงแล้ว...เราก็คงจะปลงตกได้ แต่ว่าบางคนก็อยู่ในสภาพที่น่าสงสาร...น่าสงสารตรงที่ช่วยตัวเองไม่ได้ในเรื่องที่จะคิดจะอ่าน อันนี้เราจะต้องไปสนทนากับท่านผู้รู้ธรรมะ ให้ท่านช่วยชี้แนะแนวทางช่วยตั้งคำถาม ช่วยตอบปัญหา ฟังไป คิดไป นึกไป เราก็คงจะปลงตกได้ด้วยวิธีการอย่างนี้

อันนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่าใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเจริญวิปัสสนาแบบง่ายๆ เพื่อจะได้รู้ ได้เห็นอะไรๆให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

ดังที่ได้กล่าวมาในวันนี้

ก็พอสมควรแก่เวลา

... อาตมาขอยุติธรรมปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้ ...

ขยันหมั่นเพียร

... ทุกคน ...

ควรทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร

ต้องตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา

มันจึงจะเจริญ

... ควรทำงานที่สุจริต ...

ไม่เป็นไปในการทำตนและบุคคลอื่นๆ ให้เดือดร้อน

เมื่อทำงานแล้วย่อมได้ผลของงานเป็นเงินทองข้าวของ

ก็ควรใช้ในทางที่ถูกต้อง

... คือ ...

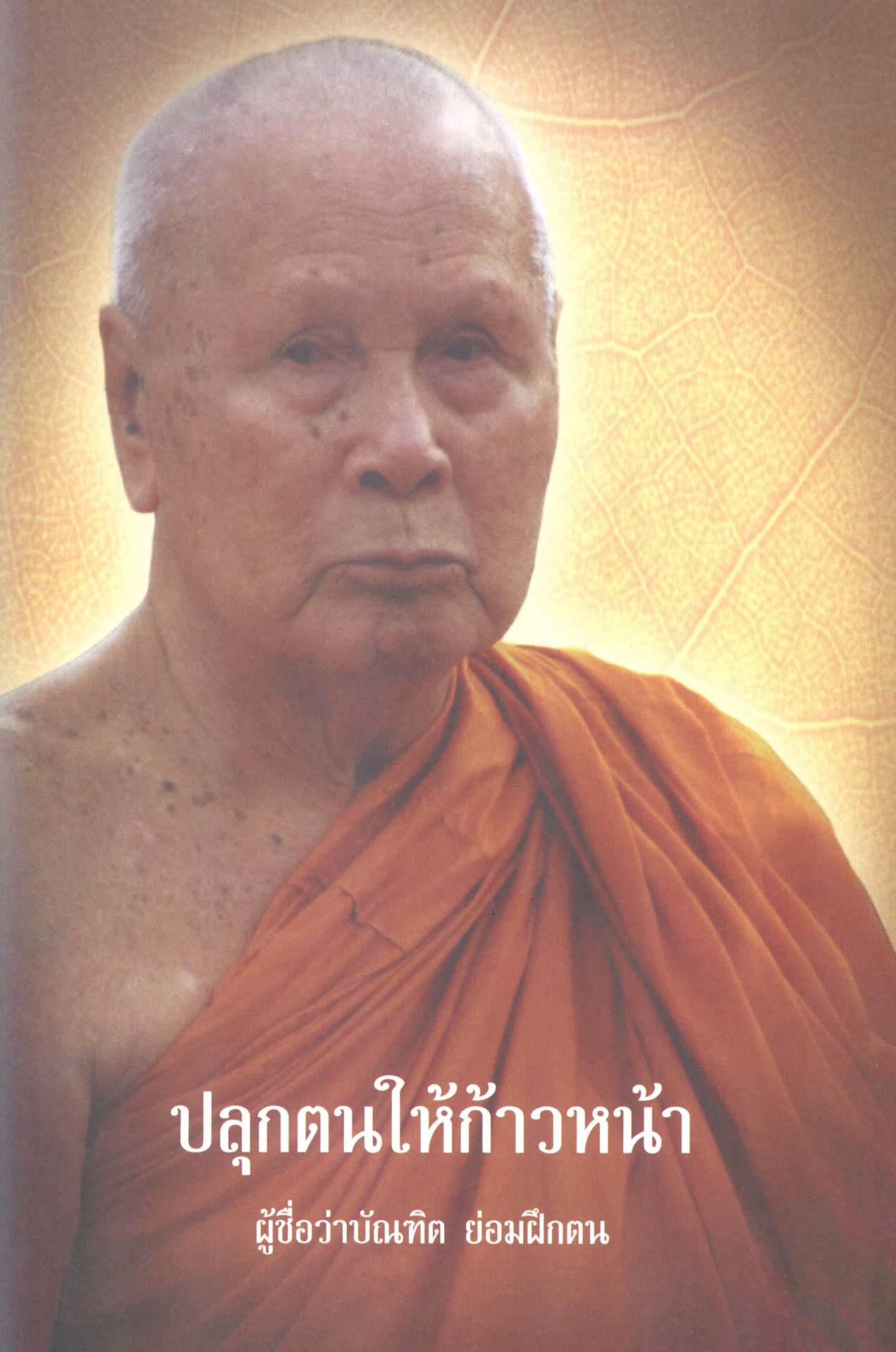
เลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่

เลี้ยงเพื่อนฝูงที่ดี เลี้ยงภาษีอากรบำรุงรัฐ

ทำบุญบำรุงศาสนาอันเป็นประทีปของโลก

ย่อมเป็นการรับประโยชน์จากทรัพย์ที่ตนหามาได้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตานันทิกขุ)

ปลุกตนให้ก้าวหน้า

ผู้ชื่อว่าบัณฑิต ย่อมฝึกตน

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ได้เคยเห็นคนที่เขามีความเชื่อในทางคาถาอาคม ทำพิธีปลุกตัวให้กู การปลุกก็มีได้อะไร...เพียงแต่นั่งขัดสมาธิ ยกมือไหว้ครูแล้ว ก็กล่าวคำอันเป็นบทปลุกใจ ขึ้นต้นด้วยคำว่า โอม... และมีคำว่าต่อไปยืดยาว ประมาณ ๑๕ นาที ผู้ทำการปลุกตัวเองก็มีอาการตัวสั่นและหน้าแดง อย่างนั้น แสดงว่าขึ้น ถ้ามีอาการแบบนั้นก็ต้องทำอะไรสักอย่าง อันเป็นไปในทางต่อสู้กัน ในวันที่ข้าพเจ้าเห็นนั้น ไม่มีใครอาสาไปสู้รบกับผู้ปลุกตนคนนั้นเขาจึงลุกขึ้น และ เอาหัวชนฝาอย่างแรง อาการที่เป็นอยู่ก็หายไป

การกระทำในรูปอย่างนี้ เป็นการกระทำยั่วใจให้เกิดความกล้าอีกเหิมในการที่จะต่อสู้ เมื่อพูดบอกกับตนเองด้วยความตั้งใจอย่างแรงกล้า ความคิดในแนวนั้นก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อเกิดแล้วไม่เห็นได้ประโยชน์เท่าใดนัก เป็นการปลุกตนในทางเสียเท่านั้น

ชาวพุทธใช้ชีวิตก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์

เคยสังเกตเห็นมาหลายรายแล้ว คนที่เรียนคาถาอาคมแบบนั้นมักเป็นคนเสีย เพราะการบังคับตนเองไม่มี เขาหาความรู้ในด้านที่จะทำให้เสียถ่ายเดียว การปลุกคนในแบบนั้นจึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธไม่ควรเอาใจใส่เป็นอารมณ์

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่กระทำคนผู้ปฏิบัติตามให้เป็นคนตื่นตัวเสมอ พระพุทธองค์ให้พระนามว่า พุทโธ ก็หมายถึง ความเป็นผู้ตื่นแล้วจากกิเลส

ชาวพุทธ หมายถึง หมู่คนผู้ตื่นจากความหลับ เช่นเดียวกับคนที่ตื่นตัวเป็นคนก้าวหน้า คนหลับหลงเป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย คนก้าวหน้าเป็นคนอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์ ส่วนคนหลงนั้นอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์ ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์ อย่าเป็นคนล้าหลังเป็นอันขาด

ความคิดสร้างอนาคต

เรื่องของชีวิตทั้งหมดขึ้นอยู่กับกระทำ การกระทำของแต่ละบุคคลนั้นแหละสร้างตัวเขาให้เป็นไปตามนั้น และการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นแหละที่จะสร้างความเป็นไปของประเทศชาติ ชาติใดเป็นชาติที่ก้าวหน้าก็เพราะคนในชาติเป็นคนคิดอ่านแบบก้าวหน้า ตื่นตัวอยู่เสมอ และผลที่เกิดแก่ชีวิตนั้นมันก็เนื่องมาจากใจคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าหากความคิดในใจเป็นไปในทางใดมากอยู่แล้ว ความคิดนั้นก็อันนั้นมีอิทธิพลสร้างอนาคตของผู้นั้น คนที่คิดว่าตนเป็นคนอ่อนแอ เสมอ การพูด...การทำ ก็กลายเป็นความอ่อนแอไปด้วย ที่คิดแต่ว่าตนเป็นคนไม่สบายมีโรคราก ทั้งๆที่เขายังไม่เป็นโรคเท่าใดนัก เขาก็อาจเป็นคนอมโรค

ไปได้วันหนึ่ง คนที่คิดอยู่เสมอว่าตนสบาย...จิตใจของเขาก็สบาย ความเป็นอยู่ของเขาก็พลอยดีไปด้วย คนที่คิดว่าตนเป็นคนโชคร้ายไม่มีใครชอบก็มักมีโชคร้ายได้เสมอ ความคิดของเราสร้างอนาคตให้แก่ตัวเราเอง ความเป็นอยู่ในปัจจุบันคือผลของความคิดที่เราได้สะสมไว้วันละเล็กละน้อยนั่นเอง

ในเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในธรรมบทว่า . . .

สิ่ง ทั้ ง ห ล า ย . . .

มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด ล้วนเกิดมาจากใจทั้งนั้น
ถ้าหากบุคคลมีใจชั่ว การทำพุคคิของเขาก็ชั่วอย่างใจ
ถ้าหากเขาเป็นคนมีใจดี การทำพุคคิของเขาคืออย่างใจ
ผลที่เกิดย่อมติดตามคนเขาไป...

ประจุลล่อเกวียนหรือเงาที่ติดตามคนอยู่เสมอ ฉะนั้น

อิทธิพลของความคิด

อิทธิพลของความคิดได้สร้างสรรค์อะไรต่างๆเอาไว้มากมาย บรรดาปรากฏการณ์ทางวัตถุที่เราได้พบเห็นอยู่ในทุกวันนี้ นั้น ก็เป็นผลเนื่องมาจากความคิดฝันของคนในสมัยก่อนๆทั้งนั้น ผู้คิดเรือบินขึ้นมาได้ก็เพราะว่าเขาเห็นภาพของนกที่บินไปมาในอากาศ ก็เกิดความคิดขึ้นมาว่าคนเราน่าจะบินไปเช่นนั้นได้บ้าง ความคิดก่อให้เกิดการกระทำตามแนวคิดเสมอ แม้จะไม่สำเร็จในครั้งแรกก็ได้ทอดทิ้งความพยายาม เขาถือหลักว่าทุกสิ่งสำเร็จได้เพราะเพียรตั้งหน้าทำเรื่องไป ผลที่สุดเขาก็นำเรือบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้สมประสงค์ ความฝันได้กลายเป็นจริงขึ้นแล้ว

ในทางซั้วก็เช่นเดียวกัน เด็กน้อยที่ได้ยินได้ฟังเรื่องโจรผู้ร้ายบ่อยๆ เขาก็มักเกิดความชอบในความกล้าของโจร ผลต่อมาเขาก็กลายเป็นโจรขึ้นมาได้ ลองจับเอาบุคคลที่มีชีวิตรุ่งโรจน์ในทางการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ และทางศาสนา แยกธาตุความคิดของเขาดูเถิด เราจะพบเหตุผลว่า เขาได้เคยคิดที่จะเป็นทางนั้นมาตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว พวกอ้ายเสียใจเหี้ยมก็เช่นเดียวกัน เขาเคยคิดเป็นโจรมานาน ผลที่สุดก็เป็นโจรไปได้

นี่คือ อิทธิพลของการคิดนึกที่สร้างชีวิต สร้างสังคม สร้างชาติ และสร้างโลกในที่สุด

ในทางพุทธศาสนาเรามีความเชื่อกันว่า บุคคลที่จะเป็นพุทธะได้นั้น ต้องสร้างบารมีกันมาเป็นเวลานานๆ หลายชั่วชีวิตจึงจะเป็นพุทธะได้ อันการสร้างบารมีก็คือการคิดที่จะเป็นเช่นนั้นเป็นระยะเวลาติดต่อกันมาเรื่อยๆ นั้นเอง เมื่อสิ่งที่ตนคิดแก้ตัวเข้าก็กลายเป็นผลปรากฏออกมาในพระพุทธรูป ในพระสาวกของพระพุทธองค์ คุณความดีชั้นสูงเป็นสิ่งสาธารณะ ใครๆ ก็อาจเป็นได้ ถ้าเขาหัดนึกคิดบ่อยๆ ว่าตนจะต้องเป็นเช่นนั้น แต่ทว่าการคิดนึกในรูปลักษณะนั้นต้องเป็นไปอย่างแรงกล้าและมีเหตุผลในทางที่จะเป็นไปได้ ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล เช่นคิดสร้างวิมานบนอากาศนั้น เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย

บังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการคิดนึกบ่อยๆ สร้างความเป็นอยู่ของคนได้มาก ทางศาสนาจึงสอนให้เรารู้จักบังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ และเป็นไปในทางที่มีหวังว่าจะสำเร็จได้ เพราะถ้าเราใช้ความคิดไปในทางที่ไม่อาจสำเร็จ ก็เป็นการเปลืองแรงงานทางใจไปเปล่า ผลประโยชน์ไม่เกิดจาก

การนั้น ผู้หวังความก้าวหน้าในชีวิตจึงควรคิดและกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
 ถ้าย่อย ๆ จึงควรบอกกับตัวเองบ่อยๆว่า ตนจะเป็นอะไร มีความปรารถนาใน
 ทางไหน เมื่อแน่ใจแล้วก็ควรคิดและเดินตามแนวนั้นเสมอๆ ผลคงจะเกิดแก่ตน
 โดยไม่ต้องสงสัย ลองทำดูก็ได้

กระตุ้นเตือนใจตนเองเพื่อความก้าวหน้า

ใจของเราทุกคนย่อมมีการกระตุ้นอยู่บ่อยๆ จึงจะก้าวหน้าไปในทางที่
 ควรได้ นักเรียนที่ไปโรงเรียนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนได้รับการกระตุ้นจากครูเสมอ
 ทหารในกองทัพได้รับการกระตุ้นเตือนจากหัวหน้าเสมอ แม้พวกโจรใจร้ายเขาก็คอย
 กระตุ้นเตือนกันไว้เสมอ เพื่อให้มันเป็นโจรตลอดเวลา วิธีการโฆษณาขาย
 สินค้าทางวิทยุ ทางหนังสือพิมพ์หรือทางอื่นๆ ก็ล้วนแต่เป็นวิธีการกระตุ้นเตือนใจ
 ให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่ต้องการให้เขาสนใจ ในทางศาสนาก็ต้องมีการกระตุ้น
 เตือนกันเสมอ อย่างน้อยเตือนละสี่ครั้ง เป็นการจูงใจคนเข้าหาวัดเข้าหาพระ
 ถ้าหากว่าไม่มีการกระทำอย่างนี้ใจคนก็หันออกนอกทางหมด ความเดือดร้อน
 ก็เกิดมากขึ้นตามตัว

สภาพของใจคนทั่วไปมักไหลไปในทางต่ำ

เหมือนน้ำที่มีปกติไหลไปในทางต่ำเสมอ

ถ้าต้องการให้ไหลไปทางที่สูงก็ต้องใช้กำลังพิเศษสักหน่อย การที่จะ
 ทำใจให้สูงขึ้น ก็ต้องมีแรงงานมากคอยกระตุ้นเตือนให้เดินไปในทางที่ดี ถ้า
 ขาดแรงงานแล้ว...ก็คงตกไปในทางต่ำเสียอีก

ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นว่า . . .

เราต้องมีการปลุกปล้ำตนเองให้ตื่นตัวเสมอ

พุทธวิธีปลุกตนให้มีชีวิตที่ก้าวหน้า

การปลุกตัวให้เป็นคนตื่นตัวขึ้นนั้น ว่ากันโดยที่ถูกต้องแล้ว ก็หมายถึงการสร้างนิสัยดีงามให้แก่ตนเองนั่นเอง การสร้างนิสัยไม่เหมือนกับการสร้างวัตถุมันเป็นงานหนักและลำบากอยู่เล็กน้อย เพราะเหตุว่าปกติของคนเรา สิ่งใดที่รับไว้แล้วมักเอาออกไต่ยาก ชอบที่จะเก็บไว้กับตนเสมอ ถ้าหากเขาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีๆ ได้รับแต่สิ่งที่ดีไว้ก็ค่อยดีขึ้นหน่อย แต่ถ้าเขาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ชั่วๆ และรับของชั่วไว้ก็เป็นการยากที่จะเอาออก หากเขาไม่มีความเข้มแข็งให้แก่ตนเองเสมอ สร้างเอาไว้เพื่อการต่อต้านกับความทุกข์ความชั่วที่มารบกวนความสงบสุขของเรา การปลุกตนให้เป็นคนตื่นตัวในทางดีจึงควรกระทำกันเป็นเรื่อยๆ ไปทีเดียว

ก่อนที่จะหัดปลุกตนเองในทางใด ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า อะไรบ้างเป็นความไม่ดี การกระทำ การพูด การคิดในทางใดเป็นทางไม่ดีงามไม่เป็นประโยชน์ ต้องพยายามนำความคิด การกระทำ การพูดประเภทนั้นออกไปจากตนเสีย ส่วนความคิด การพูด การกระทำอันใดเป็นไปเพื่อความดีงามอยู่แล้วก็ส่งเสริมให้ดีขึ้น

เปรียบเทียบเหมือนชาวสวนที่ทำการเพาะปลูกพืช พืชที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นในสวนก็ต้องทำการแผ้วถางตัดต้นโค่นรากเอาออกเสียให้หมด ส่วนพืชพันธุ์ใดเป็นประโยชน์ก็ต้องรักษาไว้ โดยรดน้ำพรวนดินให้มันงอกงามเจริญเป็นรายได้ของเจ้าของสวนต่อไป

เมื่อเข้าใจเหตุผลของเรื่องว่ามีความจำเป็นอย่างไร

ในการปลุกตนเองแล้ว มาศึกษากันต่อไปว่า . . .

เราควรจะปลุกตนเองในทางใดบ้าง?

อันเป็นทางสร้างตนให้เป็นคนก้าวหน้าในทางที่ชอบ

ขอให้หลักสำหรับปลุกใจดังต่อไปนี้ : -

๑. ปลุกให้เป็นคนขยันในการประกอบกิจการงาน
 ๒. ปลุกให้เป็นคนรู้จักประหยัดเงินทอง
 ๓. ปลุกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน
 ๔. ปลุกให้เป็นคนมีความอดทนเข้มแข็ง
 ๕. ปลุกให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม
 ๖. ปลุกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกที่ชอบ
 ๗. ปลุกให้เป็นคนมีนิสัยรอบคอบในอันประกอบกิจ
- จะได้อธิบายความหมายแห่งบทเหล่านี้ต่อไป

ขยันในการประกอบกิจการงาน

๑. ปลุกให้เป็นคนขยันในการประกอบกิจการงาน ชีวิตกับงานเป็นสิ่งที่คู่กัน เราจะอยู่โดยไม่ทำงานไม่ได้ ทุกคนต้องทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนถนัด งานนำความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้ประกอบงานเสมอ สิ่งที่เป็นอุปสรรคของงานคือความเกียจคร้าน คนไทยเรานั้นมีนิสัยทางเกียจคร้านหรือนิสัยชอบหาแต่ความสบายอยู่มาก การทำงานก็มักทำด้วยความจำเป็นเท่านั้น ถ้าพ้นความจำเป็นแล้วก็มักหาโอกาสนอนพักผ่อน

คนทางจังหวัดระนองมีอาชีพหาแร่ตามลำน้ำ ถ้าวันไหนพบที่มีแร่มากๆ เข้า เขาก็เอาไปขายได้เงินงาม วันรุ่งขึ้นไม่ไปทำงานแล้ว นอนพักผ่อนหรือเล่นไพ่กันระหว่างญาติมิตร งานจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เป็นคนอยู่อย่างหาเช้ากินเย็น ครอบครัวยังไม่เจริญก้าวหน้า คนมีอาชีพประเภทอื่นๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน เขามีได้ทำงานอย่างสม่ำเสมอแต่ทำแบบตามพอใจ นิสัยแบบนี้ยังไม่เรียกว่าเป็นคนรักงาน เราจะต้องเพาะนิสัยรักงานให้เกิดขึ้น และหมั่นทำงานด้วยความขยันขันแข็ง

**อย่าหัดทำตนเป็นคนเห็นแก่ความสุขด้วยการนอน การเที่ยว การแสวงหา
ความสุขในทางที่ไม่สมควร**

เราต้องหัดตื่นนอนเช้าๆ อย่าไปเพาะนิสัยตื่นสาย แต่จงหัดลุกขึ้นเช้าๆ การหัดก็ทำง่ายโดยวิธีบอกตนเองในเวลาจะนอน เช่นสมมติเราจะตื่นเวลานาฬิกาตีห้า ก็บอกตนเองว่า “เจ้าต้องตื่นเวลาตีห้า” หรือว่า “ตีห้าตื่น” บอกในเชิงบังคับลงไปทีเดียว บอกหลายครั้งจนกว่าจะหลับไป พอถึงเวลาที่กำหนดไว้ก็จะตื่นจริงๆ เมื่อตื่นแล้วอย่าทำโอ้อ้อ...จงรีบลุกขึ้นทันที เปิดประตูหน้าต่างมองดูความในท้องฟ้า สูดอากาศเข้าปอดให้แรงๆ เพื่อสูดเอาความสดชื่นใส่ไว้ในร่างกาย เหมือนกับการอัดหม้อไฟฟ้าให้มีกำลังเพิ่มอยู่เสมอ อย่าห่วงที่นอน รีบล้างหน้าล้างตาและถูร่างกายให้ทั่วไปทุกประสาททุกส่วนให้ตื่นตัวทำงาน แล้วนึกหรือบอกกับตนเองว่า...

เราจะเป็นอยู่ด้วยความขยัน

เราจะทำงานด้วยความพอใจ

เราจะเป็นคนก้าวไปข้างหน้าเสมอ

เราจะไม่กลัวต่อเหตุขัดข้องไม่ว่าขนาดไหน

ชีวิตของข้าพเจ้าคืองาน

ข้าพเจ้าอยู่เพื่องาน งาน...งาน...งาน ทำให้คนเจริญ

การบอกอย่างนี้เป็นการปลุกใจแบบหนึ่ง เมื่อถึงเวลาไปทำงานตามหน้าที่ ไม่ยอมอ่อนแอเป็นอันขาด ขณะทำงานถ้าเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมา ก็รีบบอกว่า “อย่าเกียจคร้าน จงเป็นคนขยัน อย่ายอมแพ้ต่อความลำบาก จงทำงานต่อไปเถิด ทำงานนี้สนุกแท้” ความกระปรี้กระเปร่าก็เกิดขึ้นความเบื่อหน่ายก็หายไป ชีวิตจะมีแต่ความสดชื่นเพราะการทำงานเสมอ สิ่งใดเป็นสิ่งที่จะมาทำลายความขยันของตน จงอย่าเข้าใจสิ่งนั้น อย่าคิดถึงสิ่งนั้น แต่จงนึกในทางก้าวหน้าไว้เสมอ ทำบ่อยๆจนกว่าจะติดเป็นนิสัย พอติดเป็นนิสัยแล้วก็คงถาวรตลอดไป

ประหยัดในทรัพย์สินที่หามาได้

๒. ปลูกให้เป็นคนประหยัดเงินทอง ประการหนึ่งที่ปลูกให้เป็นคนขยัน เมื่อทำงานก็หาเงินทองได้มาก เงินทองที่ได้มาแล้วก็ต้องจ่ายใช้ให้เป็นประโยชน์ แก่ชีวิต การใช้จ่ายก็ต้องเป็นไปแต่พอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป

ตามปกติของคนเราทั่วไปมักจะเป็นคนจ่ายเหิบ การจ่ายเหิบเนื่องมาจากการตามใจตนเอง การตามใจตนเองก็คือยอมให้กิเลสมาเป็นเจ้าเหนือหัวใจคนนั่นเอง คนที่กิเลสเป็นเจ้าเข้าครองแล้วไม่เป็นตัวเอง ชีวิตจะไม่ราบรื่น การเป็นอยู่ในครอบครัวมักจะมีระส่ำระสาย นิสสัยจ่ายเหิบนี้จึงเป็นนิสัยที่ไม่ดีอีกประการหนึ่ง เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขกันเสียใหม่

การแก้ไขในเรื่องนี้ก็ต้องสอนตนเองให้เป็นคนประหยัด ก่อนที่จะจ่ายต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อนว่าจำเป็นหรือไม่ ถึงเวลาแล้วหรือยัง เป็นประโยชน์หรือเปล่า การคิดอย่างนี้เป็นการห้ามล้อมิให้จ่ายในทางที่ไม่ควร สมัยนี้เป็นสมัยของการโฆษณาชวนเชื่อ สินค้าอันเป็นของกินของใช้ก็ถูกโฆษณาเสียอย่างคึกคักให้หลงใหลได้มาก ถ้าไม่ระวังก็ตกบ่อได้ง่าย จึงต้องเพาะนิสัยในทางประหยัดไว้บ้าง การแข่งขันกันในการจ่ายนั้นมีแต่ทางเสีย ไม่เป็นทางสร้างตนแต่ประการใดเลย คนที่เขาเป็นเศรษฐีมีทรัพย์สมบัตินั้น มิใช่ว่าเขารู้จักหาทรัพย์อย่างเดียว แต่เขาเป็นคนรู้จักประหยัดทรัพย์ด้วย

ฉะนั้นถ้าใครใคร่เป็นคนมั่งคั่งต้องเพาะนิสัยประหยัดไว้เสมอ โดยนึกถึงคำสอนของสุนทรภู่ไว้บ่อยๆว่า...

มีสสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท	อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง	อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปฟิซื้อ	ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งคราวนาน

นี่เป็นคาถาสำหรับปลูกใจให้มีนิสัยประหยัดในการใช้จ่าย

ในเรื่องอันเกี่ยวกับการใช้จ่าย ต้องหัดบังคับความอยากในการกินด้วย จงอย่าเป็นทาสของลิ้น อย่าติดในรสอาหาร กินแต่สิ่งที่เป็นที่ที่จะต้องกิน สิ่งใดไม่จำเป็นก็อย่าริกินเข้าไป เพราะการกินมากจ่ายมาก กินน้อยจ่ายแต่น้อย เมืองไทยเราเป็นเมืองกินจุบกินจิบมากที่สุด ชาวไทยจึงต้องหัดกินให้เป็นกันเสียบ้าง

มีจิตใจเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน

๓. ปลุกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน มนุษย์เป็นสัตว์เมือง เป็นผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นคณะ ชีวิตแต่ละชีวิตจึงมีส่วนสัมพันธ์กันเสมอ ใครจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวคนเดียวนั้นย่อมเป็นการลำบาก ทุกคนต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและกันเสมอ ทุกคนจึงมีความรักกันเห็นอกเห็นใจกัน หัดทำตนให้เป็นคนเห็นอกเห็นใจเราเสมอ อย่าถือแต่ใจตนหรือประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ต้องคิดถึงเพื่อนบ้านบ้าง การเพาะนิสัยให้มีความรักเอื้ออารีต่อกันนั้นเป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมโดยแท้

ในกรณีนี้ทุกคนต้องหัดทำจิตใจให้ประกอบด้วยความเมตตาต่อกัน ให้ถือหลักที่ว่าโลกอยู่ได้ด้วยความรัก โลกจะถูกทำลายเพราะความเกลียดกัน เรามีได้เกิดมาเพื่อฆ่ากันทำลายกัน แต่เกิดมาเพื่อรักกันช่วยกันไปในทางที่ถูกที่ชอบ จะคิดจะพูดจะทำสิ่งใดจงคิดถึงเพื่อนบ้านของท่านเสมอ ให้นึกว่าเพื่อนบ้านคือผิวหนังของท่าน ถ้าหากท่านทำลายเพื่อนบ้าน ก็เท่ากับทำลายตัวท่านเอง ถ้าผิวหนังของท่านเป็นแผลและไม่รักษาให้หายจากแผล โรคภัยจะเข้ามาจับเกาะ ทำให้อักเสบเป็นพิษมากขึ้น ผลที่สุดท่านจะต้องตาย

อันตรายที่เกิดแก่ท่าน . . .

ก็มักมาจากตัวท่านที่ขาดความเอาใจใส่ต่อเพื่อนบ้านของท่าน

ฉะนั้นจงรักษาตัวของท่านโดยการรักษาเพื่อนบ้านของท่านไปด้วย จงเพาะ
 นิสัยให้เป็นคนกุไม้ไค้ในเมื่อเห็นผู้อื่นเขากำลังขาดความช่วยเหลือ จงเตรียมตัว
 ให้พร้อมเพื่อรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ถ้ามีโอกาสจะช่วยใครเมื่อใดแล้ว
 จงรีบช่วยทันที อย่าชักช้าเป็นอันขาด ให้บอกกับตนเองเสมอว่า “เจ้าจงช่วย
 คนอื่นที่อ่อนแอกว่าเจ้า ช่วยคนที่ยากจนกว่าเจ้า ช่วยคนที่มีโรคมามากกว่าเจ้า”
 นี่เป็นบทปลูกใจให้ช่วยเหลือกันและกันเสมอ

อคทน เข้มแข็งและไม่ท้อแท้

๔. ปลูกให้เป็นคนอคทนเข้มแข็ง ในทางปรัชญานั้นถือว่าโลกนี้เต็มไปด้วย
 ภัยความทุกข์ การเกิดมาอยู่ในโลกนี้ก็คือการเกิดมาต่อสู้กับความทุกข์นานา
 ประการนั่นเอง

จึงมีคำกล่าวไว้ว่า ชีวิตคือการต่อสู้ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนาเพื่อ
 กำจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา บางครั้งเราชนะ แต่บางครั้งเราแพ้อย่างยับเยินเลย
 ที่เดียว ในการต่อสู้นั้นเราจะต้องมีคุณธรรมสำหรับต่อสู้จึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้าเรา
 ขาดคุณธรรมแล้วอย่าหวังเลยว่าจะรอดไปจากความเดือดร้อน คุณธรรมสำหรับ
 นักต่อสู้ คือความอคทน เข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเล็กใหญ่ ไม่ว่าใน
 กรณีใดๆเราต้องต่อต้านจนยับยั้งเสมอ นิสัยอคทนบึกบึนเป็นนิสัยชอบ เป็นนิสัย
 ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในตนเองเสมอ ถ้าขาดความอคทนเมื่อใดแล้ว...ความเสียหาย
 ก็จักเกิดขึ้นเมื่อนั้น

ในทางพุทธศาสนาก็คือ ศาสนาอื่นๆก็คื มีความเห็นร่วมกันเป็นจุดเดียวกัน
 ว่า ความอคทนเป็นกำลังงาน เป็นยาบำรุงกำลังใจ เป็นเกราะป้องกันภัย
 และเป็นเครื่องประดับที่หาค่าวัดมิได้

ในการฝึกหัดให้เกิดความอดทนนี้ เป็นการทำได้เสมอ เพราะว่ามี
 บทสอนอยู่ทุกวัน อาทิ ความเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บที่มา
 กระทบร่างกาย คำคำจากปากของคนใจร้าย ล้วนเป็นบทเรียนทดสอบของชีวิต
 ทั้งนั้น ถ้าหากเราชนะได้เราก็เป็นสุข ถ้าเราชนะไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ใครบ้าง
 ต้องการความทุกข์...ไม่มี ทุกคนต้องการความสุขกันทั้งนั้น แล้วเมื่อต้องการ
 ความสุขก็ต้องหักคอดทน ทนต่อสิ่งที่มากระทบกระทั่งทุกชนิดไม่ว่ากรณีใดๆ หัก
 ทำตนให้เป็นคนใจเย็น ไม่ยอมให้ความวุ่นวายเร้าร้อนเกิดขึ้นรบกวนใจเป็นอันขาด
 คำที่ควรบอกกับตนเองเสมอก็คือ “ฉันเป็นคนใจเย็น ฉันจะไม่โกรธใคร ฉันจะ
 ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ ฉันจะเป็นตัวของฉันในทางดีเสมอ ฉันจะไม่ยอมให้
 ใครมาทำฉันให้เป็นคนใจง่ายเป็นอันขาด”

นี่คือคาถาพิเศษสำหรับจดจำไว้ และภาวนาอยู่เสมอๆ โดยเฉพาะในเวลา
 ที่ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ ต้องบอกตนให้มากๆ หน่อย

ยาบารุงกำลังที่พระพุทธองค์ได้สอนไว้สำหรับคดีหลายข้อ เช่น

จงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

จงชนะความชั่วด้วยความดี

จงชนะความใจร้อนด้วยความใจเย็น

จงชนะคนพูดพล่ามด้วยการพูดแต่น้อยและจริงเสมอ

อีกประการหนึ่งทรงสอนว่า...

“ถ้ามีใจริรายมาตัดขาของเธอด้วยเลื่อยอันคมกล้า จนกระทั่งหนังขาด
 เนื้อขาดจรดกระดูก ถ้าเธอมีใจเจ็บแค้นต่อเขาผู้มาทำร้ายเช่นนั้น เธอไม่ทำตาม
 คำสั่งสอนของศตาคศ”

อีกบทหนึ่งว่า...

“ถ้าเขาคำก็หนักกว่าคำดีกว่าเขาดี ถ้าเขาคดีก็หนักกว่าดีกว่าเขาฆ่า ถ้าเขาฆ่า
 ก็ดีเหมือนกัน เพราะบางคนยังฆ่าตนเองได้ เขามาช่วยฆ่าให้ก็เป็นการดีแล้ว”

ความอดทนทำให้มีนิสัยเยือกเย็นสุขุม เห็นความจริงปรากฏแจ่มแจ้ง
สามารถเอาชนะได้ทุกอย่าง จึงควรที่ท่านจะต้องฝึกหัดอดทนและเข้มแข็งไว้
เสมอ อย่าแสดงอาการอ่อนแอให้ปรากฏออกมาเป็นอันขาด

เสียสละเพื่อส่วนรวม

๕. ปลูกใจให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม ทุกคนเกิดมาจากคุณพ่อ
คุณแม่ ท่านทั้งสองมีความรักในเรา และได้เสียสละทุกอย่างเพื่อเรา น้ำใจของ
ผู้ที่เป็นพ่อแม่เป็นน้ำใจของความเสียสละ เราได้ความรู้อันเป็นเครื่องมือประกอบ
การทำมาหากินเพราะอาศัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์มีน้ำใจเต็มไปด้วยความ
เสียสละ เราจึงได้รับความรู้ความฉลาด เราชาวพุทธเป็นผู้นับถือพุทธศาสนา
พุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลกก็เพราะความเสียสละของเจ้าชายโคตมะสิทธัตถะ ซึ่ง
ต่อมาได้เป็นพระพุทธเจ้า การเสียสละของพระองค์เป็นความเสียสละอันยิ่งใหญ่
ไม่มีการเสียสละของใครในโลกนี้จะเท่าเทียม

ประเทศของเราถูกเพื่อนบ้านมารุกรานหลายครั้ง ในสมัยก่อนบางคราว
เราสู้ได้ ในบางคราวเราตกเป็นเมืองขึ้นเขา แต่ผลที่สุดเราก็รอดปลอดภัยมาได้
เพราะการเสียสละของวีรชนคนไทยในอดีต เขาได้เสียสละเลือดเนื้อเพื่อชาติพลี
รักษาแผ่นดินทองผืนนี้ให้เราได้อาศัยทำมาหากินกันต่อมา น่าขอบพระคุณท่าน
เหล่านั้นเหลือเกินที่มีส่วนช่วยให้เราเป็นอยู่โดยไม่ลำบาก โรงเรียน โรงพยาบาล
บ่อน้ำสาธารณะ ตลอดจนสิ่งอื่นๆอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมต่างๆนั้นเกิดขึ้นได้
ก็เพราะการเสียสละของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

หากเราลองหลับตานึกกันดูว่า ในโลกนี้ถ้าขาดการเสียสละต่อกันเสียแล้ว
บุรุษिकाจะมีได้รับการอนุเคราะห์จากบิดามารดา ศิษย์จะมีได้รับความรู้จากครู

อาจารย์ เพื่อนไม่มีความเสียสละต่อเพื่อนกันแล้ว ความเห็นแก่ตัวจะปกคลุมโลก ต่างคนต่างก็จะอยู่กันตามชอบใจ ความเห็นอกเห็นใจแก่กันก็ไม่มี ความโกลาหลวุ่นวายก็จะปกคลุมโลก อา! มันเป็นภาพที่น่าสยดสยองเสียจริงๆ

คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ อาศัยกัน ช่วยเหลือกัน การเป็นอยู่จึงจะเป็นปกติสุขได้ จึงสมควรที่จะฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรู้จักเสียสละต่อกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน คนที่มั่งมีมากกว่าก็คิดเห็นอกเห็นใจคนยากจน คนแข็งแรงก็คิดเห็นใจคนอ่อนแอ คนฉลาดก็คิดเห็นใจคนที่โง่กว่าตน นายจ้างก็ไม่เอาเปรียบลูกจ้าง แต่จงนึกว่าเราเป็นนายจ้าง...อยู่ได้ก็เพราะลูกจ้าง ถ้าไม่มีลูกจ้างเราก็หมดความเป็นนาย สมบัติที่เรามีเราหามาได้นี้เป็นแรงงาน เป็นหยาดเหงื่อของลูกจ้างโดยแท้ เราจึงควรจะสงสารเขา ให้ค่าจ้างแก่เขาตามสมควรแก่แรงงาน เขาจะได้มีกำลังใจทำงานให้ดียิ่งขึ้น ถ้านายจ้างรักลูกจ้างๆก็รักตอบเป็นธรรมดา ถ้านายจ้างเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็คิดจะเอาเปรียบนายจ้างบ้าง ผลก็คือความแตกร้าวระหว่างผู้จ้างกับลูกจ้าง การพักผ่อนก็เกิดขึ้น เพราะนายจ้างส่วนมากยังเอาเปรียบลูกจ้างอยู่ ฝ่ายลูกจ้างก็เหมือนกันควรมีใจเป็นธรรม คิดรู้คุณของนายจ้างบ้างเพราะเขามิ่่งานให้เราทำ เราควรจะทำงานด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจเสียสละต่อนายจ้างผู้เลี้ยงตน ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบหรือไม่แก่งัดวงให้งานช้า ไม่แก่งัดทำให้เครื่องยนต์กลไกเสีย แต่นึกว่างานนี้เป็นของตนเองทุกคน งานให้เราได้อาศัยเลี้ยงชีพ งานหมดเราก็อดตาย การทำงานให้ยืดยาวออกไปก็คือทำให้ชีวิตของตนยาวยืดยาวไปด้วย ถ้าคิดอย่างนี้ความเห็นใจก็เกิดขึ้นจากความนึกในทางที่ชอบ เป็นการช่วยให้ประโยชน์สมบูรณ์เรียบร้อย

คนเราควรหาทางเปลื้องหนี้สังคมเสียบ้าง เพราะเรามีส่วนเป็นหนี้แก่ทุกสิ่งที่มีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูล เราไม่มีทางใดที่จะปฏิเสธว่าคนนั้น สถานที่นั้น ไม่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของฉันทัน ทุกสิ่งมีส่วนเกี่ยวกันทั้งนั้น สิ่งนั้นๆจึงเป็นเจ้าหนี้ของเราและเราตกเป็นลูกหนี้โดยไม่รู้ตัว จึงควรหาทางตอบแทนหนี้สินนั้น

เสียบ้าง เช่นอย่างว่าท่านมีนาอยู่ในตำบลหนึ่ง ๔,๐๐๐ ไร่ และคนในตำบลนั้นเป็นผู้ทำนาของท่านโดยวิธีเช่าแบ่งข้าวให้กับในฤดูเก็บเกี่ยว ท่านที่เป็นเจ้าของนา...สบายมาก ไม่ต้องตากแดดตากฝน ไม่ต้องไปทนร้อนหนาวอยู่กับบ้านก็มีข้าวมาหาเป็นแฉะๆ ข้าวนั้นก็มาจากชาวนาเหล่านั้น ท่านมีความสะดวกเพราะเขา ถ้าท่านจะตอบแทนเขาบ้าง ก็ควรที่จะไปช่วยบำรุงความสุขให้แก่พวกชาวนานั้น เช่นช่วยสร้างโรงเรียนให้เล็กๆ ลูกๆหลานๆของพวกนั้นได้รับการศึกษาเล่าเรียน ช่วยสร้างสุสานทำให้พวกเขาเหล่านั้นได้อาศัยกันในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย การทำอย่างนี้เป็นทางช่วยกันได้อย่างดี ประโยชน์ส่วนคนก็ไม่เสีย แม้ประโยชน์ส่วนรวมก็ไม่ขาด เป็นการทำความดีให้สมบูรณ์

ในเรื่องนี้ต้องหัดคิดเสมอๆ ว่า “ฉันมีไค้อยู่กับใคร ฉันต้องอาศัยคนอื่นๆ เป็นอยู่ ฉันต้องช่วยเขาบ้าง ประโยชน์ของเขากับของฉันร่วมกัน ฉันจึงต้องรักษาเขาเพื่อให้เขาช่วยกันรักษาคัน ฉัน...เขา คือส่วนรวม ส่วนรวมนี้ใหญ่กว่าส่วนของฉัน ส่วนรวมเกิดเพราะแบ่งส่วนจากฉัน ฉันจึงควรเต็มใจแบ่งส่วนจากฉันเพื่อส่วนรวมเสมอ ถึงแม้ส่วนฉันจะขาดไปบ้างแต่ขออย่าให้ส่วนรวมขาดไปเลย” นี่คือการปลูกใจในส่วนนี้

ชนะในทางที่ถูกต้องตามธรรม

๖. ปลูกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกต้อง ในโลกนี้มีทั้งธรรมะและอธรรม ธรรมะเป็นส่วนดี อธรรมเป็นส่วนชั่ว ตามปกติคนเราย่อมเข้าข้างธรรมะและเกลียดหน่ายฝ่ายอธรรม การต่อสู้ทุกวิถีทางก็เพื่อขำรงไว้ซึ่งธรรมะ และทำลายอธรรมให้หมดไป ตราบที่ชาวโลกยังมีไค้มีใจเป็นธรรมอย่างแท้จริงแล้ว การต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรมยังต้องมีอยู่เสมอ

ทุกคนชอบความชนะ ไม่มีใครชอบความแพ้ แต่ความชนะที่ไม่เป็นธรรมมิใช่ความชนะที่ถาวร ความชนะที่เป็นธรรมเท่านั้น...เป็นความชนะที่แท้จริง ในสงครามที่ผ่านมาให้บทเรียนแก่ชาวโลกว่า ฝ่ายอธรรมชนะในตอนแรกๆ แต่ผลที่สุดก็ต้องพ่ายแพ้แก่ฝ่ายธรรมเสมอ การกระทำในชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแล้วไม่เท่าใดก็ต้องพ่ายแพ้ไปอีก นี่เป็นหลักความจริง เป็นหลักที่เที่ยงตรง ไม่มีใครมากลบบให้เป็นไม่จริงไปได้เลย เพราะชาวโลกมิได้ศึกษาให้เข้าใจในหลักเหล่านี้จึงเกิดการต่อสู้ในทางผิดๆเสมอ ผลที่สุดตัวเขาเองก็ต้องเค็ดคร้อนอันเกิดมาจากความผิดอันนั้น

ชาวโลกที่เป็นนักสู้ควรทำให้เป็นนักกีฬาบ้าง รู้ว่าอันใดควรสู้อันใดไม่ควรสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกควรสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายผิดแล้วก็ยอมแพ้เสียก่อนดีกว่า การยอมแพ้ก็นั่นเอง คือชนะตนเองโดยไม่ปล่อยใจให้ตกไปสู่ความหลงผิด แต่คนเราส่วนมากขาดความคิดที่แยบคาย เลยมักเป็นคนเข้าข้างตัว เห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกเสมอ เมื่อเห็นว่าตนถูก...ทั้งๆที่ตนผิด ความถูกแท้จะปรากฏแก่ใจเขาได้อย่างไร เขาจึงค้นคือไปในทางที่ผิดจนกระทั่งหมดเนื้อหมดตัวก็มีอยู่มิใช่น้อย น่าสงสารคนประเภทนี้มาก

เราจึงควรถือหลักไว้ในใจก่อนว่า “เราเองแหละเป็นผู้ผิด” อย่างนี้กว่าตนเป็นคนถูก เพราะถ้าคิดว่าตนผิดแล้วความจริงจะปรากฏแก่ใจ ทางแก้ไขให้ดีขึ้นก็อาจมีได้หลายวิธี จึงควรถือเป็นบทเรียนไว้ว่า อย่าถือว่าตนถูกเสมอไป เราอาจจะเป็นคนผิดเมื่อใดก็ได้ ควรเตือนตนเองในทางที่จะทำให้ตนเป็นคนก้าวไปในที่ทางถูกทางชอบเสมอ อย่าคิดไปเอาชนะคะคานากับใครๆเลย จงทำตนให้เป็นคนสงบอย่าแสหาเรื่อง คนโบราณเขาสอนไว้ว่า “อย่าแก่งเท้าหาเสี้ยน” คืออย่าไปหาเรื่องยุ่งกับใครๆนั่นเอง

จงทำตนให้เป็นคนชนะด้วยความคิด อย่าชนะในทางผิดเลย
เพราะการชนะในทางที่ผิด ก็คือ การพ่ายแพ้นั่นเอง

รอบคอบ ใคร่ครวญให้ดีก่อนแล้วจึงทำ

๗. ปลุกใจคนให้มันนิสัยรอบคอบ ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ...ประเสริฐกว่า เพราะถ้าทำลงไปด้วยความประมาทแล้วจะทำคืนอีกไม่ได้ นี่เป็นคำควรฟังจากพุทธธรรมที่เราได้ศึกษา นิสัยคนบางคนเป็นคนมักง่าย จะทำอะไรก็ไม่ใคร่ครวญให้รอบคอบ ทำไปแต่เพียงพอให้จบไปเท่านั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นเป็นความไม่สบายเพราะความสะเพร่านั้น ในทางธรรมจึงสอนคนให้คิดนึกให้ดีก่อน ในเมื่อจะทำ ไม่ว่าในค่านกาย วาจา หรือแม้ใจ จุ่มุ่งหมายก็เพื่อมิให้เกิดความเสียหายขึ้นนั่นเอง ทุกคนมีได้ชอบความผิควความเสีย แต่ถ้าประมาทไปก็เกิดความผิควได้เสมอ

ฉะนั้นไม่ว่าจะทำอะไรลงไปจงระวังไว้เสมอ ในทางปฏิบัติ...พระศาสดาทรงสอนให้รู้สึกตัวก่อนเสมอ เช่น ให้รู้สึกตัวก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด เพื่อป้องกันความผิควพลาคอันเกิดจากการกระทำนั่นเอง เรื่องนี้ต้องอาศัยการฝึกหัดอบรมอยู่เสมอ อย่าเป็นคนใจร้อน ทำอะไรโดยปราศจากการตรวจตราให้รอบคอบเสียก่อน ถ้ายังไม่แน่ใจว่าจะถูกต้องเรียบร้อย ก็อย่าปล่อยออกไปเป็นอันขาด ความประณีต...เรียบร้อย เป็นผลของงานที่ผู้สมบูรณ์ด้วยสติได้กระทำแล้ว อย่าทำงานด้วยอารมณ์ชุน เพราะความชุนทำให้ปัญญาที่บมองความจริงไม่เห็น ความเสียหายก็เกิดขึ้นได้ง่าย บางที่ผู้ที่ทำงานมีความเผละเรอ ขาดความรอบคอบนึกเดียวเท่านั้นต้องได้รับความเสียหายเป็นการใหญ่ บางที่ก่อผลเดือดร้อนให้แก่ส่วนรวมด้วย

คนที่ละเอียคลอนั้นเขารู้จักใช้คำให้ดูอย่างถี่ถ้วน ใช้หูให้ฟังอย่างถูกต้อง ใช้จมูกให้รับกลิ่นที่แน่นอน ลิ่นก็บอกให้ตรงเวงว่ารสเป็นอย่างไร อย่าปล่อยให้สิ่งใดที่ผ่านทางประสาทห้านี้ผ่านไปโดยปราศจากการพินิจเป็นอันขาด เรามีประสาทไว้สำหรับรู้ เมื่อจะรู้จักให้รู้อย่างถูกต้อง อย่าให้เป็นการรู้อย่างผิควเป็น

อันขาด เพราะความรู้ผิดสร้างความเข้าใจผิด และความเข้าใจผิดก่อให้เกิดอะไร
อีกหลายประการอันเป็นเครื่องทุกข์ทั้งนั้น เขาจึงกล่าวไว้ว่า “จงดูให้เห็นจริง
จงฟังให้ได้ยิน” อย่าดูแต่เพียงผาคๆ เผินๆ เป็นอันขาด นี่เป็นหลักที่ควรสร้าง
ให้เกิดแก่ใจตนอีกประการหนึ่ง

เตือนตน ปลุกตน ในทางที่ค้ำงามเสมอ

การเพาะนิสัยชอบ . . .

การปลุกตนเองให้เป็นคนมีความคิดและการกระทำที่ค้ำงาม

...เป็นแนวทางของการกระทำที่ค้ำงาม

...เป็นแนวทางของการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง

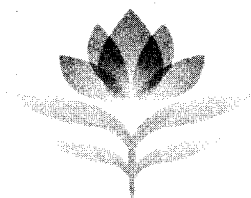
. . . ในทางศาสนาพุทธ . . .

จึงขอให้ท่านผู้สนใจในการปรับปรุงตนเอง

จงได้พยายามเตือนตน ปลุกตน ในทางค้ำงามเสมอๆเถิด

เพื่อให้เกิดความสะอาด สงบ สว่าง ในทางใจ

ส ม ค ว า ม ป ร า ร ถ น า

ทำตัวเองให้ดีขึ้นชีวิตก็เรียบร้อย ก้าวหน้า เพราะเราประพฤติธรรม เมื่อคนประพฤติธรรม
ธรรมะก็คุ้มครองบุคคลนั้น คนเราที่คิดดีเพราะรับสิ่งดี สิ่งงาม พุคง่าย ๆ ก็ว่า เรารับธรรมะนั้นเอง

อมตวาจา หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ

งานคือหน้าที่ของชีวิต

ตราบไคที่เรายังมีลมหายใจอยู่ ยังมีกำลัง ยังมีความสามารถอยู่

ต้องทำหน้าที่ของเราให้เรียบร้อย

มีหน้าที่อันใดทำให้เรียบร้อย ทำให้สมบูรณ์

เราเกิดมาเพื่อหน้าที่ เกิดมาเพื่องาน

เกิดมาเพื่อให้ชีวิตร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์

เมื่อยังไม่หมดลมหายใจ...ก็ต้องทำเรื่อยไปตามหน้าที่

เรามีหน้าที่อย่างไรก็ทำเรื่อยไปตามหน้าที่ ทำจนวาระสุดท้าย

... คนเรา ...

เกิดมาถ้ามีความเกียจคร้านแล้ว

ความก้าวหน้าในชีวิต ในการทำงาน ก็จะหายไป

ความเบื่อหน่ายในหน้าที่การงานที่เราจะประพฤติดุปฏิบัติกันเอง

จึงเกิดความเกียจคร้าน

ไม่ได้คิดว่าสิ่งที่เราทำนี้เป็นหน้าที่ของชีวิต เป็นสิ่งที่เราจะต้องกระทำ

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่บุญ นันทภิกขุ)

ผู้รู้จักหน้าที่

คนเรามีหน้าที่อย่างอื่นออกไปอีก
เช่น มีหน้าที่เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นสามี เป็นภรรยา
เราเกิดมาจึงควรทำหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย
ความเป็นอะไรๆ ไปตามหน้าที่นั้น
ก็เป็งานงของชีวิตของเราอีกเหมือนกัน
... เพราะฉะนั้น ...

เราจึงต้องประกอบกรงานที่เราได้เป็นอยู่ให้สมบูรณ์ เรียบร้อย
เป็นพ่อให้สมบูรณ์ เป็นแม่ให้สมบูรณ์
เป็นสามีภรรยาให้สมบูรณ์ เป็นครูให้สมบูรณ์
เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ให้สมบูรณ์
ทุกคนมีหน้าที่จะต้องทำให้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยในกิจกรรมนั้นๆ
ถ้าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์เรียบร้อย
ก็เรียกว่า “เราเป็นผู้รู้จักหน้าที่”

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

หลักในการทำงาน

... ในการทำงานนั้น ...

เราต้องทำงานด้วยใจรัก ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง
ทำงานด้วยความเอาใจใส่ ทำงานด้วยการใช้สติปัญญาคิดค้น
เพื่อทำงานให้ดีขึ้น ให้มันก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป
อย่าคิดว่าเท่านี้ก็พอแล้ว เพราะถ้าคิดอย่างนั้นมันก็ไม่ได้
เราจะต้องคิดก้าวหน้าต่อไป ขยายงานต่อไป
สร้างงานให้เจริญให้วัฒนาต่อไป
งานมันก็เจริญก้าวหน้าไปตามสมควรแก่ฐานะที่เราจัดเราทำ
อย่าเอาแต่มัวหลับไหลในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ
ต้องสร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ
ถ้าเราทำได้อย่างนี้
กิจการทั้งหลายก็จะเกิดประโยชน์เป็นความสุข
... เพราะ เรา เป็น ผู้ ตี น ตัว ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณ)

❧ ความอดทน ❧

. . . ความอดทน . . .

จำเป็นต้องใช้มากในการอยู่ร่วมกัน

บุคคลเรานิสัยใจคอไม่เหมือนกัน

บางคนใจอ่อน บางคนใจแข็ง

บางคนใจเร็ว บางคนใจหนักแน่น

กระทบกระทั่งกันบ่อยๆ

เราก็จะต้องมีน้ำอดน้ำทนในการปฏิบัติต่อกัน

ใครทำอะไรผิดพลาดไปก็ให้รู้จักให้อภัย

มีน้ำใจเป็นมิตร เป็นนักกีฬา

เราจะต้องเป็นคนที่ยืดหยุ่นได้ในเวลาควรแพ้

เราจะต้องเป็นคนที่ยืดหยุ่นในเวลาควรชนะ

อย่าเอาวัดเอาเปรียบกัน

การปฏิบัติงานก็จะไปด้วยความเรียบร้อย

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่บุญญานันทภิกขุ)

โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน

คุณความดีชั้นสูง เป็นสิ่งสาธารณะ
ใครๆก็อาจจะเป็นได้
ถ้าเขาหัดนึกคิดบ่อยๆว่าตนจะต้องเป็นเช่นนั้น
แต่ทว่า การนึกคิดในรูปนั้นต้องเป็นไปอย่างแรงกล้า
มีเหตุผล มีทางที่จะเป็นได้
ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล
เช่นคิดสร้างวิมานบนอากาศ
เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย
โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน
แต่คนเรามันไม่พร้อมที่จะเดินเมื่อประตูเปิด
ประตูเปิดแต่เราไม่พร้อมที่จะเดิน...เลยเดินไม่ได้
ทีนี้มันต้องเตรียมพร้อม
เพื่อหาช่องทางเพื่อจะได้เข้าไปสู่เส้นทางนั้นต่อไป

ไม่ตั้งต้น ก็ไม่ถึงจุดหมาย

งานทุกอย่างต้องมีการตั้งต้น
เริ่มจากน้อยไปหาใหญ่ จากต่ำไปหาสูง
ทุกสิ่งที่ใหญ่โตนั้นมาจากส่วนย่อยทั้งนั้น
ถ้าไม่มีส่วนย่อยแล้วส่วนใหญ่จักมาแต่ไหน
ผู้ที่ไม่ตั้งต้นนั้นจักไปถึงจุดหมายได้อย่างไร

... การดำเนินชีวิต ...

เราจะเป็นอะไรต้องเตรียมให้พร้อม ค่อยก้าวไปที่ละก้าวๆ
พระพุทธเจ้าท่านเป็นพระพุทธเจ้าก็ไม่ใช่ท่านเป็นฮวบฮาบ
แต่ว่ามีการสร้างขึ้นมาโดยลำดับ ซึ่งเราเรียกว่าสร้างสมบารมี

มีความมุ่งมั่นว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า
จะร้อยนลัตถ์ให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน

ท่านทำมาโดยลำดับ ทุกภพ ทุกชาติ

... จนสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่บัว ญาณันท์ ภิขุ)

การเพิ่มพูนสติปัญญา

ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความไม่เบียดเบียนกันเป็นสุขในโลก

ถ้าหากว่าเราจะมาดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกในสมัยนี้ ในที่ทั่วไปแล้วก็จะเห็นว่า จิตใจของมนุษย์เรามีความโน้มเอียงไปในทางชั่วทางต่ำมากขึ้น ทุกวันทุกเวลามีความเห็นเข้าข้างตัว มุ่งเพื่อจะเอาอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แล้วก็

กระทำการซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ กิจกรรมบางอย่างที่ชาวโลกได้จัดขึ้น เพื่อสร้างสรรค์ความสามัคคีและความสุขให้เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ แต่ก็ยังมีบุคคลบางประเภทไม่ได้ส่งเสริมกิจการประเพณีนี้ กลับไปทำลายล้างความสุขความสงบในที่นั้น ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในที่ทั่วไป การกระทำในรูปอย่างนั้นมันเกิดจากกิเลสเป็นเครื่องเร้าจิตใจ มีความพยาบาทอาฆาตเคียดแค้นเกิดขึ้นในใจอย่างรุนแรง แล้วก็ขาดความรู้สึกนึกชอบชั่วดี

บุคคลเหล่านั้นได้ปฏิญาณตนว่า เป็นผู้ที่มีศานาด้วยกันทั้งนั้น แต่ว่าการนับถือศาสนานั้นก็ไม่ว่านับถือในแง่ใด การปฏิบัติตนในทางศาสนานั้นมุ่งหมายอะไร เขาคงจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในแง่ไหน เพราะฉะนั้นจึงได้ทำอะไรๆ ในทางผิดทางเสียได้บ่อยๆ บางทีการกระทำนั้นก็ยังอ้างเรื่องศาสนาขึ้นมากก็มี เช่น อ้างว่าต่อสู้เพื่อศาสนา ต่อสู้เพื่อสิ่งนั้นเพื่อสิ่งนี้ แต่ถ้าคิดดูกันให้รอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่า การต่อสู้เหล่านั้น...มิใช่เพื่อธรรมะ มิใช่เพื่อศาสนา แต่ว่าเป็นการต่อสู้ เพราะอำนาจกิเลสมันบังคับให้กระทำ จึงเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากขึ้นด้วยประการต่างๆ

คนบางคนก็ยังต้องการปัจจัยอันเป็นเครื่องยังชีพ ซึ่งตนคิดว่าเมื่อได้มาแล้ว ก็คงจะมีความสุขความสบาย แล้วก็ไปกระทำในทางที่ผิดที่เสีย เป็นเหตุให้คนอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนหรือถึงแก่ชีวิตตายไปก็มี เขาไม่ได้นึกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นบาปเป็นกรรม เป็นเรื่องเสีย สิ่งที่ได้มาจากการเบียดเบียนผู้อื่น ย่อมจะไม่ทำให้ตนมีความสุขได้

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า...

บุคคลใดต้องการความสุขส่วนตน

แต่ทำบุคคลอื่นให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน

คนนั้นจะไม่สามารถมีความสุขสมความปรารถนา

ส่วนบุคคลใดต้องการความสุขส่วนตน
แล้วไม่ทำใครๆ ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน
เพราะมาคิดเห็นว่า...เราอยากได้ความสุขอย่างใด
คนอื่นเขาก็ปรารถนาความสุขอย่างนั้นเหมือนกัน
จึงไม่ทำใครๆ ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน
มีแต่ความดีในทางเมตตา...

ปรารถนาแต่ความสุขความเจริญกับบุคคลอื่นตลอดเวลา
บุคคลนั้นเป็นคนประพฤติกิริยารมณ์เป็นผู้เข้าถึงหลักศาสนา
แต่ถ้ามีความเห็นแก่ตัว อยากมี อยากเป็น...

ในเรื่องที่ตนอยากมากเกินไป

จนเป็นเหตุให้เกิดเบียดเบียนกันในสังคมของมนุษย์

การกระทำเช่นนั้นเป็นเหตุให้สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน

ความจริงหลักคำสอนในทางพระศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ไม่ได้สอน
ให้คน ก่อเวรก่อภัยแก่กันและกัน แต่สอนให้มีความรักความเมตตาต่อกัน ให้ระงับ
สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการไม่จองเวร ไม่จองกรรมแก่กันและกัน ในทางพระพุทธศาสนา
สอนไว้ว่า “เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวร” สอนว่า “ความไม่เบียดเบียนกัน
เป็นสุขในโลก” อันนี้เป็นหลักพื้นฐานที่พระผู้มีพระภาคตรัสสอนแก่คนทั่วไป

ในศาสนาอื่นก็มีคำสอนแบบเดียวกัน เช่นในคริสต์ศาสนาก็สอนว่า

ถ้าเขาตบ ท่านที่แก้มข้างขวา...

ก็ให้หันแก้มข้างซ้ายไปให้เขาตบอีกทีหนึ่ง”

ถ้าเขาเอาเสื้อชั้นนอกของท่านไป

ก็เรียกเขาให้มาเอาเสื้อชั้นในไปเสียด้วย

อันนี้เป็นเครื่องแสดงว่าไม่ให้โกรธแค้นชิงชังต่อบุคคลที่มาทำอันตรายแก่ตน
ให้รู้จักให้อภัย ให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเรื่องอะไรต่างๆ แต่ว่าคำสอนเหล่านี้ดูเหมือน

ว่าจะเป็นแต่เพียงทฤษฎี คนไม่ค่อยได้เอามาใช้เป็นหลักปฏิบัติ จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายเคืองครั่นกันด้วยประการต่างๆ

เวลานี้ประเทศต่างๆในโลก เต็มไปด้วยความยุ่งยากลำบากเคืองครั่น เมืองไทยเราถ้าถามองดูให้ถี่ถ้วนก็จะเห็นว่ายังคิอยู่ ไม่เคืองครั่นเท่าใด แม้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างก็ไม่ค่อยจะรุนแรง ยังพอเป็นอยู่ไปได้ นี่เพราะว่าคนไทยเรานั้นส่วนมากยังเป็นผู้ยึดถือในธรรมะอันเป็นข้อปฏิบัติตามหลักศาสนา และยังมีใจเกรงใจพระอยู่บ้าง ไม่จงรักภักดีต่อผีต่อมารมากเกินไป

ถ้าเมื่อใดคนในชาติในบ้านเมืองหมดความเกรงใจพระ ไม่เชื่อพระ ไม่เคารพตามพระแต่หันไปเชื่อผีเชื่อมาร เมื่อนั้นแหละความทุกข์และความเคืองครั่นจึงจะเกิดขึ้น อันนี้เป็นเครื่องที่บ่งชี้ที่อยู่ในสมัยปัจจุบัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่เราทั้งหลายทุกถ้วนหน้า จะได้ช่วยกันป้องกันเหตุร้ายต่างๆ ไม่ให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ป้องกันเหตุร้ายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้นมาสร้างความทุกข์ความเคืองครั่นแก่สังคมมนุษย์

การที่จะป้องกันในสิ่งเหล่านี้ก็มีอยู่ทางเดียวนั่นคือเราทุกคนก็ต้องช่วยกันหันหน้าเข้าหาธรรมะศึกษาธรรมะให้มากขึ้น ชักชวนเพื่อนฝูงมิตรสหายที่ยังไม่มีความสนใจในเรื่องทางธรรมะ ให้เกิดมีความสนใจในทางธรรมะ ให้เขาได้ปฏิบัติปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เห็นว่าศาสนานี้เป็นสิ่งจำเป็น

ถ้ามนุษย์เราเป็นอยู่โดยปราศจากศาสนาเป็นเครื่องคุ้มครองใจ ความยุ่งยากลำบากต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มากขึ้น ถ้าเราได้คิดไว้ในรูปอย่างนี้ แล้วหาทางป้องกันช่วยเหลือในสิ่งที่เป็เครื่องคุ้มครองจิตใจคนให้มากขึ้น ความสุขความสงบก็จะเกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ได้ ยิ่งสภาพของโลกในปัจจุบันนี้แล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นเครื่องหมายบอกล่วงหน้าให้เราทั้งหลายได้รู้ไว้ว่า วันหนึ่งความทุกข์ความเคืองครั่นในรูปอย่างนั้นจะมาถึงเราได้ เราจึงต้องเตรียมกายเตรียมใจในการที่จะต้องสู้กับอุปสรรคเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา

การที่เราจะต่อสู้อย่างมีทางเดียวกันที่กล่าวแล้ว คือต้องหันหน้าเข้าหาพระ
ต้องหันหน้าเข้าหาธรรมะ เอาหลักธรรมะมาเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับแก้ไขปัญห
ชีวิตประจำวัน อย่าแก้ไขปัญหาคัวยเรื่องอื่นหรือว่าคัวยวัตถุ แต่ว่ามาแก้กันด้วย
ธรรมะ เอาธรรมะมาเป็นหลักสำคัญที่จะแก้ไขอะไรต่างๆ ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็น
เรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของส่วนรวมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา เราก็ต้องใช้หลัก
ธรรมะเป็นเครื่องพิจารณา' เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงสิ่งนั้นให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง
เรียบร้อยตามหลักธรรมะในทางพระศาสนา

ถ้าเราได้ช่วยกันศึกษา ช่วยกันปฏิบัติ ช่วยกันเผยแพร่แนวคิดอย่างนี้ให้
เกิดขึ้นมากๆ ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยกันให้เกิดความสุขความสงบในกาลต่อไป
ข้างหน้า อันนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ จึงมาพูดกล่าวตักเตือนญาติโยมทั้งหลายไว้
เป็นประการต้นเพื่อจะได้มองในแง่ธรรมะไว้บ้างตามสมควรแก่ฐานะ

หลุดพ้นได้ด้วยการปฏิบัติธรรม

ในวันอาทิตย์ก่อน ได้พูดเกี่ยวกับเรื่องการเจริญภาวนา ในค่านที่เรียกว่า
วิปัสสนาภาวนาโดยลำดับ ในวันนี้ก็จะได้พูดต่อไป ในเรื่องที่ได้พูดค้างไว้ในวัน
ก่อนๆ ได้ชี้ให้ญาติโยมทั้งหลายพิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติทางค่านจิตเจนนั่นไม่ว่า
จะเป็นการทำใจให้สงบ หรือการใช้กำลังใจที่สงบแล้วนั้น เพื่อศึกษาค้นคว้าในสิ่ง
อันเป็นแนวทางของชีวิตของเราเป็นเรื่องจำเป็นอย่างไร ซึ่งญาติโยมได้ฟังมาแล้ว
และได้รับสำเนาซึ่งได้พิมพ์แจกสำหรับเอาไปอ่านเพื่อจะได้พิจารณาต่อไป ในวันนี้
ก็จะได้กล่าวในแนวนั้นต่อไป คือว่า การปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา
โดยเฉพาะในสมัยก่อนๆ พระอริยเจ้าทั้งหลายที่ท่านได้ปฏิบัติธรรมะบางท่าน
ก็พ้นด้วยอำนาจจิต แต่บางท่านก็พ้นด้วยอำนาจของปัญญา

การหลุดพ้น ๒ ประการ

ตามหลักธรรมนั้น ท่านแบ่งการหลุดพ้นออกเป็นสองประการ เรียกว่า พวกเจโตวิมุตติ กับ พวกปัญญาวิมุตติ

พวกเจโตวิมุตติ แปลว่า หลุดพ้นด้วยอำนาจกำลังจิต

ปัญญาวิมุตตินั้น...หลุดพ้นด้วยอำนาจการคิดการค้นเพื่อให้เกิดปัญญา

พระภิกษุที่หลุดพ้นด้วยอำนาจจิตนั้น โดยมากเป็นพระที่เจริญในด้าน สมถกรรมฐานจนบรรลุนิพพานทั้งสี่ มีปฐมฌาน หุตฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน โดยลำดับ มีอำนาจจิตสูง สามารถใช้อำนาจจิตนั้นทำอะไรในรูปต่างๆก็ได้ แต่ว่าท่านก็ไม่ใช้ในทางอื่น เพราะว่าจุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนา เมื่อเราได้ฝึกฝนกำลังจิตพอสมควรแล้ว ไม่ให้เอาอำนาจจิตนั้นไปใช้ในเรื่องเหลวไหล แต่ให้เอาอำนาจจิตไปใช้ในการที่จะทำตนให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้นนักปฏิบัติในส่วนที่เรียกว่าสมถกรรมฐาน เมื่อได้บรรลุนิพพานแล้ว ท่านก็เอากำลังจิตนั้นไปเพ่งพินิจพิจารณา ให้หลุดพ้นไป ด้วยอำนาจของฌานนั้น อันนี้มีอยู่หลายรูปด้วยกัน

บางรูปไม่ได้พ้นด้วยอำนาจการปฏิบัติอย่างนั้น แต่ท่านพ้นด้วยปัญญา พวกที่หลุดพ้นด้วยปัญญานี้ มักจะฟังอะไรไม่มาก เวลาพระผู้มีพระภาคแสดงธรรม บางทีก็เป็นคำตรัสเรื่องเล็กน้อยสั้นๆย่อๆ แต่ท่านฟังแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจ บรรลุธรรมขั้นสูงได้ทันที

ตัวอย่างเช่นท่านพระพาหิยะทวารจิริยะ ท่านรูปนี้เมื่อก่อนนี้ก็เป็นพ่อค้า ไปเที่ยวค้าขายทางเรือ คราวหนึ่งเดินทางเรือไปเที่ยวค้าขาย ถูกลมได้ฝุ่นใหญ่ พัดเอาเรือแตกกระจายไปเลย ท่านได้แผ่นกระดานแผ่นหนึ่งเกาะ แล้วก็ว่ายน้ำ เรือมาจนมาขึ้นตลิ่ง ได้มานั่งพักอยู่ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ริมทะเลนั่นเอง ไม่มีผ้านุ่งห่ม ชาวบ้านเมื่อได้มาเห็นท่านผู้นั้นไม่นุ่งผ้านุ่งผ่อนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ ก็เข้าใจว่าเป็นบุคคล

สำคัญ เป็นพระอริยบุคคล...ผู้หลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน จึงได้นำเครื่องสักการะบูชามาถวายเช่นนำอาหารอะไรมาให้ ท่านก็ได้รับอาหารกินทุกวัน ทุกเวลาสะดวกสบาย ก็นึกในใจว่าการเป็นอยู่ในรูปร่างนี้ มันก็อยู่แล้วไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร เพราะว่ามีอาหารบริโภคทุกวันทุกเวลา เลยดำเนินชีวิตเป็นคนที่ไม่ยุ่งจำอยู่อย่างนั้นตลอดมา

ครั้นต่อมามีบุคคลคนหนึ่ง เดินผ่านมาทางนั้นมาเห็นเข้า ก็บอกว่าท่านประพฤติอย่างนี้มันไม่เหมาะไม่ควร ท่านมาสำคัญตนว่าเป็นคนหลุดพ้น แต่ว่าความจริงไม่ได้หลุดพ้นอะไร พระผู้มีพระภาคเจ้าอรหันตสัมมาสัมพุทธมชีวิตรอยู่ในโลก ในเวลานี้ท่านเที่ยวเทศนาสั่งสอนประชาชน ท่านเป็นผู้หลุดพ้นอย่างแท้จริง ท่านจะมามัวนั่งอยู่อย่างนี้เพื่อประโยชน์อะไร ท่านจงเดินทางไปหาพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แล้วไปฟังธรรมของพระองค์ ท่านก็จะได้เป็นพระอรหันต์อันแท้จริงขึ้นมาบ้าง

เมื่อได้ฟังเช่นนั้นก็เห็นด้วยในคำแนะนำของบุรุษนั้น ท่านก็เลยออกเดินทางไปทั้งที่ไม่มุ่งจำนั้นแหละ เดินไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงเมืองเป็นที่ประทับอยู่ของพระผู้มีพระภาค เวลาไปพบกันเป็นเวลาตอนเช้า พระองค์เสด็จออกบิณฑบาตพอไปเจอหน้ากันเท่านั้นแหละ ท่านพาหิยะก็บอกว่าข้าพระองค์นี้เดินทางมาจากที่ไกลอยากจะฟังธรรมะ ขอให้สอนธรรมะให้ข้าพระองค์ฟังหน่อยเถอะ พระองค์บอกว่า นี่ไม่ใช่เวลาสำหรับฟังธรรมแล้วก็เดินกันต่อไป พอเดินไปๆ แก้วก็วิ่งวนอีกแหละ บอกว่า ชีวิตนี้มันไม่แน่นอน อาจจะตายเสียเมื่อใดก็ได้ ขอให้พระองค์พูดธรรมะให้ฟังเถอะ พระองค์ก็บอกว่ามันยังไม่ถึงเวลาให้เดินตามต่อไป บิณฑบาตเสร็จแล้วพระผู้มีพระภาคก็ไปนั่งฉันอาหาร ณ ที่สบายแห่งหนึ่ง พอนั่งฉันอาหารนั้นแหละ ท่านพาหิยะก็บอกว่าก่อนฉันอาหารขอให้แสดงธรรมก่อนเถอะ พระองค์บอกว่ายังไม่ถึงเวลาขอให้ท่านนั่งรอไปก่อน แล้วท่านก็นั่งฉันตามปกติไม่ใคร่บรื้ออะไร เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ไม่แสดงธรรมให้ฟัง

ทำไมพระผู้มีพระภาคจึงไม่แสดงธรรมให้ฟัง? ในเมื่อคนผู้นั้นต้องการจะฟัง เหลือเกิน อันนี้จะเปรียบให้เห็นง่ายๆ เหมือนคนที่ออกข่าวมาหลายวัน มีความหิวในเรื่องอาหารเหลือเกิน ถ้าสมมติว่ามาถึงเรายกอาหารขามใหญ่ไปให้ คนๆ นั้นจะทานอาหารนั้นจนสลบไปเลยทีเดียวนะ เพราะอะไร? เพราะว่าจะทานด้วยความตะกละทานมากเกินไป แล้วก็ข้าวนั้นแหละทำเอาคนนั้นสลบไสลไปก็ได้อีก คนโบราณเขาจึงไม่เอามาให้มากๆ คนอยากข้าวนี้เขาก็กินให้น้อยๆ ให้สักครึ่งช้อนหนึ่งให้ทานไปก่อน แล้วก็ค่อยเติมให้ทีละน้อยๆ การกระทำเช่นนั้นก็เพื่อไม่ให้คนนั้นทานมากเกินไป หรือคิมน้ำก็เหมือนกัน คนใดกระหายน้ำมากๆ จนคอแห้งผากอยากน้ำเต็มที ถ้ามาถึงขอน้ำคิม เขาจะไม่ให้น้ำมาก หรือถ้าให้เขาก็มีอะไรใส่ไปในน้ำ เช่นเอาดอกไม้ใส่ไปในน้ำ หรือว่าเอาวัตถุที่เป็นชิ้นลอยได้ใส่ลงไปในน้ำ ที่เขาใส่ไปนั้นไม่ใช่เพื่ออะไร ก็เพื่อให้วัตถุนั้นมันเป็นห้ามลัดขณะที่ยังคิมเข้าไป พอวัตถุลอยมาถึงปากก็หยุดเสียทีหนึ่ง เป่าให้มันลอยไป แล้วก็คิมต่อไปอีก เคี้ยวมันก็ลอยมาอีกก็ต้องเป่ามันอีก ทำให้กินน้ำช้าๆ เมื่อกินช้ามันก็สบาย แต่ถ้าไม่มีอะไรขวางเลยก็คิมเอาใหญ่ แล้วบางทีอาจเป็นโรคหัวใจวายเพราะคิมน้ำก็ได้

อาหารก็คิม น้ำก็คิม ล้วนเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย แต่ถ้าหากว่ากินมาก คิมมาก มันก็เป็นโทษเป็นภัย อันนี้ในทางจิตใจก็เช่นเดียวกัน ท่านผู้นั้นมีความอยากรุนแรงที่จะฟังธรรม...พระองค์ไม่พูดให้ฟัง เพราะถ้าพูดให้ฟังบางทีฟังไม่รู้เรื่องก็ได้ เพราะจิตใจมันเรวร้อนกระวนกระวายมากเกินไป ต้องให้สงบใจเสียก่อนแล้วจึงค่อยพูดค่อยจากัน ทีนี้เมื่อเห็นว่ามันสงบดีแล้ว อยากน้อยลงแล้ว คือความอยากจะฟังมันน้อยลง พอเห็นว่าความอยากน้อยลงพระองค์ก็พูดธรรมะให้ฟัง

คำพูดของพระผู้มีพระภาคกับคนนี้ไม่มาก พูดว่า “ท่านอย่าคิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว อย่าคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึง อย่าติดอยู่ในเรื่องเฉพาะหน้า” ก็เท่ากับบอกว่าอย่าติดอยู่ในเรื่องอะไรๆ ไม่ให้ติดในเรื่องเก่า ไม่ให้ติดในเรื่องใหม่ แล้วก็อย่าให้ติดอยู่ในเรื่องปัจจุบัน สอนเพียงเท่านี้ เพียง ๓ พรรคเท่านั้นเอง ท่าน

ผู้นั้นได้ฟังแล้วก็เข้าใจความหมายเลยปลงตก ได้บรรลุมรรคผลไป นี่เขาเรียกว่า บรรลุได้ด้วยวิปัสสนา คือเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงขึ้น ในธรรมะที่พระองค์แสดง เพราะสิ่งที่พระองค์แสดงนั้นเป็นตัวปัญญาโดยแท้

การคิดที่ทำให้เป็นทุกข์

คนเราที่มีความทุกข์เคืองร้อนใจในชีวิตประจำวันนี้ทุกข์ด้วยเรื่องอะไร? เราลองนึกถึงตัวเราเอง จากประสบการณ์ในชีวิตของเราทุกวันทุกเวลา ที่เรากลุ้มอกกลุ้มใจมีปัญหาต่าง ๆ นานาเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ไม่ได้เกิดจากอะไรอื่น แต่เกิดขึ้นจากคิดเรื่องเก่าๆ เรื่องเก่าเรื่องเก่าอะไรๆ ก็ไม่รู้ นานมากก็เดือนก็ปีแล้ว ก็ไม่รู้ เราอุตส่าห์เอามาคิดนึกตรึกตรองแล้วก็ยังเหตุให้เกิดความกลุ้มใจ กลุ้มใจเพราะเรื่องนั้นเกิดคันใจบ้าง เกิดกลุ้มใจเพราะความทุกข์อะไรต่าง ๆ นานา อันนี้มีอยู่บ่อยๆ ที่มันทำให้เราวุ่นวายใจ เพราะเราไปคิดถึงเรื่องเก่าๆ ที่ผ่านมาแล้ว

บางคนนั้นไม่ได้คิดถึงเรื่องเก่าหรอก แต่ว่าไปคิดถึงเรื่องข้างหน้า ปัญหา ร้อยแปดพันประการที่มันจะเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า เอามาคิด...คิดแล้วก็ไม่สบายใจ มีความวิตกกังวลห่วงใยในปัญหาเหล่านั้นมากขึ้น สองอย่างนี้ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์อยู่แล้ว บางเรื่องก็เกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วเราก็ไปติดอยู่ในเรื่องนั้น ยึดมันอยู่ในเรื่องนั้น ไม่รู้จักปล่อย ไม่รู้จักวาง ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทั้งสามเรื่อง เรื่องเก่าก็เป็นทุกข์ เรื่องที่ยังไม่มาถึงก็ทำให้เป็นทุกข์ เรื่องในปัจจุบันที่เกิดขึ้นก็เป็นทุกข์ ที่เป็นทุกข์ก็เพราะคิดด้วยความหลงใหลเข้าใจผิด ด้วยประการต่างๆ ไม่ได้คิดด้วยปัญญา

การคิดถึงเรื่องเก่าหรือคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึงนี้ทำได้ ท่านไม่ว่าอะไร แต่ว่าอย่าให้มันเกิดทุกข์ การคิดที่จะไม่ให้เกิดทุกข์นั้นก็ต้องใช้ปัญญาคิด เช่น

คิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว เราก็นำมาพิจารณาเพื่อเป็นบทเรียน เพื่อศึกษาว่าเรื่องนั้นที่เกิดขึ้นในเวลานั้นมันเกิดขึ้นเพราะอะไร มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดเรื่องนั้นขึ้นมา แล้วเมื่อเกิดเรื่องนั้นขึ้นแล้วมีอะไรตามมา เราคิดสืบสวนทบทวนไปก็จะพบว่าสิ่งนั้นมีสิ่งนี้เกิดขึ้น ทำให้เรามีความทุกข์ความไม่สบายใจในสมัยนั้น ครั้นมาในสมัยอื่นเราเอามาคิด เพื่อจะศึกษาความจริงจากเรื่องนั้น แล้วจะได้จำไว้เป็นบทเรียนสำหรับเราเอง จำเอาไว้เป็นบทเรียนเพื่อจะได้สอนลูกหลานให้เกิดความรู้ความเข้าใจสืบต่อไป เพราะว่าลูกๆที่เป็นเด็กของเรานั้นมันยังไม่รู้อะไร ยังไม่เข้าใจในเรื่องอะไร

สิ่งที่ผ่านมาในชีวิตถือเป็นธรรม เป็นบทเรียน

ปัญหาชีวิตของเรานี้เรียนไม่จบ แล้วก็ต้องเรียนกันเรื่อยไปจนกระทั่งหมดลมหายใจ เราอยู่ในโลกจะเรียกว่า เป็นผู้รู้ถนัดทุกอย่างนั้นไม่ได้ มันค่อยรู้ไปเรื่อยๆจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต สิ่งใดผ่านมาแล้วเรารู้แล้วเราก็จำเรื่องนั้นไว้ เอาเป็นบทเรียนสำหรับสอนใจต่อไป เพื่อประโยชน์แก่อนุชนรุ่นน้อง สิ่งใดที่เราได้ผ่านได้เป็นบทเรียนสำหรับชีวิตแล้ว เราก็ควรจะได้นบันทึกไว้ในใจ ถ้าบันทึกไว้ในใจเกรงว่ามันจะลืมเลือนไปเสีย เราก็บันทึกไว้ในสมุดของเรา เพื่อจะได้ให้ลูกหลานได้อ่านต่อไปข้างหน้า เขาจะได้รู้ว่าวิถีชีวิตของมนุษย์มันเป็นมาอย่างไร มีปัญหาในเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้าง แล้วการแก้ไขจะทำอย่างไร

เหมือนกับเราเดินทาง จะเดินไปทางเส้นไหนก็ตาม เราจะต้องผ่านจุดต่างๆ จุดที่เราผ่านไปนั้น อาจจะทำให้เราเกิดความสุขก็ได้ อาจจะทำให้เราเกิดความทุกข์ก็ได้ ในชีวิตเราก็เช่นเดียวกัน เราเดินไปตามวิถีทางของชีวิต บางเรื่องมันก็ทำให้

เกิดความทุกข์ บางเรื่องก็ทำให้เกิดความเพลิดเพลิดสบายใจไปชั่วครู่ชั่วขณะ แต่ความเพลิดเพลิดนั้นมันก็เปลี่ยนเป็นความทุกข์ได้เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้คนเราได้ผ่านมา ยิ่งคนผู้เฒ่าผู้แก่มากๆ คงจะได้ผ่านอะไรๆ มากมาย **สิ่งที่เราผ่านมาเป็นกรรมอันหนึ่ง เป็นบทเรียนอย่างหนึ่ง** ถ้าหากว่าเวลาว่างๆ เราคุยกับลูกกับหลาน เราก็เปิดเผยเรื่องเหล่านั้นให้ลูกหลานฟัง

คุณยายนั่งคุยกับหลานๆ คุณย่านั่งคุยกับหลานๆ คุณปู่คุณตานั่งคุยกับหลานๆ ก็เล่าให้ฟังว่าสมัยหนึ่งมันเป็นอย่างนั้น สมัยคุณปู่ยังหนุ่มนี่เป็นอย่างนี้ได้ทำอย่างนั้นแล้วมันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เกือบจะเอาตัวไม่รอดก็ว่าได้ บางทีเรียกว่าหุคหุค เป็นอันตรายเกือบเอาตัวไม่รอด แต่ก็ได้ผ่านพ้นมาได้ด้วยการกระทำอย่างไร เราเอามาสอนให้ลูกหลานของเราได้ฟังในเรื่องอย่างนั้น แล้วกำชับในตอนท้ายว่าจำไว้ละ อย่าเดินตามทางนั้น ทางที่ปู่ผ่านมาแล้ว ที่คุณย่าคุณยายได้ผ่านมาแล้ว เราควรจะหลีกเลี่ยงจากทางนั้นไปเสีย เด็กจะได้รู้ได้เข้าใจเรื่องนั้นสำหรับชีวิต

หลุดพ้นด้วยอำนาจความคิด

การเอามาคิดมานึกในรูปอย่างนั้นไม่เป็นโทษเป็นภัย แต่ถ้านึกด้วยความหลงใหล ด้วยความมัวเมา หรือว่าด้วยความวิตกกังวล เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า **ท่านอย่าได้คิดถึงเรื่องเก่า อย่าคิดถึงเรื่องที่ยังไม่เกิด และอย่าติดอยู่ในเรื่องอันเป็นปัจจุบัน** จิตของท่านก็จะว่างจากความยึดมั่นถือมั่นด้วยประการทั้งปวง

อันนี้เป็นคำสอนย่อๆ ล้นๆ ก็เป็นเหตุให้ท่านผู้นั้นเข้าใจความหมาย พ้นจากความทุกข์ไปได้ กลายเป็นพระอรหันต์ไปเหมือนกัน แต่ว่าไม่มีผ้าจะนุ่งจะห่ม

เมื่อเป็นพระอรหันต์แล้วต้องไปเที่ยวแสวงหาผ้าอยู่ ครั้นไปๆก็ไปเจอแม่วัวตัวหนึ่ง มันคุหน้อยเลี้ยวโค้งพอกี ท่านเดินไปทางกำแพงค่านนี้ถึงมุมพอกีได้เจอกับวัว วัวชนเปรี้ยงเข้าให้ พระอรหันต์องค์นั้นก็เลยถึงแก่มรณภาพไป นิพพานไปด้วย วัวชนนั่นเอง อันนี้มันเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต เราจะว่าอะไรเป็นอะไรมันก็ได้ อาจจะเป็นอย่างอื่นก็ได้ เราจะไปนึกว่า แหม! ตายด้วยวัวชนิก ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องที่ไปเจอกันเข้า มันก็เป็นไปตามเรื่องของมัน แต่ว่าจิตของท่านไม่ได้ เป็นทุกข์มีความเคียดแค้นอะไร เพราะว่าท่านหลุดพ้นแล้วด้วยประการทั้งปวง

อันนี้เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่เรียกว่า หลุดพ้นด้วยอำนาจความคิด ในชีวิตประจำวันเราทั้งหลายที่เป็นๆอยู่กันนี้ในสมัยนี้ จึงควรจะได้ใช้ความคิดในรูปดังกล่าว ในปัญหาต่างๆ ในเรื่องอะไรต่างๆที่ได้ประสบเห็นอยู่ตลอดเวลา พอมีปัญหาอะไร เกิดขึ้น...เราก็เอามาพิจารณาศึกษา เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น

พิจารณาตนตามหลักธรรมะ

ถ้าไม่มีปัญหาอื่น เราก็ยกเอาตัวเราเองแหละขึ้นมาพิจารณา แยก ร่างกายของเราออกเป็นส่วนๆ ตามหลักธรรมะ ร่างกายของเราถ้าแยกออก แล้วมันมีอะไรบ้าง ถ้าแยกตามภาษาธรรมะก็มีสองเรื่อง ที่เรียกว่าเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ คือ เรื่องรูปอย่างหนึ่ง เรื่องนามอย่างหนึ่ง ภาษาธรรมะเราได้ยิน บ่อยๆ ที่พระท่านพูดว่านามรูป เราที่ฟังธรรมบางทีอาจจะไม่เข้าใจความหมาย ของศัพท์เทคนิคที่พระท่านพูดอยู่ๆสั้นๆ เช่นพูดว่า นามรูปไม่เที่ยง นามรูปเป็น ทุกข์ นามรูปเป็นอนัตตา นามรูปเกิดมาแล้วก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ ของมัน อันนี้เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง แต่ว่าพูดให้มันสั้นจะได้ฟังง่ายขึ้น

นามรูปนั้นคืออะไร คือในตัวเรานี้ท่านแบ่งออกเป็นสองสิ่ง ที่เป็นนาม หมายถึงความคิดความนึกอันเป็นเรื่องของจิตใจ รูปหมายถึงร่างกายอันเป็นวัตถุทั้งหมด ตั้งแต่ปลายผมจนถึงปลายเท้า ยาววาหนึ่ง หนาคืบหนึ่ง กว้างศอกหนึ่ง ของใครก็ของคนนั้นวัดด้วยศอกของตัวได้ คืบของตัวได้ ร่างกายทั้งหมดนี้เรียกว่าเป็นรูป เพราะมันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากวัตถุ มีการปรุงแต่งจากวัตถุตลอดเวลา

ธาตุสี่ : วัตถุปรุงแต่งของรูป

วัตถุเครื่องปรุงแต่งของรูปนั้นมีอะไรบ้าง? ท่านแยกออกเป็นวัตถุธาตุสี่ประการเรียกว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ หรือถ้าเรียกภาษาสมัยใหม่ ว่าของแข็ง คือดินนั่นแหละ ของเหลวคือน้ำ แล้วก็อุณหภูมิคือความร้อนที่มีอยู่ในร่างกาย แก๊สหมายถึงลมที่พัดผ่านไปมาในร่างกาย ลมหายใจเข้า...ลมหายใจออก

ร่างกายของเราถ้าแยกออกไปแล้วมันก็เป็นธาตุสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ สิ่งใดที่เป็นของแข็งเราก็เรียกว่าเป็นธาตุดิน สิ่งใดที่เป็นของเหลวเอิบอาบซึมซาบไหลไปมาได้เราก็เรียกว่าเป็นธาตุน้ำ สิ่ง que เคลื่อนไหวไปมาในท้องในไส้ในตัวได้เรียกว่าธาตุลม ความร้อนที่มีอยู่ในร่างกายก็เรียกว่าเป็นอุณหภูมิของร่างกาย

เมื่อไม่มีตัวตน ก็ไม่มีการยึดติดหรือเห็นผิด

ภาษาโบราณท่านพูดเพื่อให้แยกออกนั้นว่า เป็นดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่ใช่ให้เป็นผู้ฉลาดในเรื่องธาตุ เหมือนกับเรียนวิทยาศาสตร์ แต่ต้องการให้รู้จักแยก

ตัวตนออกไปทำไมท่านจึงให้แยกอย่างนั้น ก็เพราะว่าคนเราตามปกตินั้นมีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นก้อนเป็นกลุ่ม ภาษาธรรมะเขาเรียกว่าขันธ์สัญญา ขันธ์สัญญานี้คือมีความเข้าใจว่ามันเป็นก้อน มันรวมกันอยู่อย่างนั้น ไม่แตกไม่สลาย เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป

สิ่งใดก็ตามที่เราเข้าไปยึดถือว่าเป็นก้อนเป็นกลุ่ม ไม่ใช่เป็นส่วนประกอบรวมกันเข้า เราก็เกิดความยึดในสิ่งนั้น คิดในสิ่งนั้น ว่ามันเป็นรูปอย่างนั้นเป็นรูปอย่างนี้ การยึดติดอย่างนั้นเรียกว่าเห็นผิด ไม่เข้าใจถูกต้องตามเรื่องที่เป็นจริง ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้แยกออกเป็นส่วนให้รู้ว่าง่ายกายนี้เป็นส่วนรูป กล่าวคือส่วนที่เป็นธาตุคิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม แยกออกเพื่อให้เห็นว่า ไม่เป็นก้อนเป็นกลุ่มอะไร แต่เพราะสิ่งนั้นมารวมกันเข้าจึงอยู่ในรูปอย่างนั้น ท่านจึงมีคำเปรียบเทียบกับเราฟังว่า สิ่งที่เราเรียกว่ารถ ว่าเรือ เพราะอาศัยรวมส่วนต่างๆ เข้า

ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ มีแต่สิ่งสมมติ

ตัวอย่างเช่นรถนี้มีส่วนประกอบหลายอย่าง เช่น ล้อ ตัวถัง เครื่องยนต์ หลักรา อะไรๆ ของรถมีมากมายชื่อมันต่างหากกัน แม้ในเครื่องยนต์ที่เป็นส่วนรวมนั้น ก็มีอะไรอีกหลายอย่าง เอมารวมกันเข้า ถ้าแยกออกเป็นส่วนๆ แล้วตัวรถมันไม่มี ล้อคล้อออกเสีย รื้อตัวถังออกเสีย เอาเครื่องยนต์ออกไปทิ้งเสีย คำว่ารถมันก็หายไป แม้ในเครื่องยนต์ทั้งหมดถ้ารื้อออกคำว่าเครื่องยนต์มันก็หายไป มันมีแต่ชื่อเฉพาะของวัตถุนั้น มีลูกสูบ มีข้อเหวี่ยง มีอะไรๆ ต่างๆ ลองถอดออกไปอีกมันก็หมดเลย ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้ของสิ่งนั้น มันเป็นแต่เพียงว่ารวมกันเข้า แล้วก็เรียกชื่อสมมติว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้

เหี่ยวเหอนที่เราอยู่อาศัยนี้ก็เหมือนกัน เรือนที่เราอยู่นั้นเกิดจากอะไรบ้าง? เราลองนั่งพิจารณา ดูไปก็เห็นฝาเห็นเสา เห็นหลังคา เห็นพื้น แล้วเราก็นั่งเห็นว่าบนหลังคานั้นมีตัวไม้ระเกะระกะ ตัวไม้เหล่านั้นมันก็มีชื่อเฉพาะของมันทั้งนั้น เพื่อจะให้หยิบง่ายเอามาใช้สะดวก

ถ้าสมมติว่าเรารื้อออกให้หมด รื้อหลังคา รื้อโครงร่าง ถอนเสาออก รื้อฝายออก...แล้วเรือนมันมีหรือไม่ว่า? ถ้าเรารื้อถอนหมดแล้วเรือนมันก็ไม่มี มันมีแต่คำสมมติว่าเรือน เพราะมีส่วนต่างๆ มาคูกันเข้า ถ้าแยกออกแล้วก็ไม่มีความว่าเรือน

ร่างกายของเรานี้ก็เหมือนกัน เรามักจะยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา เป็นเขา แต่ถ้าหากว่าแยกมันออกไปแล้ว เราแยกเห็นว่า เอาขาออกไป เอามือออกไป เอาแขนออกไป ตัดหัวทิ้งไป ผ่ากร้อออกมาให้หมด ตับ ปอด ไส้ใหญ่ ไส้เล็ก เอาไปวางไว้คนละที่ๆ เมื่อแยกได้คนละที่แล้วคำว่าคนมันอยู่ตรงไหน? เราก็มองเห็นว่าคนนั้นไม่มีแล้ว เพราะสัตว์ก็คิ มนุษย์ก็คิ มันล้วนเป็นสิ่งสมมติที่รวมกันเข้า

ความยึดถืออันแหละทำให้เกิดทุกข์

ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนให้แยก ก็เพื่อไม่ให้มีการยึดถือตนเอง ต้องการทำลายความยึดถือ เพราะความยึดถืออันแหละมันเป็นตัวทุกข์

คนเราที่เป็นทุกข์เป็นร้อนอยู่ในชีวิตประจำวัน ก็อยู่ที่ความยึดความติดในสิ่งนั้น ภาษาธรรมท่านเรียกว่าอุปาทาน อุปาทานแปลว่าความยึดถืออันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ เพื่อทำลายอุปาทาน เพราะฉะนั้นจึงให้แยกออกเป็นส่วนๆ ชั้นแรกแยกออกเป็นส่วนใหญ่ก่อน คือ เป็นนาม เป็นรูป รูปร่างกายเราแยก

ออกไป ในร่างกายนี้ก็แยกออกไปได้อีก เช่น แยกเป็นผม เป็นขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก เป็นต้น ซึ่งเรียกว่าอาการสามสิบสอง อาการสามสิบสองนั้นมันมารวมกันอยู่ เลยกลายเป็นรูปเป็นร่าง เป็นตัว เป็นคน ถ้าเราแยกอันนั้นออกหมด...มันก็ไม่มีอะไร

เหมือนกับของหลายอย่างรวมกันอยู่ในกระสอบเดียวกัน เราก็มองเห็นว่ามีของอยู่หนึ่งกระสอบ ที่นี้เทของในกระสอบนั้นออกมา แล้วก็เราแยกออกไป...ถั่วเขียวไปไว้กองหนึ่ง ถั่วเหลืองไปไว้กองหนึ่ง ถั่วลิสงไปไว้กองหนึ่ง แยกออกเป็นกองเป็นกองแล้วในกระสอบนั้นมันมีแต่ความว่าง มันไม่มีวัตถุอะไร แต่เมื่อก่อนนี้มันปนกันอยู่เต็มทั้งกระสอบ เรายกแบกหนักตลอดเวลา ครั้นเทออกมา แยกออกหมดแล้ว ในกระสอบนั้นมันก็มีแต่ความว่าง เรายกกระสอบใบนั้นด้วยนิ้วชี้ นิ้วเดียวก็ได้...มันเบาฉันทโค ความยึดถือในจิตใจคนนี้ก็เหมือนกัน เมื่อยึดถืออยู่ในเรื่องนั้นเรื่องนี้หลายเรื่อง ก็เป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายในทางจิตใจ สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านให้แยกออกเพื่อให้คลายความยึดถือ โดยเฉพาะร่างกายนี้ก็เอารูปออกไป

นาม...ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ

ที่นี้เมื่อแยกรูปออกไปแล้ว เราก็แยกนามออกไปด้วย นามนั้นหมายถึงอะไร หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะที่กระทบกัน อะไรๆมันมากระทบกัน เราก็เกิดความรู้สึกขึ้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจเรานั้นแหละเรียกชื่อหลายอย่าง เรียกเป็นเวทนา เรียกเป็นสัญญา สังขาร วิญญาณ มันมี ๔ เรื่อง กับรูปอีก ๑ ก็รวมเป็นห้า ที่เราเรียกว่าขันธห้า คำว่าขันธแปลว่ากอง แยกออกเป็นกองๆ ได้เป็นห้ากอง กองหนึ่งเรียกว่ากองรูป กองหนึ่งเรียกว่าเวทนา กองหนึ่งเรียกว่า

สัญญา กองหนึ่งเรียกว่าสังขาร กองหนึ่งเรียกว่าวิญญาณ แยกออกไปกองไว้เสีย คำว่ามนุษย์กับสัตว์มันจะได้หายไป เพราะแยกออกไปกองไว้ในลักษณะอย่างนั้น

ทางเกิดของนามธรรม ๔ อย่าง

ในเรื่องของนามธรรม ๔ อย่าง คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั้นมันเกิดขึ้นอย่างไร?

ตัวเวทนานั้นเกิดขึ้นเพราะการกระทบกัน คือว่าเรามีเครื่องรับภายใน เรียกว่าอายตนะ แล้วก็มีเครื่องต่อภายนอก ที่เรียกว่าอายตนะเหมือนกัน อันนี้เหมือนกับว่าไฟฟ้า เรามีที่เสียบอยู่ที่ข้างเสา แล้วเราก็เอาหัวปลั๊กมาเสียบเข้า เอาหลอดไปใส่เข้า ไฟมันก็สว่างออกมา แต่ถ้าหากว่ามันมีแต่รูเสียบที่ติดอยู่ข้างเสา...ไม่มีปลั๊กเอาไปเสียบเข้า ไม่มีหลอดไฟ ไฟก็ไม่สว่างไม่ปรากฏออกมา

อายตนะภายนอกทำให้เกิดความรู้

ในตัวคนเรานั้นก็เหมือนกัน เรามีเครื่องต่อภายใน มีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีกาย ห้าอย่างรวมไปถึงใจก็เป็นหก สิ่งทั้งห้าประการนี้มันเป็นคล้ายกับว่าเครื่องสำหรับต่อ ภาษาธรรมะก็เรียกว่าอายตนะ คำว่าอายตนะแปลว่าเครื่องต่อ นั่นเอง ต่อกับอะไร? มันมีสิ่งภายนอกต่อเข้าได้ สิ่งภายนอกท่านก็เรียกว่า อายตนะภายนอก

อายตนะภายนอกก็คือ รูปต่อเข้ากับตา เสียงต่อเข้ากับประสาทรู กลิ่นมาต่อเข้ากับประสาทรู รสมาต่อเข้ากับประสาทลิ้น สิ่งที่ต้องได้

มาต่อเข้ากับกายประสาท เมื่อมาต่อกันเข้าแล้วมันก็เกิดอะไรขึ้น พอต่อกันเข้ามันก็เกิดความรู้ ความรู้นี้ท่านเรียกว่าวิญญาณ

เช่น เกิดความรู้ทางตา	ก็เรียกว่า	จักขุวิญญาณ
เกิดความรู้ทางหู	ก็เรียกว่า	โสตวิญญาณ
เกิดทางจมูก	ก็เรียกว่า	ฆานวิญญาณ
เกิดทางลิ้น	ก็เรียกว่า	ชีวหาวิญญาณ
เกิดทางกาย	ก็เรียกว่า	กายวิญญาณ
ใจรับรู้อีกทีหนึ่ง	ก็เรียกว่า	มโนวิญญาณ

วิญญาณเกิดขึ้น ก็เพราะการกระทบของสิ่งภายในกับสิ่งภายนอก พอกระทบกันก็เกิดความรู้

เมื่อตากับรูปกระทบกันแล้วเกิดความรู้ขึ้น สามอย่างมันมารวมกันเข้าอีกทีหนึ่ง คือ ตา รูป แล้วก็มีความรู้สึกสามอย่างนี้เป็นกระจุกหนึ่ง การรวมกันนี้ เขาเรียกว่าเกิดผัสสะ ผัสสะนี้แปลง่ายว่ากระทบกันนั่นเอง

การเกิดเวทนาและอาการของเวทนา

สิ่งสามอย่างมันกระทบกันเข้า พอกระทบเข้ามันก็เกิดเวทนา เวทนา มันเกิดตรงนี้ เกิดจักขุเวทนา เกิดเวทนาทางตา เวทนาทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เพราะมันกระทบกันทั้งสามเรื่องทั้งนั้น ตา รูป ความรู้ทางตา เป็นเวทนาอย่างหนึ่ง ทางจมูกก็เป็นอย่างนั้น ทางลิ้นและทางกายเกิดมันก็เป็นแบบเดียวกัน เกิดเป็นเวทนาขึ้น

พอเกิดเวทนาอาการมันเป็นอย่างไร?

อาการมันมีอยู่สามอาการ คือ เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง เฉยๆบ้าง

ที่เป็นสุขนั้นเพราะอะไร เพราะว่าเป็นที่ชอบใจ ทำไมจึงชอบ? คนเรานี้มันมีสมมติฐานอยู่ในตัวทั้งนั้นแหละ เขาเรียกว่าสมมติฐาน มันมีอยู่ในตัวทุกคน สิ่งใดที่เข้ามาเหมาะกับฐานที่เราวางไว้ เราก็ชอบ ถ้ามันขัดกับฐานที่เราวางไว้ เราก็ไม่ชอบ เพราะฉะนั้น สิ่งที่มากระทบนี้ถ้ามันตรงกับฐานที่เราวางไว้ เราก็ชอบใจ เรียกว่าเป็นสุขเวทนา

ถ้ามันขัดกับฐานที่เราวางไว้ เราก็ไม่ชอบใจ เราก็เรียกว่าเป็นทุกข์เวทนา เช่น ตาเห็นรูป...รูปบางอย่างเราพอใจ ที่พอใจนั้นเพราะอะไร? เพราะฐานที่เราตั้งไว้ว่ารูปอย่างนั้นสวย อย่างนั้นงาม อย่างนั้นดี เราตั้งไว้ในรูปอย่างนั้น

ฐานที่ตั้งไว้ในใจของคนมันไม่ตรงกันหรอก ไม่เหมือนกันทุกคน คนหนึ่งก็มีฐานอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งก็มีฐานอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นความชอบของคนมันจึงไม่ตรงกัน คนหนึ่งชอบรูปอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งชอบเสียงอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งชอบกลิ่นอย่างหนึ่ง คนหนึ่งชอบรสอย่างหนึ่ง ชอบสิ่งสัมผัสถูกต้องอีกอย่างหนึ่งอันมีความแตกต่างกัน จึงกลายเป็นคำว่า นานาจิตตัง...จิตไม่ตรงกัน คือว่าฐานที่เราตั้งไว้ในใจนั้นมันไม่เท่าเทียมกัน อันใดเหมาะกับฐานของใครก็ชอบ อันนั้น ถ้าไม่เหมาะกับฐานของใครก็ไม่ชอบสิ่งนั้น

ความชอบความไม่ชอบเกิดขึ้นในตัวคน

เพ ร า ะ ว า . . .

มันเหมาะหรือว่าไม่เหมาะกับสิ่งที่ตนมีไว้

อันนี้แหละจึงเกิดสุขเวทนาบ้าง ทุกขเวทนาบ้าง

ทีนี้เมื่อเกิดสุขเวทนาคือชอบใจ เพราะว่าฐานมันตรงกัน แต่บางครั้งเกิดไม่ชอบเพราะฐานมันไม่ตรงกัน บางครั้งเราก็เฉยๆ สิ่งบางอย่างเรามันมองก็เฉยๆ ไม่รู้สึกอะไร เช่น เรามองเสา มันเฉยๆ มองต้นไม้มันก็เฉยๆ แต่บางอย่างพอมองก็เกิดความรู้สึกชอบ บางอย่างพอมองก็เกิดความรู้สึกชัง

๕ หงชอบและข้ง ล้วนแต่ทุกข์ทั้งนั้น

ชอบและข้งนี่ก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ได้มากที่สุดทีเดียว เช่นว่าเมื่อชอบขึ้นมา เราก็มีความอยากติดตามสิ่งนั้นต่อไป อยากได้อะไรอยากมีสิ่งนั้น มันก็เกิดความเป็น ความรู้สึกขึ้นมาตามภาษาทางธรรมะเขาเรียกว่า เกิดเวทนา แล้วเกิดคันหา คือความอยาก ความอยากมันมากขึ้น...ก็เกิดความยึดถือ อุปาทาน เมื่อมี อุปาทานเกิดขึ้นในใจก็ไปนั่งสร้างนั่งฝันเรื่องนั้นเรื่องนี้ นั่นแหละเขาเรียกว่า มีภพมีชาติ ภพคือการสร้างภพนั้นขึ้นในใจ ไปถึงบ้านแล้วยังฝันถึงยังคิดถึง สิ่งที่เราได้เห็นที่โน่น ได้พบที่โน่น

กัังเช่นคนหนุ่มไปพบหญิงสาว หญิงสาวไปพบชายหนุ่ม มันก็ผ่านไป แล้ว แต่ว่าไปถึงบ้านก็ยังไปสร้างภพนั้นขึ้น อย่างนี้เขาเรียกว่า สร้างภพสร้างชาติขึ้น ในใจ แล้วขณะสร้างภพสร้างชาติขึ้นในใจมันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์...เป็นทุกข์ใน ขณะนั้น เป็นทุกข์เพราะอะไร? เป็นทุกข์เพราะว่าเราไม่ได้พบกับสิ่งที่เราต้องการ มันเป็นแต่เพียงความฝัน นึกเอาในใจ...มือจับไม่ได้ ตามองไม่เห็น ก็ฝันให้มัน เป็นทุกข์อยู่นั่นแหละ แต่คนเรามันก็ชอบฝันให้เป็นทุกข์ เขาเรียกว่าหาเรื่อง หาเหาใส่ตัว หัวคี่ๆไม่ชอบ...ไปหาเหามาใส่ให้มันคันเล่น ก็เลยนั่งเป็นทุกข์ก่อก ลุ้มใจ บางทีกินก็ไม่ได้นอนก็ไม่หลับ มันเป็นเอาถึงขนาดนั้นเขาเรียกว่าเป็นเอา มากก็เพราะว่าความอยากรุนแรง ความยึดถือรุนแรง

การสร้างภพขึ้นในใจมันรุนแรง จนกลายเป็นความยึดมั่นถือมั่นในเรื่องนั้น บางคนถึงกับพูดว่า ถ้ากูไม่ได้แล้ว กูไม่อยู่ในโลกนี้ต่อไป...มันเรื่องอะไร รวากับว่า ตนเกิดมาเพื่อจุดหมายตรงนั้น เพื่อต้องการสิ่งนั้น ความจริงไม่ใช่...เราไม่ได้เกิด มาเพียงหมายตรงนั้นอย่างเดียว แต่ว่าเราสร้างภพขึ้นในใจ

สร้างภพขึ้นในใจในรูปที่มีความยึดถือรุนแรง

ด้วยความหลงด้วยความเขลาในเรื่องอย่างนั้น

จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ
 ตัวเวหนานี้มันยุ่งอย่างนี้ . . . ที่มันเกิดขึ้นแล้วมันยุ่ง

การเพิ่มพูนสติปัญญา

ที่นี่จะป้องกันอย่างไร? ไม่ให้ตัวเวหนานี้มันลุกลามออกไปเป็นไฟ
 ไหม้ป่า...เกิดอะไรๆ

ท่านสอนว่าให้สำรวมเสีย...ให้ระวัง คือระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย
 รวมถึงระวังใจด้วย ระวังอย่างไร? คือระวังอย่าให้มันเกิดต่อไป ให้เอาตัวคือสติ
 นี้แหละมากันเสีย กันมันเสียตรงที่พอเกิดเวทนา ความจริงเขาให้กันก่อนนั้น
 แต่ว่ามันไม่ทัน มากันเอาตรงเวทนา อย่าให้มันเกิดความอยาก เกิดความยึดถือ
 อย่าให้เกิดการสร้างภพสร้างชาติต่อไป เรียกว่าให้มันหยุดเสียเพียงนั้น

ที่นี่การกันนี้มันไม่ยากอะไร เราหมั่นฝึกบ่อยๆ เพราะว่าจิตของมนุษย์เรา
 มีปกติอยู่อันหนึ่ง คือคิดได้เรื่องเดียว ขณะเดียวกันมันคิดได้เรื่องเดียว จะคิดถึง
 สองเรื่องในขณะเดียวกันไม่ได้ เมื่อความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้น ความคิดอีกอันหนึ่ง
 มันก็ไม่มี ถ้าหากความคิดอันนั้นดับไปแล้ว ความคิดอีกอันหนึ่งจึงจะเกิดขึ้น

การจะสกัดกั้นจิตใจของเราไม่ให้เกิดความวุ่นวาย เพียงแต่เรารู้สึก
 เท่านั้นแหละ รู้สึกตัวที่กำลังทำอะไร...พอเรารู้สึกอย่างนั้นความคิดนั้นมัน
 ก็หยุดไป

ครั้นหยุดไปแล้วก็ฟื้นขึ้นมาอีกใหม่ ฟื้นความคิดนั้นขึ้นมาอีกทีหนึ่ง แต่เรา
 ไม่ได้ฟื้นมาด้วยความเขลา ไม่ฟื้นผยองหาตะเข็บ แต่เราจะไปฟื้นแผ่นดิน
 หาทองคำกันคราวนี้ ตะเข็บนี้เราไม่เอา...มันจะกัดนี้กัดเท้าของเรา ทำให้เรา
 ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเปล่าๆ แต่เราจะไปพลิกขึ้นเพื่อหาทองคำ

ทองคำในที่นี้ก็หมายถึงตัวปัญญา อันจะเกิดขึ้นด้วยความคิดในทางที่ถูกที่ชอบ เราก็หยิบเอาอารมณ์นั้นขึ้นมาพิจารณา ดูว่าเมื่อตะกี้เราได้เห็นอะไร เราได้กลิ่นอะไร ได้รสอะไร ได้ยินเสียงอะไร ได้จับได้ต้องอะไร แล้วมันเกิดอะไร ขึ้นในใจของเรา เมื่อมันเกิดขึ้นอย่างนั้นแล้ว มันจะเกิดอะไร ถ้าเราไม่สะกิดกันไว้ตรงนี้มันจะเกิดอะไรต่อไป โอ! มันจะไปกันใหญ่ตามแนวทางของมัน การปรุงการแต่งมันไม่จบ จะเกิดเรื่องอะไรอีกหลายอย่างหลายประการ เพราะฉะนั้น เราจะต้องพิจารณาที่ตรงนี้ ไม่ให้มันปรุงอะไรๆ มากไปกว่านั้น

การพิจารณาอย่างนี้เป็นการเจริญวิปัสสนาเหมือนกัน หมายความว่า ยกเอาอารมณ์เก่านั้นแหละมาพิจารณามาศึกษา เพื่อให้รู้ว่าสิ่งนั้นๆ คืออะไร ถ้าสมมติว่าเรากันพบว่าเรามีความหลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราก็ตั้งปัญหาถามว่าหลงอะไร? หลงในสิ่งใด? สิ่งนั้นมันมีจริงหรือ เนื้อแท้มันมีหรือ มันเป็นของเที่ยงหรือ มันเป็นสุขหรือมันมั่นคงถาวรหรือ ตั้งปัญหาถามในแง่อย่างนั้น เพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นมาในแง่ นั้น

คนเราถ้าหมั่นตั้งปัญหาหมั่นซักหมั่นพอกในเรื่องอะไรต่างๆ นี้

ความเข้าใจถูกต้องก็จะเกิดขึ้น

เมื่อมีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องนั้น เราก็ปล่อยมันได้

เราไม่หลงใหลในเรื่องนั้นต่อไปเพราะเราเห็นแล้วว่ามันเป็นคืออะไร

คนเราถ้าดูแต่เพียงนอกมานี้ยังสงสัยอยู่ ยังสงสัยว่าข้างในมันมีอะไร อยากจะดู... มีรู มีช่องก็อยากจะดู แต่ถ้าเขาเปิดให้เราดูแล้ว อ้อ! ข้างในไม่มีอะไร มีวัตถุอยู่สองสามชิ้นวางอยู่เท่านั้นเอง ความสนใจมันก็หายไป

ในเรื่องของอะไรๆ ต่างๆ เกี่ยวกับอารมณ์ที่เข้ามากระทบตัวเราก็เหมือนกัน ถ้าเราหมั่นแยกแยะออกไปจนเห็นว่าเนื้อแท้มันคืออะไร มันมีหรือเปล่า น่ายึดถือว่าเป็นตัวเราของเราหรือเปล่า เราพิจารณาไป ศึกษาไป มองไปด้วยปัญญาไม่เท่าใด ก็เห็นว่า อ้อ...ไม่มีสาระ เราเข้าไปยึดถือไว้ด้วยความหลงผิดเข้าใจผิด จึงเป็น

เหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจด้วยปัญหานั้นเปล่าๆ อันนี้แหละคือการพิจารณาที่เรียกว่าเจริญวิปัสสนาในรูปนี้เหมือนกัน ทำให้เกิดปัญญา รู้ชัดเรื่องนั้น

เรื่องอย่างนี้เราควรจะได้มีการกระทำบ่อยๆ เมื่อมีเวลาว่างเราก็ทำงานทำการก็ทำไปตามเรื่อง เพราะในเวลาทำงานจิตก็อยู่กับงาน แต่ว่าพอเราว่างงานเราก็ยกปัญหาตัวเราขึ้นมาพิจารณา แม้เรื่องเก่าแล้วก็เอามาพิจารณาได้ เพื่อให้รู้ชัดเห็นชัดตามที่เป็นอยู่จริงๆ อันนี้ไม่เสียหาย แต่เป็นเรื่องที่ควรจะได้กระทำบ่อยๆ ความจริงในวิถีชีวิตของเรามีสิ่งให้คิดนึกตรึกตรองอยู่ตลอดเวลา เรามาแยกมาพิจารณาบ่อยๆ เวลาใดมีความสุข...ก็ต้องคิดวิเคราะห์วิจารณ์ว่ามันเป็นสุขสบายใจขึ้นนี้เพราะอะไร มันจะอยู่นานไหม เพราะความสบายใจบางทีมันเกิดแฉลบเฉียวเหมือนกับสายฟ้าแลบ ไม่มีอะไรที่เรียกว่ามันคงและถาวรสักอย่างเดียว เราหมั่นตรวจสอบพิจารณาไป แล้วก็จะรู้อะไรมากขึ้น

รวมความได้ว่า...

ร่างกาย ชีวิต และจิตใจของเรา

มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการปรุงแต่ง

ไหลไปตามอำนาจของการปรุงแต่ง

เมื่อสิ่งที่ปรุงแต่งนั้นยังพร้อมเพรียง

...ก็ไหลไปตามเรื่องของมัน

แต่เมื่อใดส่วนที่ปรุงแต่งขาดตกบกพร่อง ไม่สมบูรณ์เรียบร้อย

...ร่างกายนี้ก็แตกสลาย ซึ่งเรียกว่าเป็นความตายของชีวิต

... เป็นเรื่องธรรมดา ...

ทุกคนเกิดมาก็ต้องเป็นอย่างนั้นทั้งนั้น

อย่าไปหวาดกลัวต่อความตาย

แต่ให้นึกว่าเป็นเรื่องธรรมดา

คนทุกคนเกิดมาก็ต้องเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น

สิ่งที่ควรทำให้มาก

เรื่องที่เราควรทำให้มากคืออะไร?

ก็คือว่าก่อนที่จะเราจะหมดลมหายใจเราควรจะทำอะไร

ชีวิตจะมีค่าด้วยเรื่องอะไร จะมีราคาที่ตรงไหน

กิจอันใดที่เราควรทำ ก็ทำกิจอันนั้นทันที

... อย่าได้ชักช้าอยู่เป็นอันขาด ...

ผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ไม่ตาย

ถ้าเราได้เตือนได้บอกตัวเราไว้ในรูปร่างนี้บ่อยๆทุกวันทุกเวลาแล้ว
ชีวิตก็จะกลายเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ไม่บกพร่อง เพราะเป็นผู้ไม่ประมาท
พระผู้มีพระภาคทรงชมว่าเป็นผู้ไม่ตาย

คนใดประมาทมัวเมาหลงใหลอยู่ในสิ่งต่างๆ พระองค์ก็ทรงตำหนิว่า
“เป็นอยู่เหมือนกับคนที่ตายแล้ว ชีวิตไม่มีราคาไม่มีความหมาย”

อันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง จึงขอฝากให้ญาติโยมทั้งหลาย ให้ได้นำไปพิจารณา
ไตร่ตรอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ โปร่งใจ ใจสงบ ใจสว่างตามสมควรแก่ฐานะ

ดังที่ได้กล่าวมาในวันนี้ก็พอสมควรแก่เวลา

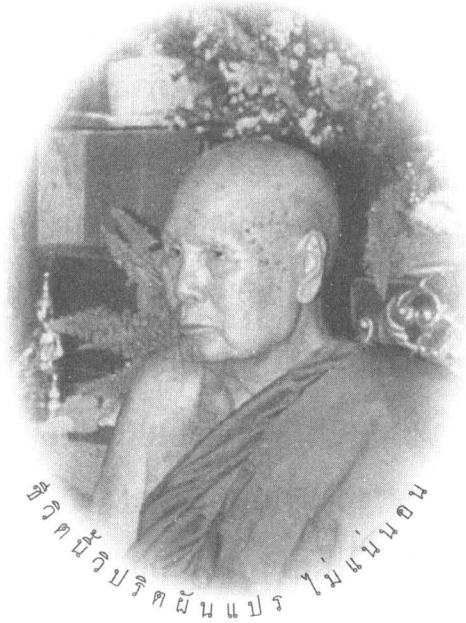
... ขอจบการแสดงปาฐกถาในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้ ...

หน้าที่ของชีวิต

ชีวิตนี้วิปริตผันแปร ไม่แน่นอน

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

รู้จักตนเองให้มากขึ้น

วันนี้ วันอาทิตย์ตรงกับวันพระพอดี เป็นวันพระขึ้น ๘ ค่ำ เดือนสิบเอ็ด วันอาทิตย์หน้าก็เป็นวันออกพรรษา ตามปกติแล้วในวันพระทั่วไป เราผู้นับถือพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นวันสำคัญสำหรับชีวิต เป็นวันแห่งการชำระล้าง

เป็นวันแห่งการสอบสวนพิจารณาตัวเอง เพื่อให้รู้จักตัวเองมากขึ้น โดยปกติญาติโยมผู้เฒ่าผู้แก่ที่ไม่ค่อยจะมีภาระกังวล ก็จะชักชวนกันไปวัดเพื่อสมาทานศีล ฟังธรรม ปฏิบัติค่านภาวนารักษาศีลอยู่ที่วัดตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง การกระทำในรูปเช่นนั้นก็เป็นกรปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะว่าในชีวิตของคนเรานั้น เมื่อมีการทำงานในหน้าที่ประจำวันครบเจ็ดวัน ก็ควรจะไ้หยุดเสียวันหนึ่ง ให้ทำงานเพียงหกวัน แล้วก็หยุดเสียวันหนึ่ง

ในประเทศอินเดียในยุคโบราณ นับวันเดือนปีตามการโคจรของดวงจันทร์ เขาจึงได้หยุดงานกันในวันพระตามจันทร์คติ คือวันขึ้นแปดค่ำ กลางเดือน แรมแปดค่ำ และวันดับ เดือนหนึ่งสี่ครั้ง พระพุทธเจ้าท่านเกิดขึ้นในประเทศอินเดีย เห็นว่าการถือวันตามแบบจันทร์คติเป็นวันที่ชาวอินเดียทั่วไปนิยมกันอยู่แล้ว ก็ได้บัญญัติว่าเป็นวันพระในทางพระพุทธศาสนาด้วย แต่ว่าในวันกลางเดือนนั้นเป็นวันพระพิเศษสำหรับพระสงฆ์ วันสิ้นเดือนด้วย คือเป็นวันที่พระลงอุโบสถทำสังฆกรรม

สำหรับญาติโยมชาวบ้านนั้น ถือว่าเป็นวันที่ควรจะไ้ไปวัด รักษาศีล ฟังธรรม เป็นวันที่ควรจะไ้สอบสวนพิจารณาตัวเอง เพื่อให้เรารู้ว่าเราบกพร่องอะไรบ้างในเจ็ดวันที่ผ่านมา อันบัญญัติเรื่องนี้นับว่าพอคิบบอกดีทีเดียว เพราะว่าทำงานหกวันแล้ว ก็ควรจะไ้หำกัไว้ในทางจิตทางวิญญาณให้แก่ตัวเองด้วย จึงไ้ชักชวนกันไปสู่ศาสนสถาน ตามปกติงานปัจจุบันนี้...ยังมิไ้หยุดในวันพระ เพราะว่าไม่สะดวก ไ้มาหยุดงานกันในวันอาทิตย์ ในวันอาทิตย์ถ้าเราจะมาวัดก็มิเสียหายนะ เหมือนที่ญาติโยมมาเป็นประจำที่วัดชลประทานฯ นี้ หรือว่าถ้าเราจะรักษาศีลก็มิเสียหายนะอะไร เพราะการรักษาศีลนั้นมิจำกัดเวลา มิจำกัดบุคคล มิจำกัดสถานที่ เช่นวันอาทิตย์เราจะมาสมาทานศีลอุโบสถก็ได้ อยู่วัดตลอดคืนหนึ่งวันหนึ่ง แต่ว่าอาจจะไม่สะดวกในตอนเช้าวันจันทร์ เราควรจะมาเสียในวันเสาร์ รักษาศีลอุโบสถเสียในวันเสาร์ รุ่งขึ้นวันอาทิตย์รักษาแถมเสียอีกสักวันหนึ่งก็ยังไ้

หน้าที่ของชีวิตที่พึงกระทำ

การกระทำในรูปร่างนี้ก็เหมือนกับเราอาบน้ำทางร่างกาย ร่างกายเรามีสิ่งปฏิกูลไหลออกไหลเข้าอยู่ตลอดเวลา เราจึงต้องมีการอาบน้ำชำระชะล้างออก การอาบน้ำ...บางที่เราทำวันหนึ่งสองครั้งสามครั้ง เพราะร่างกายมีเหงื่อไคลมาก เช่นในฤดูร้อนเหงื่อออกมามาก เราก็ต้องอาบน้ำบ่อย การอาบน้ำก็เพื่อขจัดสิ่งสกปรกในร่างกาย เพื่อให้ร่างกายเย็น เพื่อให้มีความสุขตามสมควร เราขจัดสิ่งสกปรกในร่างกายแล้วยังไม่พอ...ต้องมีการขจัดทางจิตด้วย

การรักษาความสะอาดทางใจนั้น เราไม่ได้ใช้น้ำธรรมดา แต่เราใช้น้ำคือศีลธรรมคำสอนในทางพระศาสนาเป็นเครื่องชำระชะล้าง การชำระชะล้างด้วยศีลด้วยธรรมนั้นแหละคือการปฏิบัติที่ควรกระทำ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ในสมัยนี้โลกเรามีความเจริญ มีความก้าวหน้าในทางด้านวัตถุกันมากขึ้นทุกวัน ทุกเวลา ความวุ่นวายในทางด้านจิตใจก็เพิ่มปริมาณมากขึ้นๆ ความทุกข์และความเดือดร้อนก็เพิ่มมากขึ้นๆ ถ้าหากว่าไม่มีการชำระสะสางจิตใจของเราเสียบ้าง เราก็จะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอีกหลายเท่า จึงควรจะได้มาวัดมาวารักษา ศีลฟังธรรม เพื่อจะได้สะสมคุณงามความดีให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของเราบ้าง ตามสมควรแก่โอกาส

การสะสมบุญคือความดี เป็นเหตุให้เกิดสุข

การสะสมวัตถุถึงแม้จะมีมาก...ก็ยังเป็นทุกข์ แต่การสะสมความดีนั้นไม่เป็นทุกข์อะไร พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ว่า “สุโข ปุญญสุต อจฺจโย” การสะสมบุญคือความดีนั้นเป็นเหตุให้เกิดสุข จึงควรสะสมทั้งฝ่ายวัตถุและ

ฝ่ายที่เป็นบุญ การสะสมก็คือการประพฤติตามแบบที่ให้เกิดบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การฟังธรรม การแสดงธรรม การเจริญภาวนา หรือการแผ่ส่วนความดีให้แก่คนอื่น อนุโมทนายินดีในความดีที่คนอื่นได้กระทำ หาทางช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในเรื่องอะไรต่างๆ ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังคำสอน คำเตือนจากคนอื่น และประการสุดท้ายก็คือการกระทำความคิดความเห็นของเราให้ตรงตามทำนองคลองธรรม การประพฤติปฏิบัติในรูปอย่างนี้เรียกว่าเป็นการสะสมบุญ ชีวิตของเรานั้นมีหน้าที่ที่จะสะสมบุญด้วย เรียกตามภาษาธรรมะว่า “สะสมบารมี”

สร้างบารมีให้เกิดขึ้นในจิตใจ

คำว่า “บารมี” หมายถึง เครื่องที่จะพาให้เราข้ามไปได้ เท่ากับสะพานข้ามฝั่ง เราอยู่ฝั่งนี้...เราจะไปฝั่งโน้น ก็ต้องมีสะพานหรือว่ามีเรือมีแพ ถ้าไม่มีเรือมีแพ เราจะว่ายน้ำข้ามไปแม่น้ำกว้างๆ ถ้าไม่เคยได้เหรียญทองโอลิมปิกก็ว่ายน้ำไม่ไหว เราจึงต้องมีแพมีเรือสำหรับข้าม ฉะนั้น ในชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน เรามีชีวิตอยู่ในโลก ถ้าพูดตามทัศนคติทางพระพุทธศาสนาถือว่า เราอยู่ในกองทุกข์ อยู่ในความเดือดร้อนวุ่นวาย ชีวิตของเรานั้นเหมือนกับอยู่ในทะเลที่มีคลื่นลมจัด มีปลาร้าย มีลมใต้ฝุ่น ถ้าหากว่าข้ามฝั่งไม่ได้ก็จมอยู่ในกองทุกข์เรื่อยไป

การสะสมบารมีก็คือการทำความดีทุกแห่งทุกมุม เป็นการสร้างบารมีให้แก่จิตใจ เพื่อจะได้เป็นพ่วงแพ เป็นสะพาน ที่จะนำเราข้ามจากฝั่งแห่งความทุกข์ไปสู่ฝั่งที่เกิดความสุขความสงบ กับทุกข์ก็บรรเทาได้ เพราะว่ามีปัญญา รู้เท่าทันต่อสิ่งนั้นๆ เราก็สามารถจะจัดความทุกข์ความเดือดร้อนในใจได้ ถ้าเราไม่สะสมปัญญาสะสมความดีให้เกิดขึ้นในใจ เราก็ไม่สามารถที่จะข้ามกองทุกข์ไปได้

บุคคลผู้อยู่ด้วยปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุด

การอยู่อย่างเป็นทุกข์นั้นไม่ดี แต่การอยู่อย่างมีใจสงบ และรู้เท่ารู้ทันต่อสรรพสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา นั้นแหละคือความประเสริฐสุดของชีวิต ผู้ที่อยู่อย่างนั้นเรียกว่าอยู่ด้วยปัญญา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ปัญญาชีวิตมาहुเสฏฐ”...เรากล่าวว่า บุคคลผู้อยู่ด้วยปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุด

การอยู่ด้วยปัญญาก็คือการอยู่ด้วยรู้เท่ารู้ทันในสิ่งนั้นๆ ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร เกิดมาจากอะไร มันเกิดขึ้นแล้วทำให้เราเป็นอะไรขึ้นมา เป็นทุกข์ เป็นสุข หรือว่าเคียดแค้น สงบเย็น...วุ่นวาย หรือว่าสงบ...เราร้อน หรือว่าเป็นอย่างไร เรารู้เท่าทันในสิ่งนั้นๆ ในขณะที่เรารู้เท่ารู้ทันต่อสิ่งนั้น เราก็ไม่หลงใหลมัวเมาในสิ่งนั้น อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเคียดแค้นในภายหลัง อันนี้เป็นการกระทำที่เราควรจะได้กระทำ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าต้องกระทำ เพราะเป็นหน้าที่ของชีวิต

รักษาจิตใจให้สะอาด สว่าง สงบ

คนเรามีชีวิตอยู่ในโลก ไม่ใช่เพียงแต่มีอาหารกินมีเสื้อผ้านุ่งห่ม ทำงานทำการไปตามหน้าที่เท่านั้นเป็นพอ แต่ต้องมีหน้าที่รักษาจิตใจของเราให้สะอาด สว่าง สงบ ด้วย อันนี้เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งในชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้นเมื่อถึงวันพระวันใด...เราก็ควรจะนึกว่าวันนี้เป็นวันพระ ถ้าสมมติว่าไม่ได้มาวัดมาวา เราก็ควรจะได้น้อมระลึกว่าวันนี้เป็นวันพระ เป็นวันที่เราควรจะได้ทำอะไรๆ ที่เป็นความงามความดีให้มากเป็นพิเศษ แม้อยู่บ้านก็ให้ทำดี อยู่ในสำนักงานก็ให้ทำดี นั่งรถยนต์ไปไหนๆก็ให้ทำดี ถ้าเราทำดีกันมากๆ แล้วโลกนี้

จะน่าอยู่กว่านี้ มีความสงบใจร่มเย็นกว่านี้ เคี้ยวนี้โลกกำลังไม่น่าอยู่ มันมีแต่เรื่องวุ่นวาย ความวุ่นวายทั้งหลายนั้นก็ไม่ได้เกิดมาจากอะไร มันเกิดจากจิตใจคนที่ไม่เห็นถูกต้องตามหลักธรรม ความวุ่นวายจึงได้เกิดขึ้นด้วยประการต่างๆ ญาติโยมผู้ได้มาวัดอยู่ทุกวันอาทิตย์...ได้ฟังปาฐกถาธรรมะ ได้รับสำเนาปาฐกถาไปอ่าน เพื่อพิจารณาให้เข้าใจชัดขึ้นอีกทีหนึ่ง ก็นับว่าเป็นการก้าวไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้

เดินตามทางที่พระพุทธองค์ทรงชี้ไว้

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า...ตถาคคได้ชี้ทางไว้แล้วให้เธอทั้งหลายเดิน เราทั้งหลายอย่าชักช้าที่จะเดินทาง อย่าเพียงแต่มายืนดูเส้นทางหรือว่ามายืนชมทางเดินอยู่ แต่จงพยายามก้าวไปข้างหน้าไปตามแนวทางที่พระองค์ชี้ไว้เถิด ถ้าเธอทั้งหลายเดินตามทางที่เราชี้ให้...ความพ้นจากความทุกข์จะมีแก่เธอทั้งหลาย อันนี้เป็นพระพุทธคำรัสที่ตรัสด้วยความเอ็นดูกรุณาต่อสานุศิษย์ของพระองค์ เพื่อให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามหลักธรรมในทางศาสนา

ก็เราทั้งหลายในสมัยนี้มีความทุกข์กันหรือเปล่า? มีความเดือดร้อนใจในปัญหาอะไรกันหรือเปล่า ถ้าตั้งปัญหาถามขึ้นในรูปอย่างนี้ ใครๆก็คงจะตอบในใจว่า กำลังลำบาก กำลังมีความทุกข์ มีความเดือดร้อนด้วยเรื่องปัญหาร้อยแปด เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาลูกน้อยๆลูกหนุ่มๆที่กำลังเติบโตในท่ามกลางความวุ่นวาย แล้วก็ปล่อยใจไปตามอำนาจความวุ่นวายในโลก และไหลไปตามอำนาจของกิเลส เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ทำพ่อแม่ให้เป็นทุกข์เพราะลูกไม่เชื่อไม่ฟัง เขาเชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อพ่อแม่ เชื่อแม่ ไปหลงไหลในสิ่งที่ป็นวัตถุอันล่อลึงจิตใจให้เกิดความเพลิดเพลิน

เราที่เป็นพ่อ เป็นแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีปัญหาปวดหัว วันหนึ่งหลายครั้ง หลายหนต้องนั่งดื่ยาคมบ่อยๆ อันนี้แสดงว่าเรากำลังอยู่ในกองทุกข์ เหมือนกับว่าอยู่ในกองไฟนั่นเอง

อยู่บนโลกที่วุ่นวาย อย่างไม่วุ่นวาย

การอยู่ในกองไฟนั้นน่าอยู่ที่ตรงไหน? ตัวเราก็คิดได้ว่ามันไม่น่าอยู่ เราควรวิ่งออกจากกองไฟนั้นไปหาน้ำเย็นๆ มาอาบกายให้หายร้อน แล้วก็อยู่ในที่นั้นต่อไป อันนี้แหละเป็นข้อที่ควรจะได้พิจารณาเตือนจิตสะกิดใจ เพื่อให้ได้หลักออกจากความทุกข์ความเดือดร้อน แม้เราจะต้องอยู่ในโลกอันเต็มไปด้วยความวุ่นวาย เราก็จะไม่วุ่นวายกับเขา คนอื่นเป็นทุกข์...เราไม่เป็นทุกข์กับเขา คนอื่นร้อนใจ เราจะไม่ร้อนใจกับเขา คนอื่นหลงเราจะไม่หลงกับเขา คนอื่นมัวเมาจะไม่มัวเมากับเขา เราจะไม่ขึ้นไปเดินบนเวทีให้มันมากเกินไป แต่เราจะสมัครเป็นคนดูเสียบ้าง

นักมวยที่อยู่บนเวทีนั้นมันง คนดูมีปัญหาเยอะ...ควรค่อยตรงนั้นตรงนี้ ทำไมไม่เอาลูกคางมันเข้า...ยุใหญ่ แต่คนขึ้นค่อยจริงๆ นั้นมันค่อยไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่คอกไม้...อีกคนหนึ่งก็ค่อยเป็นเหมือนกัน ก็ยอมจะงเป็นธรรมดา อันนี้ส่อให้เห็นว่าคนที่กำลังแสดงนั้นมันเป็นทุกข์ แต่คนดูนั้นไม่คอยทุกข์เท่าใด คนแสดงนั้นไม่คอยรู้ตัวว่ากำลังแสดงอย่างไรอยู่ แต่ว่าคนดูนั้นมองแล้วรู้ว่าจะควรทำอย่างไร เพราะฉะนั้น เราอยู่ในโลกควรจะสมัครออกมาเป็นคนดูเสียบ้าง ดูตัวเราบ้าง ดูคนอื่นบ้าง ทั้งนี้เพื่อศึกษาให้เกิดปัญญาไม่ใช่เพียงสักแต่ว่าดูเฉยๆ ถ้าเราทำได้อย่างนี้จะเกิดปัญญารู้แจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นอยู่จริงๆ ความทุกข์เดือดร้อนในใจก็จะไม่เกิดมากเกินไป นี่เป็นเรื่องที่ควรจะต้องตรองประการหนึ่ง

ทุกข์เพราะความยึดมั่น

ในวันอาทิตย์ก่อนโน้นได้พูดค้างไว้ คือพูดเรื่องเกี่ยวกับอริยสัจจ์ อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ได้พูดในข้อแรกของอริยสัจจ์ คือเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ แล้วก็อธิบายให้รู้ว่าทุกข์คืออะไร ความเกิดเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจก็เป็นทุกข์ อยู่ร่วมกับบุคคลกับสถานที่ อารมณ์ที่เราไม่ชอบไม่พอใจ ก็เป็นความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนทั่วไป ในเมื่อใจยังไม่มีปัญญานั้นๆ และเรื่องของความทุกข์นี้ได้กล่าวมาให้ฟังแล้วในวันก่อน ซึ่งญาติโยมคงจะอ่านได้จากสำเนาปาฐกถาในวันอาทิตย์ก่อนโน้น เราควรจะไปอ่านทบทวนวันนี้จะได้พูดต่อไปถึงเรื่องของความทุกข์ในเรื่องอริยสัจจ์นี้แหละ ให้ได้เข้าใจกันต่อไป

อันความทุกข์ในอริยสัจจ์ทั้งหมดนั้น ท่านได้ไปกล่าวสรุปไว้ในตอนท้ายของความทุกข์ว่าโดยย่อ **ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์นั้น ก็อยู่ที่การยึดถือในขั้นว่าเป็นตัวเป็นคน** ในเรื่องนี้ขอทำความเข้าใจกันหน่อย และการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ บางทีก็ต้องพูดเป็นศัพท์บาลีบ้าง เพราะว่าเราพูดในภาษาไทยนั้นมันไม่ได้ความหมายครบ หรือว่าคำแปลมันพูดยาก จึงต้องใช้ศัพท์เทคนิคทางค่านภาษาบาลีด้วย แต่ว่าฟังๆไปก็คงไม่ยาก อาจจะเข้าใจความหมายได้ ที่ว่า “โดยย่อ การยึดมั่นถือมั่นในขั้นทั้งห้าว่าเป็นตัวเป็นคน นั้นแหละเป็นความทุกข์” ในภาษาบาลีว่า **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา...ความทุกข์เกิดเพราะความยึดมั่นในขั้นทั้งห้า**

ความยึดมั่นในหลักธรรมเรียกโดยบาลีว่าอุปาทาน อุปาทานหมายความว่า ยึดถือเรื่องนั้น ยึดอยู่ในเรื่องนั้น ด้วยอำนาจความหลงความเข้าใจผิดอุปาทานหรือว่าความยึดถือนี้ไม่ว่าในเรื่องอะไร...ย่อมทำให้กังวลใจทั้งนั้น แม้เพียงเรื่องเล็กน้อยๆ ถ้าเราไปนึกด้วยอุปาทานมันก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์

ในใจทันที ให้ลองคิดดูง่ายๆ เช่นว่าเรามีของ...เราเดินทางไปไหนๆ ไปรถไฟ ไปเรือก็ตาม เรามีของที่สำคัญติดตัวไปด้วย...ของนั้นมีราคา ในขณะที่เรามีของ มีค่าติดตัวไปนั้น ใจของเราเป็นอย่างไร ญาติโยมลองนึกถึงเรื่องนี้ดู ถ้านึกแล้วก็ตอบได้ว่า ใจของเรามันไปอยู่ที่นั่น

สภาพแห่งความยึดถือ

สมมติในกระเป๋านั้นเราใส่แหวนเพชรไปวงหนึ่ง ใจเรามันไปอยู่ที่กระเป๋านั้น ตาคอยชำเลื่องดูกระเป๋านั้น แม้ว่าจะพูดจะคุยกับใครๆ แต่ว่าใจมันไปคิดถึงกระเป๋านั้นอยู่ตลอดเวลา จะไปยืนตรงไหนตาก็คอยชำเลื่องดูกระเป๋านั้น ถ้าเรียกคนขนของมาขนของ เราก็มองว่ามันขนไปไหนไปหรือเปล่า มันเอากระเป๋านั้นใส่รถเข็นไปหรือเปล่า แล้วขณะที่คนขนของเข็นรถไปนั้น ตาเราไม่ไปไหนหรอก...จะจ้องดูอยู่ที่กระเป๋านั้นตลอดเวลา จนกระทั่งเขาเอาของขึ้นวางบนรถ จัดไว้บนห้างหรือวางไว้ที่ตรงไหน...ใบที่มีของมีค่านั้นต้องถูกใส่ใจเป็นพิเศษ ต้องคุมมันเป็นพิเศษ บางทีก็ต้องเอามือไปคลำบ่อยๆ เอาเท้าไปแตะไว้บ่อยๆ อันนี้แหละคือสภาพแห่งความยึดถือที่เราเข้าไปยึดอยู่ในของสิ่งนั้น

ในขณะที่เราคิดถึงของสิ่งนั้น จิตใจของเราเป็นอย่างไร? ลองศึกษาถามตัวเองดู เราก็ตอบว่ามีแต่ความวิตกกังวล อันความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นในใจ เพราะของชิ้นนั้นทำให้ใจเราสงบหรือวุ่นวาย ทำให้ใจเย็นหรือร้อน ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ญาติโยมลองคิด เมื่อคิดก็เห็นด้วยตัวเองว่า นั่นแหละก่อนทุกข์ละ ใจที่ไปวุ่นวายอยู่กับของสิ่งนั้นแหละมันเป็นทุกข์ ที่ว่านี้เป็นเรื่องของวัตถุ

ทีนี้ถ้าหากว่ามันยิ่งกว่าของ เช่นว่า เป็นลูกเต้าของเราที่เรารักใคร่เอ็นดู เลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ใจก็ต้องเข้าไปยึดไปถือในลูกคนนั้นมากยิ่งขึ้น และ

เมื่อเข้าไปยึดถือนั้นมีความทุกข์หรือไม่ เราก็ตอบว่ามีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ
 ลูกอยู่เมืองไทยทุกข์น้อย แต่ถ้าไปเรียนอยู่ต่างประเทศก็เป็นห่วงกังวล...คอยสับ
 รับฟังข่าวอยู่เสมอว่ามันจะเกิดอะไรขึ้นในทีนั้น ถ้าสมมติว่ามีข่าวว่านักเรียนไทย
 ไปทะเลาะกับชาวบ้านเขาในต่างประเทศ...เราก็กังวลใจแล้ว กลัวว่าลูกของเรา
 จะติดไปด้วยหรือเปล่าก็ไม่รู้ เวลาอยู่บ้านนี้เรียบร้อยดีหรอก แต่ว่าไปอยู่อย่างนั้น
 มีเพื่อนมากลากไป อาจจะไปยุ่งกับเขาด้วยก็ได้ ใจของเราเวลานั้นไม่มีความสงบ
 นอนไม่ค่อยหลับ กินก็ไม่ค่อยจะได้ จนกว่าจะได้ข่าวรายละเอียดว่าลูกของเรา
 ปลอดภัย อันนี้แหละคือความยึดถือที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใน
 จิตใจที่พระท่านเรียกว่า...อุปาทาน คือไปยึดอยู่ในเรื่องนั้น

ยิ่งยึด...ยิ่งทุกข์

อะไรที่เราไปยึดถือว่าเป็นของเรา มันก็ต้องเป็นทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น
 เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้คลายความยึดถือในเรื่องอย่างนั้นเสียบ้าง ให้นึก
 ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร มันเกิดมาอย่างไร เป็นอยู่อย่างไร ผลสุดท้ายมันจะเป็น
 อย่างไร เรียกว่ามันเป็นกฎธรรมดา เพื่อให้เข้าใจในสรรพสิ่งนั้นๆตามที่มันเป็นจริง
 เพื่อให้คลายความยึดความถือเสียบ้าง ถอนอุปาทานเสียบ้าง ขณะที่เราคลาย
 ตัวอุปาทานลงไปได้ ถอนตัวอุปาทานลงไปได้เราก็ไม่ต้องกังวลใจ ไม่ต้องวิตกใน
 เรื่องนั้นมากเกินไป เวลานั้นแหละ...ใจของเราก็สบาย

อันนี้เป็นเรื่องที่เห็นได้ง่ายๆ ที่มีปรากฏในใจของเราอยู่เสมอ ว่ารสชาติ
 ของตัวอุปาทาน คือการยึดถือนั้นมันมีพิษสงขนาดไหน ขอให้ญาติโยมเข้าใจคำว่า
 อุปาทานในรูปที่เปรียบมานี้ ทีนี้ อุปาทานที่ทำให้เกิดทุกข์อันยิ่งใหญ่ นั้นรวมยอด
 อยู่ในขั้นห้าของเราเอง

ความเห็นว่ายึ่งและชาคสุญ เป็นมิจฉาทิฏฐิ

ชั้น...แปลว่า...กอง กองอะไรก็เรียกว่าชั้นทั้งนั้นแหละ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแยกชีวิตของมนุษย์ออกเป็น ๒ กองก่อน ทำไมจึงได้ทรงแยกออกไป ก็เพราะว่าคนในอินเดียในยุคก่อนพระพุทธเจ้าเกิด เขามีความยึดมั่นถือมั่นในร่างกายนี้ชีวิตนี้ว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นสิ่งเที่ยง เป็นสิ่งถาวร ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เวลาตายแล้วก็ไปเกิดในรูปอย่างนั้นอีก ความเห็นอย่างนี้มีปรากฏอยู่ทั่วๆ ไป

ความเห็นที่ว่าเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ เราเรียกว่า สัสตติฏฐิ แปลความว่า ความเห็นว่ายึ่ง คู่กันกับความเห็นว่ายาคสุญ พวกมีความเห็นว่ายาคสุญนั้น คือ พอตายแล้วมันก็สูญไปหมดเลย นั้นเรียกว่าชาคสุญ ความเห็นว่ายึ่งหรือความเห็นว่ายาคสุญนี้ ในแง่ของธรรมในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ ทำไมจึงได้ถือว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ...เพราะเมื่อมีความเห็นประเภทอย่างนี้?

เช่น เห็นว่ายึ่ง เกิดเป็นอะไรก็อย่างนั้นต่อไป มีวิญญาณถาวร มีตัวตนถาวร ตายแล้วก็ออกจากร่างนี้ไปเกิดใหม่ หอบอะไรๆ ไปด้วย ถ้าคนมีความคิดไปในรูปอย่างนี้ ก็จะไม่ทำความดีให้มากขึ้น เพราะอะไร? เพราะเชื่อมั่นว่าอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ต้องได้แน่ๆ เลยไม่ชวนชวนที่จะสะสมคุณงามความดี

ส่วนพวกหนึ่งที่ยึดว่ายาคสุญหมดเลย เขาก็ไม่ทำความดีเหมือนกัน เพราะอะไร? ก็เพราะคิดว่าจากชีวิตมันจบกันเพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรต่อไป

ความเห็นทั้งสองแง่นี้ไม่ต้องด้วยพุทธมคติ คือไม่ตรงกับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นความเห็นผิด ประชาชนชาวอินเดียทั่วไปในสมัยนั้นหรือแม้ในสมัยนี้ ก็ยังยึดถือในความเห็นอันนี้อยู่ แล้วเขาก็ประพฤติปฏิบัติอยู่ในรูปอย่างนั้นไม่ก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ เพราะมีความยึดมั่นว่า มีกู มีของกู อยู่

ตลอดเวลา จิตก็ยังไม่ว่าง ไม่มีการปล่อยวาง เพื่อความหลุดพ้นจากความยึดถือได้ แม้เมื่อตายไปแล้วก็ยังมีความยึดถือว่าตัวตนของตนนั้น จะต้องไปอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง

คำว่านิพพานในศาสนาพราหมณ์นั้นเขามีที่ให้อยู่ คนนั้นจะไปอยู่ในที่ใกล้พระผู้เป็นเจ้า คือไปรวมกับตัวใหญ่ ที่เขาเรียกว่า **บรมอิตตา** หรือ **ปรมาตมัน** หมายความว่า ตัวยิ่งใหญ่ตัวถาวร เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทั้งปวง อะไรก็ออกมาจากแหล่งนั้น แล้วผลที่สุดก็จะกลับไปสู่แหล่งนั้นต่อไป อันนี้เป็นความเชื่อที่มีมาก่อนยุคพระพุทธเจ้า

เมื่อจิตยังไม่ว่างจากความยึดถือ ก็ไม่พ้นทุกข์

พระพุทธเจ้าท่านก็ไปศึกษาเหมือนกัน เรียนเรื่องอย่างนี้เหมือนกัน แต่เมื่อได้เรียนแล้ว ได้ศึกษาแล้ว ก็เห็นว่า มันยังไม่เป็นทางที่จะให้พ้นจากความทุกข์ ความเคียดแค้น เพราะว่าจิตยังยึดอะไรอยู่ ไม่ปล่อยไม่วาง จิตไม่ว่างไปจากความยึดความถือ...ไม่พ้นทุกข์ไปได้ พระองค์ก็มาคิดแนวใหม่คือคิดแล้วก็ทดสอบประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ที่ไปนั่งอยู่ที่ใต้ต้นโพธิ์เป็นเวลานานนั้นไม่ใช่ไปนั่งเฉยๆ แล้วมันเกิดความรู้ขึ้นมา...หามีได้ แต่ว่าไปนั่งใช้สมาธิอย่างแรงเพื่อการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องอันจะทำให้พ้นจากความทุกข์ ถ้าค้นทฤษฎีอันใดออกมาได้ พระองค์ก็เอาร่างกายของพระองค์เป็นเครื่องทดลองกันเลยทีเดียว ปฏิบัติตามแนวทฤษฎีนั้น เมื่อยังไม่พ้นทุกข์ก็ค้นหาใหม่ ผลที่สุดก็ได้ค้นพบแนวทางอันถูกต้อง เมื่อปฏิบัติก็พ้นจากความทุกข์อย่างเด็ดขาด ซึ่งเราเรียกว่าไม่เกิดอีกต่อไป

คำว่าไม่เกิดอีกต่อไปนั้น ให้เข้าใจว่าไม่เกิดความยึดความถือในสิ่งอะไรๆ อีกต่อไป ซึ่งก็ได้อธิบายไว้ในชื่อว่า **ชาติปิ ทุกฺขา** ชาติคือความเกิดเป็นทุกข์

ความเกิดที่เป็นทุกขนั้นหมายถึงความเกิดในใจ ในเรื่องเกี่ยวกับความยึดมั่นในเรื่องอะไรต่างๆ ถ้ามันเกิดขึ้นครั้งหนึ่งเราก็เรียกว่าชาติหนึ่ง ในวันหนึ่งๆ ชาติคือความเกิดของความยึดถือนี้ มันเกิดได้ไม่รู้ลักร้อยครั้ง ก็พันครั้ง เกิดแล้วเกิดอีกหลายภพหลายชาติเหลือเกิน

จิตที่ถึงความคับสิ้นเชิงจากความยึดมั่นถือมั่น

เมื่อบรรลุลูกหมายโดยวิถีทางที่พระองค์ได้ทรงค้นใหม่แล้ว ชาติ...ความเกิดก็หมดไป พระองค์ได้ประจักษ์แก่พระองค์เองว่า ชีณา ชาติ บอกว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจอันจะต้องทำก็ได้กระทำหมดแล้ว ไม่มีอะไรที่จะต้องทำ การละก็ไม่มี การเจริญก็ไม่มี เพราะจิตได้ถึงความคับสิ้นเชิงจากความยึดมั่นถือมั่น อันนี้เรียกว่าถึงพระนิพพานตามหลักในทางพระพุทธศาสนา

พระนิพพานไม่ใช่เป็นบ้านเป็นเมือง ไม่ใช่เป็นสถานที่ บางที่เราอาจจะนึกว่าที่พระท่านเทศน์ว่า ไปถึงเมืองแก้วแล้วคือพระนิพพาน ญาตีโยมฟังแล้วก็คงนึกไปว่านิพพานเป็นเมืองแก้ว เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยรัตนะราคาแพงๆ ที่จริงไม่ใช่บ้านใช่เมือง...ไม่ใช่ที่อยู่อะไร แต่มันเป็นเรื่องของความคับสนิทแห่งความทุกข์ความเดือดร้อนใจ ครั้นเมื่อจิตคับสนิทพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนแล้ว เราจะพูดว่าอะไรอีกไม่ได้ต่อไป มันไม่มีที่จะพูด ไม่มีภาษาที่จะอธิบาย ไม่สามารถจะบอกได้ว่าสิ่งนั้นเหมือนอะไร เป็นสิ่งที่ผู้บรรลุจะรู้ได้ด้วยตนเอง

ถ้าเรายังไม่ถึงจุดนั้นแล้ว เราก็ร้องอ้อไม่ได้ เรายังไม่รู้ว่สิ่งนั้นมันคืออะไร อันนี้แหละเป็นเรื่องสำคัญอยู่ พระพุทธเจ้าท่านได้ไปถึงจุดดังกล่าวนี้ ครั้นเมื่อพระองค์ได้ไปถึงจุดดังกล่าวนี้แล้ว ก็เห็นว่าเป็นของจริง มีประโยชน์แท้แก่ชีวิต ควรจะให้คนอื่นได้รู้ต่อไป พระองค์จึงได้เสด็จไปสั่งสอนสาธุชนให้เกิดความรู้

ความเข้าใจให้เขานำไปปฏิบัติ ก็จะพ้นจากความทุกข์ความเคียดร้อต่างๆ อันเกิดขึ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนของตน

การทำลายสิ่งๆ ที่เรียกว่าตัวตนให้หมดไป

เพื่อทำลายสิ่งๆ ที่เรียกว่าตัวตนออกไป พระองค์จึงได้แยกชีวิตของมนุษย์นี้ออกเป็น ๒ เรื่องก่อน เรียกว่าเรื่องกายกับเรื่องใจ ถ้าพูดตามภาษาวัตถุก็เรียกว่า เรื่องรูปกับเรื่องนาม

รูปนั้นเป็นเรื่องของวัตถุที่เราสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง ๕ ประสาท ๕ ของมนุษย์ก็คือ ประสาทตา ประสาทหู จมูก ลิ้น กาย นี่เรียกว่าประสาท ๕ สิ่งใดที่สัมผัสได้ด้วยประสาท ๕ สิ่งนั้นเรียกว่า เป็นรูป เป็นวัตถุ สิ่งตรงกันข้ามคือสัมผัสได้ด้วยประสาทที่ ๖ คือด้วยใจรู้ได้ด้วยใจก็เรียกว่า เป็นนาม นามคือสิ่งที่เกิดกับใจ เช่น ความคิด ความนึก ความรัก ความชัง โลภ โกรธ หลง หรืออะไรต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นในใจของเรานั้น สิ่งนั้นเราเรียกว่านามธรรม ส่วนสิ่งที่เป็นวัตถุคือร่างกายทั้งหมด ตั้งแต่ปลายผมถึงปลายเท้า ยาววาหนึ่งหน้าคืบหนึ่งกว้างศอกหนึ่ง ทั้งหมดนี้เรียกว่ารูปรธรรม เป็นส่วนของรูป

เรื่องของรูปนั้นเกิดขึ้นจากวัตถุธาตุมีประการต่างๆ มากมายที่มาเป็นร่างมนุษย์ขึ้นมา นักวิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบันเขาแยกไปแยกมา พิจารณาแล้วมันตั้ง ๘๐ กว่าอย่างที่เป็นธาตุในร่างกาย แต่ว่าพระพุทธเจ้าท่านไม่ต้องการให้ลูกศิษย์ของพระองค์ไปรื้อในเรื่องธาตุเหล่านั้น เพราะไม่ใช่ นักวิทยาศาสตร์แต่ต้องการให้รู้ว่า ร่างกายนี้คือธาตุเขาเพียง ๔ ธาตุ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุดินเป็นของแข็ง ธาตุน้ำเป็นของเหลว ธาตุไฟคืออุณหภูมิหรือความร้อนในร่างกาย ธาตุลมคือแก๊สที่อยู่ในร่างกายของเรา สิ่งเหล่านั้นมัน

ประกอบกันเข้า...รูปจึงอยู่ได้ รูปร่างกายของมนุษย์อยู่ได้ด้วยอาหาร อยู่ได้ด้วยน้ำ อยู่ได้ด้วยอากาศ ชีวิตจึงเป็นไปได้ เราจึงต้องเพิ่มธาตุทุกวันเวลา บางคนเพิ่มพอสมควร แต่บางคนก็เพิ่มเอาหนักๆ ถ้าเพิ่มมากก็เรียกว่าลำบาก เป็นทุกข์เพราะการเพิ่มธาตุ แต่ว่าถ้าเพิ่มพอคือร่างกายก็สบาย อันนี้คือร่างกายทั้งหมดเป็นเรื่องของรูป ให้เรารู้ไว้อย่างนั้น

การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นลักษณะของรูป

รูปนี้มีลักษณะอย่างไร? มีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วขณะหนึ่ง แล้วก็แตกดับไป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เขาเรียกว่า ขณะ ๓ การเกิดขึ้นเรียกว่า อุบัติ ในภาษาบาลีตั้งอยู่เรียกว่าฐิติ คับไปเรียกว่าวังสะ ถ้าเราไปฟังนักธรรมะ เขาพูด เขาไม่พูดภาษาไทย เขาพูดว่า...อุบัติ...ฐิติ...วังสะ อุบัติ หมายความว่าเกิดขึ้น ตั้งอยู่นิดหนึ่ง แล้วก็ดับไป ชั่วที่ตั้งอยู่นั้นเหมือนกับเมล็ดผักกาดวางอยู่บนปลายเข็ม...เนื้อที่มันน้อย เวลามันก็น้อยเหลือเกิน เคี้ยวมันก็ดับไป เกิดแล้วตั้งอยู่น้อยหนึ่งแล้วก็ดับไป ฉะนั้น ชีวิตของเราเรื่องรูปทั้งหมดก็คือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป...เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นวงกลมหมุนอยู่เรื่อยไป ไม่จบไม่สิ้น ถ้าหากว่ายังมีปัจจัยหล่อเลี้ยงปรุงแต่ง

พอปัจจัยที่หล่อเลี้ยงมันหมดลงไปในเวลาใด ร่างกายนี้ก็ถึงแก่ความแตกดับ การแตกดับของร่างกายก็คือที่สุดของความเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงมันไม่หยุดยั้งลงตรงไหน...ความแตกดับที่เกิดที่ตรงนั้น ซึ่งเรียกว่าความตาย อันนี้เป็นธรรมดาของสิ่งทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นจากเครื่องปรุงเครื่องแต่ง ไม่มีอะไรที่จะคงทนถาวรสักอย่างเดียว มันเกิดดับ...เกิดดับ อยู่ตลอดเวลา ภาษาธรรมะท่านจึงเรียกว่า สังขาร

สังขาร : สิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่ง

คำว่าสังขารนั้น แปลว่า สิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่ง เราได้ฟังพระเทศน์ ท่านเทศน์คำนี้บ่อยๆ สังขารไม่เที่ยง สังขารเป็นทุกข์ สังขารเป็นอนัตตา สังขารเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่บางทีเราก็ไม่รู้ว่สังขารนั้นคืออะไร สังขารแปลว่า สิ่งที่เกิดจากเครื่องปรุงแต่ง ร่างกายนี้มีเครื่องปรุงแต่งจึงจะอยู่ได้ จึงชื่อว่าสังขาร พัดลมก็เครื่องปรุงแต่งที่เอาอะไรๆมารวมเข้าหลายชิ้น แล้วก็ไฟฟ้าเป็นแรงงาน มันหมุนอยู่ได้ตลอดเวลา ศาลาที่เรา นั่งอาศัยนี้ก็เป็สังขาร การปรุงการแต่งขึ้น จากสิ่งอะไรๆหลายอย่าง จึงเป็นรูปศาลาอยู่ได้ ตราบเท่าที่วัตถุอันปรุงแต่งนั้น มีกำลังที่จะรวมตัวอยู่ ถ้าวัตถุที่มาวมกันนั้นหมดกำลัง สิ่งเหล่านั้นมันก็ต้อง พังทะลายไปแตกสลายไป ร่างกายมนุษย์เราก็เป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้น เราจะไปยึดถือเอาคอนโคตคอนหนึ่งในร่างกายของเรา ในรูปนี้ว่าเป็นตัวเป็นคนไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่า รูปไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งที่เราจะเข้าไปยึดถือ มันเป็นแค่เพียงธรรมชาติที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ คับไป เราจะไปจับไปฉวยเอาคอนโคตคอนหนึ่งว่า นี่เป็นตัณหา-ของกู...ไม่ได้

เหมือนรถยนต์กำลังวิ่ง...ล้อหมุนเร็ว เราจะไปจับล้อรถนั้นให้หยุดได้ไหม? ญาติโยมก็ตอบว่า ไม่ไหวเจ้าคะไปจับมันไม่ได้ เพราะมันหมุนเร็วเหลือเกิน แต่ ร่างกายของเราหมุนเร็วกว่านั้น เปลี่ยนแปลงเร็วกว่านั้น แต่ว่าเรามองไม่เห็น ที่มองไม่เห็นนั้นเพราะอะไร? ก็เพราะมีสิ่งชดเชยเกิดเร็วเหมือนกัน สิ่งชดเชยที่ มาเกิดชดเชยนั้น เขาเรียกว่าเครื่องสืบท่อ มันมีเครื่องสืบท่อที่มาชดเชยอย่าง รวดเร็ว เราจึงมองไม่เห็นว่สิ่งนั้นมันจ๋ารุกไปเลื่อนลื่นไป แต่ความจริงแท้แล้วนั้น มันเลื่อนอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ว่ามันจะช้าหรือว่ามัน จะเร็วตามเครื่องปรุงแต่งของร่างกาย

คนใดมีสุขภาพดี เครื่องประกอบร่างกายดี การเปลี่ยนแปลงชำรุดมันก็ช้าหน่อยแต่ก็เปลี่ยนอยู่นั่นแหละ แต่คนใดถ้าหากว่าร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคภัยไข้เจ็บบ่อยๆ เราก็จะมองเห็นว่าแก่เกินอายุ เช่น อายุ ๖๐ แก่เหมือนคนอายุ ๘๐ แต่คนบางคนอายุ ๖๐ เหมือนกับคนอายุ ๔๐ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ความแตกต่างกันนี้ มันเกิดจากเครื่องปรุง เป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่มีใครจะไปบังคับมันได้ ว่าจงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ คนเป็นหมอก็คือคนเจ็บไข้ได้ป่วย ลงท้องบ้าง ปวดหัวบ้าง เป็นหวัดบ้าง ความจริงหมอไม่น่าป่วย แต่ว่าถ้าไม่ป่วยมันก็ฝืนธรรมชาติเกินไป...ธรรมชาติมันจะต้องมีการเจ็บป่วย การเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ อันนี้เป็นเรื่องธรรมดา ท่านจึงแยกออกให้เห็นว่ารูปเป็นอย่างนี้

นามคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ

นี่อีกสิ่งหนึ่งเรียกว่านาม หรือว่านามธรรมนั้น เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจนั้น ท่านแบ่งออกเป็น ๔ เรื่อง เรียกว่า เวทนา เรียกว่า สัญญา เรียกว่า สังขาร เรียกว่า วิญญาณ เป็น ๔ เรื่องด้วยกัน ๔ เรื่องนั้นก็เป็นเรื่องของคนคิดทั้งนั้นแหละ แต่ว่าเรียกชื่อให้มันต่างกันตามอาการที่มันเป็น

เหมือนกับว่า คนผู้ใหญ่คนหนึ่งมีตำแหน่งมาก...ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งผู้บัญชาการทหาร แล้วก็บัญชาการตำรวจ บัญชาการทัพบก ทัพอากาศ หลายเรื่อง เวลาจะไปในหน้าที่ไหนเขาก็ไปตามหน้าที่นั้น เรียกว่ามีหน้าที่มาก ความจริงคนๆเดียวกัน แต่หน้าที่ที่ไปทำนั้นหลายเรื่องแตกต่างกันออกไป ฉะนั้นความคิดนึกของคนเรานั้นมันก็เป็นไปอย่างนั้น ท่านจึงตั้งชื่อให้แปลกออกไปตามอาการที่มันเป็น

อาการของเวทนา

เรื่องราวเวทนา คนไทยเราบางคนได้ยินคำว่าเวทนา ก็มักจะเขวไม่เข้าใจ เพราะคนไทยเรามักจะพูดว่า แหม...นำเวทนาจริง เวทนาในภาษาไทยตัวนั้น หมายความว่านำส่งสาร หรือบางทีก็แปลว่าทุเรศไม่น่าดู เรามักจะว่ากันอย่างนั้น ...มันไม่ถูกความหมายของศัพท์ที่ควรจะเป็น

ความหมายของศัพท์ว่าเวทนานั้น หมายถึง อาการที่เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือว่าเฉยๆ ในบางครั้งที่เรามีความคิดเรื่องสุข เช่นว่า ได้พบอะไรที่ชอบใจ พอใจเราก็มีความสุขในทางใจ ความสุขที่เกิดขึ้นเรียกว่า สุขเวทนา บางครั้งเราไม่ชอบไม่พอใจ เห็นอะไรแล้วมันขวางหูขวางค่านำรำคาญ นั่นก็เรียกว่าเป็นทุกข์เวทนา แต่ในบางเรื่องเรามองแล้วมันเฉยๆ..ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หน้าตา คั้งเดิมของเรามันอยู่ในสภาพเดิมคงที่ อันนี้เรียกว่าเฉยๆ

คนเรารูปร่างบางทีก็พอใจเป็นสุข บางทีรูปร่างก็เป็นทุกข์ ฟังเสียงในบางครั้ง ก็เป็นสุข บางครั้งก็เป็นทุกข์ ได้กลิ่นบางครั้งก็เป็นสุข บางครั้งก็เป็นทุกข์ ได้ลิ้มรสอาหาร บางครั้งก็หน้าชื่นตาบานมีความสุขเพราะรสนั้น แต่บางครั้งพอ เอาช้อนตักชิมเข้าไปนิดเดียวก็หน้าบูดหน้าบึ้ง นั่นก็คือทุกข์เวทนา ความไม่ชอบ มันเกิดขึ้นในใจ แต่ในบางครั้งเราเฉยๆ เห็นอะไรมันก็เฉยๆ ไม่เกิดความรู้สึกอะไร อันนี้เรียกว่าเป็นเรื่องของเวทนาที่เกิดขึ้นในใจของเรา

อายตนะ : เครื่องต่อภายใน

ตัวเวทนาที่มันเกิดขึ้นนี้มันมีตัวแท้ตัวจริงหรือไม่? ตอบว่าไม่มีตัวแท้ ไม่มีตัวจริงอะไร มันเกิดจากการปรุงแต่งทั้งหมด ปรุงแต่งอย่างไร...เราก็ต้อง

มารู้เรื่องตัวเราอีกหน่อย คือในตัวเรานี้มีเครื่องรับภายใน เครื่องรับภายในเขาเรียกว่าอายตนะ เป็นภาษาธรรมะว่า **อายตนะ แปลว่า เครื่องต่อภายใน** ถ้าเปรียบด้วยเครื่องไฟฟ้า เราเดินสายแล้วเราก็วางที่เสียบปลั๊กไว้ที่คิดไว้ข้างเสา เป็นรูสำหรับเอาพดลมาเสียบ เอาเตาต้มน้ำไปเสียบ อันนั้นมันติดอยู่กับเสา เป็นของภายในเสานั้น แล้วเราก็มีหัวปลั๊กไปเสียบ...พอเสียบเข้าก็เกิดแรงไฟฟ้า พดลหมุนได้ เตาต้มน้ำใช้ได้ หรือทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าของสองสิ่งนั้นมันอยู่กันคนละที่ที่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ฉันทิ

ตัวคนเรานี้ก็เหมือนกันเมื่อเรามีเครื่องต่อภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมทั้งใจด้วยเป็นหก เครื่องต่อภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แล้วก็ตัวธรรมารมณ์ คือสิ่งที่เกิดกับใจ เจ้าสิ่งเหล่านี้มาต่อกันเข้าเมื่อใด เช่นตาไปต่อกับรูป เกิดความรู้สึกรู้ขึ้น ความรู้สึกนั้นเขาเรียกว่า **วิญญาณ** วิญญาณในชั้นห้า ตัวสุดท้ายมันมีวิญญาณอยู่ตัวหนึ่งที่เกิดความรู้ทางตาเรียกว่าจักขุวิญญาณ ทางหูเรียกว่าโสตวิญญาณ ทางจมูกเรียกว่าฆานวิญญาณ เกิดความรู้ทางลิ้นเรียกว่าชีวาหาวิญญาณ รู้ทางกายเรียกว่ากายวิญญาณ เกิดความรู้ทางใจเรียกว่ามโนวิญญาณ **ตัววิญญาณก็คือตัวความรู้สึกนั่นเอง** ไม่ใช่วิญญาณเป็นดวงๆ ท่องเที่ยวไปเหมือนคนฝันเห็น ฝันเห็นนั้นมันนึกเอาเองคิดเอาเอง ใจมันทำงานคิดไปนึกไป ฝันเห็นคุณพ่อมาขออาหารอะไรต่างๆ ไม่ใช่วิญญาณออกจากร่างมาเข้าคนอย่างนั้น...ahamiได้

วิญญาณในทางพระพุทธศาสนา คือ ความรู้สึกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย รวมทั้งรู้สึกที่ใจ เรียกว่ามันเป็นความรู้สึกแบบหนึ่ง คือรู้ขึ้นครั้นเกิดความรู้สึกขึ้นแล้ว มีตา มีรูป มีวิญญาณ รวมสามสิ่ง สามเรื่องมาต่อกันเข้ามาประชุมกันเข้า พอประชุมกันเข้าก็เกิดสัมผัส พอเกิดสัมผัสก็เกิดเวทนา เวทนามันเพิ่งเกิดตรงนี้ เกิดเพราะการบรรจบกันของตา ของรูป ของความรู้ทางตา สามอย่างนี้รวมกันเข้าก็เกิดอาการที่เรียกว่า**ผัสสะ**

พอเกิดผัสสะก็เกิดเวทนา เป็นสุขเพราะชอบใจ เป็นทุกข์เพราะไม่ชอบใจ บางทีมันก็เฉยๆ แล้วต่อจากนั้นก็มีความสุข **ชอบใจเกิดคันหาอยากขึ้นมา** อยากได้อะไร มีสิ่งนั้น อยากรู้ว่าเธออยู่ที่ไหน ต้องตามไปให้รู้ นี่คือการหาความอยาก พอเกิดคันหาแล้วมันก็มีอุปาทาน...ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นหมายถึงอะไร หมายถึงว่ามานอนฝันนอนคิด...คิดถึงบ่อยๆ เหมือนกับคนมีแฟนมาถึงกินนอนฝันเห็นอยู่ไม่ได้ต้องออกไป ไม่เห็นหน้าเจ้ากินข้าวไม่ลงคอ แล้วขณะฝันนั้นมันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ไม่สบายใจ ทำไมจะได้รู้ได้เห็น นี่อุปาทานความยึดถือ

พอยึดถือแล้วมันก็สร้างภพสร้างชาติขึ้นในตัวเอง กลายเป็นความเกิดขึ้นมาในใจ ฝันถึงเรื่องนั้นเรื่องโน้น เขาเรียกว่า ภพชาติมันเกิดขึ้นจากตัวนี้แหละ มันก็คือของประสมกันทั้งนั้น รวมกันขึ้นเป็นเวทนา เวทนาเป็นของไม่เที่ยง เวทนา มันก็เป็นทุกข์เวทนาไม่ใช่ตัวคนที่เป็นเนื้อแท้ เพราะว่ามันเกิดขึ้น คับไป...เกิดขึ้น คับไปตลอดเวลาชั่วโง่งหนึ่งหรือว่าวินาทีหนึ่ง มันอาจจะเกิดคับ...เกิดคับ ไม่รู้สักที ร้อยเรื่องก็ร้อยครั้ง

ญาติโยมสังเกตตัวเองดูได้ เวลาที่เรานั่งภาวนา เพราะนั่งภาวนานี้มันนั่งกำหนดความคิดของตัวเอง พอกำหนดความคิดของตัวเองก็จะรู้ว่า อ้อ!...แห่มเรื่องมันมาก เคี้ยวไปโน้น เคี้ยวมานี้ หานาที่เอาให้มันสักประเดี๋ยวก็ไม่ได้ นี่ก็แสดงว่า มันกวัดแกว่ง มันถูกปรุงถูกแต่งอยู่ด้วยเรื่องต่างๆ ตลอดเวลา เวทนามันเป็นอย่างนี้

ทีนี้ **ตัวสัญญา**นั่น หมายความว่า **อาการจิตที่จำได้หมายรู้** ในเรื่องต่างๆ จำรูปคนนั้นได้ จำเสียงคนนี้ได้ จำกลิ่นที่กระทบจมูกได้ จำเสียงที่ผ่านหูได้ จำสิ่งที่เราได้จับได้ต้อง จำอาการต่างๆ ได้ นี่เรียกว่าสัญญา มันก็เกิดขึ้นต่อมาจากเวทนา นั่นแหละมันกลายเป็นสัญญา คือความจำได้หมายรู้ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ ความจำบางอย่างนี้มันก็เป็นทุกข์ บางอย่างก็เป็นเหตุให้เกิดความสบายใจ แต่ความสบายใจนั้นต้องมีปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้อง

ถ้าไม่มีปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้องกับความจริงหรือสัจธรรมนั้นจะต้องเป็นทุกข์ เพราะเราทำอะไรไว้แล้วเอามาคิด เรียกว่าคิดถึงความหลัง เมื่อเราคิดถึงความหลังนั้น บางครั้งน้ำตาไหล เศร้าใจ มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจ อันนี้เพราะไม่มีปัญญากำกับความคิดความนึกนั้น การที่เราคิดอะไรด้วยอำนาจสัญญาแต่ไม่มีปัญญาเข้าไปกำกับจึงเป็นทุกข์ เพราะฉะนั้น เมื่อเราจะนึกอะไร จะคิดในเรื่องอะไร เราก็ต้องมีปัญญาเข้าไปกำกับไว้ก่อน แล้วพิจารณาสิ่งนั้นว่าเรื่องเก่าแก่มันเป็นอย่างไร เรื่องนั้นเกิดที่โน่น แล้วมันก็ดับไปที่โน่น

มองเห็นความเกิดดับของเรื่องนั้นแล้วก็เห็นว่าไม่มีอะไรที่จะสอแทรกเข้าไปยึดมันถือมัน เพราะว่ามันมีแต่เรื่องเกิดดับ...เกิดดับตลอดสายมาโดยลำดับ ทรัพย์สมบัติที่เราได้ เงินทองที่เราได้มันก็ได้มาหายไป ธนบัตรรูปหนึ่งออกมาจ่าย รูปใหม่ออกมา เราก็ยึดถือว่าอันนี้ของฉัน แต่ไม่เท่าใดก็ไปอยู่ตามห้างตามร้าน ห้างร้านเอาไปส่งธนาคารผ่านไปผ่านมากลับไปธนาคารชาติ ธนาคารชาติเอาไปเผาเสียเลยมันก็เป็นอย่างนี้ ไม่มีอะไรเป็นสาระเป็นแก่นสาร ผลที่สุดก็เป็นขี้เถ้าไปเท่านั้นเอง แต่ว่าเป็นขี้เถ้าแล้วเรายังยึดถืออีก ยึดถือกระดูกต่อไป ยึดถือขี้เถ้าต่อไป อันนี้แหละเรียกว่าความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้นๆ ตัวสัญญาเกิดแล้วก็ดับไป

ที่นี่ ตัวสังขาร หมายถึง อากาโรที่ถูกปรุงแต่ง ใจอยู่ที่นี่ เคี้ยวมันก็เกิด ความโลภ เคี้ยวมีความโกรธ มีความหลง มีความริษยา มีความอยากได้นั้น ใค้นี้ อันนี้เขาเรียกว่าถูกปรุงแต่ง อากาโรที่ถูกปรุงแต่งอย่างนี้ท่านเรียกว่า สังขารที่เกิดขึ้นในใจ มีอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน มันปรุงเรื่อยไปไม่จบไม่สิ้น แล้วต่อมา มันก็เกิดเป็นตัวยึดถือในเรื่องนั้นๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ส่วนตัวสุดท้ายที่เราเรียกว่าวิญญาณ อธิบายมาแล้วเมื่อตะกี้

ฉะนั้นร่างกายของมนุษย์มีห้าเรื่อง เรื่องรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้าเราไปยึดรูปว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์ ยึดเวทนาว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์ ยึดสัญญา ยึดสังขาร ยึดวิญญาณ ว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์อีกเหมือนกัน

บริสุทธิ...พ้นจากทุกข์ได้ด้วยปัญญา

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า สงฺฆิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา โดย ย่นย่อ การเข้าไปยึดถือขันธห้า ว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา นั้นแหละคือ ความทุกข์ ท่านสอนไม่ให้ยึดถือแต่ให้คิดให้คุ้มกัน...คุ้มกันด้วยปัญญา พิจารณามัน ด้วยปัญญา ไม่ใช่เข้าไปจับไปกอดไปหวงแหนไว้ แต่เราคว้ามั่นไหลไปอย่างไร มันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เราคอยสังเกตพิจารณาสิ่งทั้งหลายในตัวเราเพื่อให้เกิดปัญญา

คนเรา. . .

จะบริสุทธิได้ด้วยปัญญา

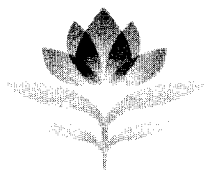
จะพ้นจากความทุกข์ความเคียดรอนได้

ก็ด้วย . . . ปัญญา

เพราะฉะนั้น ต้องหมั่นพิจารณาคั่งกล่าวนี้ ญาตีโยมก็จะพ้นจากความทุกข์ ไปได้ด้วยอาการอย่างนี้ นี่เรื่องอริยสัจจ์เกี่ยวกับความทุกข์ก็จบลงในวันนี้

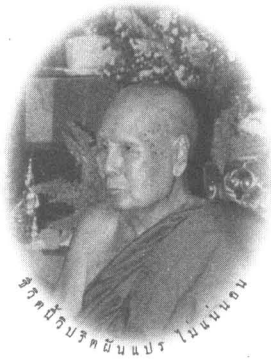
. . . สำหรับวันนี้ก็หมดเวลาพอดี . . .

ขอจบการแสดงปาฐกถาธรรมในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้

“ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ ไม่มีอะไรที่เป็นตัวตนถาวร มันเป็นเพียงการรวมกันเข้าแล้วก็ ไหลไปตามอำนาจของการปรุงแต่งเท่านั้นเอง เมื่อมีอำนาจปรุงแต่งก็ทรงอยู่ได้ แต่...เมื่อมันหมด อำนาจของการปรุงแต่ง มันก็แตกสลายไป ไม่มีอะไรอีกต่อไป...”

อมตวาทา หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ

จิตว่าง จิตบริสุทธิ์

เราทำอะไรสักชิ้นหนึ่ง เราทำด้วยจิตที่มันว่าง
ก็คือหมายความว่า
ไม่ได้คิดว่าเราจะมีอะไร จะได้อะไรจากสิ่งนั้น
เราคิดแต่เพียงว่าเป็นหน้าที่อันเราจะต้องกระทำ
เราเกิดมาเพื่องาน เราก็ต้องทำงาน
สิ่งนี้เป็นงานของเรา เป็นหน้าที่ของเรา
แล้วก็ทำด้วยจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ
ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาเป็นเครื่องรบกวนจิตใจ
เรียกว่า ...จิตมันว่าง...ในขณะนั้น
การทำอะไร ถ้าเราทำโดยจิตที่บริสุทธิ์
โดยไม่มีความหวังว่าทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร
ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง
การทำงานอย่างนั้นมันเป็นธรรมะ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว

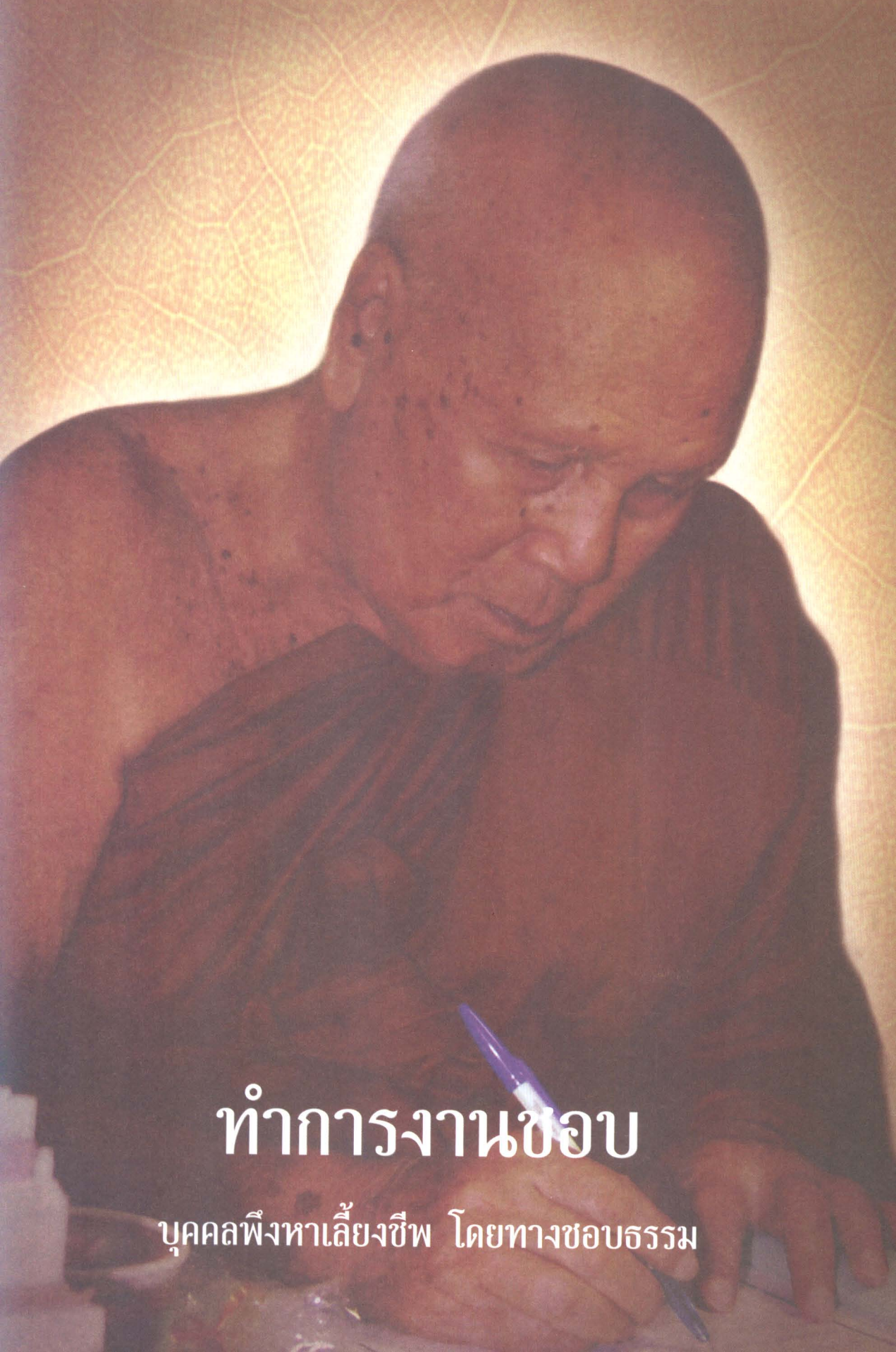
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกุ)

ดวงใจของการทำงาน

คนเราจะอยู่ตามลำพังไม่ได้
ทุกคนต่างต้องอาศัยกันเป็นอยู่ อาศัยกันประกอบกิจการงาน
อันเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ
งานที่ทำร่วมกันเป็นงานที่เกิดผลกว้างขวาง
การทำงานโดยความเสียสละก็ก่อให้เกิดผลแก่ส่วนรวม
งานที่ใหญ่โตกว้างขวางนั้น อยู่ที่ความไว้วางใจต่อกัน
ทุกคนปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์
รักษาหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด รับผิดชอบในงาน
ไม่ทำหน้าที่ของตนให้บกพร่อง...แม้แต่น้อย
เมื่อทำบ่อยๆ ความไว้วางใจก็เกิดขึ้น
ทำให้คนที่มาติดต่อก็ได้รับความเบาใจ
ฉะนั้น ความซื่อสัตย์สุจริตจึงเป็นเรื่องสำคัญ
และเป็นดวงใจของการกระทำงานอีกประการหนึ่ง

พระพรหมมงคลจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิต นันทิกขุ)

ทำางานชอบ

บุคคลพืงหาเลี้ยงชีพ โดยทางชอบธรรม

นี่ เพราะว่า...

เขาซาคหลักอันเป็นเครื่องรักษาจิตใจ

แล้วเขาก็ไม่ต้องการหลักธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ

เพราะเขามีมัจฉาทิฎฐิอยู่ในใจ คือคิดไปว่า...

ถ้าเขาประพฤติธรรม...ก็จะไม่สนุก ไม่เพลิดเพลินไปตามอำนาจของกิเลส

...ก็เลยไม่เอาธรรมะไปใช้ แต่ว่าปล่อยไปตามอารมณ์ตามความอยาก

โดยเขาเข้าใจว่า...นั่นเป็นความสุขของเขา...

ที่จริงมันเป็นความเพลิดเพลิน ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริงอะไร

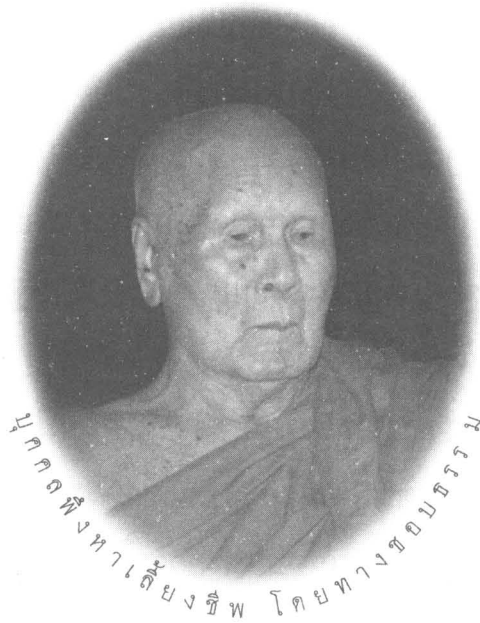
เป็นความเพลิดเพลินไปตามอารมณ์ ไปตามความอยาก

พระท่านว่า เป็นไปกับความเพลิดเพลินยินดีในสิ่งนั้นๆ

เมื่อเรามีความเพลิดเพลินยินดีในสิ่งนั้นมากเท่าใด

... ความทุกข์ ก็ ยิ่ง เกิด มาก ขึ้น เท่านั้น ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันทิกุ)

๕
ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองผ่านไปแล้ว ภาษาไทยของเราได้ความ
ร่ำรวยในทางภาษาขึ้นมาก ที่ว่าร่ำรวยนั้นหมายถึงเราได้คำใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมาอีก
หลายคำ คำใหม่ที่ได้ยินกันมากที่สุด และเป็นความจริงอย่างที่สุด คือคำว่า
คอร์รัปชั่น อันเป็นคำภาษาอังกฤษ เราได้นำมาใช้กันจนแพร่หลายในเวลา
ไม่กี่ปี คำนี้หมายถึงการทุจริตคดโกง เอารัดเอาเปรียบกันด้วยประการต่างๆ
เป็นคำใหม่ในภาษาของเรา แต่แพร่หลายไปทุกหนทุกแห่ง

เมื่อมีการเห็นแก่ตัว ก็เกิดการทุจริตขึ้น

มิใช่แพร่หลายเพียงถ้อยคำเท่านั้น การกระทำตามความหมาย
ของคำนี้ก็พลอยแพร่หลายไปด้วย สมัยก่อนพวกเราไม่รู้จักกับคำนี้ และการ
กระทำแบบคอร์รัปชั่นก็มีน้อยไม่แพร่หลาย

คนทำงานในสมัยก่อนมีความเห็นแก่ตนน้อย มีความรักงานมาก และ มุ่งทำงานให้ดำเนินไปด้วยดี เขาจึงได้เกียรติและชื่อเสียงในทางดีกันมาก

พอสงครามเกิดขึ้นในยุโรป และลูกหลานมาถึงประเทศไทย กองทัพแห่ง ประเทศอาทิตยอุทัยได้บุกขึ้นเมืองไทยทุกแห่งที่พอจะระบายพลขึ้นบกได้ สงคราม ในประเทศยุโรปทำความกระทบกระเทือนในทางการเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมาก พอแล้ว พอเกิดรบกันขึ้นในบ้านเราเอง ความกระทบกระเทือนก็มีมากขึ้น ของกินของใช้มีแต่น้อยๆ ไม่พอสำหรับประชาชน คนมีเงินที่มีความเห็นแก่ตน พากันกักกันสินค้าไว้เพื่อตนเสียมาก ของซึ่งควรจะพอสำหรับทุกคนกินใช้ เกิดไม่พอขึ้น เพราะความเห็นแก่ตนและความโลภที่เกิดขึ้นในคนไม่ใช้ธรรมะ การเดินทางไปมาก็ลำบาก รถไฟถูกระเบิด รถไม่พอใช้ในการลำเลียง รถสินค้า ไม่พอสำหรับขนสินค้า พ่อค้าก็เกิดแย่งกัน เพื่อนำสินค้าไปสู่ตลาดที่ตนคิดว่า จะขายได้ เขาจึงทำการให้เงินแก่เจ้าหน้าที่เพื่อขอสู่ให้ได้ง่ายๆ ใครให้เงินมากคนนั้น ก็ได้คู่ไป สินค้าของเขาไปถึงตลาดได้คล่อง เขาก็ขายได้ราคาแพงๆ เพราะเขา บวกเงินค่าตัวรถไฟเข้าด้วย ความลำบากจึงเกิดแก่ประชาชนผู้ซื้อของกินของใช้

จิตใจที่ประกอบไปด้วยความสกปรก ลามก

การไปติดต่อกับทางราชการงานเกิดขลุกขลัก ผู้มาติดต่อก็ต้องการ ได้รับความสะดวก จึงได้ให้สินน้ำใจแก่ผู้ที่มีอำนาจจะอำนวยความสะดวก แก่ตนได้ ในขั้นแรกให้แต่น้อย ให้แต่เพียงบางพวกบางราย ครั้นต่อมาความ ทราบถึงผู้อื่นที่ยังมิได้รับส่วนแบ่ง...ก็แก้งถ่วงเสียบ้าง ชักช้าอย่างโน้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ความต้องการเกิดมีมากขึ้น เลยให้สินบนแก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พอหนักเข้าก็กลายเป็นธรรมเนียม ใครไม่ให้งานไม่คล่อง จนมีคำพูดติดปากกันว่า

ไม่มีเงินงานไม่ดี เงินมางานดี ทุกคนหายใจเป็นเงินทองกันไปหมด ไม่ว่าใครจะทำอะไร ติดต่อกับใคร ถ้าไม่มีการเติมน้ำมันก็ติดขัดหมด ไม่ได้ได้รับความสะดวกโดยประการทั้งปวง ทุกกระทรวงทบวงกรมมีการพรรคั้้นกันอย่างทั่วถึง บางกรมมากหน่อยจนคนที่เข้าทำงานราชการมักคิดก่อนว่า จะเข้ากรมไหนดีที่พอมีเงินรายได้เป็นพิเศษจนจะได้ร่ำรวยเร็วขึ้น พ่อแม่ของเด็กๆ ที่ได้ส่งลูกเข้าทำงานในกรมใดที่มีการกินกันได้ ก็พูดด้วยความพอใจว่า ลูกผมได้เข้ากรมนี่ได้ยวนี้เขา ร่ำรวยแล้ว มีรายได้พิเศษมาก นี่คือดวงใจที่เต็มไปด้วยความสกปรกและมีความปรารถนาลามกอยู่เสมอ

เมื่อคนหนึ่งทำได้ อีกคนหนึ่งก็ทำได้เหมือนกัน จนเขาพูดกันว่า ที่ไหนหนักเอาเงินหักเป็นสำเร็จทุกราย เงินกลายเป็นแรงงาน เป็นกำลังให้เกิดความสะดวกแก่งานทุกอย่างหมด กระทรวงที่เคยสะอาด และนำชีวิตของชาติไปสู่แสงสว่างก็ยังมีพรรคั้้นกันกับเขาด้วย การที่จะนำเด็กไปฝากเรียนในโรงเรียนใดก็ต้องวิ่งเต้นกัน หยอดน้ำมันเป็นการใหญ่จึงจะนำเด็กเข้าเรียนได้ เพราะถ้าไม่กระทำอย่างนั้นก็มีได้เข้าเรียน การคคโกงกันตามที่กล่าวมามีทั่วไปหมด จนกระทั่งในวงการศาสนาก็ต้องมีสินน้ำใจ และมองกันที่เงินเป็นส่วนมาก งานการที่ทำกันจึงเต็มไปด้วยความไม่สะอาด

การงานอันมิชอบ เป็นงานที่ไม่สะอาด

ความไม่สะอาดในงานเกิดมาจากไหน?

เกิดจากความโลภความเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบผู้อื่นเป็นมูลฐาน และกิเลสแบบนี้ย่อมเกิดมีแก่คนทุกประเภทที่ยังมีใจไม่สูงพอ ยิ่งคนใหญ่ยิ่งมีการกระทำสกปรกมากขึ้นไปอีก

คงคำโบราณว่า เด็กๆกินคำเล็ก คนใหญ่ๆกินคำโต กินกันทั้งใหญ่ ทั้งเล็กจนไม่มีใครจะว่าใครกันแล้ว ผู้ใหญ่จะคุเด็ก ตนเองก็มอมแมมอยู่เหมือนกัน ชื่นว่าไปเคี้ยวเด็กจะตอบเอาจึงตนก็จะเคี้ยวครั่น การปกครองเสียหมด เลยกลาย เป็นระบบหนึ่งของสังคมไป คนใดไม่โกงไม่กินคนนั้นโกง คนไม่โกงไม่กินอยู่ในหมู่ ไม่ได้ต้องกระเด็นออกไปจากหมู่ ไปนั่งปลงกรรมสังเวชอยู่ค้ำานนอกของหมู่ที่เขา กำลังกินกัน บางคนปากกล้าหน้อยพุดวิพากษ์วิจารณ์การโกงกินของคนอื่นๆเขา พอเขาแบ่งให้บ้างก็เจียบเสียงลงไปทันที อิทธิพลของเงินนี้มีมากขนาดนี้เชียวหนอ ถ้าหากเราไม่มีกำลังใจเพียงพอก็สู้ไม่ไหว ผลที่สุดก็เข้าวังโกงกับเขาด้วย

บทเรียนของโลก

การกระทำความชั่วของหมู่คนชั่วทั้งหลาย ค่อยมีความรุนแรงมากขึ้น ทุกที คนโกงแบบเดียวกันทวีจำนวนมากขึ้น มีอำนาจมีเงินมีพวกพ้องสนับสนุน เขาก็มีอำนาจปกครองเมืองได้ และเมื่อได้ครองเมืองแล้ว เขาก็นั่งเสวยความสุข จอมปลอมบนบัลลังก์แห่งความคคโกงของเขา และใช้ความโกงหลอเลี้ยย ความคคโกงต่อไป เช่น เอาเงินหว่านหาพวกพ้องหว่านกันอย่างไม่อัน เพราะเงิน นั้นไม่ใช่ของตัว เป็นหยาดเหงื่อภาษีอากรของประชาชนต่างหาก เขามีอำนาจ อยู่ได้ก็โดยวิธีหลอเลี้ยยคนโกง...ด้วยความคคโกง จนกระทั่งเขาเกือบจะปฏิรูป สังคมอันมีศีลธรรมรักษา ให้กลายเป็นสังคมที่ขาดศีลธรรมเสียแล้ว แต่บาป ย่อมลงโทษคนบาป บุญย่อมรักษาคนทำดีเสมอ วาระของเขาที่จะรับผล ของบาปได้มาถึงแล้ว บรรดาคนโกงทั้งหลาย ที่มีมือที่สกปรกแปดเปื้อนเลื้อค ทั้งหลายได้ถูกขจัดออกไปจากสังคม เขาต้องรับเคราะห์กรรมที่เขาได้ทำขึ้น พอสมกับกรรมชั่วที่ตัวได้กระทำไว้แล้ว เป็นบทเรียนบทหนึ่งของโลกเราแล้ว

ขอให้เรามาตั้งต้นกันใหม่เถิด มาเดินในทางที่ถูกและชอบธรรมกันเถิด เพราะการเดินในทางผิดและไม่เป็นธรรมนั้นได้สร้างความทุกข์ให้แก่คนแก่ชาติมาพอแล้ว ไม่เป็นทางเจริญแต่ประการใด ขอให้เราทุกคนมาตั้งต้นกันใหม่โดยเดินตามทางธรรมที่นำไปสู่ความสุขสงบที่แท้จริง โดยการทำงานที่สะอาดกันเสียที

การงานชอบ เป็นงานที่สะอาดบริสุทธิ์

ในการทำงานสะอาดนั้น มีความหมายเป็นสองประการ คือให้ทำงานที่สะอาดประการหนึ่ง ทำงานให้สะอาดประการหนึ่ง

งานที่สะอาดนั้นหมายถึง งานที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นงานที่บัณฑิตสรรเสริญโดยส่วนเดียว เช่น งดเว้นจากการฆ่าสัตว์เองและไม่ใช้ให้คนอื่นฆ่า ไม่ส่งเสริมการฆ่าโดยวิธีใดๆ ทั้งหมด ไม่ลักเอง ไม่ใช้ให้ใครลักของใครๆ ทั้งไม่ส่งเสริมกิจใดๆ ที่จะก่อให้เกิดการลักขโมยกันขึ้น ไม่ล่วงละเมิดในทางกาม ถ้าเป็นผู้อยู่ครองเรือนก็พอใจแต่เฉพาะในคู่ครองของตน ไม่มีความมักมากเสน่หากามารมณ์ในทางที่ผิดธรรมเนียมกฎหมาย ไม่มีการส่งเสริมการกระทำประเภทใดๆ ในทางที่จะทำคนให้เกิดโรคภัยอันตราย อันเป็นมูลฐานของกาเมสุมิจนจาร ซึ่งนำความยุ่งยากมาสู่สังคมของชาวโลก งดเว้นจากการพูดคำวิพากษ์ คำหยาบ คำเหลวไหล คำที่ทำคนให้แตกแยกกัน และไม่ส่งเสริมให้ใครๆ พูดถ้อยคำเช่นนั้นออกมาเป็นอันขาด ประการสุดท้ายให้งดเว้นจากการดื่มกินของมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มิใช่เพียงงดเว้นเท่านั้น แต่ต้องไม่ส่งเสริมให้คนมีการกินการดื่มด้วยทุกวิถีทาง

นี่เป็นหลักของการกระทำที่สะอาดของกายและวาจาแล้ว ทั้งควบคุมไปถึงใจของผู้นั้นด้วย

งานการในหน้าที่ที่ทุกคนต้องกระทำมีอยู่ ก่อนทำงานประเภทใดก็ควรคิดเสียก่อนว่า งานนั้นเป็นงานอยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือไม่ ถ้าอยู่ในกรอบของศีลธรรมก็ควรทำ ถ้าออกไปนอกกรอบของศีลธรรมแล้วควรเว้นแม้จะมีรายได้เป็นจำนวนมากมาจากการกระทำนั้น บุคคลผู้รักตนสงวนตนพึงควรงเว้นไม่แตะต้องงานประเภทนั้นเป็นอันขาด คนที่คิดอย่างนี้ก่อนทำงานก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีงานที่สะอาดประกอบอยู่ด้วย

งานที่ไม่สร้างความยุ่งยาก...เป็นงานที่ควรกระทำ

ในฐานะที่เป็นชาวพุทธ ควรทำงานประเภทที่ไม่ร้อนใจแก่ตนแก่ท่าน ไม่ส่งเสริมให้เกิดความยุ่งยากในสังคมของโลก เช่นการทำกสิกรรมทำไร่ไถนาไปตามหน้าที่ ไม่เป็นการทำให้เดือดร้อน การทำมาหากินทางค้าขายก็เป็นงานอาชีพที่ค้ำจุน แต่ต้องควรงเว้นเสียบางประการ เช่น การค้าของมีนเมาประเภทหนักเบาต่างๆ การค้าอาวุธยุทโธปกรณ์ อันเป็นเหตุให้เกิดการฮึกเหิมและรบราฆ่าฟันแก่กันเป็นการค้าที่มีขอบด้วยธรรม การค้าบางอย่างผิดศีลธรรม แต่ไม่ผิดกฎหมาย เพราะกฎหมายมิใช่จะให้ความคุ้มครองแก่สังคมก็เสมอไป บางอย่างก็ไม่ดีเหมือนกันเช่น กฎหมายเปิดโอกาสให้เล่นการพนันได้ ให้ค้ำของเมา เช่น ฝิ่นเป็นต้นได้ ขายอาวุธก็ได้ กฎหมายเช่นนี้เป็นแต่ควบคุมการกระทำนิดหน่อยเท่านั้น หาได้ตัดรากเหง้าของความชั่วให้หมดไปไม่

ส่วนทางศีลธรรมถือว่าเป็นสิ่งไม่ศิโยยแท้ แต่เพราะคนเขียนกฎหมายเป็นคนอยู่ในโลก ทำอะไรอย่างชาวโลกที่ไหลไปตามกระแสของกิเลส จึงสร้างความยุ่งยากแก่ตนอยู่อย่างมากมายเสมอ เช่นน้ำเมาทำความยุ่งยากให้ขนาดไหน ฝิ่นทำความยุ่งยากให้เท่าไร พวกอาวุธที่แข่งกันสร้างอย่างมากมายจนหาทางลด

กันไม่ได้ และอาวรุเหล่านี้จะเผาโลกให้ละเอียดอยู่แล้ว นี่เป็นความยุ่งยากเพราะงานที่ผิดศีลธรรมกันทั้งนั้น ถ้าหากเราเขียนกฎหมายตามหลักศีลธรรม และหาทางกล่อมคนให้เข้าหาศีลธรรมได้มากที่สุด ก็จะเป็นการช่วยกันผดุงความสะอาดของโลกไว้ได้ เคียวนี่โลกเรากำลังยุ่งยากเพราะขาดหลักทางศีลธรรมนี้เอง จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่า โลกจะร่มเย็นคับเข็ญได้ด้วยชาวโลกทำงานที่สะอาดตรงตามหลักของศีลธรรมเท่านั้น

ทำงานเพื่องาน

ในค่านทำงานที่สะอาดนั้น หมายถึงการทำงานที่คนได้เลือกเฟ้นแล้ว เห็นว่างานใดเป็นงานสะอาด อยู่ในกรอบของศีลธรรม ก็ลงมือทำงานนั้นได้โดยมิต้องรอ

แต่ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่นี้ อาจเกิดความไม่สะอาดขึ้นมาได้เสมอ เพราะอะไรเล่า?

เพราะว่าคนทำงานทุกคนมักมีความเห็นชนิดเข้าข้างตัว จะทำอะไรก็เอาตนเข้าตั้งไว้ก่อนเสมอ จะทำอะไรสักชิ้นหนึ่งก็มักจะถามตนเองในใจว่าตนจะได้อะไรจากงานที่ตนทำบ้าง จะได้มากน้อยเท่าใด จะได้ไวหรือได้ช้าๆ โดยเอาตัวขึ้นตั้งแล้วโน้มไปสู่ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขที่ตนต้องการเสมอ เพราะทุกคนมีความอยาก มีความหวังในผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ไม่มีใครที่จะไม่มีความหวังในผลของงาน เมื่อเป็นดังนี้เราก็อธิบายว่าการปฏิบัติงานที่ไม่สะอาดนั้นเนื่องจากความต้องการนี้เองเป็นใหญ่ จึงจำเป็นต้องควบคุมความอยากในผลของงานไว้ให้มาก คือให้มีความรู้สึกว่าคุณทำงานเพื่องาน มิใช่ทำงานเพื่อลาภเพื่อยศอะไรหาไม่ได้

ควบคุมความอยากไว้ได้ การงานก็สะอาด

คนเราทั่วไป มักควบคุมความอยากไว้ไม่ค่อยได้ การควบคุมอยากไม่ได้ เป็นนิสัยของสัตว์ดิรัจฉาน เช่น หมา...แมว มันคุมความอยากไม่ค่อยได้ พอเห็นอาหารก็จะกิน พอเห็นสัตว์ตัวเมียก็จะหันเข้าใส่ทันที นั่นเป็นสัตว์ดิรัจฉาน **คนเราต่างจากสัตว์ดิรัจฉานตรงนี้ ตรงที่ควบคุมความอยากได้** แม้มันจะเกิดขึ้นบ้าง ก็รู้จักเหนียวรั้งไม่ยอมให้ออกไปให้ใครเห็น ราคาของความเป็นคนนั้นอยู่ตรงนี้แหละ ถ้าเรามีความคิดแบบนี้เราก็มีความเป็นคน แต่ถ้าขาดความคิดอย่างนี้ เราก็เป็นอะไรอย่างหนึ่งที่เรียกว่าคนไม่ได้

การควบคุมความอยากจึงสำคัญมาก อันคนที่ทำงานด้วยความอยาก ในผลของงาน กับคนที่ทำงานด้วยความไม่อยากนั้นผลงานก็ผิดกัน ความรู้สึกในใจก็ผิดกัน คนอยากได้มักทำอะไรด้วยความรีบร้อน และอยากได้เห็นผลเร็วๆ ถ้าหากไม่สำเร็จคงความต้องการหรือผลที่ได้ก็นั้นน้อยไป เขาก็ยอมเป็นทุกข์ และก่อให้เกิดความยุ่งยากในวงงานขึ้นได้มาก

การทำงานติดต่อกับคนมากล่อแหลมต่ออันตรายมากเต็มที่ เพราะทุกคนมีความอยาก และเมื่อเขาต้องการให้ได้สมอยาก เขาก็ต้องทำโดยวิธีลัดเพื่อผลของเขา

ท่านผู้หนึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือ ใครก็ทราบดีว่าเป็นภาคที่มีการค้าไม้ชอบธรรมอยู่ประการหนึ่ง คือการค้าไม้เถื่อนมีชุกชุมและจับกันบ่อยๆ แม้ถูกจับบ่อยครั้งพวกนักค้าก็หาเกรงกลัวไม่ คงหาทางค้ากันต่อไปอีก คราวหนึ่งนักค้าคนหนึ่งถูกจับผิดเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ก็ทำการสืบสวนและส่งสำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเพื่อสั่งฟ้อง หรืออาจไม่ฟ้องก็ได้สุดแล้วแต่ปลายปากกาของท่าน เจ้าทุกข์จึงได้มาหาท่านผู้ว่าราชการแต่เช้าเพื่อขอความช่วยเหลือ โดยขอให้ท่านสั่งไม่ฟ้องเสีย และเขาจะให้เงินเป็นจำนวนถึงสามแสน ท่านผู้ว่า

ราชการถึงกับสะอึกไปทีเดียว เพราะเงินมันมากเอากการอยู่ เป็นผู้ว่าราชการมาหลายปีแล้วยังเก็บเงินไม่ได้เท่านั้นเลย

คนดีที่โลกต้องการ

เจ้ามารร้ายที่อยู่ในส่วนลึกของดวงใจออกมาเสนอตัวว่า ปล่อยเขาเสียเถอะ เอาเงินสามแสนดีกว่า ไม่มีใครรู้เห็นในการกระทำของเราดอก สมัยนี้เงินทองหายาก เงินเดือนที่ได้ก็ไม่พอใช้ ต้องจ่ายเงินค่ารับแขกปีหนึ่งมากมาย รับเงินไว้ใช้ดีกว่า อย่าขึ้นทำเป็นคนชื่อไปหน่อยเลย เจ้ามารร้ายกระซิบอย่างนี้ ทำเอาใจอ่อนช้ำจะเห็นด้วยเหมือนกัน

แต่เสียงของพระไค้ดั่งก้องขึ้นในใจว่า “จงคิดดูให้ดี...เจ้าทำราชการมานานแล้ว เริ่มตั้งแต่สำเร็จการศึกษาและเข้าทำงานได้เลื่อนตำแหน่งมาโดยลำดับ จนเป็นถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เธอเคยทำความผิดให้ตนเองมัวหมองบ้างไหม? ...ลองคิดดู เงินเดือนที่เธอได้ก็อยู่ก็พอกินแล้วไม่ใช่หรือ เธอจะเอาเงินไปทำไม นักหนา เงินช่วยเธอให้พ้นจากบาปได้ไหม เงินทำให้เธอมีราคาขึ้นหรือเปล่า ราคาของคนมีได้อยู่ที่เงิน แต่อยู่ที่ความดีต่างหาก พระราชาผู้เป็นประมุขของชาติส่งตัวเธอมาเป็นตัวแทนของพระองค์ มาอยู่ต่างหูต่างตาของพระราชา ผู้ใหญ่เขาไว้วางใจในเธอจึงตั้งเธอให้เป็นใหญ่ถึงขั้นนี้ เธอจึงไม่ควรที่จะทำสิ่งผิดต่อจุดประสงค์ของพระราชาเป็นอันขาด ขอเธอจงเป็นฝ่ายของความดีเถิด อย่าเป็นฝ่ายความชั่วเลย”

เสียงธรรมเสียงพระไค้ดั่งก้องขึ้นในหู จึงปลงตก เราควรเป็นฝ่ายของธรรมดีกว่า ไม่ควรเป็นฝ่ายของอธรรม เราควรทำตนเป็นคนดีของโลกดีกว่าเป็นคนชั่วของโลก ท่านข่มใจได้ชนะน้ำใจตนเอง ไม่ยอมทำความผิด

เพราะเห็นแก่สินจ้างรางวัล ท่านจึงไถ่ขายคนนั้นออกจากบ้าน และได้ความคิด
ตัวออกจากใจของท่านด้วย คนอย่างนี้เป็นคนที่โลกต้องการ เป็นคนมีมือสะอาด
และทำกิจชอบให้แก่บ้านเมือง ความคิดเพื่อขจัดความชั่วในใจให้ออกไปจาก
คนได้ เป็นความคิดชอบประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งเราเรียกตัวของเราเองว่าเป็นคนไทย คนไทยคือคนที่
ไม่ยอมเป็นทาสของใคร แม้การเป็นทาสของกิเลสก็ไม่สมควร ถ้ามีใครคนหนึ่ง
เอาเงินมาให้ท่าน และขอร้องให้ท่านทำสิ่งใดๆที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยศีลธรรม
ท่านขาดความยังคิด...ยอมกระทำให้เขา เพราะต้องการสินจ้างเพียงเล็กน้อย
ถ้าใครจะค่าท่านว่าเป็นคนขายชาติมันก็สมควรแล้ว เพราะท่านมิได้คิดคำนึงถึง
ชาติบ้านเมือง ยอมกระทำความผิดเพราะเห็นแก่อามิสเล็กๆ น้อยๆ เสียความ
เป็นไทไปหมด คนผู้รักเกียรติรักความเป็นไทย ไม่ควรกระทำเช่นนั้นเป็นอันขาด

คนผู้บังคับตนเอง สอนตนเอง มีให้กระทำการจิตใจที่ผิดต่อหลักศีลธรรม
และกฎหมาย ก็ถือว่าเป็นนายของตนเอง บังคับตนเองอยู่ในความรับผิดชอบ
ได้เป็นอย่างดี คนเช่นนี้ควรจะเป็นหัวหน้า ควรปกครองหมู่ของชน และ
สามารถนำคนนำหมู่ไปสู่สถานปลอดภัยได้โดยแท้

ถึงเวลาแล้วที่พวกเราผู้เรียกตนเองว่าไทย ผู้ชอบพูดว่าตนรักชาติไทย
พึงทำตนให้เป็นคนมีดวงใจสะอาด ทำงานประเภทที่มีความสะอาดโดย
ถูกต้องตามหลักศีลธรรม และทำโดยความไม่ย่อภาคในผลของงาน มุ่งแต่
ให้งานสำเร็จและเรียบร้อยไปโดยส่วนเดียว ก็จะเป็นคนสะอาดทั้งภายใน
ภายนอก งานที่ทำด้วยใจที่สะอาดก็จะเป็นงานที่สะอาด ผลที่เกิดขึ้นตาม
แรงของงานก็เป็นผลที่สะอาด ความสุข...ความสงบย่อมมีแก่ผู้มีงานอัน
สะอาดเสมอ.

ช่วยกันถ่อ ช่วยกันพาย

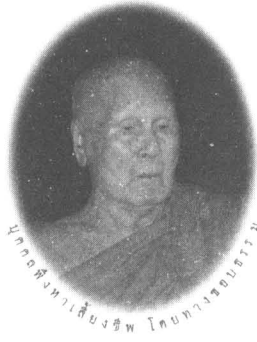
... ในเรือลำเดียวกัน ...

ทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยกันถ่อ ช่วยกันพาย
ช่วยกันถ่อท้าย ช่วยกันถ่อหัว ช่วยกันวิดน้ำ ช่วยกันอุดรูรั่ว
เพื่อให้เรื่อนั้นไปถึงปลายทางได้เรียบร้อย จะมาเกยกันไม่ได้
ถ้าขึ้นเกยกัน...เรือไม่เดิน เรือล่ม ผลที่สุดเราก็จมน้ำตายกัน

ในวงการทำงานก็เหมือนกัน...เรามาทำงานร่วมกัน
ถ้างานอยู่ เราก็อยู่ งานไม่มีเราจะอยู่กันได้อย่างไร
เช่น งานล้ม ไม่ใช้ล้มแต่ฉัน เขาก็ล้มด้วยเหมือนกัน
เพราะเขาก็ไม่มีงานทำต่อไป

ที่นี่เราช่วยกันอย่าให้งานมันล่มมันจม
ให้ถือว่าเราทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
มาร่วมลงเรือลำเดียวกันแล้ว มีอะไรก็ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ
ช่วยกันรักษาผลประโยชน์อันจะเกิดขึ้นเป็นส่วนรวม

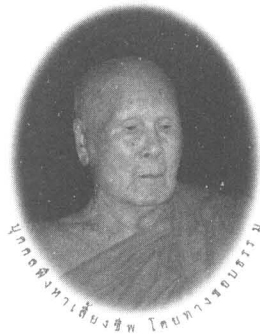
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกขุ)

เมื่อเดินแล้ว...อย่าหยุด!

คนใดเกิดมาแล้วขยันทำมาหากิน
จะเป็นชาวนาชาวสวน เป็นคนค้าขาย หรือเป็นคนทำอะไรก็ตาม
แต่เป็นคนขยันขันแข็ง
ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ในหน้าที่การงาน
ไม่ย่อท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่
เขาคงเนื้อตัวได้ มีฐานะมั่นคงเป็นปึกแผ่น
แล้วก็เจริญก้าวหน้าต่อไป
... เมื่อเดินแล้วอย่าหยุด! ...
พระผู้มีพระภาคท่านสอนไว้อย่างดี
บอกว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอยังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง
เธออย่าหยุดเสียเป็นอันขาด จงเดินต่อไป
แม้ว่าจะมีอุปสรรค มีข้อขัดข้อง อย่างกลัวต่ออุปสรรคนั้นๆ
จงฟันฝ่าต่อไปจนถึงจุดหมายที่เราต้องการ

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ)

เต็มใจและพอใจ

...ในการปฏิบัติ...

เราปฏิบัติอะไร ต้องทำด้วยความเต็มใจ พอใจ

ถ้าไม่พอใจแล้วก็ทำไปอย่างนั้นแหละ

... เ ห มี อ น กั บ ...

เรามาวัดฟังธรรมนี้

ถ้าเรามาด้วยความพอใจ เราก็มาทุกวันอาทิตย์

...แต่ถ้าไม่พอใจ...

เพื่อนลากมาจูงมา พอมาถึงก็ฟังสักวันหนึ่ง

แล้วก็หายหน้าไปเลย ไม่มาต่อ

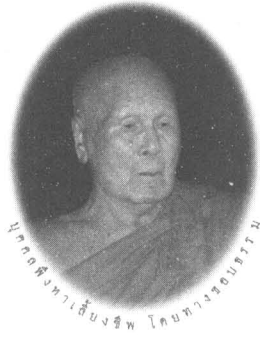
เพราะไม่ชอบ ไม่มีปิติ ไม่มีความอิมเอบในการฟังธรรม

สู้ไปคุยหนังไม่ได้ สู้ไปฟังเพลงไม่ได้ สู้ไปนั่งเล่นไฟไม่ได้

... มันสบายใจ ...

สบายใจแบบเป็นทุกข์ในภายหลัง นั่นแหละแบบนี้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงปู่บุญญานันทภิกขุ)

ต้องลงมือทำ จึงสำเร็จ

ทางที่จะสำเร็จได้นั้น เราจะต้องลงมือทำด้วยตัวของเราเอง
ในเรื่องที่เราเห็นแล้วว่ามันเป็นเรื่องถูก เรื่องชอบ
เป็นเรื่องที่จะให้เกิดประโยชน์ เกิดความสุขแก่ตัวเรา
แล้วเราก็ต้องลงมือทำ

... ถ้าเราไม่ทำ ...

เราก็จะไม่ได้รับผลที่เราต้องการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด
เมื่อเราต้องการ

ก็ต้องศึกษาว่าทางที่จะสำเร็จให้เกิดผลนั้นอยู่ที่อะไร
เมื่อเราเห็นเหตุของการกระทำว่าจะเกิดผลดังที่เราต้องการ

... เราก็ต้องลงมือทำ ...

เมื่อทำไปมันก็เกิดผลขึ้นแก่ตัวของเรา

... เราจะได้รับผลนั้น ...

อันนี้เป็นฐานเบื้องต้น เป็นลัทธิมาติกาขั้นมูลฐานที่เราควรมีไว้ในใจ

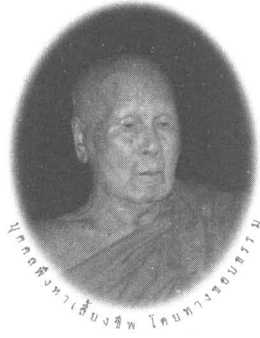
พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่บุญญานันทภิกขุ)

อย่าหวังมากเกินไป

อย่าไปมีความหวังให้มันมากเกินไป
อย่าไปคิดกะการว่า
ต้องได้เท่านั้น ต้องได้เท่านี้
ทำโรอย่างนั้น ทำโรอย่างนี้
เราอย่าไปคิดอย่างนั้น
... คิดอย่างไร ...
คิดแต่เพียงว่าเรามีหน้าที่ทำงาน
เราทำงานไปตามหน้าที่
เราค้าขายไปตามหน้าที่ของเรา
เราดำเนินกิจการธุระอะไรต่างๆก็ทำไปตามหน้าที่
ส่วนผลอันจะเกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องของเรา
มันไม่ใช่เรื่องที่เราจะคิดได้ คาคหวังไว้ได้
สุดแล้วแต่เหตุการณ์สิ่งแวดล้อมมันจะอำนวยให้ดีขึ้น

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิต ญาณันทิกขุ)

ความนิยมที่ผิด

ความนิยมในทางผิดๆ

ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ยากอยู่มากเหมือนกัน

... สมัยนี้ ...

เป็นสมัยของการนิยมคนชั่วๆ

คนใดแต่งตัวดี มีบ้านอยู่ใหญ่ มีเงินใช้ฟุ่มเฟือย

คนส่วนมากก็ยกย่องชมเชยให้เกียรติกัน

ข้อนี้เป็นความนิยมที่ผิดมาก

แทนที่เราจักนิยมคนดีว่าเป็นคนมีเกียรติ

เรากลับชมคนชั่วว่าเป็นคนมีเกียรติไปเสียแล้ว

นี่เป็นความผิดพลาคอันยิ่งใหญ่ของสังคมสมัยปัจจุบันนี้

เราถือเปลือกคนว่าเป็นเรื่องสำคัญกว่าใจกันเสียหมด

...เราจึงต้องเป็นทุกข์เดือดร้อนกันอยู่ทุกวันนี้...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณ)

สร้างที่พึงสำหรับตน

ตนแลเป็นที่พึงของตน

สิ่งที่บังคับให้เป็นดังใจปรารถนาไม่ได้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เกิดน้ำท่วมภาคเหนือมากคราวหนึ่ง ท่วมบ้าน
ท่วมป่า ท่วมทุ่งนา ทำให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าออกเดินทาง
ไปเยี่ยมตามบ้านที่ถูกน้ำท่วม ได้เห็นแล้วก็น่าสงสาร การบรรเทาภัยจึงได้เริ่ม
กระทำกัน พี่น้องผู้ใจบุญได้ทำการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี มาถึงปีนี้ปี ๒๔๙๙
เป็นปีก่อน ๒๕๐๐ อันชาวเราถือกันว่าเป็นปีสำคัญ น้ำได้ไหลท่วมทับไร่นาของ
ชาวบ้านถึงสามครั้งติดๆกัน ทำให้ข้าวกล้าที่ปักดำไว้ใหม่ๆ ได้รับความเสียหาย
เป็นอันมาก ข้าวเป็นอาหารสำคัญของคนไทย ถ้าข้าวงาม...คนไทยก็พลอยงาม
ไปด้วย ถ้าข้าวไม่งามคนไทยก็ไม่งาม ถ้าต้นข้าวตาย...คนไทยอาจถึงตายก็ได้
การทำนาจึงเป็นงานสำคัญของชาวไทย การทำนาก็ต้องอาศัยน้ำ แต่เราต้องการ
เพียงพอดีเท่านั้น ขาดไปก็ไม่ได้ เกินไปก็ไม่ได้ ใครเล่าจักบังคับน้ำได้ดังใจตาม
ปรารถนา...ทำได้ยากเต็มที

เมื่อธรรมชาติลงโทษ

บางปีมีลมร้ายผ่านประเทศไทยตั้งหลายครั้ง เราเรียกลมร้ายชนิดนี้ว่า “ไต้ฝุ่น” เป็นคำของฝรั่ง เราเรียกทับศัพท์ลงไปเลย ลมนี้เดินทางมาไกลมาก ค่อยรวมตัวกันเข้าแถวกลางมหาสมุทรแปซิฟิก อันเป็นมหาสมุทรที่มีความลึกและกว้างที่สุด ลมเริ่มมาจากตอนเหนือเดินมาเรื่อย พอมาถึงตอนกลางก็ปะทะกับลมตอนใต้ มันเกิดมันตัวขึ้นสูงด้วยความเร็ว และเคลื่อนตัวไปตามทิศทางของมัน โดยมากผ่านประเทศฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น ญวน และกัมพูชาในที่สุด

สมัยก่อนลมแบบนี้มีน้อย...ไม่รุนแรงนัก แต่เดี๋ยวนี้มีมากขึ้นเพราะว่ามนุษย์มีความซุกซนกว่าแต่ก่อน ชอบเอาไม้ไปเหยย่เสื่อ อย่างคนโบราณพูด...

เสื่อ คือธรรมชาติของคินฟ้าอากาศ

ไม้ คือระเบิดไฮโดรเจนที่พวกมิชฌาฏิฐิชอบคิดกันขึ้น

พวกนี้มีความรู้มากจนไม่รู้จะทำอะไร เลยเอาความรู้ไปคิดค้นเรื่องระเบิดแบบแปลกๆ คิดระเบิดเพื่อการระเบิดตัวเอง จักเข้าไปจำพวกบ้าและโง่แบบหนึ่ง เช่นเกี่ยวกับการทดลองระเบิดปรมาณูแต่ละครั้ง ทำให้อากาศเคลื่อนไหวอย่างแรง เพราะระเบิดๆออกแล้วก็ทำให้เนื้อที่ในอากาศว่างจากอากาศ อากาศจึงถอยไปรูกเนื้อที่ของตอนอื่น และมันรูกกันต่อไป จนกลายเป็นพายุขึ้นไต่ในที่สุด นี่เป็นผลของการกระทำ อันควรจะเรียกว่าบ้าบิ่นของนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ที่ขาดหลักความเห็นชอบเป็นมูลฐานในใจ

เราได้รับข่าวน้ำท่วมจากประเทศต่างๆเสมอ ถ้าปีไหนน้ำท่วมที่ใดแล้ว ก็มักมีการท่วมทั่วไป จึงกล่าวได้ว่า เป็นการท่วมโลกทีเดียว แต่มีโชท่วมรุนแรงดังกล่าวไว้ในคัมภีร์ของพวกยูคยา อันเป็นการท่วมที่ใหญ่โตที่สุด ในคัมภีร์ของพวกพราหมณ์ก็กล่าวถึงเรื่องน้ำท่วมเช่นเดียวกัน นักวิทยาศาสตร์ตอบว่าคงจะมีแน่ คราวหนึ่งในยุคที่น้ำแข็งละลาย พอละลายก็ไหลท่วมพื้นโลกไปเลย คงมี

เค้าวูบ้าง นักศาสนาจึงน้อมเอาเรื่องนั้นมาสอนคน ทำให้คนกลัวบาปกลัวกรรม ถ้าทำชั่วหนัก...พระผู้เป็นเจ้าจะลงโทษอย่างแรง ในสมัยนี้คนมีเหตุผลเขาไม่เชื่อแนวนั้นแล้ว แต่อาจเชื่อว่าด้วยการกระทำของชาวโลกในรูปต่างๆกันและรุนแรงเสมอๆนั้นอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาแก่ชาวโลกได้ยาก มีตัวอย่างอยู่ทั่วไปอันเป็นเรื่องปรากฏการณ์ของธรรมชาติ เช่น การทำลายป่าเสียหมด ชาวเราจะขาดน้ำสำหรับจะใช้สอย การทำลายชีวิตสัตว์ป่า...เพียงทดลองความมั่นใจในการยิงปืนของตน ก่อให้เกิดผลในทางร้ายๆได้มาก สัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ไปเลย คนรุ่นหลังหาอยู่ได้ยาก ผลกรรมที่เราทำย่อมก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำได้เสมอ และการให้ผลนั้นอยู่ตลอดเวลา เมื่อใดกรรมตามทันก็ได้ผลทันที

เรื่องน้ำท่วมบ้านเมืองนั้น ก็คงเป็นผลของการกระทำของชาวโลกอยู่มากเช่นกัน ชาวโลกจึงควรทำการวินิจฉัยกันคว่ำคว่ำทำไมมันจึงท่วมเสมอ จะหาทางแก้ไขได้หรือไม่ ถ้าทำได้ก็ควรหาทางบำบัดปักเป่าให้หายไป ก็จะเป็นการดี

กิเลส...เป็นเหตุให้น้ำท่วมใจ

อันน้ำที่ไหลมาท่วมบ้านท่วมเมืองนั้น เป็นน้ำภายนอกถึงจะก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่รุนแรงเท่าใดนัก น้ำอีกชนิดหนึ่งเป็นน้ำภายใน เป็นน้ำที่เราเรียกว่ากิเลส อันเป็นเหตุทำให้ใจเศร้าหมอง เป็นห้วงน้ำที่กว้างใหญ่ อาจไหลท่วมใจเมื่อใดก็ได้

ในทางธรรมะท่านเรียกว่า โสมะ ซึ่งแปลว่า ห้วงน้ำ มีอยู่ ๔ ประการด้วยกันดังต่อไปนี้ คือ

๑. กาโมมะ ห้วงน้ำคือกาม
๒. ภโวมะ ห้วงน้ำคือภพ

๓. ทิฏฐิโฆมะ ห้วงน้ำคือความเห็น
 ๔. อวิชโชมะ ห้วงน้ำคืออวิชชา

ในทางพระพุทธธรรมถือว่า ชีวิตของหมู่สัตว์ก็เป็นโลกโลกหนึ่ง เรียกกันว่าโลกสัตว์ โลกคือหมู่สัตว์ โลกนี้ประกอบด้วยกายกับใจ หรือรูปกับนาม กายก็เป็นสิ่งประกอบขึ้นด้วยของแข็ง ของเหลว ความร้อน สิ่งทั้งสี่ประการนี้รวมกันเข้า มีใจครอง...ก็กลายเป็นสัตว์มีชีวิต

สิ่งสำคัญที่ต้องระวังมากที่สุดในชีวิต

แต่การเป็นมาของสัตว์โลกเป็นเรื่องสลับซับซ้อนอย่างมากมาย ไม่สามารถที่จะพรรณนาให้หมดความได้ และเป็นเรื่องที่ไม่รู้จะจำเป็นเท่าใดนัก เรามารู้กันแต่เพียงว่า เราเกิดมาแล้วจากท้องของแม่ คุณแม่ได้พุ่มพักทะนุถนอมรักษาเรา มาจนเติบโต เมื่อโตแล้วก็ต้องคิดพึ่งพาตนเองต่อไป ในชีวิตของคนเรามีเรื่องที่ต้องจัดต้องทำเพื่อความอยู่สบายเป็นอย่างมาก เรื่องที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือการระวังใจของตนมิให้น้ำท่วมได้ ต้องพยายามยกใจของตนให้สูง จนพ้นจากระดับน้ำท่วมตนจึงจะปลอดภัย สิ่งที่ทำให้น้ำนั้นได้แก่ห้วงน้ำทั้งสี่ดังกล่าวข้างต้น และจะยกมาอธิบายให้เห็นเป็นเรื่องๆไป ดังนี้

ห้วงน้ำคือกาม

๑. กาโมมะ น้ำคือกาม กามคือสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจ เรียกว่า กามคุณ มี ๕ อย่าง คือ รูปที่เห็นได้ด้วยตา เสียงที่ฟังได้ด้วยหู กลิ่นที่ดมได้ด้วยจมูก

รสที่ชิมได้ชั่วยลัน และสัมผัสคือสิ่งที่ถูกต้องได้ช่วยกายประสาท ทั้งห้านี้เป็นสิ่งที่หมู่สัตว์ทั่วไปรักใคร่ต้องการอยู่เสมอ ความต้องการเป็นความต้องการตามธรรมชาติ เป็นความรู้สึกที่เกิดมาเองตามความเติบโตของร่างกาย ไม่ต้องมีใครมาสอนให้รู้กันได้

สามัญสัตว์ทุกตัวทุกจำพวกมีความปรารถนาในกามเสมอ หมู่สัตว์ก็รจนา มีความปรารถนาน้อยกว่าคน แต่ถ้าถึงคราวมันต้องการแล้วมันมีความรู้สึกรุนแรง ไม่มีการบังคับตัวเอง ส่วนคนมีความต้องการไม่เป็นเวลา แต่มีความยับยั้ง ไม่รุนแรงหรือไม่แสดงอาการให้ปรากฏแก่คนอื่น เพราะคนมีความรู้สึกผิดชอบบังคับใจตนเองไว้ได้ ถ้าขาดความรู้สึกผิดชอบบังคับใจตนเองมีได้ คนก็เปลี่ยนสภาพเป็นสัตว์ป่าที่ขาดความยับยั้งไปทันที การเปลี่ยนสภาพจากคนก็ไปเป็นคนชั่วเพราะกามเป็นเหตุ อย่างนี้เรียกว่า กามท่วมน้ำ น้ำท่วมจืดทำให้เสียผู้เสียคนไปได้มากจึงเป็นเรื่องที่จะต้องระวัง

อันคนผู้อยู่ครองเรือนก็ต้องมีคู่ครอง ต้องมีการล่องเล่พกามบ้างเป็นธรรมดา การเล่พกามเพียงเพื่อสืบทพันธุ์ หรือเพียงเพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติ ไม่เป็นการบาปสำหรับชาวบ้าน แต่ถ้าหากว่าปล่อยใจไปในกามมากจนเกินไป จนกลายเป็นคนเมากามหลงกาม...อย่างนี้เป็นการเสียหาย เป็นคนขาดความยังคิด อาจทำผิดทำเสียหายได้ง่าย ความเร่าร้อนที่เกิดจากความใคร่ในกาม เพราะความหลงนี้เป็นความร้อนที่รุนแรงและเผาผลาญจิตใจให้กระสับกระส่ายได้มาก บุคคลผู้ขาดการบังคับตนเอง มักเดือดร้อนในภายหลังเสมอ

กามเป็นเหตุให้เกิดการยุ่งยากแก่ชีวิตได้มาก ดังเช่นข่าวที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากเกินพอดีเป็นส่วนมาก ฉะนั้น บุคคลผู้หวังความเป็นไท จึงควรระวัง! อย่าเปิดประตูให้น้ำไหลเข้าไปท่วมใจเป็นดี บุคคลผู้ห้ามใจจากความคิดในกามได้ เป็นคนที่หมดกังวล มีใจสูงส่ง พ้นจากความเศร้าหมองในเรื่องนี้

ลองสังเกตดูให้ดีจะเห็นได้ว่า บุคคลที่ทำงานอันยิ่งใหญ่และทำได้คือได้นานนั้น กามไม่แปรเปลี่ยนเขา เหมือนน้ำไม่แปรเปลี่ยนใบบัว ฉะนั้น ส่วนคนที่ทำงานใหญ่ๆ ไม่สำเร็จ เกิดการกินสินบนฉ้อโกงค้ายประการต่างๆ ก็มีเรื่องมาจากกามเป็นเหตุ ท่านผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายแม้จะมีอำนาจบังคับใครๆ ได้หลายคน บางทีก็บังคับทหารได้ทั้งประเทศหลายกองพล แต่กลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไปทันที ในเมื่อตกอยู่ในอำนาจของกาม หญิงสาวอายุ ๑๘ ปี...มีอำนาจเหนือผู้ยิ่งใหญ่ได้ ความหลงในกามนี้แหละ...ทำให้เกิดการโกงการกินอะไรร้อยแปด เพราะว่าเงินเดือนที่ได้ไม่พอใช้ ก็ต้องหาทางอื่นชดเชย เพื่อซื้อแหวนเพชรใส่นิ้วงามๆ ของคนที่มีอายุคราวลูกคนสุดท้องของตน ต้องหารดึๆ ให้เขอนั่งให้สบาย ผู้ใหญ่ก็กลายเป็นเด็กไม่มีฟันไปเพราะความหลง อย่างนี้แหละกามทรมานใจสัตว์ละ ถ้าใครมีน้ำท่วมจนสลักจะตายอยู่แล้ว จงรีบถอนตนเสียเถิด! อย่าให้มันท่วมหนักเลย

ห้วงน้ำคือภพ

๒. ภวโมฆะ น้ำคือภพ คำว่า ภพ แปลว่าความมีความเป็น ในที่นี้หมายถึง ความอยากที่จะมี อยากที่จะเป็น อย่างโน้นอย่างนี้ อันเป็นเรื่องเกินความสามารถที่คนจะเป็นได้มีได้ เป็นความอยากที่ทำให้ตนให้เป็นทุกซิปไปเปล่าๆ คนโบราณเขาสอนเป็นภาษิตไว้ว่า “เห็นเขาขึ้นคานหาม อย่าเอามือประสานกัน” นี่เป็นคำเปรียบเทียบกับมาก สำหรับคนที่อยากเป็นโน่นเป็นนี่ จนขาดความรู้จักประมาณตนว่าตนนี้มีความรู้ความสามารถ พวกพ้องและสติปัญญาขนาดไหนจะเป็นเช่นนั้นได้หรือไม่ เมื่อขาดความรู้จักประมาณตนเช่นนี้เรื่องก็ยุ่ง ทำตนให้เป็นทุกซิปไปต่างๆ นานา

เรื่องที่เห็นง่ายในบ้านเรา ก็คือ เรื่องการอยากเป็นนักการเมือง อยากเป็นผู้แทนราษฎร อยากเป็นรัฐมนตรี อยากเป็นนายกรัฐมนตรี อะไรร้อยแปด ความอยากเป็นในทางการเมืองนี่เป็นความอยากที่รุนแรง เป็นความอยากเสฟติดอย่างหนึ่ง ถ้าใครเป็นใครอยากเป็นเข้าแล้วเลิกยาก ต้องลงทุนกันจนหมดตัวเลยทีเดียว บางคนแก่เฒ่ามีอายุถึง ๖๐ กว่าปีแล้ว ก็ยังอยากที่จะเป็นอะไรอยู่อีก เขาหาได้นึกถึงความตายหรือความแตกดับของชีวิตไม่

ความอยากแบบนี้แหละ เป็นตัวอย่างของความอยากในความเป็นไปได้ดี ในทางพระท่านสอนว่า ความอยากมีอยากเป็นทุกแบบเป็นความทุกข์ทั้งนั้น ข้อนี้เราลองมาพิจารณาถึงเหตุการณ์ของชีวิต ก็มองเห็นได้ว่า มันเป็นความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่อยากในสิ่งใดความทุกข์ก็เกิดเพราะสิ่งนั้น เมื่อยังไม่ได้มาสมหมาย ครั้นพอได้สมหมายแล้วก็เกิดความอยากที่จะให้มันอยู่นานๆ ไม่อยากให้มันหายไป ถ้าหากได้มาแล้วแต่ไม่เป็นที่พอใจ ความอยากอีกแบบหนึ่งคืออยากให้มันหายไปเสีย และเมื่อไม่หายไปมันก็เป็นความทุกข์อีกเช่นเดียวกัน รวมความว่า ความอยากที่รุนแรง...สร้างความทุกข์แก่ท่าน

คนครองเรือน ว่ากันตามตรงแล้วจะหลีกเลี่ยงความอยากไปไม่ได้ จะต้องมียังเป็นธรรมดา เพราะความอยากเป็นเหตุให้เกิดความก้าวหน้าในกิจการงานได้มาก แต่ต้องมีการรู้จักประมาณในความต้องการ อย่าลืมตัวเองให้รู้ว่าเท่าใดพอดีสำหรับความเป็นอยู่ของคน ไม่ปล่อยยให้ความอยากในสิ่งที่ตนไม่สามารถจะมีได้ครอบงำจนเกินไป ความทุกข์ที่เกิดจากความอยากก็คงไม่มี น้ำคือความอยากท่วมใจไม่ถึง ใจสูงก็พ้นจากระดับนั้นๆ อันก่อให้เกิดเป็นทุกข์ การครองเรือนของเขาก็เป็นไปเพื่อความสุขสบายเดียว

คนบางคนมีความต้องการรุนแรงมาก จะทำอะไรก็มีความอยากกำกับอยู่เสมอ นึกคาดไว้แล้วว่าจะได้เท่านั้นเท่านี้ อย่างนี้ก็เรียกว่าทำงานนั้นอย่างทาส ทำพาลปากก็ภาวนาไปพาลว่าขอให้ได้แบบนี้ คนอย่างนี้เป็นคนที่มีทุกข์มาก มี

ใจร้อนตลอดเวลาหาความสงบใจไม่ได้ ท่านผู้หนึ่งเขาบอกว่าจะได้รับบรรดาศักดิ์เป็นอย่างนั้นชื่อนั้น ยังไม่ทันถึงวันรับตามทางราชการกำหนดให้ แก่เที่ยวบอกเขาทั่วทุกคนที่รู้จักว่า ต่อไปนี้ต้องเรียกชื่ออย่างนี้ อย่าร้องเรียกชื่อเดิมเป็นอันขาดอย่างนี้เขาเรียกว่า **เมาในความมีความเป็น**

บางคนทำงานหวังลาภหวังยศอย่างเดียว พอทำไปนานๆ เข้าไม่ได้รับคั้งที่ตนต้องการก็เลิกจากงานนั้นเสียแล้ว อย่างนี้เขาทำงานไถ่น้ำ ไม่ได้ไฉ่ขึ้นมาหายใจกับเขาอื่นๆ เลย คนนี้น่าสงสารมาก...ที่เขาไม่รู้จักแสวงหาความสุขในทางใจ ความสุขเป็นเรื่องที่ทุกคนทำเอาได้โดยไม่ต้องลงทุนอะไร ความสุขมิได้อยู่ที่ลาภผลเงินทอง หากอยู่ที่การรู้จักทำใจของตนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และเป็นอยู่อย่างเสรีตามปกติของใจ ไม่ปล่อยใจให้ตกเป็นทาสของอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น เพียงเท่านั้นก็มีความสุขได้สมปรารถนา แต่คนเรามักมีปกติชอบเดินในทางง่ายทางต่ำๆ ที่ทำตนให้เสียหายโดยไม่รู้สึกรู้ส เพราะขาดความระมัดระวังตนนั่นเอง ถ้าหากมีสติระวังตนสักหน่อยเท่านั้น....ความชั่วร้ายก็ไม่อาจรบกวนจิตใจได้

ลองถามตัวของท่านดูบ้างเถิดว่าท่านเกิดมาทำไม?

เกิดมาเพื่อเป็นทาสหรือเพื่อเป็นไท

เกิดมาเพื่อพ้นทุกข์หรือเพื่อติดข้องในทุกข์

ถ้าได้รับคำตอบว่า “เกิดมาเพื่อพ้นทุกข์” ก็ต้องทำทุกวิถีทางที่จะพ้นทุกข์ไปได้

ความอยากในทางพ้นทุกข์ไม่ใช่ว่าความอยากที่เสียหาย เป็นไปเพื่อดับสนิทของไฟที่กำลังเผาผลาญจิตใจอยู่ เป็นความอยากที่ทุกคนควรมีควรทำกันให้มาก ในสมัยที่โลกกำลังแข่งขันกัน...อยากที่จะมีจะเป็นอย่างชาวโลกเขาเป็นกันอยู่ ขออย่าเป็นกันเช่นนั้นเลย เปลี่ยนใจเสียบ้างเถิด

ห้วงน้ำคือความเห็น

๓. ญาณิยะ ห้วงน้ำคือความเห็น คนทุกคนมีความเห็นบางอย่างอยู่ในใจ และคิดอยู่เสมอที่จะแสดงความเห็นออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น แม้แต่ตัวผู้เขียนเองก็เป็นคนมีความคิดเห็นหลายอย่าง และได้แสดงออกให้ใครๆได้อ่านอยู่เสมอ เป็นการให้เขาบ้าง ไม่ใช้รับไว้แต่อย่างเดียว

ความเห็นบางอย่างเป็นสิ่งชั่ว ไม่มีคุณค่าแก่ใครๆ ทั้งดี ทั้งชั่ว ถ้าพูดถึงกันค้ำพล่อยวางกันแล้ว เป็นเรื่องที่ต้องพล่อยหมด การเก็บไว้เป็นทุกข์ ทุกข์เพราะความถื้อมั่น แต่ถ้าพูดถึงกันในด้านศีลธรรมอันเป็นขั้นเบื้องต้นของการปฏิบัติแล้วไม่เป็นการเสียหาย ในการที่จะเก็บความเห็นดีๆไว้กับตน เพราะความเห็นดีทำคนให้พ้นจากความทุกข์ไปได้โดยแท้ ส่วนความเห็นผิดความเห็นชั่วนั้นแหละ เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดถือไว้

คำว่าญาณิยะเป็นห้วงน้ำท่วมใจในที่นี้ หมายถึงการเป็นคนเจ้าญาณิยะ เป็นคนมีความคิดเห็นรุนแรงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และถื้อมั่นในความเห็นไม่ยอมเปลี่ยนแปลง สมัยนี้มักจะพูดกันว่าเป็นคนยื้อมั่นในอุดมคติของตน อุดมคตินั้นถ้าเป็นไปในทางเสีย...ยึดไว้ก็เย็นกัย ถ้าเป็นไปในทางดีค่อยเป็นคุณหน่อย

มีคนเป็นจำนวนมาก ที่รับความเห็นบางอย่างในทางศาสนา การเมือง เศรษฐกิจแล้วถื้อมั่นในความเห็นนั้น แม้กาลเวลาผ่านไปแล้วย่อมเปลี่ยนแปลง คนอย่างนี้เรียกว่าเป็นคนเจ้าญาณิยะ และเกิดมานะอย่างแรงขึ้นในตน เป็นคนไม่ยอมใคร ชอบแสดงออกอย่างรุนแรงในความคิดความเห็นของตนเสมอ การพูดก็มักแรงๆตามนิสัยที่เขาสร้างไว้ โดยมากจะเข้ากับคนอื่นไม่ได้ เพราะเป็นคนไม่ยอมรับความเห็นของใครแบบนี้ก็มีอยู่มากเหมือนกัน การที่มีคนแบบนี้เกิดขึ้นมากก็เนื่องจากการปลุกเสกที่ผิดๆของสังคมสมัยใหม่ ชาวสังคมเขาถือกันว่าใครมีความเห็นอย่างใดแล้วก็ควรจะเป็นอยู่อย่างนั้นไม่ยอมเปลี่ยนแปลง เอาภาณิต

ที่ว่าถึงท่านจะตัดหัวข้าพเจ้าๆก็ไม่ยอมเปลี่ยนความคิด คนที่ถืออุดมคติตามคำภาวนิตนี้ มักมีความยุ่งยากในความเป็นอยู่เสมอ

น่าสงสารคนบางคนเป็นผู้มีความรู้ดี ได้รับการศึกษาสูงมาก แต่เขาขาดการอบรมใจ เขามีได้ใช้ความรู้ให้สมควรแก่เหตุการณ์ เป็นคนขาดการผ่อนสั้นผ่อนยาว ถ้ามีความรู้สักอย่างใดแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้น เขานึกว่าของเขาผู้เดียวถูกต้องหมด ของคนอื่นเหลวไหลใช้ไม่ได้ แต่ลืมนึกเสียว่า คนเราอาจมีการผิดพลาด เรื่องของงานของชีวิตเป็นเรื่องไม่จบ จะสำคัญผิดว่าตนเก่งแล้ว...ไม่ถูกควรรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆบ้าง แต่คนที่เห็นเจ้าทิฐตินั้นมักไม่ยอมฟังใคร ผลที่สุดต้องออกไปอยู่คนเดียวแบบลิงที่ศาลพระกาฬพบuri ตัวไหนคร้าย...เพื่อนไม่อนุญาตให้เข้าหมู่ต่อไป ต้องไปอยู่อย่างโคเคเดียวเดียวคายน่าสงสาร คนเจ้าทิฐฐิก็เป็นคนทำคอกขังตัวเองให้อยู่ในวงล้อมอันจำกัด เขาไปไหนเข้ากับใครไม่ได้ เพราะความเห็นไม่ตรงกัน ทำไมเราจะปรับปรุงความเห็นให้ตรงกันเสียไม่ได้หรือ? หรือจะผ่อนสั้นผ่อนยาวให้พอไปกับเขาอื่นได้มิดีกว่าหรือ? เขาผู้มีน้ำท่วมใจแล้วย่อมเป็นไปไม่ได้ เขาไม่ยอมเปลี่ยนความคิดเห็นของเขา

นักปราชญ์ที่มีความเป็นปราชญ์อย่างบกพร่อง มักเดินสายสุดเสมอ แต่ปราชญ์ที่แท้จริงย่อมเดินสายกลาง ไม่มีการทำตนให้ตึงเกินไป เพราะสิ่งที่ตึงเกินไปนั้นอาจจะขาดเมื่อใดก็ได้ ถึงคราวผ่อนก็ผ่อนบ้าง ถึงคราวจะตึงก็ตึงไว้บ้าง เรียกว่า เป็นคนรู้จักกำลังของเหตุการณ์ และจะเอาตัวรอดได้เสมอ คนมีความเห็นจึดมักเอาตัวไม่รอด เหมือนคนไม่รู้จักกำลังของตน...จะไปว่ายข้ามกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวก็เอาตัวไม่รอด ผลที่สุดจมน้ำตาย นี่เป็นคนน่าสงสารมาก

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์สอนชาวพุทธมิให้ติดในความคิดเห็นใดๆให้เพียงแต่รับรู้รับฟังไว้เท่านั้น แล้วนำเอามาคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ อันไหนถูกผิดก็ให้รู้ด้วยปัญญาของตน แล้วเอาไว้ใช้ในเมื่อถึงคราวที่เราจะต้องใช้ไม่ให้เียวแบกความเห็นไว้จนหนักเกินไป ทรงห้ามการโต้เถียงกับคนที่เห็นต่างกัน

ให้เพียงแต่แลกเปลี่ยนความเห็นกันเท่านั้น ถ้าเขาไม่รับฟังก็วางเฉยเสีย อย่าไป
 ช่มเขาโคชินให้กลืนหญ้า จะเคี้ยวจนเป็นภัยแก่ตนเอง ให้ใช้อุบายอย่างละมุน
 ละม่อมกลับใจคนให้หันเข้าหาความดี นับว่าเป็นวิธีที่ประเสริฐแท้ ชาวพุทธเรา
 ควรเอาอย่างและเดินตามไปเถิด

ห้วงน้ำคืออวิชชา

๔. อวิชชาหะ ห้วงน้ำคืออวิชชา พุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวว่า อวิชชา
 ปรมิ มล...ความไม่รู้เป็นความมัวหมองอย่างยิ่ง

คำว่า อวิชชา แปลว่าความไม่รู้ ไม่รู้อะไร? ตอบว่าไม่รู้สิ่งที่ควรรู้ สิ่ง
 ที่ควรรู้คืออะไร? คือสิ่งที่เมื่อหยั่งรู้แล้ว ก็เป็นเหตุให้ตนพ้นจากความทุกข์ไปได้
 อวิชชา จึงหมายถึง ความไม่รู้สิ่งที่จะทำให้ตนให้พ้นจากทุกข์ร้อน

ในทางธรรมท่านจำแนกความไม่รู้ไว้ดังนี้คือ ไม่รู้จักทุกข์ ไม่รู้จักเหตุ
 ให้เกิดทุกข์ ไม่รู้จักความดับทุกข์ ไม่รู้ข้อปฏิบัติที่จะให้ถึงความดับทุกข์ พุค
 ย่อๆว่า ไม่รู้เหตุผลของชีวิตของตนเอง

บรรดาน้ำที่กล่าวมาแล้วเช่น กาม ภพ ทิฏฐิ ทั้งสามประการนั้นยัง
 ไม่ร้ายเท่าน้ำคืออวิชชา เพราะอวิชชาเป็นรากเหง้าเค้ามูลของอีกสามประการ
 ข้างต้น อวิชชาเป็นสิ่งที่อยู่ต้นแถวของโลภียธรรมทั้งปวง คราบใคที่ยังมี
 อวิชชาอยู่ ความพ้นจากทุกข์ก็ยังไม่มีการนั้น

ผู้ที่ต้องการพ้นจากทุกข์จึงต้องคิดทำลายอวิชชาเสียก่อน เหมือนกับ
 ทำลายต้นไม้อีก ถ้าขุดรากทิ้งให้หมดต้นไม้อีกคงไม่เกิดขึ้นได้ ถ้าเพียงแต่ตัดตอน
 ข้างบน รากของมันยังคงงอกงามอยู่ข้างล่าง...วันหนึ่งก็คงเกิดขึ้นอีก

ความไม่รู้เป็นโทษทั้งส่วนโลกและส่วนธรรม คนที่ทำผิด ทำเสียหาย ก็เนื่องจากความไม่รู้เป็นเหตุ...มีมาก อาจจะมีบ้างที่บางคนที่ทำผิดทั้งๆที่รู้ว่ามันเป็น ความผิดคั่งที่เคยปรากฏอยู่เสมอ แต่ถ้าเรามาพิจารณาโดยแยบคายแล้ว การที่เขาทำผิดลงไปนั้นก็เพราะความไม่รู้ว่ามันจะก่อให้เกิดผลเป็นความทุกข์ และเขาเข้าใจว่ามีทางพ้นทุกข์ได้เพราะไม่มีใครรู้เห็น เขาก็มีทางสู้ในชั้นศาลได้ ความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นเพราะความไม่รู้ เรียกว่าความเข้าใจผิดนั่นเอง เขามีตา...แต่มอง ผิดจุดหมาย มองคลาดจากความจริงไปมาก ความทุกข์จึงเกิดแก่เขา

นี่เป็นเรื่องของความไม่รู้นั่นแหละเป็นเหตุ อวิชชาเป็นต้นเค้าของการ ทำผิดโดยประการทั้งปวง จึงเป็นห้วงน้ำที่ลึกกว่าห้วงน้ำใดๆ มีภัยอันตราย รอบข้าง เป็นเรื่องที่ควรหาทางแก้ไขโดยเร็ว ซ้ำไปจะเสียหาย อาจนำความ ทุกข์ร้อนมาให้แก่ตนได้มาก

สร้างที่พึ่งสำหรับตน

เมื่อเข้าใจว่าโสมะหรือห้วงน้ำทั้งสี่เป็นภัยใหญ่ของชีวิต เราก็ต้องหา ทางป้องกันอย่าให้น้ำเหล่านี้ไหลมาท่วมใจได้เป็นอันขาด จะป้องกันได้โดย วิธีใด มีทางทำได้ตามคำสอนของพระพุทธองค์ คือการสร้างเกาะให้เป็นที่พึ่งพ้นจากน้ำท่วมได้ โดยการปฏิบัติธรรมะ ๔ ประการ

๑. มีความขยันในอันประกอบกิจทั้งส่วนคฤหัสถ์และส่วนคฤหัสถ์
๒. มีความไม่ประมาทในการที่จะละความชั่วประพฤติกิเลส
๓. มีความสำรวมระวังตนมิให้ความชั่วไหลเข้ามาทางทวารของตนได้
๔. มีความรู้สึกขมใจตนเอง ให้อยู่ในความรู้จักผิดชอบในการกระทำกิจเสมอ

แนวทางทั้งสี่ประการนี้เป็นแนวทางของการสร้างคนให้พ้นจากน้ำท่วม เป็นการยกภาวะของใจคนให้สูงขึ้นจนกระทั่งว่าน้ำไม่อาจท่วมทับไว้ ก็เป็นผู้ อยู่ในฐานะที่ปลอดภัยจากอันตราย

ในที่อีกแห่งหนึ่ง อาฬวกยักษ์ได้ทูลถามปัญหากับองค์พระพุทธเจ้าว่า “จะข้ามโสมะและห้วงน้ำได้อย่างไร?”

ตรัสตอบว่า...

คนจะข้ามได้ด้วยความเชื่อด้วยความไม่ประมาท

คุณธรรม ๒ ประการนี้เป็นทางให้พ้นจากน้ำได้

และตรัสว่า...

จักพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร จักบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา

นี่คือแนวทางที่ทรงชี้ไว้ให้ผู้ปรารถนาจะพ้นทุกข์จากน้ำท่วมได้ดำเนินการตาม เป็นข้อปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และคหบดี

ชาวเราทั้งหลาย . . .

จึงไม่ควรประมาทในการประกอบกิจที่ชอบที่ควร

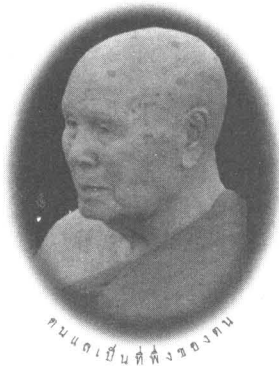
ควรรีบถอนตนขึ้นจากน้ำอันท่วมใจ

เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นจากหล่มได้

ครูอาจารย์เป็นผู้ชี้บอกหนทางให้

การเดินทางเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลาย

สมัยนี้ เป็นสมัยของการเตรียมตนเพื่อก้าวหน้าไปหาความหลุดพ้น เป็นสมัยของคนขยันในการงาน เป็นสมัยของคนไม่ประมาท เป็นสมัยของความสำรวมใจ เป็นสมัยของการบังคับตนเอง ทำคนให้เป็นคนที่มีใจสูงส่งอยู่เสมอ ก็จะนำคนไปสู่ความสงบสุขได้สมปรารถนา ขอความพ้นทุกข์...จงมีแต่ท่าน ผู้ปฏิบัติธรรมทุกเมื่อเทอญ.

ไม่มีชะตาจากดวงดาว

ความสุข...ความทุกข์
ชาวพุทธเชื่อว่าเกิดแต่การกระทำของตนเอง
หาหมออะไรลดบันดาลให้เจ็บไปไม่
ชาวพุทธไม่มีชะตาจากดวงดาว จากเทวดาเสวยอายุ จากผีสิงนางไม้
แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการกระทำของตนเองทั้งนั้น
หากแต่คนไม่ยอมรับรู้ความผิดพลาดของตน
ไม่นึกว่าตนเป็นคนทำ จึงเที่ยวไหว้วานสิ่งโน้นสิ่งนี้ออย่างน่าละอาย
ถ้าเอาหลักพุทธธรรมเข้าจับคู่การเป็นอยู่ของชาวพุทธในประเทศไทยแล้ว
ก็จักเห็นว่าเราเป็นชาวพุทธกันเพียงแต่ชื่อเท่านั้น
หาได้เป็นชาวพุทธกันในเชิงปฏิบัติ
เพื่อทำตนให้พ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริงไม่
ก็การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงนั้นเป็นกันที่ตรงไหนเล่า?
เป็นกันตรงที่การกระทำในชีวิตของตนนั่นเอง

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตคุณนันทิกขุ)

หนทางสู่ความบริสุทธิ์

ชาวพุทธต้องมีศีลห้า มีกัลยาณธรรมห้าคู่กัน
คือไม่ฆ่าสัตว์ มีเมตตากรุณา ไม่ลักทรัพย์ มีการเลี้ยงชีพชอบ
ไม่ประพฤติดิฉินกาม มีความพอใจในคู่ครองของตน
ไม่พูดโกหก ต้องพูดจริง อ่อนหวาน สمانสามัคคี และเป็นประโยชน์
ไม่ดื่มของมึนเมา มีความสำรวมระวังด้วยสติ

ขณะที่ชาวพุทธรักษาศีลก็กล่าวได้ว่า
เขาได้เดินตามทางไปสู่ความบริสุทธิ์แล้ว เป็นความบริสุทธิ์ขั้นต้นๆ
เดินตามแนวสมาธิต่อไป ก็ได้ความบริสุทธิ์ขั้นกลาง...ก็ขึ้นไปอีกหน่อย
เมื่อผู้ใดปฏิบัติได้ก้าวถึงขั้นปัญญา

คือการตีปัญหาในเรื่องความทุกข์ในชีวิตประจำวันของตน
จนเข้าใจแจ่มแจ้งตามที่เป็นจริงแล้ว ทำลายความยึดมั่นถือมั่นเสียได้
เขาย่อมพบกับความบริสุทธิ์ขั้นยอด
และไม่หวนนำพาชีวิตของตนให้กลับมาสู่ความเศร้าหมองอีกต่อไป

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่บัว ญาณันท์ ภิขุ)

รัตนะอันหาค่ามิได้ในโลก

ชาวพุทธทุกคนจักต้องเข้าใจความหมายของพระรัตนตรัยให้ชัดเจน

จึงจักสามารถเข้าหาพระรัตนตรัยได้

เหมือนกับว่าเราต้องการที่จักไปหาใครคนใดคนหนึ่ง

ถ้ายังไม่รู้จักหน้าตาเขาแล้ว...ก็หาไม่พบ

ทั้งๆที่บางครั้งนั้นก็ได้อยู่เฉพาะหน้ากันแล้ว

ทำไมจึงเรียกพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นพระรัตนตรัย

คำว่า รัตนะ แปลว่า แก้ว ตรัย แปลว่า สาม

แต่แก้วในที่นี้หมายถึงแก้วอันประเสริฐ หาค่ามิได้

ใครมีไว้แล้วก็ภูมิใจ เย็นใจ

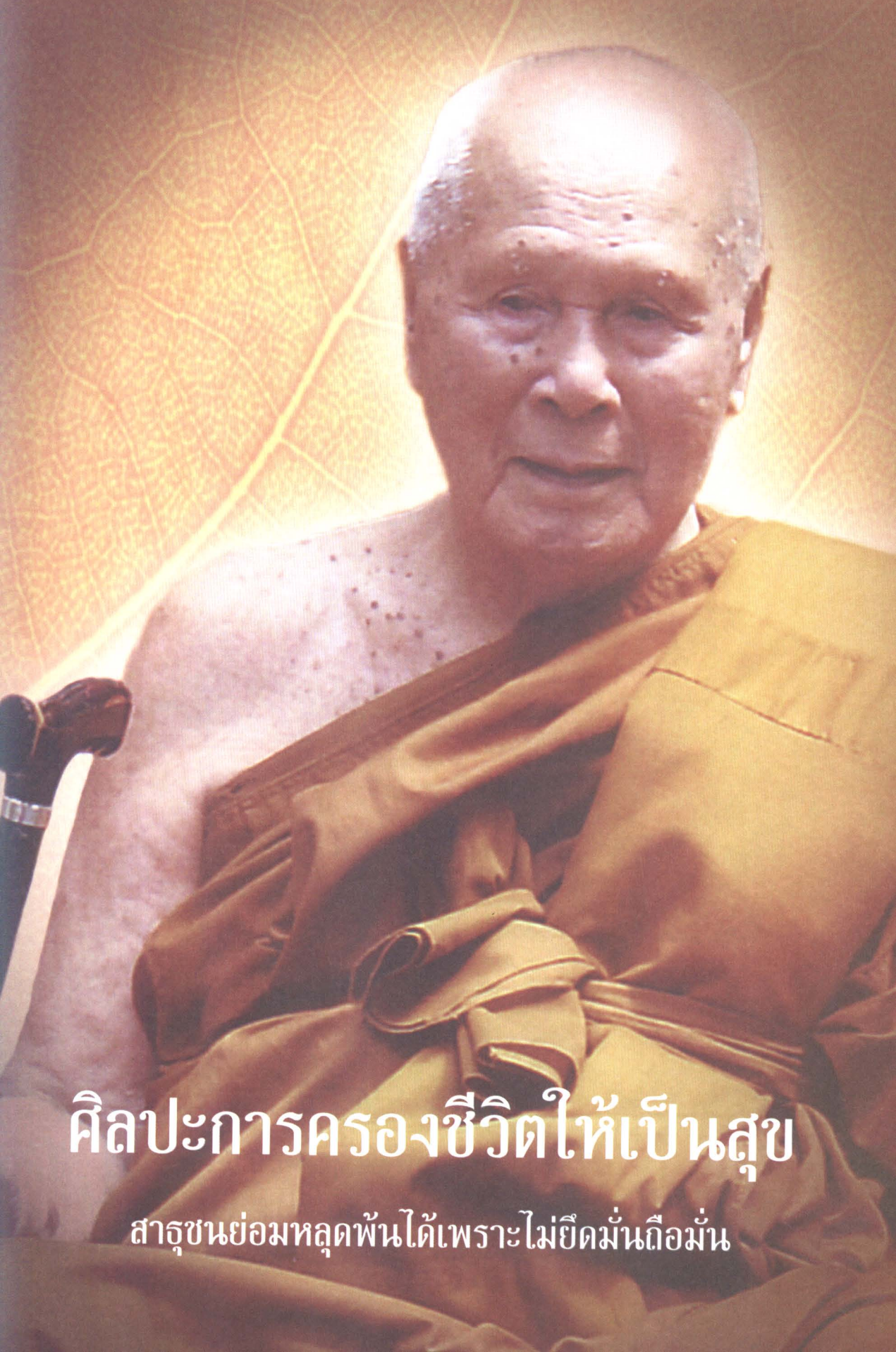
เพียงแต่รัตนะในทางโลก เช่น เงิน ทอง เพชร เป็นต้น

ถ้าเรามีมากเราก็สบายใจได้ แต่บางครั้งมันก็ทำให้เราทุกข์ใจบ้าง

ส่วนรัตนะทั้งสามนั้น...หาทำให้เราเดือดร้อนใจไม่

มีแต่จะให้ความเย็นใจและความชื่นใจโดยส่วนเดียว

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตานันทิกขุ)

ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข

สาธุชนย่อมหลุดพ้นได้เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น

ถ้าเสรีภาพที่สูงขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา
ไม่ต้องเรียกร้อง...ไม่ต้องทำอะไร...
เพราะเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะทำด้วยตนเองอยู่แล้ว
ไม่ต้องไปชวนใครให้กระทำก็ได้ เราทำของเราเอง
ต่างคนต่างทำ...ต่างคนต่างปฏิบัติ...
ต่างคนต่างเดินไปในเส้นทางที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์
ช่วยให้หลุดพ้นจากอำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำ
ที่มันมาบีบคั้นจิตใจเราให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจ
การค้นคว้าเพื่อเสรีภาพอย่างนี้...ไม่กระทบกระเทือนใคร
ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ไม่มีปัญหา ไม่กีดขวางการจราจร...คนไปมากี่สะดวก
แต่ถ้าเราเดินประท้วง...ก็กีดขวางการจราจร บางทีก็เกิดความสับสนวุ่นวาย
ตำรวจต้องเข้าไปจัดการด้วยประการต่างๆ
...นั่นมันไม่ใช่เรื่องของเสรีภาพ...มันเกิดขึ้นจาก...
ความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เพราะว่าอยากจะทำอะไรตามใจกิเลส
การทำอะไรตามใจกิเลส นั่นมันก็เกิดจากความเห็นแก่ตัวของเรานั้นเอง
พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญา นันทภิกขุ)

ญาตีโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทาง
พระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้
ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข

วันนี้ในตอนเช้าฝนตกลงมาห่าใหญ่ที่วัดชลประทานฯ น้ำที่ข้างบันไดศาลา
มากหน่อย ญาตีโยมที่เดินขึ้นศาลาก็ต้องลุยน้ำนิดหน่อย อันเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้
เพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ฝนฟ้าอากาศมันก็ต้องตกไปตามเรื่องตามราว

เราอยู่ในโลกก็ต้องการทั้งแคตทั้งฝน แต่ว่าความต้องการของมนุษย์นี่ บางทีมันก็ขัดกัน บางทีฝนตกไม่ชอบ บางทีแคคคอกไม่ชอบ ลมพัดจุกก็ไม่ชอบ อย่างโน้นอย่างนี้ก็ไม่ใคร่เป็นที่ชอบใจ อะไรๆในโลกนี้จะให้เหมือนใจทุกอย่างไม่ได้ สิ่งทั้งหลายก็เป็นไปตามอำนาจของธรรมชาติ เราก็ต้องปลุกความรู้สึกในใจ ให้เกิดความพอใจกับสิ่งเหล่านั้น คือให้รู้สึกพอใจ แล้วก็จะสบาย แต่ถ้าไม่รู้สึกพอใจในเรื่องอะไรๆก็เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน ในทางธรรมะจึงสอนเราให้รู้จักสันโดษ หมายความว่า พอใจในสิ่งที่เราประสบอยู่เฉพาะหน้า คืออะไรเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เราก็นึกพอใจในสิ่งนั้น

ความพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า กล่าวคือสันโดษเป็นศิลปะของความสุขความสบายในทางจิตใจ ในขณะที่เรามีความพอใจในเรื่องอะไรๆที่เกิดขึ้น...เราก็รู้สึกสบายใจยิ่งได้ แต่ว่าในขณะที่เรารู้สึกขัดใจ ไม่ชอบใจในสิ่งที่เกิดมีอยู่เฉพาะหน้า...ในขณะนั้นเราก็มีความทุกข์มีความไม่สบายใจ ความทุกข์ความเดือดร้อนใจนี้ใครๆก็ไม่ชอบ ไม่ค่อยต้องการ แต่ว่าพอเผลอ...ความทุกข์ก็เกิดขึ้นในตัวเราได้ ที่ความทุกข์เกิดขึ้นได้ก็เพราะความประมาทไป เผลอไปไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาคณิกตรองในเรื่องนั้น มองอะไรก็ไม่มองแต่เพียงแง่เดียว ไม่มองไปในแง่ที่ว่ามันเป็นความจริงอย่างไร คุณ โทษ ประโยชน์ มีโทษประโยชน์ของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร เรามองไม่ชัดเจนตามที่เป็นจริง เมื่อมองเห็นอะไรๆไม่ชัดเจนตามที่มันเป็นจริง ก็เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนในใจได้

มองทุกสิ่งตามที่เป็นจริง

ในทางพระพุทธศาสนาจึงมีหลักคำสอนว่า จงมองทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริง ท่านใช้ศัพท์เทคนิคในทางธรรมะ “ยถาภูตญาณทัสสนะ”

คำว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ นั้น ถ้าแปลก็หมายความว่าเห็นอะไรๆ
ทุกอย่างตามที่มันเป็นจริงๆ

ความจริงของสิ่งนั้นมันเป็นอย่างไรเราก็มองเห็นชัดในสิ่งนั้น ในขณะที่เรา
มองเห็นสิ่งนั้นชัดเจนแจ้งตามที่มันเป็นจริง ความหลงมันก็ไม่มี ความยึดถือใน
สิ่งนั้นก็ไม่มี ใจเราก็ว่างจากความยึดถือ และเมื่อใจว่างจากความยึดถือ เราก็
มีความสงบใจ

พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนเรา ให้หัดมองอะไรๆทุกอย่างที่มันผ่าน
เข้ามาในวิถีชีวิตของเรา ให้รู้จักเห็นชัดตามที่มันเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา แล้วการ
ที่เราจะมองอะไรให้เห็นชัดนั้นก็ต้องศึกษาข้อธรรมะ เพื่อมาใช้เป็นแว่นประกอบ
การมอง ประกอบการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ จะได้รู้เข้าใจชัดเจนขึ้น พวกเราจึงต้อง
มาวัดพึงธรรมบ้าง อ่านหนังสือทางศาสนาบ้าง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิด
ความเห็นในค่านิยมกับใครที่มีความรู้ความเข้าใจบ้าง

สนทนาธรรมะที่ไม่เป็นธรรมะ

แต่ว่าในเรื่องการสนทนากันนั้นอยากจะแนะนำไว้อันหนึ่ง คืออย่าไป
สนทนากันด้วยความคิดคติในทฤษฎี ด้วยความคิดความเห็นของตน

คนเราเวลาที่สนทนาอะไรกัน มักจะโต้เถียงกันหน้าคำหน้าแดง การ
เถียงกันในรูปแบบนั้น เป็นการพูดธรรมะที่ไม่เป็นธรรมะ แต่ว่าเอาตัวของตัว
เข้าไปพูด ตัวของตัวก็เป็นตัวแห่งความยึดถือความคิดในทฤษฎีอะไรบางสิ่งบาง
ประการ สำคัญว่าเรื่องของตัวนั้นเป็นเรื่องถูก เรื่องของผู้อื่นเป็นเรื่องผิด ที่นี้เมื่อ
ไปคุยกับใคร ถ้าเขาพูดอะไรไม่ตรงกับความคิดความเห็นของตัว ก็คัดค้านสิ่งนั้น
ไปหมด อย่างนี้ก็ไม่เกิดปัญญา

ศิลปะในการพูด

พระพุทธเจ้าท่านแนะนำในเรื่องนี้อย่างไร?...ท่านบอกว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอได้ฟังใครก็ตามพูดอะไรๆที่เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ เธออย่าคัดค้าน อย่ายอมรับในเรื่องนั้น ท่านให้หลักไว้สองประการคืออย่าคัดค้าน แล้วก็อย่ายอมรับทันที ให้เธอฟังไว้แล้วเอาไปพิจารณาด้วยปัญญาของเธอ เปรียบเทียบกับสิ่งที่เราได้ศึกษามาก่อน ว่ามันเข้ากันได้หรือไม่กับเรื่องที่เราเคยรู้เคยเข้าใจ ถ้าสิ่งนั้นมันเข้ากันได้กับเรื่องที่เคยศึกษาก็ยอมรับสิ่งนั้นได้ แต่ถ้าหากว่าเอาไปคิดไปตรองด้วยอุบายที่แยบคายแล้ว แต่มันเข้ากันไม่ได้กับอะไรๆหลายอย่างหลายประการ เราก็ไม่ยึดในความคิดความเห็นนั้น

การสนทนาในแง่อย่างนี้ ไม่มีเรื่องทะเลาะกับใครไม่มีการที่จะเถียงอะไรๆกันให้เป็นความวุ่นวายเพราะเราฟัง ใครพูดอะไรๆก็ฟังด้วยใจเย็น ถ้าจะพูดคัดค้านหรือท้วงติง ก็พูดด้วยใจเย็นๆ ไม่พูดด้วยอารมณ์ร้อน มักจะเสียเปรียบ

แต่ถ้าพูดด้วยอารมณ์เย็นๆ มักจะได้เปรียบ

เพราะเมื่อไฟกำลังลุกอยู่ในใจ ปัญญามันไม่เกิด

แต่ปัญญาจะเกิดเมื่อใจสงบ

บุคคลใดที่ทำอะไรด้วยใจที่ร้อนมักจะเสียหาย

แต่ถ้าทำอะไรด้วยใจที่เย็น...ความทุกข์จะไม่เกิดขึ้น

อันนี้มันก็ต้องฝึกฝนเหมือนกัน คือฝึกฝนการบังคับตัวของเราเองให้เป็นคนสงบเย็นไว้ตลอดเวลา เมื่อเวลาจะไปพูดอะไรกับใคร หรือจะต้องสนทนาพาทีในเรื่องใดก็ต้องเตือนตัวเองไว้ก่อนว่า ...

เย็นๆ อย่าร้อน อย่าพูดด้วยอารมณ์

... แต่พูดด้วยเหตุผล ...

สิ่งใดที่ไม่ควรพูดก็อย่าไปพูด สิ่งใดที่ควรพูดจึงจะพูด

เรื่องที่ควรพูดเหมือนกัน ต้องดูเวลา ต้องดูบุคคล ต้องดูสถานที่ ต้องดูเหตุการณ์ ว่าถ้าเราพูดออกไปแล้วมันจะขัดกับอะไรบ้าง เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังหรือไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้พูดหรือไม่ ถ้าหากว่าเราพูดออกไปแล้วไม่ได้เรื่อง คือไม่ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง เราผู้พูดก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร เป็นการพูดออกไปเพื่อจะแสดงว่าเรารู้ในเรื่องนั้น เป็นการพูดที่อวดตัว อวดกิเลสอันมีอยู่ในใจของตัว ให้คนอื่นรู้ตัวว่าตัวมีกิเลสเท่านั้น การพูดในรูปเช่นนั้นไม่ได้สาระอะไร

ถ้าหากว่าเราพูดด้วยปัญญา เราก็พิจารณาเสียก่อนว่าเรื่องที่เรารู้จะพูดออกไปนั้นเป็นเรื่องจริงๆ เรื่องคืออะไรมีประโยชน์ เหมาะแก่เวลา แก่บุคคล แก่เหตุการณ์ สถานที่ที่เราจะพูดหรือไม่ ถ้าได้คิดทบทวนไตร่ตรองอย่างนี้แล้ว ผู้นั้นจะเป็นผู้พูดแต่เรื่องที่มีประโยชน์...ปากของคนนั้นจะไม่เสีย แล้วใครๆก็ไม่ติบุคคลนั้นในเรื่องเกี่ยวกับการพูดเป็นอันขาด อันนี้เป็นเรื่องสำคัญอยู่ เพราะว่าคนเราอยู่ในสังคมนี้มันจะต้องพบปะกัน มีการสนทนากันในเรื่องอะไรต่างๆ อยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้หลักธรรมะเข้าไปประกอบให้การพูดจาวิลาสให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ ตามกฎเกณฑ์ตามหลักพระพุทธศาสนา อันนี้เป็นเรื่องที่ยากจะขอฝากให้ญาติโยมทั้งหลาย ได้นำไปใช้ในการปฏิบัติกิจในชีวิตประจำวันประการหนึ่ง

อริยสัจสี่ : ธรรมบัญญัติสำหรับชีวิต

ในวันอาทิตย์ก่อนได้พูดถึงเรื่องหลักในทางพระพุทธศาสนา คือเรื่องสำคัญที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านนำมาสอนแก่ชาวโลกทั้งหลาย เรื่องสำคัญที่พระองค์นำมาสอนนั้นคือเรื่องอะไร ได้บอกญาติโยมทั้งหลายได้ทราบแล้วว่า คือเรื่องความจริงสี่ประการ ที่เราเรียกตามศัพท์ธรรมะว่า อริยสัจสี่ อันเป็นเรื่องหลักเรื่องสำคัญเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งควรจะได้ศึกษาแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องนี้ขึ้นไว้ ก็เพราะว่าพระองค์ทรงทราบดีว่า ชีวิตของมนุษย์นี้มีความทุกข์ มีความเดือดร้อนด้วยปัญหาต่างๆหลายอย่าง หลายประการ ทรงต้องการจะให้มนุษย์รู้จักวิธีแก้ไขปัญหาชีวิตของตน จึงได้ ตรัสหลักอริยสัจสี่ประการเหล่านี้ไว้

ถ้าจะพูดกันไปแล้วก็หมายความว่าอริยสัจสี่ประการนั้นเป็นธรรมบุญ สำหรับชีวิตที่เราควรจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเรานำหลักนี้ขึ้นมาใช้ ชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง เราก็จะอยู่ด้วยความสุขด้วยความสงบในโลกนี้ ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตจิตใจของเรา จึงเป็นเรื่องที่ควรจะได้ทำความเข้าใจกันในเรื่องต่อไปนี้

หัวใจของอริยสัจสี่

เรื่องที่ควรทำความเข้าใจ ก็คือ ข้อธรรมะที่จะพึงเรียนในเรื่องอริยสัจสี่นี้ มันมีอะไรบ้าง ท่านแบ่งไว้เป็นสี่เรื่อง คือ...

เรื่องความทุกข์

เรื่องเหตุให้เกิดความทุกข์ เรียกว่า...สมุทัย

เรื่องการดับทุกข์ได้ เรียกว่า...นิโรธ

เรื่องทางที่จะปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกว่า...มรรค

เรียกย่อๆว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คนโบราณเขาต้องการให้คน จำอะไรง่าย ๆ จึงเอาแต่ตัวนำของสี่อันนั้นๆ มาเขาเรียกว่าหัวใจ

หัวใจของอริยสัจสี่นั้นก็คือ ทุก หมายถึงความทุกข์ สะ หมายถึงสมุทัย นิ หมายถึง นิโรธ มะ หมายถึงมรรค เขาจึงจำง่าย ๆ สี่คำว่า ทุก สะ นิ มะ คนโบราณเขาสอนเพื่อให้จำได้ง่ายๆ

บางคนที่ได้หัวใจอริยสัจสี่ไปแล้ว ไม่ได้เอาไปใช้ในทางแก้ทุกข์ แต่เอาไปใช้เป็นคาถาอาคมไป คาถาที่ฝอยกันร้อยแปด เป็นเรื่องไสยศาสตร์ ไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนา เรื่องของพระพุทธศาสนาเขาให้จำหัวใจ ก็เพื่อจะให้ระลึกง่ายๆ เช่นเราท่องได้ว่า หุ สะ นิ มะ เวลาเราจะนึกถึงตัวจริงของอริยสัจ เราก็รู้ว่า หุ คือ ทุกข์ สะ คือสมุทัย นิ คือนิโรธ หมายถึงความดับทุกข์ และมะ ก็คือมรรค อันประกอบด้วยองค์แปดในเรื่องอื่นๆ ท่านก็มักผูกหัวใจสั้นๆ ให้คนเอาไปท่องจำ เพราะสมัยก่อนนี้ไม่มีหนังสือตำรับตำรา ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร คนที่ไปเรียนอะไรนี้ต้องท่องให้จำ ที่นี้การท่องถ้าจะท่องให้หมดก็ต้องใช้เวลานาน จึงต้องย่อสิ่งที่จะเรียนนั้นเอาแต่หัวใจเพื่อให้จำง่ายๆ แล้วจะได้เอาไปเป็นหลักในการศึกษาต่อไป เพราะฉะนั้นจึงขอให้ญาติโยมจำเอาหัวใจนี้ไว้ด้วยว่า หุ สะ นิ มะ หุ คือทุกข์ สะ คือสมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ นิ ก็คือนิโรธ หมายถึงความดับทุกข์ได้ มะ ก็คือมรรคประกอบด้วยองค์แปด อันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อจะให้ได้ถึงความดับทุกข์

เรื่องของทุกข์

คำว่า “ทุกข์” นั้นหมายถึงอะไร? หมายถึงความไม่สบายที่เกิดขึ้นทางกายทางใจ ทุกข์ทางกายก็มี ทุกข์ทางใจก็มี แต่ความจริงแล้วตัวทุกข์แท้อยู่ที่ใจ เพราะว่าใจของเรานี้เป็นหัวหน้าของเรื่องการเป็นอยู่ ความคิดความนึกอยู่ที่ใจ ความสุขความทุกข์ก็อยู่ที่ใจ แต่ว่าเหตุที่จะให้เกิดความทุกข์ที่ใจนั้นมันมีสองเรื่อง เรียกว่าเหตุทางร่างกาย แล้วก็เหตุที่เกิดกับใจเอง

เหตุทางร่างกายนั้นก็คือสภาพร่างกายที่ไม่ปกติ เช่นว่า ปวดแสบปวดคามีความเจ็บไข้ได้ป่วย อันเป็นเรื่องธรรมดาของสังขารร่างกาย คนเราเกิดมาแล้ว

มันก็ต้องมีการเจ็บการใช้เป็นเรื่องธรรมดา ถ้ารักษานามัยก็ดีเจ็บใช้น้อย แต่ถ้ารักษานามัยไม่ดี เราก็เจ็บใช้ได้พวยมาก เวลาใครร่างกายมันผิดปกติ...ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทางใจ ทุกข์แบบนั้นเขาเรียกว่าเป็นความทุกข์เนื่องจากร่างกาย

ทีนี้ความทุกข์เรื่องใจล้วนๆ มันเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับความอยากที่เกิดขึ้นในใจ อยากในเรื่องอะไรต่างๆ ร้อยแปดพันประการ ขณะใดใจอยากในอะไร ก็เกิดความทุกข์เพราะเรื่องนั้น ถ้ายังไม่ได้สมใจก็เป็นทุกข์ ได้มาสมใจแล้วก็ยังเป็นทุกข์ต่อไป มันมีปัญหาก็จะทำให้เกิดความทุกข์ ทั้งมีและไม่มี ทั้งได้และไม่ได้ นั่นเรียกว่าเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทั้งนั้น สำหรับบุคคลผู้ไม่มีปัญญา

แต่ถ้าบุคคลใดมีปัญญารู้เท่ารู้ทัน เวลาได้ก็ไม่ใช่ทุกข์ เวลาไม่ได้เขาก็ไม่ใช่ทุกข์เพราะเรื่องนั้นๆ ที่ไม่ทุกข์นั้นก็เพราะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป นั้นมันมีสภาพตามที่เป็นจริงๆ ใดๆ ก็ไม่มี ความทุกข์จากเรื่องนั้น

การเข้าไปยึดชั้นหยาบ...เป็นความทุกข์

ในธรรมะหรือในพระสูตรท่านแยกความทุกข์เกี่ยวกับอริยสัจนี้ไว้ดังที่เรา สวดมนต์ ถ้าหากคนที่สวดมนต์เข้าใจได้ เขาสวดว่า ชาติปิ ทุกขา...ความเกิดเป็นทุกข์ ชราปิ ทุกขา...ความชราเป็นทุกข์ มรณมปิ ทุกขา...ความตายเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นทุกข์ อยู่ร่วมกับคนที่เราไม่ชอบ กับสิ่งที่เราไม่ชอบ...เป็นทุกข์ ความโศก ความเหี่ยวแห้งใจ ความรำไรรำพัน ในเรื่องปัญหาต่างๆ ก็เป็นความทุกข์ รวบรวมให้ย่อๆ สั้นๆ ก็ได้ว่าการเข้าไปยึดถือในชั้นหยาบ ว่าเป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขา นั่นแหละเป็นก้อนทุกข์ใหญ่ ท่านแจกความทุกข์โดยให้ชื่อไว้แบบนี้

ความเกิดแห่งความยึดถือเป็นทุกข์

มีอันหนึ่งซึ่งสำคัญคือเรื่อง **ชาติปิ ทุกขา** เรียกว่า **ความเกิดเป็นทุกข์** มันหมายถึงอะไร ที่เรียกว่าความเกิดเป็นทุกข์ ก่อนหน้านี้เราจะได้ฟังคำอธิบายว่า การเกิดในครรภ์ของมารดา การคลอดออกมาจากครรภ์ เรียกว่า เป็นการเกิดที่เป็นทุกข์ อันนี้ถ้าหากว่าเราศึกษาในแง่หนึ่งจะไม่ช่วยยให้เราแก้ปัญหาอะไรได้เลย

แต่ถ้าหากว่าเราเข้าใจอีกแง่หนึ่งไม่ได้เข้าใจตามแง่ นั้น แต่ควรเข้าใจว่า **ชาติ**คือการเกิดนั้นหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เข้าไปยึดถืออะไรๆว่าเป็นตัวเรา เป็นของเราขึ้นมา ในขณะที่จิตใจของเราเกิดความรู้สึกยึดถือในเรื่องอะไรขึ้นมาแล้ว ในขณะนั้นแหละเรียกว่าชาติเกิดขึ้นในใจของเราแล้ว ความเกิดแห่งความยึดถือหลงใหลมัวเมาในเรื่องอะไรต่างๆ คือ **ชาติปิ ทุกขา** เรียกว่า ความเกิดมันเป็นทุกข์ ที่เกิดมาจากท้องแม่นั้นมันเกิดมาแล้ว แล้วก็พ้นมาแล้ว อันนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ต่อมาอีก มันก็ไม่สมควรเพราะมันผ่านพ้นมาแล้ว ไกลแล้ว แต่ว่าความเกิดแห่งความยึดถือที่เกิดขึ้นในใจของเรา จะเป็นชาติทุกข์อยู่ตลอดเวลา

เรานั่งอยู่ ณ ที่ใด ยืนอยู่ ณ ที่ใด นอนอยู่ในที่ใด พอใจของเราไปยึดในอะไรเข้ามา...เรารู้สึกอย่างไร เช่น เรานึกไปถึงเงินที่อยู่ในตู้ นึกถึงเพชรนิลจินดา นึกถึงรายได้ นึกถึงเงินที่เขากู้ยืม เขายืมไป...คอกเบี้ยยังไม่มาส่งตามเวลา แล้วก็นึกอะไรๆหลายเรื่องหลายประการขึ้นในใจ ในขณะที่นั้นรู้สึกอย่างไร? ญาติโยมไปลองสำรวจตัวเอง ถ้าสำรวจตัวเองก็จะพบว่ามันเป็นทุกข์ พอนึกถึงเรื่องเหล่านั้นขึ้นมาก็เกิดความทุกข์

ความทุกข์เกิดเพราะอะไร? ก็เพราะว่าเรานึกว่าสิ่งนั้นเป็นของเรา เงินทองของเราเพชรนิลจินดาของเรา การงานนั้นของเรา ลูกของเรา หลานของเรา สามีภรรยาของเรา กิจการอย่างนั้นเป็นของเรา ชาติของเรา บ้านเมือง

ของเรา...คิดไปหลายแง่หลายมุม ในขณะที่เราคิดในเรื่องอะไรต่างๆไปด้วยอำนาจความยึดความติดในสิ่งนั้น ขณะนั้นก็เป็นความทุกข์เกิดขึ้น ขอให้จำหลักอันนี้ไว้เป็นเบื้องต้น

ความเข้าใจในเรื่อง “ชาติ...การเกิด”

ให้รู้ว่าขณะที่ใจเกิดความยึดถือในเรื่องอะไรขึ้น ในขณะนั้นเราจะเป็นทุกข์ เมื่อเราจำคำนี้ไว้ได้แล้วก็ต้องเอาไปพิจารณา เอาไปค้นคว้า การค้นคว้านั้นอย่าไปค้นจากตำรับตำราหนังสืออะไรเลย แต่ค้นจากชีวิตของเราเอง จากกิจที่เราทำอยู่ทุกวันทุกเวลา จากความรู้สึกในชีวิตประจำวันของเรานี้แหละ ว่าเมื่อมีความคิดอะไรเกิดขึ้นแล้ว มันเป็นอย่างไรต่อไป ต่อไปให้ลองสังเกต ว่างๆแล้วลองสังเกตความเป็นอยู่ของเราเอง เช่นเราเกิดความคิดอย่างนั้นขึ้นในใจ มันเป็นความคิดที่ร้อนหรือเย็น เป็นสุขหรือว่าเป็นทุกข์มีความกังวลห่วงใย หรือว่ามีความสงบสบายใจ ขอให้ญาติโยมลองนำไปพิจารณา คอยสังเกตตัวเราคอยสังเกตจิตใจของเรา แล้วเราจะพบความจริงว่า ตัวความทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจนั้นมันทุกข์ก็เพราะว่าเรายึดถือนั่นเองแหละ ไม่ใช่ทุกข์เพราะเรื่องอะไร พอเกิดความยึดถือขึ้นในใจในเรื่องอะไรก็ตามเราก็มีความทุกข์เพราะสิ่งนั้น อันนี้แหละคือความหมายของคำว่า “ชาติปิ ทุกขา”

ที่ญาติโยมสวดมนต์ว่า “ชาติปิ ทุกขา” ความเกิดเป็นทุกข์ หมายถึงว่า ความรู้สึกยึดถือในเรื่องอะไรๆเกิดขึ้นในใจของเราขณะใด ความทุกข์ก็ยิ่งลงสู่ชีวิตของเราเมื่อนั้น อันนี้คือหลักแท้ของอริยสัจในเรื่องชาติ...ความเกิดที่เป็นทุกข์ ถ้าเราเข้าใจชาติความเกิดในรูปนี้ การที่จะสลัดความทุกข์ออกไปจากตัวเรานั้นมันง่าย แต่ถ้าเราไปเข้าใจในแง่ที่ว่า เกิดจากท้องมารคาแล้วก็ตายเข้าโลงเป็น

ชาติหนึ่ง...มันก็แก้อะไรไม่ได้ เพราะว่าความเกิดนั้นมันผ่านพ้นมาแล้ว เป็นมาแล้วสมบูรณ์ทุกสิ่งทุกประการ ไม่ใช่วิถีทางแก้ไขความทุกข์ตามหลักพุทธศาสนา

ในหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนา ต้องการชี้ให้เราเข้าใจว่า ความทุกข์เกิดจากความยึดถือในเรื่องอะไรๆต่างๆ ในขณะที่ใดที่ความยึดถือในเรื่องอะไรเกิดขึ้นในใจ ก็เรียกว่าชาติเกิดขึ้นแล้วชาติหนึ่ง

ภพ...ความคิดที่ส่งไปในเรื่องกามารมณ์

และเมื่อเกิดความรู้สึกอย่างนั้นขึ้นมันก็สร้างต่อไปที่เรียกว่า...มีภพ

คำว่า ภพ ก็หมายถึงว่า ความคิดที่เราส่งไปในเรื่องนั้นๆ ส่งไปในเรื่องกามารมณ์เรียกว่าเกิดในกามภพ ถ้าส่งไปในเรื่องเกี่ยวกับรูปก็เรียกว่ารูปภพ ถ้าส่งไปในเรื่องที่ไม่มียุขยี่เป็นร่าง เป็นความคิดฝันของเราเอง ก็เรียกว่าไปเกิดอยู่ในอรูปภพ จิตของเรามันไปเกิดในกามภพก็ได้ ในรูปภพก็ได้ ในอรูปภพก็ได้ สุดแล้วแต่ความคิดที่มันเกิดขึ้นในใจของเรา สร้างอารมณ์ขึ้นในใจของเรา

ในขณะที่เรานั่งคิดนั่งฝัน นั่งสร้างอารมณ์ประเภทต่างๆขึ้นในใจนั้น ขอให้เข้าใจว่านั่นแหละคือรากฐานของความทุกข์ความเดือดร้อน เป็นทุกข์เพราะอะไร? เป็นทุกข์เพราะว่าเราไปยึดว่าสิ่งนั้นเป็นของเรา แล้วเราก็คิดต่อไปว่าให้สิ่งเหล่านั้นมันอยู่กับเราตลอดไป แต่ว่าสิ่งนั้นคงจะไม่อยู่ตลอดไป เราก็มีความวิตกกังวลกลัวว่าสิ่งนั้นจะแตกสลายไป กลัวขโมยมันจะมาลักเอาไป กลัวว่าเราจะเจ็บไข้ได้ป่วยเราจะจากสิ่งนั้นไป เกิดความคิดอันอื่นที่ตามมาจากความยึดถือประการต้นนั้นอีกมากมายหลายเรื่อง อันล้วนแต่เป็นเรื่องที่สร้างความทุกข์เพิ่มขึ้นในใจเราทั้งนั้น อันนี้แหละคือ ชาติ ทุกขา เป็นเรื่องที่เราควรเข้าใจให้ตรงให้ถูกต้องไว้มาก่อน เป็นเบื้องต้น

ถ้าเราเข้าใจคำว่า ซาติปี ทุกขา ถูกต้องตรงคี่แล้วมันเป็นการง่ายที่จะศึกษาในเรื่องอื่นต่อไป แต่ถ้าเข้าใจคำว่า ซาติปี ทุกขา ความเกิดเป็นทุกข์ไม่ถูกแล้ว การแก้ไขปัญหาชีวิตก็ย่อมจะเป็นการไม่สะดวก เพราะจะไปแก้ที่ไกล...ไม่ได้แก้ที่ตัวเรา ไม่ได้แก้ที่ตรงจุด แต่ไปแก้ยู่รอบๆจุด เหมือนกับคนที่คันหลังแล้ว ก็ให้คนอื่นเกาให้ คนที่เกานั้นเขาไม่รู้ว่าคันตรงไหนก็เที่ยวเกาไป...เกาตรงนั้น เกาตรงนี้เราก็บอกว่ามันยังไม่ถูก...เกาใหม่ คนนั้นก็เกาอีกก็ยังไม่ถูก...เกาใหม่ เพราะคนเกาไม่รู้ว่ามันจะอยู่ตรงไหน แล้วจะเกาให้ถูกจุดได้อย่างไร แต่ถ้าเขารู้ว่าจุดมันอยู่ตรงไหน ไม่ต้องไปเกาให้เสียเวลา...เราก็เกาไปจุดเข้าที่ตรงนั้นเลย เรียกว่าจุดถูกที่คัน เราก็ร้องว่าคี่ขึ้นมาทันที ฉันทิโค ในการแก้ปัญหาต่างๆในเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์อันเกิดขึ้นในชีวิตนี้ก็เหมือนกัน เราต้องรู้ว่าตัวทุกข์นั้นเกิดจากความยึดถือในเรื่องอะไรต่างๆ ด้วยความหลงใหล ด้วยความมกมาย ความมัวเมาในสิ่งนั้นจนเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้น เราก็แก้ที่จุดนั้นแหละ แก้ที่จุดความยึดถือ เราก็แก้ง่ายขึ้นเพราะเรารู้จักจุดมัน เหมือนกับรู้ว่าคันตรงไหนแล้วเกาได้ถูกจุดทันที อันนี้ประการหนึ่ง ซึ่งอยากจะให้โยมเข้าใจถูกตรงไว้ ในเรื่องของซาติปี ทุกขา

ความแก่ชราเป็นทุกข์เพราะไม่ยอมรับความแก่

ส่วน ซราปี ทุกขา ความแก่เป็นทุกข์อย่างไร? อันนั้นมันไม่ยาก อันเรื่องความแก่เป็นทุกข์ โยมๆที่มาฟังเทศน์เป็นคนแก่ส่วนมาก เมื่อเป็นคนแก่แล้วรู้ว่าความแก่เป็นทุกข์อย่างไร นั่งอยู่จะลุกขึ้นมันเป็นอย่างไร นอนแล้วจะลุกขึ้นมันเป็นอย่างไร จะเดินมันเป็นอย่างไร จะเคลื่อนไหวอริยาบถล้าอย่างล้าก้าว มันเป็นอย่างไร จะกินอาหาร จะนั่งจะห่ม จะพูดจา จะนึกถึงอะไรสักเรื่องหนึ่งที่ผ่านมา มันเป็นอย่างไร ญาติโยมลองทบทวนดู

พอทบทวนก็จะรู้ได้ทันทีว่า เออ...ไม่ได้ความ เวลาจะเคลื่อนไหวอริยาบถ ก็ไม่สะดวก มันขัดไปหมด...ปวดเอว ปวดหลัง เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของความซำรุดทุดโทรมในทางร่างกาย มันเป็นทุกข์เรื่องอย่างนี้ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง ความทุกข์ที่เกิดจากชรานั้นมันหมายถึงว่าเราไม่พอใจในการที่ร่างกายมันเปลี่ยนแปลงไป เราไม่อยากจะให้ผมหงอก อยากจะให้คำขลับ อยู่ตลอดเวลา หงอกแล้วก็รู้สึกส่ำหยา ย่อมผมมาไว้หลอกตัวเองไปวันหนึ่งๆ พอคุณกระจกก็รู้ว่ามันยังคำอยู่ ความจริงไม่จำเป็นอะไรที่เราจะต้องหลอกตัวเอง อย่างนั้น ให้เรานึกพอใจว่า ผมขาวมันก็เข้าที่เหมือนกัน แสดงลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้มียายุ แล้วก็จะได้เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้เราไม่ประมาท มัวเมาในชีวิต ในความเป็นอยู่ แต่เราไปยอมให้มันคำเมื่อมันขาวแล้ว ก็เท่ากับว่าเราหลอกตัวเอง เรามันยังเป็นคนชอบหลอกอยู่แล้วก็หลอกมันเรื่อยไป ว่าเราผมมันยังไม่หงอกไม่ชรา อันนี้เขาเรียกว่าผีนกฏธรรมชาติอยู่หน่อย

ร่างกายของเรามันเปลี่ยนไปตามสภาพ แต่ว่าเราไม่อยากจะเปลี่ยน คนทุกคนไม่ชอบแก่ ไม่ชอบให้ผมหงอก ไม่ชอบให้ฟันหลุ่ ไม่ชอบให้ตามีคิ้ว หูตึง ไม่ชอบให้ผิวหนังเหี่ยว ไม่ชอบให้เป็นคนหลังโกง ไม่ชอบความซำรุดทุดโทรม ทุกส่วนของร่างกายเราอยากให้มันคงเดิม...ความทุกข์ก็เกิดขึ้นตรงนี้ ทุกข์มันเกิดขึ้นก็เพราะว่าเราไม่ยอมรับความแก่ของสังขารร่างกาย เราอยากจะไม่ให้มันแก่ เมื่อไม่ชอบ...ความแก่ชราก็เป็นทุกข์

แต่ถ้าเรารู้ว่าความแก่นี้มันเป็นเรื่องธรรมดา ที่จะต้องเกิดแก่คนทุกคน หนีไม่พ้น ในชีวิตของเราทุกวินาทีที่เราแก่ออยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นเด็กก็เรียกว่า แก่ขึ้น เป็นหนุ่มก็แก่ขึ้น พอเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวก็เริ่มจะแก่ลง เพราะว่าความแก่นี้มันขึ้นอยู่กับเวลา และการปรุงแต่งของร่างกาย บางคนก็แก่ลงช้า แต่บางคนก็แก่ลงเร็วๆ คนที่แก่ลงเร็วๆก็คือคนที่ชอบเอายาพิษใส่เข้าไปในตัว เช่น คนชอบดื่มเหล้า ชอบเที่ยวกลางคืนออกหลับนอน...คนประเภทนี้แก่เร็ว ร่างกายซำรุด

ทรุคโทรมเร็ว แต่ถ้าเป็นคนรู้จักรักษานามัย พักผ่อนเป็นเวลา รับประทานอาหาร ถูกต้อง ความแก่ก็ช้า แต่ว่ารวมแล้วมันก็นั้นแหละหนีไปจากความแก่ไม่พ้น

เราต้องแก่เป็นของธรรมดา แต่ว่าจิตใจเรานั้นมันไม่ยอมแก่ ถ้าใครมา ทักเราว่า หือ! ปีนี้คุณแก่ไป ไม่มีใครชอบสักคนเดียว แต่ถ้าเขาทักเราว่า เออ...คุณยังหนุ่มแข็งแรงดี นี่เรายิ้มชอบบอกชอบใจ คนเรามันชอบหลง...ไม่ชอบของจริง เพราะไม่ชอบของจริงนี้แหละจึงเป็นทุกข์เรื่อยไป แต่ถ้าเรายอมรับความจริงเสีย เช่นเรื่องความแก่นี้ ยอมรับมันเสียรับว่าแก่แล้ว ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ไม่รู้เมื่อไหร่จะต้องแตกต้องดับลง ยอมรับเสียโดยคืออย่างนั้น

พอเรายอมรับว่าเรายอมแก่ ปัญหาเรื่องความแก่ก็จะไม่เป็นทุกข์แก่เรา ชราปี ทุกขา **จะไม่เกิดในใจ** เพราะเรายอมรับความแก่ ยอมให้มันแก่ไปตาม เรื่องของมัน การรักษาการบริหารร่างกายนั้นเราก็ทำไปตามเรื่องแต่ไม่ใช่ทำด้วยความอยากมากเกินไป เราทำไปตามหน้าที่ จะต้องรักษาร่างกายเพื่อใช้ทำอะไร... ใช้สำหรับประพฤติกวามงามความดี ใช้ทำการงานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

เหมือนกับเรามีรถยนต์คันหนึ่ง เราก็ต้องรักษามันให้ดี ล้างบ่อยๆ อัดฉีดบ่อยๆ ขัดบ่อยๆ อย่าให้มันเร็วเกินไป จนกระทั่งว่าเสียรูปเสียโฉมไป รถคันนั้นก็ใช้ได้นาน

ร่างกายของเรานี้ก็เหมือนกัน พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า...

เรามันแก่เป็นธรรมดา . . .

เรารับรู้ว่าจะต้องแก่ แต่ว่าเราก็ต้องรักษาตามหน้าที่

อย่างนี้เรียกว่าเป็นคนรู้จักใช้ร่างกายให้เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ไปใช้ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะความเข้าไปยึดถือว่าเราไม่แก่ อันนี้เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความแก่เป็นทุกข์ คิดถูกความทุกข์มันก็น้อย คิดไม่ถูกก็เกิดความทุกข์มากขึ้น เพราะมองไม่เห็นว่าการแก่เป็นธรรมดาของสังขารทั้งหลาย

ความเจ็บไข้เป็นความทุกข์

อันต่อไปท่านเรียกว่า พยาธิคือความเจ็บไข้...เป็นความทุกข์ของจิตใจ คนเราตามปกตินั้นไม่มีใครชอบความเจ็บไข้หรอก แต่ว่าความเจ็บไข้ก็ต้องเกิดขึ้น อันการเกิดขึ้นของโรคภัยไข้เจ็บนั้น โรคบางอย่างมันเกิดเพราะความประมาท แต่โรคบางอย่างนั้นมันเกิดของมันตามธรรมชาติ เราไม่รู้สาเหตุของมัน เช่นว่า โรคมะเร็งเป็นต้น เราไม่รู้สาเหตุว่ามันเกิดเพราะอะไร ทำไมจึงได้เกิดโรคนั้นขึ้น... ไม่มีใครรู้ แม้วิชาการแพทย์สมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้า ก็ยังค้นหาสมุฏฐานของโรคนี้ ไม่ได้ว่ามันเกิดมาจากเรื่องอะไร ก็พูดได้เพียงแต่ว่าธรรมชาติของร่างกาย บางคน มันอาจจะเป็นโรคนี้อันได้ เป็นโรคที่ตรงนั้นตรงนี้ หรือเป็นมะเร็งในโลหิต แล้วก็รักษาไม่ได้ ร่างกายก็ต้องเจ็บป่วยจนกระทั่งหมดลมหายใจ

ถ้าปกติโรคอันใดที่เกิดเพราะความประมาท เพราะไม่รักษาตัว อันนี้ เราป้องกันได้ การป้องกันก็คือว่าเรียนให้มันรู้ ว่าพาหะของโรคคืออะไร สมุฏฐานของโรคอยู่ที่ไหน มันจะเกิดได้โดยวิธีใด แล้วเมื่อเกิดแล้วเราควรจะรักษาอย่างไร เรื่องนี้มันต้องไปถามหมอๆ เขาก็จะแนะนำให้ คนเราบางทีก็ประมาท เป็นอะไร นิดหน่อยร่างกายผิดปกติ...ก็ไม่ไปหาหมอที่โรงพยาบาล แต่ไปหาหมอที่ตามร้านขายยา ฉะนั้นหวัคินยาอะไรดี เจ้าที่ก็จักยาให้เอาไปเคี้ยวไปกินกันตามเรื่อง กินจนกระทั่งว่าหนัก พอหนักแล้วจึงไปหาหมอ อันนี้มันไม่ถูกเรื่อง เรียกว่าอยู่ในวิสัยของคนประมาท เมื่อเรารู้สึกว่าร่างกายผิดปกติควรรีบไปรักษาทันที ให้หมอตรวจเสียโดยเร็ว การรีบไปให้ทันช่วงที่นั้นประหยัดเวลาประหยัดเงิน แล้วเราก็ไม่ต้องเสียเวลาทำมาหากินเพราะเริ่มเป็น หมอตรวจรู้สมุฏฐานให้ยาสะกักโรค โรคนั้นมันก็หายไ้ เราก็จะได้ทำงานทำการกันต่อไป เงินทองที่จะใช้จ่ายในการเยียวยาก็น้อย เพราะเรารีบรักษา

พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่าให้ประมาท แต่ถ้าเราประมาท...ไม่ไปรักษาโรคมันแรงแล้ว ต้องกินยามาก ต้องฉีดยา ต้องนอนโรงพยาบาล บางทีต้องนอนตึงเคื่อนสองเคื่อน...เสียเวลาทำมาหากิน เสียเงินเสียทองเข้าไปมากมาย อันนี้เป็นเรื่องที่เกิดในชีวิตร่มนุษย์อยู่ไม่ใช่น้อย ในหลักธรรมะท่านจึงสอนไม่ให้ประมาท ถ้ารู้สึกว่าร่างกายผิดปกติก็รีบไปหาเสีย ไม่ต้องเกรงใจหมอ หมอเขามีหน้าที่รักษาคนป่วย แต่ถ้าป่วยหนักแล้วไปหาหมอนี่หมอรำคาญ รำคาญว่าทำไมไม่ให้ตายเสียก่อนแล้วเอาศพมาให้รักษา...หมอนึกอย่างนั้น ถ้าหมอพูดได้แก่งพูดว่าเอามาให้รักษาทำไม...เอาศพมาดีกว่า แต่หมอก็รักษามารยาท...ไม่พูดอย่างนั้น แต่ว่าเรานี้ไม่รู้จักรักษาตัวเอง มันก็ลำบาก

ความเจ็บไข้ได้ป่วยทำให้คนเป็นทุกข์ ก็เพราะว่าเราไม่สบายใจ ในขณะที่มีความเจ็บเกิดขึ้น นอนเป็นทุกข์ นั่งเป็นทุกข์ กินก็เป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา เพราะเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ อันนี้คือทุกข์ประการหนึ่งที่จะเกิดขึ้นแก่ใครก็ได้

ที่นี้การแก้ปัญหาในเรื่องความทุกข์อันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บนั้น ถ้าเรามีความเจ็บป่วยเกิดขึ้น เราต้องพิจารณาด้วยปัญญา ต้องพิจารณาว่า...ความเจ็บป่วยนี้เป็นเรื่องของร่างกาย เป็นเรื่องที่เราจะต้องรักษา เวลานี้เราได้กินยาอยู่แล้ว แต่ว่ายานี้ไม่ใช่ยาทิพย์เหมือนเรื่องนิทานที่เขาเล่าไว้ พอกินยาปั๊บ...โรคหายปั๊บ มันไม่มีอย่างนั้น มันต้องซ้ำๆ กินยาแล้วต้องคอยเวลาที่จะให้ยา มันออกฤทธิ์ไปแก้ไขในบางส่วนของร่างกายก่อน เราอย่าเพิ่งใจร้อน อย่าอยากให้หายเร็วเกินไป แต่บอกตัวเองว่าเวลานี้เราป่วย เราได้กินยาเข้าไปแล้ว เราก็ต้องนอนทำใจเย็นๆ อย่าใจร้อน อย่าคิดมาก อย่าวุ่นวาย

ให้พิจารณาร่างกายนี้ว่า เป็นสิ่งเปราะหักง่ายแตกง่าย อาจจะเจ็บจะไข้ลงไปเมื่อใดก็ได้ ถ้าว่าร่างกายป่วย ใจเราเป็นทุกข์เพราะร่างกาย ก็เรียกว่าป่วยทั้งกายทั้งใจ แต่ถ้าเราถือว่าร่างกายป่วย ใจเราไม่ป่วยตามร่างกาย จะใช้ใจสำหรับคิดค้นให้เกิดปัญญา ให้รู้จักประสบการณ์ของชีวิต ให้ถือว่าความ

เจ็บไข้ได้ป่วยนั้นเป็นบทเรียน เป็นบทสอบไล่ให้กำลังใจของเรา ว่าเราเป็นผู้ศึกษา
ธรรมะ ได้อ่านหนังสือธรรมะไว้บ้าง ได้ฟังธรรมะไว้บ้าง เวลาปกติก็ไม่รู้ว่า
ใจมันเป็นอย่างไร กำลังใจจะรู้ได้ก็เมื่อตกอยู่ในอันตราย ถ้าไม่มีอันตรายเกิดขึ้น
เราก็ไม่รู้จักกำลังใจของเรา

เมื่อใดที่เราเจ็บไข้ได้ป่วย...เราก็จะได้ทดสอบกำลังใจ ว่าเรามีความ
เข้มแข็งขนาดไหน มีความอดทนขนาดไหน มีใจเย็นขนาดไหน รู้ได้กันตรงนี้
...ตรงที่เราป่วย เมื่อเรานึกไปในรูปอย่างนั้น เราก็จะมีความพอใจในการที่เรา
ป่วย การรักษาเป็นหน้าที่ของหมอในเรื่องร่างกาย แต่เรื่องใจเป็นหน้าที่ของ
เราเอง เราจะทำใจให้เย็น ทำใจให้ดี จะไม่เกิดความวิตกทุกข์ร้อนในเรื่องไข้เจ็บ
ให้พอใจที่จะนอนพักผ่อนอยู่บนเตียงคนไข้ อย่าไปคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึง อย่าไป
คิดถึงเรื่องที่ผ่านมาผ่านไปแล้ว แต่ว่าเราคิดถึงเรื่องเฉพาะหน้าที่เรากำลังเป็นอยู่
ในขณะนี้ ว่าเราควรจะทำอย่างไรใจจะสบาย จะไม่วุ่นวาย จะไม่เดือดร้อน

ควรจะทำตนให้เป็นคนกินยาง่าย เลี้ยงง่าย ไม่ต้องให้คนอื่นพลอย
เป็นทุกข์กับเรา เราจะรับความทุกข์เสียคนเดียว แล้วก็ทำใจให้สบาย ให้พอใจ
ในสภาพที่กำลังได้รับ หรือนึกเสียว่าเป็นไข้ก็เหมือนกันจะได้นอนเสียบ้าง เวลา
ที่ไม่เจ็บไม่ป่วย ไม่ค่อยได้พักผ่อน เวลาเจ็บป่วยนี้ก็ถือว่ามานอนพักผ่อน ถ้ามา
นอนที่โรงพยาบาลก็ถือว่ามาพักผ่อนที่โรงพยาบาล แล้วขณะที่พักผ่อนที่โรงพยาบาล
ก็ดูเพื่อนใกล้เคียงว่าเขาเป็นอย่างไร คนเหล่านั้นก็ป่วยเหมือนกับเราเหมือนกัน
ไม่ใช่ป่วยแต่เราคนเดียว

คนบางคนพอมีอะไรเกิดขึ้นซึ่งเป็นโรคร้ายไข้เจ็บ ก็นึกเอาว่า แหม! เรา
มันอภัพอัปโชคเสียเหลือเกิน ป่วยอย่างนี้หนักที่สุด เจ็บที่สุดในโลก นึกให้มัน
หนักเกินไป ความจริงไม่ได้หนักหนาอะไรหรอก...เรามานึกเอาเอง หลายปีมาแล้ว
ไปที่โรงพยาบาลศิริราช ไปเยี่ยมคนๆหนึ่งแถมเป็นเจ้าหน้าที่รถไฟ ซึ่งปกติก็เรียกว่า
เดินไปเดินมาเรื่อย เพราะอยู่แผนกเดินรถ ที่นี้เกิดอุบัติเหตุ...ขาขาด ต้องตัด แล้ว

ก็ไปนอนที่โรงพยาบาล ไปนอนอยู่...ในตึกนั้นมีคนไข้เกี่ยวกับเรื่องกระดูก เรื่อง
 ตัดอะไรทั้งนั้น อาตมาไปถึงก็ชวนคุย คุยแล้วลองถามว่าเป็นอย่างไร? มาป่วยอยู่
 โรงพยาบาลนี้จิตใจเป็นอย่างไร? แกบอกว่า...วันแรกๆนี้มันเอาการ มีความทุกข์
 มีความไม่สบายใจ เพราะว่ามันถึงขาที่มันหายไป นึกว่าหายแล้วก็เดินไม่สะดวก
 จะทำงานทำการก็ไม่สะดวก มันต้องมีขาไม้ใส่เข้ามา เวลาเดินเหินมันไม่คล่อง
 เทียบนึกไปถึงกาลข้างหน้าในเรื่องเกี่ยวกับอนาคตของชีวิต เลยก็ต้องนอนระทม
 ตรมตรอมใจ

เปลี่ยนใจให้เหมาะแก่เหตุการณ์

แต่ว่าวันต่อๆมาเห็นคนป่วยที่เขานอนป่วย บางคนป่วยมาหกเดือนแล้ว
 บางคนป่วยมาปีหนึ่งแล้ว บางคนนอนคว่ำอยู่ท่าเดียวสามเดือน นอนหงายไม่ได้
 แล้วก็มีอาการต่างๆ แกดูคนเหล่านั้น...จากเตียงนี้กับเตียงโน้นเขาคุยกันหัวเราะกัน
 หยอกล้อกันไป คุยกันไปสนุกสนาน แกมองเขาก็ได้บทเรียน ได้บทเรียนว่า
 ภูนี้มันโง่...มานอนเป็นทุกข์อยู่คนเดียว คนอื่นที่หนักกว่าเราเขาไม่ทุกข์ เขา
 ยิ้มหัวตามสบายใจ เลยก็เปลี่ยนจิตใจได้ พอใจในการที่ตนไม่มีขาข้างหนึ่ง
 แล้วก็คิดว่าข้างหน้าอย่างไรรู้ข้างมันเถอะ เราทำใจให้สบายดีกว่า เลยคุย
 กับคนไข้ใกล้เคียง หัวเราะหัวให้เราะเร่กันไปตามเรื่อง นี่เขาเรียกว่ารู้จักหมุน
 จิตใจให้เข้ากับเหตุการณ์

คนเราที่เป็นทุกข์นี้ เพราะว่าไม่รู้จักเปลี่ยนใจให้เหมาะแก่เหตุการณ์
 แดคออกจ่าอยู่...เราพอใจในแสงแดด พอฝนตกลงมากลับไม่พอใจฝน นี่ไม่หมุน
 จิตใจ ถ้าเราหมุนจิตใจ พอฝนตกก็ เออ...ดีเหมือนกัน มันร้อนมาหลายวันแล้ว
 เย็นเสียหน่อยก็ดีแล้ว เราก็ไม่เป็นทุกข์เพราะเรื่องฝน เจ็บไข้ได้ป่วยก็เหมือนกัน

ถ้าเราไม่เจ็บไม่ป่วย เราก็ไปไหนมาไหนได้ พอไปนอนโรงพยาบาลก็เห็นว่า เออ... คือเหมือนกัน ได้มาเห็นคนเจ็บคนป่วย ได้มีโอกาสเอาธรรมะมาพิจารณา ไม่ต้องไปทำงาน มีอารมณ์เยอะแยะที่เป็นบทเรียนสอนจิตสะกิดใจ คุณิ่งเหล่านั้น มองสิ่งเหล่านั้นในแง่ของธรรมะ แล้วก็นำมาสอนตัวเอง จิตใจก็จะสบายขึ้น ไม่มี ความทุกข์ความเคียดแค้น

คนป่วยที่ใจสบายนั้นมันหายไว แต่คนป่วยที่ใจเป็นทุกข์นี้มันหายช้า เพราะฉะนั้นเราอยากจะหายช้าหรือหายไว? ใครๆก็อยากจะหายไวๆแหละ เมื่ออยากจะหายไวๆก็อย่าทำให้ใจเป็นทุกข์ แต่จงทำให้ใจให้สบาย มองในแง่ดีเสีย ความทุกข์อันเกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยนั้นก็หายไป

การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก...เป็นทุกข์

อีกประการหนึ่งท่านบอกว่า การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ อันนี้ มีมาก การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์นี้มาก คนเราเมื่อก่อนนี้ไม่มี แต่ว่า ต่อมามันมีอะไรขึ้นมา พอมีอะไรขึ้นมาเท่านั้นแหละ ใจมันเป็นอย่างไร?... ความยึดถือในสิ่งนั้นก็เกิดขึ้น ยึดถือว่าสิ่งนี้ของข้า ของฉัน ของเรา ขึ้นมา ที่เดียว ความยึดถือในใจนั้นแหละที่เป็นมูลฐานที่จะให้เกิดทุกข์เพราะความ พลัดพราก เช่นว่าเราอยู่กับครอบครัว สามีภรรยาอยู่ด้วยกันมา อยู่กันมา ตั้งแต่หนุ่มแต่สาว แล้วก็จนแก่จนเฒ่า ก็ตายไปคนหนึ่ง ภรรยาตายก่อนบ้าง สามีตายก่อนบ้าง ใครคนหนึ่งตายไปคนที่อยู่ข้างหลังก็เป็นทุกข์ ทุกข์เพราะอะไร? เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก เราชอบใจ เราเคยอยู่กันมา

บางทีก็ปนพิริพริแล้วคิดให้มันวุ่นวายไปในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง แล้วเวลานั้น ก็เป็นทุกข์ ยืน เดิน กิน อยู่...เป็นทุกข์ทั้งนั้น ความทุกข์อย่างนี้เกิดจาก

พลัดพรากจากของรักของชอบใจ มารดามีลูกน้อยที่น่ารักเลี้ยงดูมา ครั้นเกิดมาใหม่ๆ ยังไม่ทันได้เลี้ยงเท่าใด...ตาย ก็ไม่ค่อยเป็นทุกข์เท่าไร แต่เลี้ยงมาพอนั่งได้นอนได้ยืมหัวได้ พูดยาได้คำสองคำ พอเห็นแม่ร้องว่า...มะมะ ขึ้นมาแล้วก็ แหม! ...น่ารักน่าเอ็นดู พอเด็กนั้นมันตายลงไป แม่ก็ไม่เป็นตัวเอง ร้องไห้ร้องห่มเป็นทุกข์เสียเหลือเกิน เพราะลูกชายจากไปอย่างนี้เป็นทุกข์มาก

มีมารดาคนหนึ่ง เมื่อ ๒ ปีก่อน ลูก ๒ คนไปโรงเรียน...ไปรับเอง กลัวลูกจะเป็นอันตราย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่นั้นแหละ ไปรับลูก...ลูกเดินไปข้างหน้าแม่ รถยนต์คันหนึ่งมันเป็นรถชนิดที่เรียกว่ารถมฤตยู มันขับมาก็เฉี่ยวเอาลูก ๒ คน ตายไปต่อหน้าต่อตา แม่ไม่ตาย เฉี่ยวเอาลูก ๒ คนตาย บอกว่ามันคิดตายอยู่ตลอดเวลา เป็นทุกข์ตลอดเวลา พูดยอะไรให้ฟังแกก็บอกว่ามันเสียใจ ถามว่าเสียใจเรื่องอะไร เสียใจว่ามันตายไปต่อหน้าเรา อยู่กับเขาแท้ๆ ยังป้องกันเขาไม่ได้ แล้วใครมันจะป้องกันใครได้

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า...

สัตว์โลกนี้ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่มีผู้ค้ำคาน ใครจะมาป้องกันใครไม่ให้แกก็ได้ ป้องกันไม่ให้เจ็บก็ไม่ได้ ป้องกันไม่ให้ตายก็ไม่ได้ แกไม่ได้คิดในแง่ความจริงข้อนี้ นึกถึงภาพว่าลูกตายไปต่อหน้า เสียใจว่าอยู่เฉพาะหน้ายังช่วยไม่ได้ แล้วความจริงนั้นจะช่วยใครได้? คนที่ตายๆ นั้นมันตายเฉพาะหน้าทั้งนั้น คนเจ็บ...ลูกหลานมานั่งดูอยู่ บอกว่าดูใจ จะได้เห็นใจ ความจริงก็ไม่ได้เห็นอะไร คนที่นั่งดูอยู่นั้นเห็นอะไรบ้าง เปล่า!...นั่งเฉยๆ เท่านั้นเอง คนตายปกติไม่ทรมานทรมานนอนหลับตา หายใจเบาลงๆ ก็ดับวูบไป จะเห็นใจได้อย่างไร?...ไม่ได้เห็นใจหรอก แต่ว่าเห็นร่างกายของผู้ตายเท่านั้นเอง แต่เราพูดกันอย่างนั้น อยู่กันเพื่อจะได้เห็นใจกัน...ความจริงไม่เห็นนะ แล้วคนตายก็พูดไม่ได้ พูดไม่ออกเราพูดทำนองนี้ไม่ได้ยิน เพราะว่าเวลาใกล้จะตายนี้หูอื้อตาลาย มองอะไรไม่รู้ ฟังอะไรก็ไม่รู้ แต่ลูกหลานก็อุตส่าห์เอาอะไรๆ เข้าไปเป่าข้างหูข้างอะไรบ้าง...

อยากจะแนะนำว่า อย่าไปยุ่งอย่างนั้น คนจะตายนี่อย่าไปยุ่ง นั่งเฉยๆ
อย่ารบกวนบีบตรงนั้นนวดตรงนี้ ทางที่ดีที่สุด...เวลาเราไปเฝ้าคนไข้หนักอย่าไปยุ่ง
ให้หมอทำเรื่องของหมอไป หมอเขาให้หยุดให้ยาทำไปตามเรื่อง แต่คนถึงขั้นโคม่า
เจ็บหนักใกล้จะหมดลมหายใจ เรานั่งเฉยๆ อย่าไปร้องไห้ร้องห่ม แสดงอาการ
อะไรให้มันวุ่นวาย นั่งเฉยๆ เจ็บๆ ให้นึกว่า เออ...มนุษย์เราเกิดมาก็เท่านี้แหละ
จะตายอยู่แล้วอะไรก็เอาไปไม่ได้ นึกไปในรูปอย่างนั้นดีกว่า อย่าไปรบกวนคนป่วย
ให้วุ่นวาย บางคนไปกอดอกซุกหัววุ่นวายไปหมด...อย่าไปทำอย่างนั้น ให้นั่งเฉยๆ
ดูท่านไป เวลาท่านหมดลมก็ดับวูบไป ตาหลับ...บางทีก็เผลอหลับ แต่ว่าลมหายใจ
ไม่มี...เจ็บไปเอง แล้วก็รู้ว่าหมดลมหายใจ อันนี้จะดีกว่า อย่าไปวุ่นวายกับท่าน

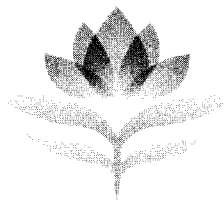
คนแก่ก็เหมือนกัน เรื่องอะไรๆ จักเสียก่อนที่มันจะเจ็บจะใช้ รู้ว่าร่างกาย
ของเรานี้มันชำรุดทรุดโทรมเต็มทีแล้ว มีอะไรก็จัดให้เรียบร้อย เขียนพินัยกรรมเสีย
เขียนเองก็ได้ พินัยกรรมไม่ต้องให้ใครเขียนให้บอกความจำนงไว้ ตรงนั้นให้คนนั้น
ตรงนี้ให้คนนี้ ก่อนจะหมดลมหายใจควรจัดการเสียให้เรียบร้อย ไม่ต้องให้ลูกหลาน
มาทะเลาะเบาะแว้งกันในภายหลัง ถ้าอย่างนี้มันก็ไม่วุ่นวาย เราทำถูกต้องตามที่
ความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นก็จะไม่เป็นเหตุให้เราเป็นทุกข์มากเกินไป เพราะ
ปัญหาอย่างนี้ อันนี้เป็นเรื่องของความทุกข์เพราะความพลัดพรากจากของรัก
ของชอบใจ

ถ้าเราเตรียมตัวไว้ก่อน พิจารณาไว้ก่อน...เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ ท่าน
สอนให้พิจารณาอย่างไร คือ ให้พิจารณาว่าเราจะต้องพลัดพรากจากของรัก
ของชอบใจเป็นธรรมดา เรามีอะไรอยู่ก็ใช้ไปเถอะ แต่บอกตัวเองว่าใช้ไม่เท่าใด
มันจะจากเราไป ไม่เท่าใดหรอกเราจะต้องจากมันไป ไม่มีอะไรจะอยู่กับเราตลอดไป
บอกไว้อย่างนั้น เตรียมเนื้อเตรียมตัว บอกตัวเองไว้ล่วงหน้า พอมีเหตุการณ์
พลัดพรากเกิดขึ้นเราก็ร้องอ้อได้ “เออ...รู้ว่าไว้นานแล้วว่ามันจะเป็นอย่างนั้น”
เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์มากเกินไป

คนเราเวลาเกิดไม่ได้เอาอะไรมา เวลาไปก็ไม่ได้เอาอะไรไป สิ่งทั้งหลายที่เราได้ใช้ได้กินอยู่ในชีวิตประจำวันนี้ให้ถือว่าเป็นของยืมมาทั้งนั้น ยืมมาชั่วคราว ยืมแล้วต้องส่งคืนเอาไปไม่ได้ พอเราจะไปก็ส่งคืนเขาไป ทรัพย์สินสมบัติก็ส่งคืนธรรมชาติ ร่างกายก็ส่งคืนธรรมชาติ ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้เรานึกอย่างนั้น ใจมันก็ไม่ยึดมากเกินไป มีทรัพย์สินสมบัติก็ใช้ไปตามหน้าที่...บำรุงศาสนา บำรุงสาธารณกุศล อะไรพอจะช่วยได้ก็ช่วยกันไปตามเรื่อง

วันนี้ที่ ๑ ตุลาคม เป็นวันที่ระลึกถึงการศึกษาพระชาบาล ที่ในหลวงรัชกาลที่ ๕ เริ่มต้นไว้ รัชกาลที่ ๖ มาสานต่อ จนกระทั่งการศึกษาพระชาบาลก้าวหน้าแพร่หลาย ทางราชการจึงได้ประกาศ วันที่ ๑ ตุลาคม เป็นวันศึกษาพระชาบาลหมายความว่า เป็นวันเสียสละเพื่อการศึกษา เขาเปิดงานอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติ ท้าวสุกรี มีเจ้าหน้าที่คอยรับการบริจาค เราแวะไปทำบุญกับเขาหน่อย ก็จะเป็นการดี ใช้สมบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตัวท่านตามสมควรแก่ฐานะ พอถึงบทที่เราจะจากไป เราก็อำไปอาลัยอาวรณ์ว่า เออ...เสียสละสิ่งนั้นสิ่งนี้ไม่เข้าเรื่อง เป็นทุกข์เปล่าๆ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นทุกข์ เพราะว่าเราไม่ได้พิจารณา แต่ถ้าเราได้พิจารณาแก้ไขไว้ ความทุกข์ในเรื่องนั้นก็จะไม่เกิดมีขึ้น อันนี้เป็นการปฏิบัติชอบอันหนึ่ง

สำหรับวันนี้พுகมาก็พอสมควรแก่เวลา
... จึงขอจบปาฐกถาธรรมในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้ ...

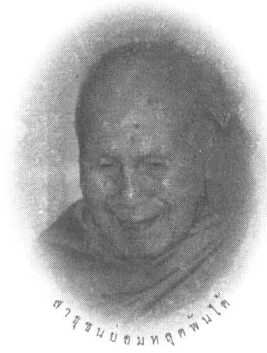

❧ อารมณโลก ❧

อารมณโลกทั้งหมด
เป็นบทเรียนของชีวิต
เป็นบทเรียนทดลองกำลังใจว่า
จะเป็นคนเข้มแข็งพอหรือยัง
นักสมถภาวนาที่อยู่ในป่าเป็นคนใจเย็น
... เ พ ร า ะ ...
ไม่ถูกคนยั่วเข้าคัวยอารมณ
จะเป็นคนสงบไม่ได้เพราะยังขาดบททดลอง
ต่อเมื่อได้ออกจากป่าเข้าเมืองกระทบกับอารมณร้อยแปด
... แ ล ะ ...
สามารถรักษาใจของตนให้คนที่ไว้ได้เหมือนอยู่ในป่าแล้ว
จึงจะเรียกว่า
... เขาเป็นคนสงบโดยแท้ ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ)

บทเรียนของชีวิต

เรื่องอะไรๆต่างๆที่เราประสบมาในชีวิตของเรา
มันเป็นคติ เป็นบทเรียน เป็นครูสอนเรา
ให้เราได้ศึกษาในเรื่องนั้นว่า
เราขาดอะไร เราบกพร่องในเรื่องอะไร
จึงได้เกิดความผิดพลาดในเรื่องอย่างนั้น
จึงได้มีความทุกข์ ได้มีความเดือดร้อนอกร้อนใจ
หรือว่ามีความเพลิดเพลีนไปจนเสียผู้เสียคน
ทุกเรื่องทุกประการเป็นบทเรียนของชีวิตทั้งนั้น
เป็นสิ่งที่บอกเราอยู่ในตัวว่า เราทำถูกหรือว่าเราทำผิด
คนเราได้บทเรียนทุกวันตั้งแต่เช้าจนเย็น
เดือนหนึ่งปีหนึ่งนี่บทเรียนเยอะแยะ
เป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงชีวิต
ให้อยู่ในโลกด้วยความสุขความสงบตามสมควรแก่ฐานะ

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญานันทภิกขุ)

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท

อมตวาจา หลวงพ่อปัญญาั่นนทภิกขุ

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท

... พุทธธรรม ...

เป็นคำสอนที่ทำให้คนปฏิบัติตามให้เป็นคนตื่นตัวเสมอ

พระพุทธองค์ได้พระนามว่า “พุทธโฆ”

ก็หมายถึงเป็นผู้ตื่นแล้วจากกิเลส

ชาวพุทธก็หมายถึงหมู่คนผู้ตื่นจากความหลับเช่นเดียวกัน

คนที่ตื่นตัว...เป็นคนก้าวหน้า

คนหลับหลง...เป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย

คนก้าวหน้าเป็นคนที่อยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์

ส่วนคนหลงนั้นดำรงอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์

ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวไปในทางที่จักเป็นประโยชน์

... อย่าเป็นคนล้าหลังเป็นอันขาด ...

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่ทำให้คนให้ตื่นจากความโง่ ความหลง

เราชาวพุทธจึงควรเป็นคนฉลาด มีเหตุผลตลอดเวลา

และมีความเชื่อว่า

สุข...ทุกข์ เลื่อม...เจริญ เกิดจากการกระทำของตนเอง

ต้องปรับปรุงตนเอง แก้ไขตนเอง

จึงจักเป็นการชอบด้วยเหตุผลของพระพุทธศาสนาของเรา

❁ วิสัยของพุทธบริษัท ❁

ชาวพุทธเราจะต้องเป็นผู้ที่พยายามคิดค้นในเรื่องอะไรต่างๆ

ไม่ว่าใครจะสอนอะไรให้ ก็ต้องเอาไปคิด ไปตีให้มันแตก

ตีปัญหา...ตีให้มันแตก ให้มันแตกฉานขึ้นในใจของเรา

แล้วเราจะมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น

ถ้าเรารับง่าย ๆ...เรื่องง่าย ๆ

มันก็ใช้ไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่วิสัยของพุทธบริษัท

พุทธบริษัทต้องสงสัยไว้ก่อน

แล้วไปตีปัญหานั้นให้มันแตกฉาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

... พุทธบริษัท ...

เป็นบริษัทของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้มีความเบิกบานแจ่มใสในธรรมะ

มีความสุขเพราะได้ฟังธรรมะ

มีความสุขเพราะได้ปฏิบัติธรรมะ

ความสุขที่เกิดจากธรรมะเป็นความสุขแท้ เป็นความสุขถาวร

แต่ความสุขที่เกิดขึ้นจากเรื่องอื่นนั้นเรียกว่ายังเป็นความสุขชั้นนอก

เป็นความสุขจากวัตถุ เป็นสิ่งจอมปลอม ไม่ใช่สิ่งที่แท้จริง

สิ่งที่แท้จริงนั้นเกิดจากการที่เราได้ปฏิบัติธรรมะ

แล้วความสุขที่ได้จากการปฏิบัติธรรมะนั้นก็เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

จิตที่เข้าถึงธรรมะ

ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
เป็นลักษณะของจิตใจที่เข้าถึงธรรมะ
เมื่อจิตใจมีธรรมะ...เราก็เป็นผู้รู้
คือมีสติ มีปัญญา เป็นเครื่องช่วยให้มีความเป็นผู้รู้
เป็นเครื่องช่วยให้มีความเป็นผู้ตื่น
และเป็นเครื่องช่วยให้มีความเบิกบานแจ่มใส
เพราะมองเห็นอะไรถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง
ไม่หลงไหล ไม่มัวเมาอยู่ในสิ่งนั้นๆ
... เห็นสิ่งนั้นเพียงสักแต่ว่า ...
สิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป อันเป็นเรื่องของธรรมชาติ
การอยู่อย่างไม่เป็นทุกข์นั้นแหละ
เป็นจุดหมายสำคัญของพุทธบริษัท
การเป็นอยู่ที่เป็นทุกข์...ไม่ใช่พุทธบริษัท
เพราะความเป็นทุกข์มันแสดงว่าเราไม่รู้เรื่องนั้นอย่างถูกต้อง
ไม่ตื่น...แล้วก็ไม่เข้าใจ ไม่แจ่มใสในเรื่องนั้น
ไม่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในเรื่องนั้น
มันก็ทำให้ชีวิตของเราต้องพบกับความทุกข์อยู่ร่ำไปไม่จบไม่สิ้น

สร้างชีวิตใหม่

จุดมุ่งหมายของการบวชที่สำคัญ ๒ ประการ คือ
บวชเพื่อเรียนรู้จักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ธรรมวินัย
ได้รู้จักธรรมวินัยถูกต้อง จะได้ทำลายความโง่

ความมึนงง ความหลงผิดเข้าใจผิดที่มีอยู่ในจิตใจ
เพราะรับไว้ก่อนโดยไม่ได้เรียนจากศาสนานั้นให้มันหายไป
จิตใจก็ดีขึ้น...นี่อย่างหนึ่ง
... อีกอย่างหนึ่ง ...

บวชเข้ามาเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจ ที่เรียกว่า ภavana
การภาวนาคือการฝึกจิตใจของตนเองให้มีความตั้งมั่น ให้สงบ
ให้อ่อนโยน เหมาะสมที่จะใช้งาน
การบวชนั้นคือการงดเว้นจากกิเลสทั้งปวง
ผู้ที่บวชในพระศาสนาต้องงดเว้นจากสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่ธรรม
งดเว้นจากการปฏิบัติไม่ถูกไม่ตรงตามหลักการของพระพุทธศาสนา
งดเว้นจากความเชื่อที่เหลวไหล
ที่ไม่ตรงกับความเชื่อตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
ผู้บวชจะต้องงดเว้นสิ่งเหล่านี้
เท่ากับไปสร้างฐานจิตใจกันใหม่ สร้างชีวิตกันใหม่ให้เกิดขึ้น

❀ ชื่อว่าเห็นตถาคต ❀

พระ คือการงดเว้นจากการทำชั่ว มุ่งกระทำแต่ความดี
การกระทำจิตของเราให้่องใสเป็นองค์พระที่บริสุทธิ์
เป็นองค์พระที่แท้ที่เกิดในชีวิตจิตใจของเรา
... เมื่อใจเป็นพระแล้ว ...

การกระทำทางกาย ทางวาจา ก็คงเป็นพระไปด้วย
ถ้าหากเราถือพระโดยธรรมกันแล้ว
เราก็จักไม่มีการถือนิกาย ถือพวก ถือหมู่
อันเป็นเรื่องของกิเลส เป็นการสร้างกรงขังตัวเองเปล่าๆ
แต่เราจะมุ่งถือธรรมเป็นใหญ่

เราต้องสร้างพระพุทธรูปเจ้าขึ้นไว้ในใจ สร้างพระธรรม พระสงฆ์ไว้ในใจ
เมื่อใจเรามีพระพุทธรูปเจ้า เมื่อใจเรามีพระธรรม เมื่อใจเรามีพระสงฆ์
ก็เรียกว่าเราเข้าถึงพระพุทธรูปเจ้าในส่วนศีล
เข้าถึงพระพุทธรูปเจ้าในส่วนที่เป็นสมาธิ
เข้าถึงพระพุทธรูปเจ้าในส่วนที่เป็นปัญญา
และเมื่อเรารู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นตามสภาพที่เป็นจริง
... ใจเราก็มีบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ...

เมื่อใดใจเรามีบริสุทธิ์ ก็ได้ชื่อว่า เราเข้าถึงพระพุทธรูปเจ้าโดยแท้

เป็นเอาเอง

การเป็นพระโคยธรรมนั้น เป็นกันได้ทุกคน
หญิงก็เป็นพระได้ ชายก็เป็นพระได้
ไม่ต้องให้ใครมาทำให้เราเป็น เราเป็นของเราเองโดยการปฏิบัติเท่านั้น
คำว่า “เป็นเอาเอง” นั้น
หมายความว่า เรานำเอาสิ่งมงคลคือความดีของพระสงฆ์แท้ๆ
มาใส่ลงไปในตัวของเรา
ทำกาย วาจา ใจ ให้ดี ให้ตรง ก็ได้ชื่อว่าเป็นพระแล้ว
ถ้าใจของท่านเป็นพระแล้ว อยู่ที่ไหนก็เป็นพระทั้งนั้น
ท่านจักอยู่ในที่ใดก็ตาม
ถ้าใจของท่านเป็นพระแล้ว...ท่านก็อยู่ใกล้พระ
พระมีอยู่ในตัวของท่านแล้ว
พุทธบริษัทชอบสร้างพระพุทธรูปกันมาก จนมีเต็มไปทุกหนทุกแห่ง
แต่ไม่ได้พยายามสร้างพระภายในกันบ้าง
จึงขอวิงวอนให้ตื่นตัว ชวนกันสร้างพระภายใน
ทำใจให้เป็นพระกันบ้างเถิด
พระภายในลงทุนน้อย...สร้างง่าย พาไปไหนด้วยก็ได้
แล้วท่านจักเป็นสุข พันทุกข์ได้อีกด้วย ถ้ามีพระอยู่ภายในใจของท่าน

❁ ความเชื่อ ❁

ศรัทธา...แปลว่า...ความเชื่อ

มี ๒ ชนิด คือ

เชื่อโดยไม่คิดหนึ่ง คิดแล้วจึงน้อมใจเชื่อหนึ่ง

อันแรก เป็นความเชื่อหึ่งมงาย ไร้เหตุผล

เป็นความเชื่อของบุคคลผู้ขาดการไตร่ตรองด้วยสมองของตน

เป็นคนประเภทใจเบา ใจง่าย

ส่วนอย่างหลังเป็นความเชื่อของคนมีปัญญา

แม้จักได้ยินได้ฟังแล้วก็ยังไม่เชื่อ

ต่อเมื่อได้ไตร่ตรองเห็นแจ้งชัดด้วยตนเองแล้วจึงเชื่อ

เป็นการเชื่อตัวเองมากกว่าเชื่อผู้อื่น

คนมีความเชื่อแต่ขาดปัญญา...ถึงมงาย

คนมีปัญญา...ขาดศรัทธา ก็เหลิงเจิ่งลอยลมเป็นว่าไม่มีสาย ใ้การไม่ได้

พระพุทธองค์ทรงรู้แจ้งเห็นจริงด้วยลำพังพระองค์เอง

และการนี้มีใช่เพียงรู้เฉยๆ พระองค์ยังได้ผ่านการปฏิบัติ

คือ ทำจริงและได้เห็นผลจริงมาแล้ว

จึงกล้ายืนยันรับรองว่า ถ้าใครทำตามแล้ว

ผู้นั้นจักเห็นผลได้ด้วยตนเอง มิต้องเชื่อตามเขาว่า แต่เป็นการเชื่อตนเอง

เหยื่ออารมณ์

คนที่เอาอารมณ์เชื่อเกินหน้า แล้วปัญญาเกินตามนี้

... มักจะลำบาก ...

คือเชื่อเสียก่อน พอเชื่อแล้วก็ไม่คิดไม่ตรอง

ยกตัวอย่างง่ายๆ คนที่ไปหาหมอประเภทต่างๆ

หมอทรงเจ้าเข้าผี หมอวิเศษศักดิ์สิทธิ์

ไปกับศรัทธาแท้ๆ เอาความเชื่อไปร้อยเปอร์เซ็นต์ลงจากบ้านไป

ไปถึงเชื่อว่าอะไรก็เชื่อทั้งนั้น อย่างนั้นก็เชื่อ อย่างนี้ก็เชื่อ

สุดแล้วแต่พวกหมอเหล่านั้นจะเสกจะดำเราเอาตามชอบใจ

เราก็กลายเป็นเหยื่อของคนเหล่านั้นไป

เวลานี้พุทธบริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ที่ว่า...คนเป็นทีพึ่งของตน...

แต่ไปพึ่งอะไรนอกเรื่องนอกราวกันทั้งนั้น

เช่น ถ้าจัดทำการค้า ไม่มีความรู้ทางการค้าการขาย

ต้องนิมนต์พระไปเจิมเพื่อความเป็นสิริมงคล

เจิมแล้วมันจะขายดีขึ้นหรือเปล่า?

ก็หาไม่ได้...ถ้าคนค้าไม่มีความรู้ ไม่มีนโยบาย

ถึงใ คร จะ ไป เจิม มัน ก็ อ ย่ า ง นั้ น แห ล ะ

สำรวจตน

บุคคลผู้จะแก้ไขตนเอง ต้องสำรวจตนเองโดยเที่ยงธรรม
อย่าดูตนเองโดยความลำเอียงเป็นอันขาด
การสำรวจตนเอง
ต้องทำอยู่บ่อยๆขณะที่ตนมีเวลาว่าง
ถ้าหากมีเวลาว่างไม่พอเพราะชีวิตต้องวิ่งเต้นต่อสู้กับการเลี้ยงชีพ
ก็ควรให้สำรวจตนเองก่อนนอนสักครั้ง
ว่าในตัวเรานั้นมันมีอะไรดีบ้าง มีอะไรเสียบ้าง
ถ้าเห็นว่ามีอะไรดีก็รักษาไว้ ถ้าเห็นว่ามีอะไรเสียก็เอาไปทิ้งเสีย
เวลากลางคืนก่อนหลับนอนเราควรจะได้ทำจิตสักอย่างหนึ่ง
คือการสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน แล้วเราก็นั่งสงบใจ...นั่งให้สงบ
ครั้นสงบแล้วก็มองดูตัวเองว่า
วันนี้เราตั้งแต่เข้ามาจนเย็น เราได้กระทำอะไรบ้าง
เราได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องใด
ให้พิจารณาอย่างรอบคอบโดยความเป็นธรรม
อย่าเข้าข้างความชั่ว แต่จงเข้าข้างความดี
ให้รู้ว่าตัวเรานั้นเป็นอย่างไร ทุกวันทุกเวลา
ทำอย่างนั้นแหละที่เขาเรียกว่า . . . การสำรวจตนเอง

พิจารณาตนเอง

...พิจารณาตัวเอง...

ถ้าเรารู้ว่าเรากำลังดีขึ้น ก็ขอให้ดีขึ้นต่อไป
วันนี้ดีกว่านี้ พรุ่งนี้ต้องดีกว่านี้ มะรืนนี้ต้องดีกว่านี้
เดือนนี้ เดือนหน้า ต้องให้ดีขึ้นไปกว่านี้
เดือนต่อไปก็ต้องให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ
ให้จิตใจค่อยสงบขึ้นไปเรื่อยๆ
รู้เท่าทันต่ออารมณ์ที่มากระทบจิตใจของเราได้มากขึ้น
วันหนึ่งสักชั่วโมงครึ่ง...มีเวลาว่างๆ
เรานั่งลงหันหน้าเข้าฝาเสีย
เอาเก้าอี้มาตัวหนึ่งหันหน้าเข้ามุมใดมุมหนึ่ง
แล้วก็นั่งคิดถึงชีวิตของเราเอง
ถ้าถึงเรื่องตัวเราที่เราคิดเราพูดเราทำอยู่เป็นประจำ
เอามานั่งวิเคราะห์หิวใจด้วยตัวของเราเอง
ค้นคว้าด้วยปัญญาที่เราได้ศึกษามา
จากการฟัง การเรียน การอ่าน
เราก็จะรู้สึกว่ารู้จักตัวเราขึ้น มองเห็นตัวเราขึ้น
แล้วก็รู้ว่าตัวเราสะอาดหรือว่าตัวเราสกปรก

ตรวจสอบตนเอง

...เรื่องของตัวเอง...

เป็นเรื่องที่เราควรศึกษาก่อน
การเรียนรู้เรื่องของตัวเองก็คือ
การศึกษาคุณภาพของชีวิตที่ผ่านมาโดยลำดับว่า
ชีวิตของเรานั้นเป็นอย่างไร
มีความประพฤติปฏิบัติไปในรูปใด
ความโกรธ ความรัก ความชัง ความหลง
ที่เกิดขึ้นรบกวนจิตใจของเราในสมัยก่อนนั้น
เวลานี้มันลดน้อยลงไปหรือไม่
ความรู้สึกนึกคิดในใจของเรามีสภาพเป็นอย่างไร
คนเราที่เสียผู้เสียคนไป พลาดหวังจากชีวิตเพราะอะไร
ก็เนื่องจากไม่ได้ตรวจสอบตัวเอง พิจารณาตัวเอง
มีความหลงเป็นมูลฐานตั้งอยู่ในใจตลอดเวลา
เช่น มีความหลงในความเป็นใหญ่ หลงในอำนาจวาสนา
หลงในความรู้ความสามารถอันตัวมีตัวเป็นอยู่
ความหลงประเภทนี้ทำให้คนลืมนั่นลืมตัว
ไม่รู้จักตัวของตัวเองถูกต้องตามความเป็นจริง

✿ รักษาตนไว้ให้ดี ✿

... ธรรมชาติของคนเรานั้น ...

ถ้ารู้สึกตัวว่าจะต้องรักษาตัวเองแล้ว มันก็ต้องระวังของมันเอง

แต่ถ้าทราบว่ามีผู้อื่นคอยให้ความสะดวกอยู่

เขาก็มีได้สนใจที่จะทำอะไรด้วยตนเอง

หลักความจริงมันเป็นอยู่อย่างนี้

ผู้ปฏิบัติธรรมะในทางพุทธศาสนานั้น

เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น

... ก็ ตั อ ง ม อ ง ที่ ตั ว กั อ น ...

ว่าเราบกพร่องอะไร เรามีความผิดอะไร

แล้วจึงคิดแก้ไขสิ่งนั้น

แก้ที่เรา...อย่าไปคิดแก้ที่คนอื่น

เหตุที่จะเกิดความทุกข์ความสุขในชีวิตของเรานั้น

ไม่ได้อยู่ที่ไหน แต่อยู่ในตัวของเราเองทุกคน

ความรู้ในเรื่องธรรมชาติเกี่ยวกับตัวเรา

เป็นเรื่องที่สำคัญอันจะช่วยเป็นเครื่องปลอบโยนจิตใจ

ในเมื่อเราเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมา

เราแก้ได้ด้วยความเข้าใจอย่างนี้

สิ่งที่เกิดในวิถีชีวิต

ผลที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของตน
ก็ย่อมเกิดมาจากการกระทำของตนเอง
อนาคตของชีวิต
จึงขึ้นอยู่กับกระทำเป็นส่วนใหญ่
ความสุข ความทุกข์
ความมั่งมี ความยากจน
ความเป็นคนมีโรคหรือไม่มีโรค
ก็มาจากการกระทำของตนทั้งนั้น
แต่คนเราส่วนมาก
ไม่ค่อยได้คิดถึงในแง่นี้
เพราะปกติของมนุษย์ทั่วไปมักคิดว่าตนไม่มีความผิด
ความผิดมาจากสิ่งอื่นต่างหาก
เขาจึงฝากชีวิตไว้กับสิ่งภายนอก
น่าสงสารชาวพุทธที่ยังโง่เขลามากหลาย
ที่เอาชีวิตของตนไปฝากไว้กับผี เทวดา เลื้อเมือง ต้นไม้ใหญ่น้อย
อันตนเข้าใจว่าจะช่วยตนได้
ทั้งๆที่สิ่งเหล่านั้น . . . ไม่เคยช่วยใครเลย

ดิ้นเสียเถิดพี่น้องเอ๋ย!

. . . พระพุทธศาสนา . . .

มีหลักสำคัญคือสอนให้ทุกคนตื่นจากหลับ

เป็นคนมีเหตุผล เชื่อตัวเอง

ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น

ไม่เชื่อโชคลางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นเรื่องไร้สาระและไม่มีเหตุผล

ชาวไทย...ชาวพุทธทั้งหลายเอ๋ย!

จงตื่นตนเสียเถิด อย่าเมาเมัวในการหลับสบาย

ที่ทำท่านให้ไม่เป็นไทกันเลย

ประเทศชาติบ้านเมืองของเรายังไม่ดีพอ ยังไม่ก้าวหน้าพอ

จงช่วยกันตื่นและลืมตาให้กว้าง

มองไปข้างหน้าให้ไกล แล้วจงทำกิจที่ควรทำกันเถิด

จงใช้ไม้คือความเพียร

ความไม่ประมาท ความอดทน ความซื่อสัตย์

ความข่มใจและความเสียสละ

. . . เป็น ห ม อ น ห นู น หั ว ใจ ข อ ง ท า น . . .

ให้จิตใจของท่านตื่นตัวอยู่เสมอเสียแต่บัดนี้เถิด

แล้วหลักชัยทุกอย่างที่ท่านต้องการ ก็จะเป็นของท่านได้สมใจหมาย

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

สำนักพิมพ์ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุขธรรม ป.ธ.๘) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี ผู้ก่อตั้งธรรมสภา อันเป็น ธรรมสภาแห่งแรกของประเทศไทย สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงเปิดทองลูกนิมิตเอก ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด ส่วนมากมีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพราะรูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีความสวยงาม ไม่มีคุณสมบัติพอที่จะดึงดูดประชาชนให้สนใจหนังสือธรรมะ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะให้มีรูปแบบสวยงาม น่าจับต้อง เป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นโชว์ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best Seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่ว ๆ ไปที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่ม ให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นไป ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดีและราคาถูก จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “หนังสือธรรมะ ทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาไม่แพง”

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม คือการเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและการนำมาซึ่งความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทยจักมีอิสระปราศจากความมั่งงาย ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อบายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ แต่ขอให้ลดลง ๆ เรื่อย ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีศีล มีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวพุทธ และมีความปิติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและเพื่อความสุขของสังคมโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต ห่วงดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของ**หลวงพ่พุทธทาสภิกขุ** แห่งสวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี **หลวงพ่ปัญญาันทภิกขุ** องค์ประธานสถาบันบันลือธรรม และ **ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี** ป.ธ. ๘ ประโยค (นายบรรลือ สุขธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ **พบพระ พบธรรม** พระเถระแสดงธรรม ณ ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. สอบถามองค์บรรยายธรรมที่ ๐๘๖-๐๐๓๕๔๗๘
๒. โครงการ **ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก** โครงการสำหรับเด็กและเยาวชน จัดที่สวนมฤตยาราม
๓. โครงการ **อยู่กันด้วยความรัก** จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณกุศล ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ และช่วยเหลือชุมชนในถิ่นทุรกันดาร
๔. ธรรมสถาน **“สวนมฤตยาราม”** อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ทุกวันพุธต้นเดือน เวลา ๐๘.๐๐-๑๖.๐๐ น. ติดต่อร่วมกิจกรรมที่ ๐๘๖-๐๐๓๕๔๗๘
๕. กองทุน **“คลังธรรมทาน”** บริจาคหนังสือเป็นสาธารณกุศล เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน โดยแจ้งความจำนงค์เป็นจดหมายขอรับบริจาคได้ที่ ธรรมสภา
๖. **หอสมุดธรรมสมาธิ** หอสมุดธรรมะและนั่งสมาธิภาวนา พร้อมกับฟังธรรมะในสวนไต้ร่มเงาไม้ตามธรรมชาติ สถานที่ร่มเย็นศรัทธากับพุทธมณฑล เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๕.๐๐ น. สอบถามข้อมูลได้ที่ โทร. ๐๒-๔๕๒-๑๑๙๖

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งมีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่าได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จักพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่...

ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ๑/๔-๕ ถ.บรมราชชนนี ๑๑๙ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐
โทร. (๐๒) ๔๔๑-๑๕๘๘, ๔๓๔-๔๒๖๗ โทรสาร. (๐๒) ๔๔๑๑๕๐๔ www.thammasapa.com

รักงานไม่แพ้
 มีดามเลียดใจ: พี่สัวะ
 รอดมันแล้ว. มี. ๓๗. ๗๗.
 สีขาว: อยู่ ๖๐๓.

รักงานไม่แพ้ พี่สัวะ

ธรรมสภาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” เล่มนี้ จักเกิดประโยชน์แก่ท่านสาธุชนในการนำมาใช้เป็นคู่มือศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางแห่งการหลุดพ้น ก้าวไปสู่ชีวิตที่พบแต่ความสุขสงบเย็นอย่างสมบูรณ์แท้จริงสมดังปรารถนา

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสุข

www.thammasapa.com
 ISBN : 978-974-451-535-3

ท่านที่อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์หนังสือนี้ ถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรมะ อันเป็นกุศลอย่างยิ่ง ธรรมสภา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน ที่สนับสนุนและสมทบการจัดพิมพ์ ๑๕๐ บาท

